

Forbrydelse og Psychoanalyse.

Et Tilfælde fra Praxis.

Af Politiadvokat HARALD PRYTZ.

I Februar Maaned 1921 blev der til min Behandling henvist en Sag angaaende en arresteret Kvinde — lad mig kalde hende Henny Andersen — der sigtedes for Pengetyveri fra en Smørforretning paa Norrebro.

Ved første Betragtning frembød Sagen intet mærkeligt. Expeditricen i Forretningen havde en Eftermiddag ved Firetiden siddet i Bagværelset og læst i sin Roman, da Butiksklokken lød; hun gik strax ned i Butikken, hvor der stod en Dame, som spurgte, om de solgte Piskefløde. Expeditricen svarede nej og vendte med det samme tilbage til sin Roman, aabenbart uden at forvise sig om, at Kunden forinden havde forladt Butikken.

Lidt efter fik Expeditricen — som ikke havde hørt Butiksdøren gaa og heller ingen andre Lyde — paa Fornemmelsen, at der var nogen ude i Butikslokalet og aabnede derfor hurtigt Døren fra Bagværelset ud til Butikken, hvor hun fik Øje paa Damen fra før, der stod henne ved Indgangsdøren med Haanden paa Laasen, som om hun var ved at gaa ud paa Gaden. Damen sagde, da hun saa Expeditricen: »Det varede saa længe, før De kom«, gik derefter hen til Disken og købte to Æg, som hun betalte med 1 Kr. 12 Øre (saa meget kostede de virkelig dengang!) og gik.

Da Damen var borte, kom Expeditricen til at tænke paa, at hendes Opførsel havde været paafaldende; hun eftersaa

Pengeskuffen og fandt, at der manglede to Tikronesedler af de tre, som nyligt havde været der. Damen var imidlertid forsvundet. —

Under Opdagelsespolitiets Arbejde med Sagen faldt Mistanken paa Henny Andersen, om hvem man vidste, at hun tidligere mangfoldige Gange var straffet for ganske lignende Tyverier. Hun blev anholdt, med Sikkerhed genkendt af Expeditricen og arresteret.

I Grundlovsforhøret, i Undersøgelseskamret og i Retten nægtede Henny A. sig skyldig, skønt flere Bevisligheder skaffedes tilveje imod hende, men tilsidst gav hun sig og tilstod overfor Dommeren, hvorefter Sagen paa min Begæring blev udsat. —

Jeg havde under hele Sagen været overbevist om, at der maatte ligge en eller anden sygelig Disposition til Grund for Arrestantindens Handling, og denne Overbevisning var jeg kommen til, ikke alene fordi hun som Bestyrerinde af et Brødudsalg var forholdsvis velsitueret og havde rigeligt Udkomme for sig og sin sexaarige Datter, men især ved Gennemgang af hendes Forakter. De frembød et i Sandhed mørkt Billede!

Hun, som var født i 1883, var forinden sit fyldte 18. Aar straffet saaledes:

- 1: i 1898 i Kjøbenhavn med Fængsel paa sædvanlig Fængeskost i 40 Dage for 25 Tyverier af Penge fra uallaasede Butiksskuffer, forøvede efter August Maaned 1897, da hun var godt 14 Aar gammel;
- 2: i 1899 ved Frederiksberg Birk med samme Straf i 20 Dage for 1 lignende Tyveri;
- 3: samme Aar i Kjøbenhavn med samme Straf i 60 Dage for 3 Tyverier af den sædvanlige Slags;
- 4: i 1900 i Kjøbenhavn med Forbedringshusarbejde i 8 Maaneder for 3 Tyverier af Ringe fra Guldsmedeforretninger, eet af Stederne tillige af 2 Kroner.

Efter hendes 18. Aar laa følgende Straffe:

- 5: 1901 ved Frederiksberg Birk med Fængsel paa Vand og Brød i 3×5 Dage for Overtrædelse af Strfl.s § 270 (falsk Anbefaling for at skaffe sig Plads).
- 6: i 1902 ved Frederiksberg Birk med Tvangsarbejde i 12 Dage for Overtrædelse af Tilhold efter Strfl.s § 180;
- 7: samme Aar i Kjøbenhavn med samme Straf i 18 Dage for samme Forseelse (undladt at søge lovligt Erhverv);
- 8: samme Aar ved Svendborg Købstads Ret med Forbedringshusarbejde i 1 Aar for ca. 128 Butikstyverier af den sædvanlige Slags, for største Delen forøvede i Kjøbenhavn;
- 9: i 1904 ved Odense Købstads Ret med Fængsel paa Vand og Brød i 4×5 Dage for 1 Cykletyveri;
- 10: i 1907 ved Frederiksberg Birk med Forbedringshusarbejde i 2 Aar for 50 Butikstyverier af sædvanlig Art;
- 11: i 1910 i Kjøbenhavn med Forbedringshusarbejde i 3 Aar for 15 saadanne Tyverier;
- 12: i 1914 ved Højesteret med Tugthusarbejde i 2 Aar for et af de sædvanlige Tyverier, som hun havde nægtet sig skyldig i. —

Tiltrods for alle disse Straffe — deriblandt 5 Gange Straf-
arbejde i tilsammen $8\frac{2}{3}$ Aar — gjorde Arrestantinden af-
gjort ikke Indtryk af at være en fræk og forhærdet For-
bryderske, idet der tvertimod var et Drag af Sorgmodighed
over hende samt en næsten uovervindelig Skyhed.

Nogen virkelig Mentalobservation havde hun ikke været
undergivet i denne lange Aarrække, men Distriktslægen i
Svendborg havde under Sagen i 1902 erklæret at hun »ikke
lider af Kleptomani eller anden Sindsanomali, og at det
maa antages, at hendes Tyverier ere begaaede i klar Be-
vidsthed.« —

Trods Arrestantindens fornævnte Skyhed lykkedes det
mig nu under lange Samtaler, der ikke havde Forhørets
Karakter, at vinde hendes Fortrolighed, og hun forklarede
da — efter Tilstaaelsen i Retten — at hun fra sit tolvte

eller trettende Aar havde følt en for hende selv uforstaaelig og ganske uovervindelig Trang til at begaa Butikstyverier, skønt hun altid havde levet i gode Kaar, haft gode Pladser og aldrig paa nogen Maade behovet at stjæle, og skønt hun — hvad der var det allervæsentligste — elskede sin lille Pige over alt og kunde fortvivle ved Tanken om, at hun engang skulde faa at vide, at hendes Moder var en Forbryderske.

Hun skildrede sin Stjæledrift som en formelig Besættelse, der periodevis kom over hende, saa at hun Dag efter Dag maatte færdes paa Gaderne alene for at gaa fra Butik til Butik.

Hendes Fremgangsmaade var da altid den samme: Hun gik ind i en Butik, hvor hun vidste, at der kun var een Expedient, som opholdt sig i Bagværelset; saa spurgte hun efter eet eller andet, som hun vidste, at man ikke forte i Butikken — men som man dog godt kunde tro, at de havde — og naar Expedienten havde svaret, at det havde de ikke, vendte han eller hun i de ni af ti Tilfælde tilbage til sin Avis eller Bog i Bagværelset uden at forvise sig om, at Arrestantinden forlod Butikken.

Naar hun saaledes var bleven alene, aabnede og lukkede hun Butiksdøren, saa at Klokken ringede som om hun gik. Saa tog hun Penge fra Butiksskuffen og gik derpaa atter hen og aabnede og lukkede Indgangsdøren, saa at det saa ud, som om hun paany var kommet ind. Efter at Expedienten atter havde vist sig fra Bagværelset, købte Arrestantinden nu een eller anden lille Ting, hvis nøjagtige Pris hun vidste, betalte med lige Penge, saa at der ikke skulde gives igen fra Pengeskuffen, og gik saa. Dette gik næsten altid godt.

Mange Gange, sagde hun, havde hun, mens hun aabnede Pengeskuffen, i sidste Øjeblik faaet Herredomme over sig selv og undladt Tyveriet, ligesom hun i Perioder, navnlig saalænge hendes Datter var lille, havde kunnet holde helt op med sine Butiksture.

Nu var det for et Aarstid siden atter kommet over hende, og hun var begyndt sine Vandringer paany, længe dog uden at stjæle. Senere var hun bundet til Brødudsalget, hvor hun ingen Medhjælp havde, og hun var godt tilfreds med saaledes at blive forhindret i sine Butiksvandringer; men nu for nyligt var hun af forskellige Grunde bleven nødt til at antage en Medhjælperske, hvorved hun fik Frihed, som hun strax maatte benytte til at stjæle.

Hun fortalte videre, at hun i de omtalte Perioder var meget nervøs; forinden Tyveriet folte hun en stærk Spænding og bagefter en »Tilfredsstillelse eller Udløsning«, saa at hun efter et udført Tyveri ikke gjorde flere Forsøg samme Dag; i den seneste Tid kom hun efter et udført Tyveri til at ryste over hele Kroppen, hvad hun ikke gjorde, da hun var yngre.

Alt dette, sagde hun, opfyldte hendes Fantasi i den Grad, at det levede i hendes Drømme, saaledes at hun efter at være vaagnet næsten kunde tro, at hun virkelig havde oplevet det Tyveri, hun havde drømt om; hun kunde ogsaa fantasere om, at hun ingen fast Beskæftigelse havde, saaledes at hun hele Dagen kunde gaa fra Forretning til Forretning.

De Penge, hun havde stjaalet (og det var ikke altid Smaabeløb), havde hun vel brugt til egen Fordel, men hun paastod, at Vindingsmotivet ingen Rolle havde spillet for hende, undtagen maaske da hun endnu ikke var voxen. —

Herefter forelagde jeg selvfølgelig Sagen for Fængselslægen, der kort erklærede, at Arrestantinden ikke under Arrestopholdet havde frembudt noget psykisk abnormt.

Lige saa selvfølgelig kunde jeg ikke lade mig nøje hermed men sendte Sagen til Overlægen ved Kommunchospitalets VI Afdeling, Professor Wimmer, der, efter at Arrestantinden havde været fremstillet for ham, afgav en Erklæring, hvoraf følgende hidsættes:

»Hun vil ikke paa noget tidspunkt og spec. ikke i tidsmæssig sammenhæng med tyverierne have frembudt

tegn paa epileptisk eller hysterisk nerve-sindslidelse, særlig ikke taagetilstande, ligesom hun i det hele vil huske, at hun stjæler, kun med noget defekt erindring for de ydre omstændigheder.....

Hun kan intel oplyse om tidsmæssig forbindelse mellem hendes tyverier og menstruationen, og under hendes eneste graviditet var hun i arrest. Hendes libido sexualis mener hun normal; under tyverierne aldrig sexuelle fornemmelser eller ledsagesymptomer.....

Jeg mener efter denne enkelte observation at kunne udtale, at arrestantinden ikke er eller paa gerningens øjeblik har været sindssyg. Heller ikke er hun aandssvag eller i udpræget grad sjæleligt degenereret.

Men hendes tilskyndelser til tyverier, der efter hendes, dog vist troværdige angivelser ikke gaar sammen med andre fremtrædende moralske defekter, ja endog synes at staa i absolut modstrid med hendes forhold overfor de penge o. s. v., hvortil hun daglig har haft adgang, den indfaldsmæssige og stereotypet »specialiserede« form for og udførelsesmaade af tyverierne, de stadige recidiver trods de nu saa ofte erfarede ubehageligheder, ogsaa hendes troværdigt lydende selvbeskrivelse af hendes sindstilstand ved tyveriernes begaaelse og umiddelbart efter, hendes egen selvopgivende uforstaaenhed overfor hendes uformue til at staa imod, endelig hendes hele, ikke tydelig abrutiserede habitus — alt dette forekommer mig saa paafaldende, saa lidet svarende til typen for »vanetyven«, at jeg, selvom jeg i almindelighed, som de fleste moderne retspsykiatere, er meget varsom med at tale om en isoleret gaaende »kleptomani«, dog i dette tilfælde vilde være meget betænkelig ved at fastslaa, at det hos arrestantinden ikke drejede sig om en, i en sygelig sjælelig abnormitet bundende impulsiv trang til at stjæle, vel uden den egentlige »tvangsmæssige« karakter, navnlig hvad angaar de tidligere tyverier, men dog med en saadan grad af »impulsion«, at hun ikke eller ikke altid kan modstaa tilskyndelsen — hvad jo da forresten hendes forhistorie noksom viser«.

Paa Dommerens Foranledning blev Sagen nu med Professor Wimmers Erklæring forelagt Retslægeraadet, der udtalte, »at Raadet kun kan tiltræde den af Overlægen afgivne Erklæring, forsaavidt den gaar ud paa, at Arrestantinden hverken er aandssvag eller var sindssyg, da hun begik de i Sagen omhandlede Tyverier«. —

Herefter var Henny Andersens Skæbne beseglet. Vel følte jeg mig aldeles overtydet om, at hun var lidende af en Psycho-Neurose, bundende i en psychotraumatisk Barndomsoplevelse, at hendes Tilstand kunde bedres, ja at hun kunde helbredes ved en psycho-therapeutisk Indgriben, men jeg kunde ikke se nogen Mulighed for at instituere en saadan og maatte lade Sagen gaa sin Gang.

Ved Kjøbenhavns Byrets den 5. April 1921 i Medfør af Reglerne i Retsplejelovens § 925 afsagte Dom blev hun som fuldt tilregnelig for 6. Gang begaaet simpelt Tyveri anset, med Tugthusarbejde i 2 Aar.

Efter at have afsonet Halvdelen af denne Straf blev hun ved kgl. Resolution benaadet paa Vilkaar af 5 Aars straf-fri Vandel.

Efter Domsafsigelsen havde jeg en Samtale med hende, under hvilken jeg opfordrede hende til, hvis hun efter sin Losladelse atter skulde falde for Fristelsen til at begaa Tyveri, da af sig selv at komme op til mig og fortælle det, idet der da maaske kunde være Mulighed for at ordne Sagen uden Straf.

Men udover et i Sandhed gribende Brev fra hende den næste Dag horte jeg intet mere fra hende.

I Slutningen af Marts Maaned 1928 blev Henny Andersen atter anholdt efter i en Forretning paa Østerbro at have stjaalet en Blikæske med ca. 20 Kroner i Skillemønt, som dog strax fratoges hende af Expeditricen. I Grundlovsforhøret tilstod hun Forholdet, idet hun dog udtalte, at hun

ikke vidste, om det var hendes Mening at tilegne sig Pengekassen. Hun blev saa løsladt af Dommeren, og Sagen henvises til mit Undersøgelseskammer.

Under den første Afhøring, jeg foretog, var hun meget nedbrudt og fortvivlet, hvorfor jeg afbrød og bad hende om at gaa hjem og nedskrive en fuldstændig Tilstaaelse, ikke alene af det nu foreliggende Tyveri men af alt, hvad hun maatte have gjort sig skyldig i, hvilket hun lovede; jeg vidste af gammel Erfaring, at det for dette sky Menneske gik langt lettere paa denne Maade, og at hun skrev endogsaa usædvanligt godt for sig.

Nogle Dage senere fik jeg et langt Brev, hvoraf jeg gengiver følgende:

»Allerførst vil jeg sige, at jeg ikke har taget noget andre Steder; hvis jeg havde, vilde jeg sige det til Assessoren, som har været saa god imod mig, og jeg vilde skamme mig for, at det senere skulde komme frem, at det ikke er rigtigt. Det gaar heller ikke saa let for mig som før; jeg bliver altid saa nervøs i det Øjeblik og kommer til at ryste paa Haanden, og saa er det ogsaa, ligesom jeg mister Lysten til at tage dem. Men jeg har været inde mange Steder, mest i det sidste halve Aar, og saa i en Periode for et Par Aar siden. Der var en lang Tid, hvor jeg slet ikke følte Trang til at gaa, i hvert Fald ikke i saa høj Grad, at jeg ikke kunde bekæmpe det.

For et Par Maaneder siden var jeg i Byen paa den sædvanlige Maade, som jeg altid har saa stor Lyst til; jeg gik ned ad Godthaabsvej og var inde i flere Forretninger der; saa gik jeg ud ad Fvej og gik ind i en Cigarforretning i Nærheden af Hgade. Der kom en lidt ældre Dame ind i Butikken, og jeg bad om »Berlingske Tidende«; den havde de ikke — jeg lod, som jeg gik, men blev inde paa den Maade, jeg plejede. Jeg stod lidt og saa mig omkring, lukkede Pengeskuffen op og saa i den men rørte ikke noget. Jeg gik saa hen og lukkede Butiksdøren op og købte en anden Avis. Jeg ved saa ikke rigtig, hvorledes

det gik til, om jeg skulde have Penge igen, men Damen tog en Blikæske, der stod bag noget andet paa en Reol, frem, og jeg saa, der var Penge i den. Jeg var imidlertid blevet saa nervøs — jeg fik min Avis og gik. Jeg tog saa med Sporvognen til Fasankirkegaarden, og gik gennem Frederiksberg Have hjem.

Jeg tænkte hele Tiden paa den Æske, og om Aftenen kunde jeg ikke falde i Sovn.

Den næste Dag gik jeg saa derud igen paa samme Maade, tog Æsken frem og saa i den; der var flere Sedler og en hel Del 1 og 2-Kronestykker i den. Jeg satte den fra mig igen og gik paa samme Maade. Jeg tror nok, Damen maa have lagt Mærke til det, for bagefter kom jeg i Tanker om, at jeg ikke havde sat Æsken paa den sædvanlige Plads. Senere tændte jeg ikke mere paa den«.

Paa samme Maade skildrer Henny Andersen i Brevet — og med en Rigdom af Detailler — Besøg hun havde allagt i andre Butikker, uden at hun, naar det kom til Stykket, havde stjaalet noget fra Skufferne, skønt der i enkelte Tilfælde havde henligget ret betydelige Beløb. Om Rigtigheden af disse hendes Meddelelser kunde der ikke herske den ringeste Tvivl, idet det ved Forhøring i Forretningerne konstateredes at stemme til Punkt og Prikke — ogsaa hvad hun havde meddelt om selve Indholdet af Penge-skufferne, f. Ex. at Pengene delvist havde henligget i Konvolutter med Paaskrift.

Hun skrev endvidere: »Sommestider var jeg glad, naar jeg saadan gik, men sommestider var det ogsaa, ligesom jeg fortrød, at jeg ikke havde taget noget«.

I et senere Brev hed det: »Jeg er jo saa ulykkelig og fortvivlet, meget mere end nogen kan tænke sig; jeg synes til, at det var meget bedre, om baade min Datter og jeg var død..... og saa min stadige Frygt for, at hun skal faa at vide, at jeg har siddet i Fængsel hele mit Liv. Jeg har sagt min Forretning op. Jeg kan ikke holde mine Tanker samlet til den mere«.

Da jeg denne Gang følte mig om muligt endnu fastere overtydet om, at der til Grund for Henny Andersens Tyverier laa et psykisk Aarsagsforhold som krævede en psykisk Therapi, og at en Helbredelse vilde være mulig — ja sandsynlig — hvis hun ad analytisk Vej kunde bringes til at se den indre Sammenhæng mellem Stjælehandlingen og hendes pathologisk bestemte Sjæleliv, bestemte jeg mig til at forsøge paa at faa en Behandling sat i Gang.

Men hvorledes? Betale for en saadan »Kur« kan Politiet jo ikke; og selvom der kunde skaffes Midler tilveje, var der mig bekendt ingen Læge, der gav sig af med en saadan psycho-analytisk Behandling. I min Nød fandt jeg da paa at henvende mig til Dr. phil. Sigurd Næsgaard, om hvem jeg vidste, at han baade i Afhandlinger og Foredrag havde virket til at sprede Kendskab til de Freudske Metoder.

Dr. Næsgaard erklærede sig straks villig til selv at gøre Forsøget, uagtet han var klar over, at det vilde medføre et meget betydeligt og meget vanskeligt Arbejde, for hvilket han ikke kunde forvente noget som helst andet Vederlag end Bevidstheden om at have bragt et lidende Menneske Hjælp.

Saa godt jeg kunde, forklarede jeg Henny A., hvad det drejede sig om, og hun lovede mig at følge min Anvisning og henvende sig til Dr. Næsgaard; den 16. Maj tog han hende saa under Behandling.

Psycho-Analysen er i Løbet af den sidste Snes Aar saa ofte omtalt, ikke alene i Faglitteraturen men ogsaa i populære Fremstillinger i Dagspressen og andetsteds, at dens Formaal og Methode maa anses for at være almindelig kendt, i hvert Fald i sine Hovedtræk; jeg vil dog for Fuldstændighedens Skyld anføre, at Behandlingen gaar ud paa gennem Samtaler at fremdrage af Patientens Bevidstheds Dyb saadanne glemte (fortrængte, annullerede) psycho-traumatiske Oplevelser (Komplexer), stedsfundne i hans Barndom og Præpubertetsperiode, at de af Patienten fore-

tagne (kriminelle) Handlinger kan udledes heraf som typiske, psycho-traumatisk betingede Impulshandlinger, hvis Særkende er, at de udløses reflektorisk fra det ubevidste, saaledes at de ikke naaer at komme under Indflydelse af Bevidsthedens Hæmningsselementer («Kortslutningshandlinger»).

Gennem det analytiske, psychagogiske Arbejde vil disse ubevidste, ætiologiske Faktorer saa kunne omdannes til normale, integrerende Bestanddele af Patientens Bevidsthed, komme under Viljens Herredømme og derved erfaringsmæssigt miste deres Patogenitet.

Dr. Næsgaard arbejdede med Henny Andersen, indtil han i Maanederne Juli og August rejste bort paa Ferie, hvorved der opstod en skæbnesvanger Afbrydelse.

Den 3. August blev Henny Andersen nemlig anholdt af Politiet i en sjællandsk Provinsby, hvor hun havde gjort sig skyldig i et af de sædvanlige Butikstyverier. Efter Fremstilling i den derværende Ret overførtes hun som anholdt til mit Kammer.

Tyveriet havde hun allerede ved Paagribelsen — efter nogle Udflugter — aflagt Tilstaaelse om; hun forklarede nu til mig, at hun som Følge af sine Samtaler med Dr. Næsgaard havde mærket sin Lyst til at begaa Tyverier svinde, men efter hans Bortrejse var det atter kommet over hende, men da hun nu ikke mere turde stjæle i København, havde hun løst et 14 Dages Abonnementskort til Statsbanerne og var rejst til forskellige Provinsbyer i Jylland og paa Sjælland, udelukkende for at kunne gaa i Butikker; hun paastod — sikkert med Rette — at hun i alle Tilfælde havde kunnet beherske sig i sidste Øjeblik, lige indtil hun begik det Tyveri, der førte til hendes Paagribelse. —

Ikke uden Betænkelighed løslod jeg hende paany, efter at jeg havde taget forskellige Forsigtighedsregler; det viste sig desværre, at mine Betænkeligheder ikke var grundløse,

og at de tagne Kontrollforholdsregler var virkningsløse. Dette kom dog først for Dagen senere.

Hermed forholdt det sig saaledes:

Den 11. August 1928 anmeldte en ung Frue til det der-værende Politi, at der fra hendes Værelse i Forældrenes Villa i Taarbæk var stjaalet et Smykkeskrin med Indhold af Broscher, Ure, Ringe, Perlekæder m. m. til en samlet Værdi af flere tusinde Kroner. Intet tydede paa Indbrud og Tjenerpersonalet kunde næppe mistænkes. Skrinet havde været opbevaret i en Attachétasker, der stod i Anmelderindens Soveværelse paa 1. Sal, hvortil Adgangen syntes meget vanskelig, hvis man vilde forudsætte, at Tyven var gaaet ind ved højlys Dag — og anden Forklaring syntes af flere Grunde umulig.

Den 20. September s. A. fandt Anmelderinden selv i en kendt Antikvitetsforretning her i Byen et af de stjaalne Brillantarmbaand, som man der et Par Uger i Forvejen for 150 Kroner havde afkøbt Henny Andersen; det havde været efterlyst, men Forretningen havde overset det.

Da det lokale Politi afhørte Henny A. paa hendes Bopæl, forklarede hun — der nægtede sig straffet — at hun i Slutningen af Juni Maaned havde faaet Armbaandet overladt af en yngre Dame, som havde været Kunde i den Hatteforretning, som Sigtede havde drevet, indtil hun afstod den d. 1. Juli. Damen, af hvem hun gav et ret indgaaende Signalement, havde skyldt Sigtede et halvt-hundrede Kroner og givet hende Armbaandet til Dækning heraf og med en yderligere Betaling af 25 Kr.

Med denne Forklaring lod Politiet sig nøje og foretog ingen Ransagning hos Sigtede.

Saa fandt Anmelderinden den 25. September yderligere en af sine Ringe i en anden Antikvitetsbutik, hvor den i Begyndelsen af September Maaned var solgt for 100 Kr. af Henny Andersen.

Paa Forespørgsel forklarede denne til det lokale Politi, at hun ogsaa havde faaet overladt Ringen af den foromtalte

Dame, »vistnok en Skuespillerinde«, der en Dag var kommet kørende i Automobil og i en Fart skulde have en Hat. Da hun ikke havde rede Penge, havde Henny Andersen taget mod Ringen for 50 Kroner.

Allerede nogle Dage forud havde Sigtede oplyst for Politiet, at der verserede Sag imod hende ved mit Kammer, men ikke desto mindre fik jeg først den 17. Oktober Sagen tilstillet med Anmodning om, at den maatte blive inddraget under den allerede verserende.

Ved min første Afhøring af Sigtede om Tyveriet af Smykkeskrinet, opgav hun sin tidligere Forklaring og fremkom med en ny, en højst fantastisk men ikke helt umulig, som det bliver for vidtloftigt her at referere.

Under det store Arbejde, der nu af Kammerets Personale blev sat ind paa at efterprøve den seneste Forklaring, fandt en af Kriminalbetjentene endnu en Brillantring (Værdi 400 Kr.), solgt den 18. August af Henny Andersen i en tredje Antikvitetsforretning.

Imidlertid var der blevet rejst en ret stærk Mistanke mod en ung Dame, der som Veninde af Anmelderinden havde besøgt denne ganske kort før Smykkeskrinets Forsvinding opdagedes; jeg vil ikke falde for Fristelsen til at fortælle, hvor mange skæbnesvangre Indicier, der ophobedes mod denne — som det viste sig — aldeles uskyldige Dame, der dog til alt Held slet ikke blev afhørt af Politiet; Henny Andersen erkendte nemlig nu, at hun havde været i Besiddelse af Skrinet med alle Smykkerne, men det holdt haardt at faa hende til at rykke ud med Sproget, og først efter at jeg havde talt indtrængende med hende i fulde fem Timer, meddelte hun, at hun strax efter første Gang at være afhørt af det lokale Politi havde taget Skrinet med sig og var gaaet op paa Politigaarden for at overlevere det til mig, men da hun ikke traf mig, havde hun paa Hjemvejen bundet en Sten ved Skrinet og kastet det ud i Peblingsøen fra Dronning Louises Bro.

Hun paastod dog vedblivende, at hun ikke havde været

inde i Villaen og stjaalet Skrinet men havde tilvendt sig det under en Busk i Dyrehaven nær ved Gerningsstedet, idet hun havde set en Dame gemme det der.

Det var sent paa Dagen, da hun kom med denne Forklaring, men ved at sætte Fart paa lykkedes det os ved Hjælp af en Dykker, der gik ud fra Broen, i det sidste Skær af Dagslyset at fiske Skrinet op. Jeg tør sige, at Begivenheden vakte Opsigt — titusinder af Mennesker stod saa tæt som Fluer rundt om Søen helt ned til Gyldenløvesgade!

I Skrinet var alle de manglende Smykker og flere, som ikke var savnede. —

Kort efter tilstod Henny Andersen i et Brev til mig uforbeholdent selv at have forøvet Tyveriet fra Villaen.

Efter sin Hjemkomst fra Ferien havde Dr. Næsgaard genoptaget sit analytiske Arbejde med Henny Andersen, men at dette i høj Grad vanskeliggjordes — ikke alene ved hendes utrolig store Skyhed og Indesluttethed — men ved Behandlingen af de mellemliggende Tyverisager, er en Selvfølge. Et saadant Arbejde kræver jo fremforalt Tid og Ro til Fordybelse.

Imidlertid fik jeg dog, omtrent samtidigt med de seneste her omtalte Begivenheder, fra Dr. Næsgaard en foreløbig Meddelelse om, at han under Analysen var naaet til en Række afgørende Oplevelser af sexuel Art, der havde medført en Fortrængning med alle dens farlige Følger, dens Substitut i Form af Skuffetyverierne, dens Affekter af Tynge, Melankoli, Spænding eller Klemsel, Trøst og Befrielse, og jeg lod derfor paany Sigtede fremstille sig for Professor Wimmer der i en Erklæring af 11. November 1928 udtalte, at han nu med Sikkerhed kunde sige, at Sigtedes Stjældrifft var »udslag af en abnorm, ubevidst sexuel impuls, der efter dens natur maa betragtes som uimodstaaelig«, idet han endte med at udtale Haabet om, at et vel ret snart

indtrædende Klimakterium vilde kunne ophæve Kleptomaniens Drivkraft, d. v. s. den ubevidste sexuelle Følelse. —

Med denne Professor Wimmers Udtalelse forelagdes Sagen Retslægeraadet med Anmodning om en Udtalelse om, hvorvidt Sigtede maatte antages i Gerningsojeblikket at have manglet sin Bevidsthed (jfr. Straffelov 1866 § 38), eller om hun maatte antages ikke at have været i Besiddelse af den Tilregnelighed, der findes hos voksne og sjælssunde Personer (cit. Lov § 39).

Retslægeraadet svarede den 18. December 1928: »Det fremgaar af det oplyste, at Sigtede hverken er aandssvag eller sindssyg. Men det kan ikke udelukkes, at hun paa Grund af det af Overlægen ved Kommunchospitalets VI. Afdeling fremhævede Forhold har mindre Modstandskraft overfor de forbryderske Impulser end det normale Menneske«.

Herefter var der ingen Tvivl om, at hvis Sagen nu blev fremmet til Dom paa det foreliggende Grundlag, vilde Sigtede blive anset efter Straffelov 1866 § 232 jfr. § 39, og da hun skulde dømmes for syvende Gang begaaet simpelt Tyveri, vilde hun næppe slippe billigere end sidst, altsaa faa 2 Aars Tugthusarbejde. Udsigterne for en betinget Benaadning vilde være højst usikre.

Det forekom mig imidlertid, at H. A. i Forvejen var straffet mere end tilstrækkeligt og havde gennemgaaet mere end nok som Følge af en sjælelig Fejlbygning, som hun jo dog selv var ganske uden Skyld i, og jeg besluttede derfor at indhente endnu en Udtalelse fra Dr. Næsgaard for derefter atter at forelægge Sagen for Retslægeraadet.

Af den udførlige Erklæring, jeg nu modtog fra Dr. Næsgaard, tillader jeg mig at hidsætte det væsentligste, idet jeg finder det af Interesse for Kriminalister dels at se det foreliggende Tilfælde klart belyst, dels at faa et Indblik i Analytikerens Arbejdsmethode:

»Sagens Akter indeholdt Beretninger om Hundreder af Tyverier. Alene en Sag fra det nittende Aar omfattede langt over Hundrede Tyverier, næsten alle udførte paa

samme Maade, og hele Materialet vidnede om stereotypiske, mekanisk gentagne Handlinger fra den senere Barndom til det femogfyrretyvende Aar.

Fra et psykoanalytisk Standpunkt var jeg straks tilbøjelig til at søge en seksuel Aarsag til denne Gentagelse af Tyverier, og jeg søgte derfor i Lægeundersøgelser især efter Antydninger herpaa. At den ældre Lægeundersøgelse ikke sagde noget herom, var naturligt, men at Professor Wimmer heller ikke omtalte saadanne Muligheder, forundrede mig. Professor Wimmer skriver: »under Tyverierne aldrig sexuelle Fornemmelser eller Ledsagesymptomer«.

Alligevel fastholdt jeg under Gennemgangen af Akterne og senere ved Undersøgelsen min Formodning om sexuelle Aarsager til Tyverierne, og samtidigt blev det mig klart, at jeg maatte tilbage til den tidlige Barndom for at finde Forstaaelse af dem. Der maatte ligge en eller anden afgørende Oplevelse bag denne Parasit i en ellers sund og fast Karakter.

At Akterne ogsaa fortalte om en bestandig Benægtelse under Forhørene, gjorde kun Sagen mere interessant, men jeg maa dog tilstaa, at det først senere gik op for mig, hvorfor denne Benægten havde været saa haardnakket. Politiet var blevet saa pint af den, at det et Sted var blevet forledt til at skrive: Hun er meget løgnagtig. Sligt forbedte mig til at gøre et længere Arbejde.

Arbejdsmetoden.

Fru H. A. viste sig at være en høj, noget svær Kvinde med et gennemsundt Udseende. Men over hendes Ansigt gled der en Række tit skiftende Stemningsudtryk, af hvilke nogle antydede Haabløshed, Fortvivlelse, Tungsind, og hun forstod intet som helst af, hvad der var min Opgave, kendte intet som helst til Psykoanalyse, og hun var mindst af alt aabenhjertig.

Imidlertid forsøgte jeg den almindelige psykoanalytiske Fremgangsmaade, blot om muligt mindre formelt end ellers.

Fru A. blev anbragt i en behagelig Stol foran mig, og vi gav os til at tale om hendes Skæbne. Der kunde ikke være Tale om at lade hende fortælle løs om, hvad der faldt hende ind, fordi hun aldrig nogen Sinde havde aabenbaret sit Indre til nogen, og fordi hun havde en utrolig Skyhed for at tale om sig selv og sine Gerninger.

Derfor tog jeg mit Udgangspunkt i et Brev, som hun havde skrevet til Assessor Prytz, og vi gav os da til at tale om hendes Tyverier. Jeg greb hende straks ved at erklære, at det forekom mig, at hun slet ikke var Tyv, men at der laa noget helt andet til Grund for hendes Handlinger end Tyvesind.....

Snart begyndte jeg ogsaa at spørge hende om hendes Drømme for at faa Hjælp fra dem; jeg talte med hende om hendes Datter, som hun opdrager med en meget stor Omhu, om hendes Familie, Læsning, Venner i Fængslet og udenfor, ja om alt i hendes Liv, som hun vilde tale om. Ogsaa hendes Erhvervsarbejde har vi talt om talrige Gange, men først og sidst kredsede vi omkring hendes Humør og dets Aarsager.

Da jeg den 6. Juni kom tilbage til en Række sexuelle Erfaringer fra det tolvte Aar, fortalte jeg hende, hvad jeg mente om hendes Tyverier, dog naturligvis først nogle Dage efter, da jeg havde gennemtænkt Sagen. I Brev Nr. 2 [udelades] vil man finde den voldsomme Reaktion mod denne Opklaring. Naar man har læst dette Brev, vil man forstaa, at det kun er under de største Vanskeligheder, at det har været muligt at faa dette sky Menneske til at udtale sig, men jeg maatte have Oplysningen om Aarsagerne til at virke i hendes Sind for at komme henimod en Helbredelse.

Efterhaanden som jeg trængte længere og længere ned i Aarsagerne, kom jeg til at bruge Timen til at gaa hen over alle de fremdragne Fænomener, saa at jeg fik Lejlighed til at aflure dem flere og flere Enkeltheder. Undertiden blev Timen til henimod halvanden og endnu mere; det rettede

sig saa vidt muligt efter, hvad jeg fandt frugtbart for Undersøgelsen. Fra een eller to Timer om Ugen gik jeg senere over til tre.

Sommerferien og min paafølgende Rejse til Færøerne afbrød Analysen fra 1. Juli til Slutningen af August, hvad der gav Anledning til to nye Tyverier og nogle Forsøg derpaa. Lige før Sommerferien havde Fru A. drømt om en Provinsby med en lang Gade fuld af Butiker, og i Ferien tog hun saa af Sted for at gaa ind i disse Butiker. Hun talte ogsaa ofte om at rejse til Oslo eller Stockholm.

Da vi i Slutningen af August genoptog Analysen, kom Opklaringen af det sidste Tyveri overordentlig meget i Vejen, fordi Fru A. her lavede en Mængde Historier. Dog var hun her for første Gang i sit Liv frivillig paa Vej op til Politiet for at fortælle det hele men blev i sidste Øjeblik standset derved, at Assessoren ikke var til Stede. Og selv efter et meget langt Forhør i Sagen kunde hun ikke sige Sandheden om dette Tyveri. Den kom først frem, da hun under Analysen forstod, at jeg intet som helst havde at gøre med Politiets Forhør men kun med Ransagningen af hendes Oplevelser.

Arbejdsmaaden førte naturligvis til, at Fru A. lidt efter lidt fik Forstaaelse af den psykoanalytiske Metode, og dette lettede Undersøgelsen noget. Thi fra først til sidst har hun været venligt indstillet overfor mig, hvad hendes Breve vidner om i tilstrækkelig Grad. Navnlige interesserede det hende at være med til at tyde Drømmene, der hele Tiden har været udmærkede Hjælpekilder.

Stjælehandlingen.

Lige fra den første Gang har Stjælehandlingen haft en bestemt Karakter for at være rigtig. Naar der enkelte Gange har været smaa Afvigelser, saa har de deres særlige Aarsag, der ikke er vanskelig at efterspore.

Hun gaar ind i en Butik for at stjæle Penge af Penge-skuffen. Naar hun kommer derind, spørger hun efter en

lille Ting, som hun formoder, Butiken ikke fører, men dog en saadan Ting, som den godt kunde føre.

Dette Spørgsmaal er en nødvendig Del af Handlingen. Svarer Ekspedienten eller Ekspeditricen, at de ikke har denne Ting, begynder hun langsomt at gaa ud, saa at Betjeningen faar den Opfattelse, at hun vil gaa, og den forsvinder derfor ind i det Baglokale, hvor den holder til, naar der ingen er i Butiken, eller ned i Arbejdskælderen.

I Stedet for at gaa ud, nøjes hun med at lukke Døren op og i, og derpaa gaar hun hen til Pengekassen, hvis Plads hun kender som ingen anden i denne By, og tager nogle Penge af den, ti, tyve Kroner eller lidt større Beløb. Ofte tager hun dog intel.

Naar Pengene er tagne, lukker hun Døren op og i igen og spørger da efter en lille Ting, til hvilken hun har aftalte Penge, saa at Betjeningen ikke skal til at give tilbage eller dog ikke til at rode i Sedlerne.

Den bedste Fremgangsmaade bestaar i at gaa i en Række Butikker, førend hun tager noget, og saa afslutte med at tage Penge i en Butik eller i et Par Stykker.

Nogle Butiker er særligt tiltalende, navnlig nogle paa Østerbro, og blandt dem er der igen en enkelt, som hun har været inde i mange Gange. Men kun to Gange har hun stjaalet der, og det er over 20 Aar siden.

Det første Tyveri var, saavidt hun kan erindre, fra en Grønthandlerforretning ude paa Enghaveplads. Butiken eksisterer ikke længere.

Tilstanden før og efter Handlingen.

»Ingen véd, hvor tungsindig og fortvivlet jeg har været«, siger Fru A., »og naar dette Humor kommer over mig, maa jeg gaa i Butiker«.

Dette Humor kommer under Menstruationen, og hun føler sig da ogsaa saa beklemmt, at hun maa have Luft. Saa gaar hun nedad Gaden, og allerede herunder begynder

Beklemmelsen at forsvinde, og en stigende Glæde træder i dens Sted.

Naar hun saa er kommet ind i Butiken, er hun meget interesseret i at komme til at spørge. En indre Tvang forlangte, at hun skulde gøre det, og hun var altid spændt paa, om denne Spørgen lykkedes; den gav en særegen Nydelse.

Toppunktet naaede hun dog først ved at lukke Penge-skuffen op og tage Pengene op af den. Herunder kom den højeste Trøst og Glæde, den største Befrielse.

Saaledes lød det straks de første Dage, hun gik til Analyse, og først længe efter kunde hun fortælle, at hun herunder havde Orgasme. Men selv uden denne Oplysning var der Grund til at antage, at man i selve Handlingen stod overfor en seksuel Handling med dens Følelser, selvom disse ikke var helt identiske med, hvad Kvinder normalt oplever under en Samlivsakt.

Iøvrigt har hun altid fastholdt, at hun selv efter det bedst forberedte og udførte Tyveri ikke har følt sig fuldt tilfredsstillet. Det har altid været, som om der manglede noget ogsaa i disse hendes lykkeligste Øjeblikke.

Den delvise Opklaring.

Gang paa Gang forsøger jeg at komme tilbage til hendes Barndom, men den synes at være ganske glemt. Alt, hvad der ligger forud for det tolvte Aar, er fuldstændig borte, men lidt efter lidt kommer Tolvaarsalderens Verden frem i vore Samtaler, og den sjette Juni kommer saa fire Oplevelser til Orde, der for mig foreløbigt blev en Forklaring.

Først beretter hun om, at hun en Dag paa Vejen til Skole saa en Ko staa og føde en Kalv. Det gjorde et meget stærkt Indtryk paa hende; hun syntes, det var saa uhyggeligt, saa at hun kom til at tænke paa det altid siden.

Hun fortæller dernæst, at hun paa denne Tid kom saa meget i Huset hos en Lærerfamilie. Manden..... drak,

og hun maatte ofte gaa over i Kafé N. N. med et Brev til ham, naar han skulde kaldes hjem.

En Søndag var hun med Fruen og de to Piger i Frederiksberg Have. Her bliver Fruen pludselig meget syg, saa de maa køre hjem i Drosche, og mens Naboen kommer til, maa hun løbe ned efter en Læge. Hun ringer paa hos flere Læger, men først nede paa Vesterbros Torv træffer hun en hjemine og forklarer, at det drejer sig om en Blodstyrtning. Paa hans Spørgsmaal fortæller hun saa, at Blodet ikke kom fra Munden. Siden faar hun Forstaaelsen af, at det drejede sig om en Abort.

Paa denne Tid har hun iagttaget sine Forældres Samliv i Soveværelset, hvor hun ogsaa laa.

Og dertil kom endelig, at hun nu faar sine Menstruationsblødninger, som hun antog for at være noget lignende som det, Fruen havde haft i Frederiksberg Have.

Disse fire Oplevelser staar for hende i Fortællingens Øjeblik, som om de var skete den foregaaende Dag. Hun tænkte derfor ogsaa paa dem meget ofte.

Da hun — efter at have fortalt herom — gik, skete der en tilsyneladende betydningsløs Handling. Hun glemte sin Taske, til hun var kommet ned ad Trappen.

Og det er umuligt at beskrive det Indtryk, hun gav af sit Sjeleliv, da hun her for første Gang bragte disse Oplevelser frem for Dagens Lys. Stodvis, tøvende, snart stoppet i Generthed kom de frem, især dog Beretningen om Forældrenes Samliv og mindst Fortællingen om Lærerfamilien.

Jeg tænkte ikke den Gang, at jeg her kun stod ved Overfladen, der havde laant sin Betydning fra en underliggende Erfaring, som hun ikke med et Ord havde antydnet endnu.

Oplysningen.

Lige fra den første Dag havde jeg begyndt at tale om, at der bag hele Tilstanden laa seksuelle Fænomener, men

jeg havde naturligvis ikke kunnet sige hvilke. Da disse fire Oplevelser med deres voldsomt stærke Følelsesreaktioner kom frem, var jeg ikke blot overtydet om, at jeg havde Ret i min Formodning, men jeg mente ogsaa at staa ved Aarsagerne.

Efter nogen Gennemtænkning af disse Begivenheder og Sammenholden med Stjælehandlingen og dens Følelser, forklarede jeg saa, at Stjælehandlingen var en Stedfortræder for Coitus. — Jeg maa her indskyde, at hun samtidigt med disse fire Oplevelser berettér om, da hun første Gang kom sammen med Mænd. Lige efter at være kommet ud af Fængslet træffer hun i Sporvognen en yngre Grosserer, Jøde, der opfordrer hende til at gaa med i Tivoli. Senere følger hun ham hjem.

Oplysningen om, at hendes Gaaen i Butiker var de forskellige Faser i en seksuel Handling, hendes særegne Form derfor, eller rettere den Stedfortræder, som hun havde bygget sig op, fordi hun i Tolvaarsalderen var kommet til at betragte det seksuelle som noget væmmeligt og uhyggeligt, gjorde et meget stærkt Indtryk paa hende. Hun græd som altid, naar hun selv fortalte om sine pinlige Oplevelser.

Forklaringen kom hende som noget ganske nyt, noget aldeles overvældende, forfærdeligt. »Det er nodt til at være umuligt; jeg kan ikke holde ud til hver Dag at gaa og tænke paa det. Jeg tror, hvis jeg skulde vælge, vilde jeg hellere i Fængsel, hvor ingen ser mig, end noget Menneske skal sige: »der gaar hun, som gaar i Butikerne paa den Maade«. — »Jeg har hele mit Liv haft Afsky for alt saadant, og hvorfor skulde jeg saa netop være saadan?«

Imidlertid forklarede jeg hende herefter, at den seksuelle Energi havde delt sig i to Strømme, af hvilke den ene stadigt arbejdede i den normale Retning, medens den anden — og største — drev hende til at gaa i Butiker. Med sin stærke Vilje havde hun drevet den herover, da hun i Tolvaarsalderen kom til at se ned paa det seksuelle med den Væmmelse og Uhygge, der var saa levende i hende endnu,

og som derfor stadigt fastholdt Energien i det fejle Spor.

Og hermed indledede jeg saa, hvad jeg kalder en sund Forstaaelse af det erotiske Livs Rolle i Menneskelivet, for at denne Afsky og Væmmelse kunde forsvinde, et Arbejde, der ikke er gjort paa en Dag hos saadanne fejlbyggede Mennesker.....

De første Drømme.

Om sine Drømme fortæller hun fra den første Dag. Tit har hun drømt om at gaa i Butiker; hun har set det indre af en Butik ganske lyslevende i Drømmen, og senere har Drømmebilledet vist sig at svare nøje til en Butik, som hun er kommet ind i.

Men iøvrigt drømmer hun tit om, at hun ikke kan blive færdig med det, hun beskæftiger sig med. Alting mislykkes i Drømmene. Det er altid noget forkert, hun drømmer.

Denne Karakteristik af Drømmene bekræftedes. I Begyndelsen kom hun dog sjældent med nogen Drøm — før Sommerferien kun ganske faa.

Den første Drøm, som hun berettede mig, lyder: »Jeg skulde rejse og sad inde i en Kupé. Saa var der noget, jeg skulde lede efter, og jeg gik derfor først gennem Toget for at finde det, og derefter gik jeg ud for at lede, helt udenfor Stationsbygningen. Imens gik Toget med min Taske, hvori mine Penge laa, og jeg maatte telefonere til næste Station, for at de der kunde tage mine Sager ud, og selv tog jeg med næste Tog«.

Denne Drøm har jeg tydet saaledes: Den ene Del af den seksuelle Energi — den, der repræsenteres af Tasken — drives afsted med Kræfter, som langt overgaar hendes vilkaarlige Villen. Den anden Del kan ikke finde sin Vej.

Naturligvis er en saadan Tydning kun foreløbig, og jeg lader alt staa aabent her. —

Lige henimod Ferien drømte hun, at hun saa en lang

Gade i en Provinsby, og i denne Gade var der en Mængde Butiker.

Desværre var jeg ikke tilstrækkelig energisk i at gribe ind her. Jeg forstod ikke rigtig, at Drømmen her fortalte, at hun i Ferien skulde ud i Provinsbyerne for der at gaa i Butiker. Selv ikke dette, at hun bagefter fortalte mig, at hun vilde købe et 14-Dages Kort til Banerne for at køre omkring i Landet og se sig om, fik mig til at give hende nogen som helst Formaning om at være forsigtig.

Men jeg vilde jo ogsaa have Lov til at studere hende ganske i Frihed, saavidt dette overhovedet var muligt.

Typerier i Ferien.

Mens jeg tog paa Ferie, rejste Fru A. ud paa de Ture, hun havde drømt om, og paa en af dem kom hun til —købing, hvor hun gik ind i en Rebslagerbutik for at tage Penge.

Der var ingen til Stede i Butiken, og hun maatte derfor gaa hen til Pengeskuffen uden at spørge. I Skuffen var der ingen Penge, og hun søgte da fra Butiken ind til et Rum, hvor hun fandt en Æske med Penge, og heraf tog hun 25 Kroner.

Da hun gik ud af Butiken, var hun saa nervøs, at hun ikke kunde lukke Døren. Hun tænkte paa, hvad jeg havde sagt om denne Dørluknings Betydning i den seksuelle Handling.

Og hun havde ikke den sædvanlige Følelse ved den hele Stjælehandling — det var forkert, sagde hun.

Hun var kun ti Minutter i —købing og korte derfra i lejet Bil men blev paagrebet paa Vejen til —by.....

Da hun er kommet til Kjøbenhavn [hvor hun blev losladt], tager hun i Dyrehaven — hendes Datter er i denne Tid paa Ferietur. Fra Dyrehaven tager hun ned til Strandvejen for at tage Rutebilen hjem; men nu bliver Tanken om at tage Penge paa en anden Maade — eller i Virkeligheden Tanken om at faa en ny Felish for sin seksuelle

Trang — levende. Hun ser Døren staa aaben ind til en Villa og faar en ubetvingelig Lyst til at gaa ind.

»Dersom der var kommet nogen, havde jeg ikke vidst, hvad jeg skulde spørge om«, sagde hun til mig, da hun endelig kunde berette om dette Tyveri. (Denne Beretning kom først i December Maaned efter talløse falske Fremstillinger til de forskellige Myndigheder).

Der kom ingen, og hun gik da ind og opad Trappen til første Sal, hvor hun i en lille Kuffert eller Attachécase tog en Æske, hvis Indhold hun antog var Penge. Først længe efter, at hun var borte, kunde hun se efter, hvad det var. Hele Handlingen foregik som i en Sovngænger-tilstand. Saadan er Stjælehandlingerne ofte. »Intet udenom vedkommer mig da«.

Heller ikke her havde hun sine rigtige Følelsestilstande.

Kvaler.

Dette Tyveri kom til at volde hende utrolige Kvaler. Efter at have pantsat et Par Smykker, blev hun opdaget af Lyngby Statspoliti, og nu kom der en Række Forhør i hendes Hjem og senere — da Lyngby-Politiet endelig gav op — paa Politigaarden, under hvilke Fru A. indviklede sig i den ene usande Historie værre end den anden.

»Jeg hader Politiet!« er Fru A.s stadige Udbrud, naar vi kommer ind paa dettes Virken. Og hvem kan ikke forstaa dette! Hendes Gaaen i Butiker er de intime seksuelle Handlinger, og her kommer Politiet og blander sig ind i dem; det kan hun lige saa lidt taale som andre anstændige Mennesker. Hvem kan taale en grov Betjents eller endog en finere Forhørsdommers vilkaarlige Indgriben i sit intime erotiske Liv? Hvilken Kvinde eller Mand vil ikke nægte at tale her?

Fru A. har da ogsaa altid været yderst uvillig til at tale om sine Tyverier og ikke villet tilstaa. Hun har altid fortalt Usandheder om dem eller været ganske tavs. »Denne Gaaen i Butiker er noget, jeg altid har haft for mig selv«, siger

hun. Den talte hun aldrig om til nogen. I Fængslet tænkte hun altid paa, at naar hun kom ud, kunde hun gøre, hvad hun vilde, og hun vilde da gaa i Butiker saa meget, som hun kunde. »Det havde hun Ret til, det var rigtigt at gøre det«.

Men naar hun kom ud af Fængslet, maatte hun altid lyve sig fra sin Fortid. Ingen vilde arbejde sammen med hende, hvis de kendte noget som helst til hendes Fortid, og hun kunde derfor aldrig skaffe sig Venner og fortrolige udenfor Fængslet. Hun maatte altid være yderst tilbageholden. Indenfor havde hun derimod gode Venner.

Tidligere bestyrede hun en Bagerforretning, men da hun blev fængslet, fik ikke blot Bageren men ogsaa de rejsende dette at vide. Igen ude maatte hun til at skabe sig en Forretning paa et andet Omraade og fik da en Hatteforretning. Denne sagde hun op i Sommer, da hun denne Gang vilde være forberedt til at gaa i Fængsel, saa at hendes Datter ikke skulde mærke noget.....

Hun har altid tænkt, at det hele skulde ende, naar denne Datter blev fjorten Aar. Hun kunde ikke overleve, at hun skulde opdage, at hendes Moder var en Tyv. Derfor vilde hun nu gaa ud af hendes Liv paa en eller anden Maade. Russeren i Bjergsted kunde hun saa godt forstaa, sagde hun Gang paa Gang i Sommer.....

.....
Til Trods for denne Fortvivlelse kunde hun ikke sige den simple Sandhed om Tyveriet paa Strandvejen til Assessor Prytz, som hun dog er saa taknemlig overfor.

..... Dette giver et Begreb om, hvor vanskelig denne Analyse har været, eller snarere: Det forklarer, at jeg har maattet gaa langsomt frem i mine Undersøgelser og Forsøg paa at helbrede.

Opklaringen.

Under de mange Vanskeligheder paa Grund af Tyveriet paa Strandvejen gik Analysen yderst trevent. Men jeg fik

dog mere og mere fat i Barndommen. Og en Dag fortalte hun mig da, at hun havde haft et seksuelt Forhold til en Broder, der er et Par Aar yngre end hun.

Denne Broder kom op i Sengen til hende om Morgenens eller om Aftenen, og bagfra udførte han saa den seksuelle Handling. Om det skete helt rigtigt, véd hun ikke. De sagde aldrig noget til hinanden om det, talte heller ikke under Handlingen, og hun har aldrig nævnt det for nogen, før hun fortalte mig det i Begyndelsen af Oktober.

Hvorlænge dette Forhold har staaet paa, véd hun ikke, men det har været flere Aar.

Hun har altid været meget ked af det, men det eksisterede. Alligevel laa hun om Aftenen og Morgenens og ventede paa, om han vilde komme. Det skete hyppigst om Morgenens, og da laa hun og ventede paa, om Forældrene vilde gaa, for saa kom han.

»Jeg kan mærke det hele endnu, som om det var i Gaar«, siger hun.

»Jeg kan erindre det hele«.

»Jeg kan føle det«.

Denne Broder havde hun aldrig før omtalt, naar vi havde gennemgaaet Familiemedlemmerne. Hun har aldrig omtalt ham til andre, siger hun. Han skulde ud af hendes Liv. Hun har kun set ham een Gang siden Barndommen, mener hun.

Efter de fire andre Oplevelser, der er omtalt i den foreløbige Forklaring, rejste hun sig af sin Seng, naar Broderen kom. Hun blev bange for, at hun skulde faa et Barn. Menstruationsblødningen blev for hende til en Abort som Fruens Abort i Frederiksberg Have — hun vidste intel om, hvorledes det hele hang sammen.

Til en vordende Svigerinde gik hun da ofte ind paa Apoteket for at købe Safran-Te, med hvilket denne vilde fordrive et Foster, hvad der dog ikke lykkedes.

Det seksuelle Liv blev noget uudholdeligt uhyggeligt

væmmeligt, men hun maatte altid tænke paa det i denne Periode.

Og nogen Tid efter tænkte hun altid paa at gaa i Buliker, og det blev hun ved med indtil den seneste Tid.

Erstatningsdannelsen.

Hvordan har denne fortrængte seksuelle Handling kunnet forvandle sig til denne bestemte Tyverihandling? Undersøgelsen kan jo ikke standse derved, at saadan er den fortrængte Seksualitets Skæbne ofte, men den maa søge at komme Overgangen saa nær som muligt. Hvordan har den seksuelle Energi fundet ind i de nye Baner hos den tolv-aarige?

Lad os som Hjælp sammenstille nogle af de mest fremtrædende Ejendommeligheder ved de to Handlinger:

Den seksuelle Handling.

1. Den seksuelle Handling er noget forbudt.
2. Hun kæmper mod den ud fra sit moralske Jeg.
3. Den er noget hemmeligt.
4. Hun laa om Morgenens og ventede paa, at Moderen skulde gaa (Faderen var som Regel gaaet tidligere).
5. Døren gik op og i.
6. Moderen var borte.
7. Broderen kunde komme og kom.

Stjælehandlingen.

1. Tyveriet er noget forbudt.
2. Hun kæmper imod det ud fra sit moralske Jeg.
3. Tyveriet sker i Hemmelighed.
4. Hun gaar med den Forventning, at hun skal spørge om noget, som de ikke har i Butiken.
5. Hun spørger, faar Nej, gaar mod Døren, mens Betjeningen forsvinder.
6. Betjeningen gaar ind i Bagrummet eller ned i Kælderen.
7. Hun tager Penge af en Skuffe, Æske eller lignende snævert Rum.

Sammenligner man nu disse forskellige Dele af de to Handlinger, vil man finde, at der er tilstrækkelig Lighed til, at den seksuelle Energi kan glide fra Situationen i Sovekammeret (eller Siderummet i Sovekammeret, en Alkove) til Butiksthyret.

Den meget udviklede, høje tolvårige Pige har stemt sin seksuelle Trang op som noget hemmeligt, forbudt, for-dømmeligt, væmmeligt, uhyggeligt, og hun kommer nu som saa ofte før ned i en Butik. Hun spørger efter noget, som de ikke har, og Betjeningen gaar sin Vej, mens hun selv gaar hen og tager i Døren. Denne Situation ligner Situationen derhjemme, hvor Moderen er forsvunden efter en Forventning, der jo er en stille Spørgen efter, om hun vil gaa. Den erotiske Ophidselse gør hende uhyre modtagelig for denne Lighed under disse Forhold.

Hun staar nu alene i en Spænding, der rejser den seksuelle Følelse mere og mere, og Spændingen viser Vejen til sin egen Forøgelse, nemlig derved, at hun gaar hen til Skuffen og tager Penge. Dette er forbudt, det sker i Hemmelighed, det er moralsk forkasteligt, og det virker derfor meget stærkt ind paa den opstemmede Seksualitet, der nu flyder. Hun føler det som et Samleje med Broderen uden dog at forstaa, at det er noget saadant.

Man behøver ikke at kende meget til den menneskelige Sjæls Symbolikken for at forstaa, at den tolvårige kunde lede sin opstemmede Seksualitet fra det tillukkede Udlob ud i den nye Kanal. Situationen kalder saa mange af de Funktioner til Live, der har virket under Forbindelsen med Broderen, saa at disse Funktioner nu kalder de seksuelle Følelser og Drifter frem.

Maaske har den tolvårige været mange Gange i Butiken, inden dette Resultat er naaet, men efter at det een Gang er sket, maa hun tilbage dertil. Her er intet væmmeligt som ved den seksuelle Handling med Broderen.

Butiken som Fetish.

Overgangen fra det ophævede seksuelle Forhold — der er ophævet, fordi den tolvaarige er bange for at faa et Barn med Broderen eller abortere — til Butiksgangen er faktisk sket, selvom den ovenfor antydede Gliden er en mangelfuld Forklaring derpaa. Og efter at den er sket, kan den unge Pige tænke paa det seksuelle uden at tænke paa Abort, paa Barnefødsel, paa det uhyggelige ved Forholdet til Broderen, Koen, der fødte Kalv, Forældrenes Samleje og sin egen Menstruation.

Hun hengiver sig da nu ogsaa til at tænke paa Butiksgangen, som hun før tænkte paa de uhyggelige Handlinger og Forhold; hun tænker altid derpaa — det er noget, hun maa gøre — det er rigtigt.

De første Gange er hun forlegen med de Penge, som hun slaar med i Haanden, efter at Handlingen er forbi. Hun erindrer sig denne Forlegenhed meget tydeligt, og den har ofte meldt sig med større eller ringere Styrke siden, men hun kunde jo ikke gaa hen og give Pengene tilbage igen. Hendes Handling var omgivet med al den Blufærdighed, som den seksuelle Handling er det hos Barnet i denne Alder, og Blufærdigheden er til Stede den Dag i Dag. Derfor har hun ogsaa altid nægtet at tale om Handlingen eller dog talt det mindst mulige om den.

De første Penge, som hun tog, brugte hun til at betale med i Skolen, hvor der skulde betales en Krone om Maanednen, og da dette ikke forslog, købte hun Godter til sig selv og en Kammerat.

Ikke blot tænker hun nu paa at gaa i Butiker, men hun drømmer derom og har herunder Orgasme. I Fængslet tænker hun paa det og lægger Planer for, hvorledes hun skal gaa i en Masse Butiker, men hun siger det aldrig til nogen som helst — ingen veed dette.

Denne Trang er hendes daglige Ledsager hele Livet igennem, og selv efter at hun har gaaet til Analyse hos mig i

lang Tid, kan hun sige: Livet bliver trivielt, hvis jeg skal opgive at gaa i Butiker.

Hun lærer sig at tilfredsstille denne Trang paa den rigtige Maade, og dette skete ved at gaa mange Gange ind i Butiker, inden hun tog noget, og naar hun saa havde faaet Spændingen op paa en vis Højde, gik hun hen og tog Penge af Kassen. Dette sidste skete endda undertiden flere Gange i Træk. —

Nogle Butiker tiltaler hende mere end andre, men jeg har ikke kunnet faa dette Moment klart belyst. Hun kan kun sige, at disse Butiker er pænere, konnere, de tiltaler hende saa stærkt, hun holder mere af dem.

Hendes Hukommelse for Butiker er fenomenal. Da hun nitten Aar gammel sad fængslet i Svendborg, kunde hun gengive Rækkefølgen af alle Butikerne fra Kongens Nytorv gennem Strøget til Slotskroen ved Valby Bakke, og hun kunde ogsaa Butikerne udenad gennem mange andre Hovedgader. Endnu kan hun gengive dem fra Raadhuspladsen til Slotskroen, gennem Gamle Kongevej, Falkonéralleen og andre Hovedgader. Derimod mener hun at være usikker paa Strøget nu.

Denne Dyrkelse af Butiker har bestaaet usvækket gennem mange Aar, til Trods for at den skabte hende utrolige Lidelser: Arrestationer, Straffe paa hele Aar eller længere og dertil en indre Fortvivlelse, som hun aldrig selv har forstaaet.

Først da hun i 1910 blev Husbestyrerinde for en Mand, som hun kom til at holde af, og som holdt meget af hende, skete der en Tid en Forandring heri. Men da Manden senere forlod hende, synes denne Forandring at høre op. Men Fru A. har flere Gange sagt under Analysen, at hun havde en Fornemmelse af, at Samlivet med denne Mand — den eneste, som hun nogen Sinde har været forelsket i, holdt af — vilde have kunnet redde hende.

Grunden til, at han forlod hende, var ikke den, at hun skulde straffes for et Tyveri. Han vilde vente paa hende,

til hun kom ud igen. Men da der endnu den Gang eksisterede falske Tilstaaelser for, at hun havde modtaget Penge af Herrer*), og da han fik dem læst op, brød han med hende, og han giftede sig senere med en anden.

Med Aarene blev den seksuelle Energi mindre, og Trangen til at gaa i Butiker derfor ogsaa noget svagere; derfor gik hun der sjældnere.

Naar hun skal købe noget til Huset eller skaffe sig Tøj, undgaar hun altid de Butiker, som hun har været inde i for at tage Penge eller blot været inde i for at tilfredsstille Trangen til at gaa i Butiker. Og under et saadant Indkøb kommer Trangen ikke over hende. Men hun har altid haft bestemte Handlende at gøre sine Indkøb hos, Tøj f. Eks. hos Illum.

Den normale Seksualitet.

Lige fra sit trettende Aar har hun altid været bange for Mænd, og hun følte ingen Tiltrækning ved deres Selskab. Og medens Butiksgangen var hende noget saa ganske

*) Hermed sigtes til den Sag, under hvilken Henny Andersen i 1901 var fængslet ved Frederiksberg Birk, sigtet for flere af de sædvanlige Butikstyverier. Hun var da funden i Besiddelse ikke alene af et mindre Pengebeløb men ogsaa af en Mængde Effekter til Værdi ca. 300 Kr., som hun havde anskaffet sig i Løbet af faa Maaneder, uagtet hun ingen lovlig Fortjeneste havde haft. Under Forhøret nægtede hun sig skyldig i Tyverierne, og da Vidnerne var mere eller mindre usikre, kunde Sagen for saa vidt ikke gennemføres. Men da hun blev spurgt om sin Adkomst til Kosterne forklarede hun, at hun havde købt dem for Penge, hun havde faaet af Herrer, med hvem hun havde drevet Utugt for Betaling. De politimæssige Undersøgelser, der anstilledes i Anledning af denne Forklaring, frembragte i Virkeligheden intet som helst til Bestyrkelse af dens Rigtighed, og Dommeren foreholder hende da ogsaa Gang paa Gang i Retten dens Usandsynlighed.

Ikke desmindre idømtes hun Tvangsarbejde i 12 Dage for Overtrædelse af et Tilhold, hun havde faaet under sin forrige Sag, hvor hun var fremkommet med lignende Forklaringer, aabenbart for at skjule, at hun havde begaaet adskilligt flere Tyverier, end hun kunde overbevises om. (II. P.)

selvfølgelig, naturligt, udmærket, som hun aldrig fortrød, saa kunde hun ikke tænke paa Mænd uden Angst.

Naar hun alligevel i sekstenaars Alderen gav efter for en 28aarig jødisk Grosserers Tilnærmelser paa en Sporvognstur ud til Strandvejen, saa beroede det ikke blot paa, at der faktisk var bevaret lidt Trang til at være sammen med Mænd — eller snarere udviklet lidt deraf — men ogsaa paa, at hun lige var kommet ud af Fængslet og derfor ikke kunde holde ud at være hjemme under disse Forhold. Hun ønskede kun at komme hen, hvor ingen kendte hende. Desuden var denne Mand meget indtrængende og var siden meget god mod hende i den korte Tid, hun boede hos ham.

Derefter kom hun i Fængsel og vilde straks efter rejse bort, over til Svendborg. Den jødiske Grosserer fulgte hende og vilde have hende til at bo sammen med ham paa Hotel Svendborg, men hun afslog det for at bo hos en Svigerinde. Imidlertid erindrer hun sig, at dette Afslag vakte en stærk Trang til at gaa i Butiker, og hun gik derfor umiddelbart efter ud og stjal.

Derefter skiltes hun fra Grossereren for stedse, blev fængslet, sad først i Arrest i meget lang Tid og kom senere i Straffeanstalten i et Aar. Efter at være kommet ud herfra paany Tyverier, Ophold paa Bornholm for at være borte fra den fristende By og senere andre Steder.

I 1910 bliver hun Husbestyrerinde for den tidligere omtalte Mand, der bliver forelsket i hende og forlover sig med hende. Her bliver hun som ovenfor nævnt for første og eneste Gang forelsket, og dermed begynder hun at blive usikker i Vurderingen af sine Butikshandlinger. Den normale Seksualitet er foreløbigt ved at tilrive sig Energien, men da han svigter, gaar det atter tilbage.

Imidlertid bliver hun senere Bestyrer af Huset hos en Haandværksmester, der halvvejs gennem Tvang skaffede sig Adgang til hendes Værelse. Han blev Fader til hendes nu fjortenaarige Datter, men hun kunde ikke holde ham

ud, siger hun, og kort Tid efter kom hun igen i Fængsel, hvor hun fødte Barnet. Siden har hun levet alene med sin Datter.

Indesluttetheden viger.

De første Gange vi talte om Forholdet til Broderen, var det kun under den største Modstand, at disse Samtaler kunde gennemføres. Det var noget saa forfærdeligt, saa grimt, saa moralsk forkasteligt, at hun ikke kunde nævne det, endsige tale om det som en neutral Handling.

Imidlertid førte denne Opklaring lidt efter lidt til at hendes næsten ubrydelige Indesluttethed veg, og hun begyndte at fortælle livligt om sig selv men især dog om andre, som hun havde været i Berøring med, og her igen først og fremmest om Fængslets Mennesker, som hun holder meget af, og om Politiet, som hun hader, saa at hendes Tanke staaar stille, naar hun ser Politigaarden.

Samtidigt med denne stigende Meddelsomhed begyndte Drømmene at blive meget hyppige, saa at jeg kunde se det ubevidste aabne sig for mine Undersøgelser. Den ene lange Drøm efter den anden kom frem, men i de første lange Tider meldte de endnu det samme som gennem Fru A.s hele tidligere Liv: Alt mislykkes, hun kan aldrig blive færdig.

For mig, der tænkte paa at faa hende helbredet, var denne stadige Bekendelse ikke opmuntrende. Dog var Opvældet fra det bevidste som fra det ubevidste mig et godt Tegn paa, at der var noget i Gære, og jeg ventede roligt paa, at der skulde komme andre Tegn tilsyne.

Politiets stadige Indgriben var ved at høre op, saa at Analysen kunde virke med hele sin Magt paa alle Omraader, ogsaa ind paa Hadet til Politiet, saa at alle levende Fejlbygninger kunde begynde at dø.

Hvor interessant det end kunde være her at referere Dr. Næsgaards Omtale af Drømmene, hvis Symboldannelse er saa karakteristisk for Menneskets ubevidste eller underbevidste Tankeliv, og som er af saa stor Værdi for Analytikerens Arbejde paa at trænge ned i Sjælelivets Dybder, maa jeg dog af Pladshensyn renoncere paa at komme nærmere ind paa dette Afsnit af Doktorens Erklæring.

Det fremgaar af denne, at Henny Andersen fra et bestemt Tidspunkt i Begyndelsen af December 1928 aldrig mere drømmer, at det ikke kan blive til noget, at hun ikke kan blive færdig; senere synes den mod Manden rettede Seksualitet mere og mere at spire frem, og henimod Nytaar siger hun i Samtalens Løb til Dr. Næsgaard, »roligt og ligesom ud af hele sin Sjæls Dyb: Nu tror jeg ogsaa, at jeg bliver rask«. Det kom saa selvfølgelig, saa umiddelbart som tidligere Udsagnet om, at alt mislykkes, intet kan blive færdigt.

Jeg fortsætter med Dr. Næsgaards Beretning.

Arbejdet med det ubevidste.

»Naar man er kommet i Gang med at arbejde paa det ubevidste hos et Menneske, opstaar der et mærkeligt Spil for ens Iagttagen. Det ubevidste er som en tredje Person med sit eget selvstændige Væsen, hvorover den bevidste Villen ikke har den ringeste direkte Magt; skal man paavirke det saaledes, at man faar det til at reagere rigtigt, maa man gaa en særegen Omvej for hvert enkelt Menneske.

Hvor den, der skal undersøges og behandles, ikke kender noget til Psykoanalyse, ser Analysator ligesom to Væsener for sig, et villigt bevidst og et ofte ganske modstræbende ubevidst, og den analyserede synes at vide meget mindre om det ubevidste end Analysator, og der maa da ofte et langt Oplysningsarbejde til, inden man naar saa vidt, at den analyserede forstaar sig selv og kan lade være med at holde sin Sygdom vedlige eller forøge den.

Man sidder da overfor den undersøgte og gennemarbejder det ubevidste ud i alle dets Forgreninger for at løfte det op til lagttagen. Og samtidigt med, at man saaledes afgrænser Sygdommen og søger at løsne den fra sin Næringsbund, arbejder man med det normale ubevidste Sjæleliv og søger at faa dette til at gro. Det gælder jo først og fremmest om at faa den normale Vækst i Gang, saa at den kan træde ind i Sygdommens Sted.

Drejer det sig om unge, kan man blive Vidne til, at det ubevidste reagerer næsten lige med det samme. Saasnart Fejlbygningens Aarsag eller Aarsager er fundne, begynder Sygdommen at falde sammen, og den normale Vækst kan ses næsten lige saa hurtigt. Det ubevidste er her ganske overordentlig plastisk, ganske som Vævene hos et sundt ungt Menneske, hvis det drejer sig om at læge et legemligt Saar.

I Løbet af 14 Dage kan man saaledes se et ungt Menneske rette sig fra en Tilstand, hvor Sult, Søvn og Arbejde er ganske ødelagte, til fuldstændig Sundhed med normal Søvn, Appetit og helt genopbygget Arbejdsevne og Arbejdslyst.

Hos ældre gaar det langsommere i alle Henseender; baade fordi det ubevidste synes at ændres meget langsommere, og fordi den bevidste Overbygning er saa langt stærkere, langt højere og bredere. Det er ofte et meget langt Arbejde at finde ud i alle de mange Forgreninger eller — for at blive i Billedet af Bygningen — ud i de mange Gange og Tilbygninger, der er rejst, og af hvilke nogle synes at være bygget af meget solidt Materiale.

Efter mange og lange Undersøgelser ud fra Fru A.s Sygdom, den stadigt gentagne, stereotype Gaaen i Butiker, blev jeg ganske klar over, at det var en meget enkel Sygdom. Butikstyveriet var næsten det eneste Substitut for den seksuelle Handling, der var hæmmet i det tolvte Aar, nemlig Forholdet til Broderen. Ved Siden deraf er der en lille Udløber, som bestaar i at sidde i Toget, ganske alene i et Hjørne helst. Men dette er jo ingen farlig Form.

Denne Sygdom bestaar i en Udtømning af den seksuelle Energi ved Butikstyveri af en ganske bestemt Form, der er beskrevet i det foregaaende. Gentages Butiksgangen mange Gange for at ende med Tyveri af Penge, kommer den højeste seksuelle Nydelse frem som Resultat; Butiken er hendes Fetish, der maa behandles med et ganske bestemt Rituel.

Fejlledningen af den seksuelle Energi blev ledsaget af en Sindstilstand, som beskrives nøjagtigst med Ordet Fortvivlelse, og denne Fortvivlelse er haabløs. Utallige Gange har denne Sindstilstand lydt til mig gennem hendes Ord og Stemning. Der er ingen Vej for mig her, hvor jeg er. Dette er den nøje Genspejling i Bevidstheden af den Vej, som den seksuelle Energi er gaaet hos hende. Hendes stærke moderlige Natur forlanger at faa Born, men Midlet hertil driver hende i Butiker, hvad der i Sandhed er en fortvivlet Udvej, naar det gælder at blive Moder.

Hendes Dromme siger det samme. Alt mislykkes i de Dromme, der ikke netop drejer sig om Butikstyverier; hun kan aldrig blive færdig, og Stemningen under disse Dromme er sort Fortvivlelse.

Denne Tilstand er bleven holdt vedlige af Fru A.s Kamp mod det seksuelle, som hun ligesom andre med Fejlbygninger betragter som noget lavt. Det seksuelle er noget grimt, væmmeligt, uhyggeligt, synes hun endnu, da vi er kommet i Gang med at tale om det. Og det er formodentlig dette Sindelag, der har kunnet fordrive hendes Menstruationsblødninger, som hun var saa bange for, da hun fik dem i det trettende Aar. Nu er de for hyppige og meget rigelige.

Fejlledningen førte ogsaa til, at Energien ofte maatte stemmes op, saa at Udladningen blev uimodstaaelig og pludselig, navnlig eftersom hun tog sig for at hæmme ogsaa denne Handling, dette Udlob for den seksuelle Energi.

Af denne fejlledte seksuelle Energi er der da fremgaaet Tusinder og atter Tusinder Besøg i Butiker, en Verden af

Erfaringer. Og sammenknyttet med denne Verden er der andre, nemlig de talløse Arrestationer, Forhør, Ophold i Forhørslokaler og Straffelokaler. Hun har jo mange Gange siddet længe i Kvindefængslet paa Christianshavn. Blandt disse mange Erfaringer er Butiksgangen Lyspunkterne, medens Betjentenes ofte grove Behandling er det mørkeste, det mest pinlige. Saavel Betjentenes Forsøg paa en Befingren som den fine forslaaende Forhørsdommers Afhøring har jo været en Indgriben i hendes intimeste seksuelle Handlinger.

Og dertil kommer saa hele det forløjede Liv, hun maatte føre blandt Mennesker udenfor Fængslet. Saa snart hun var ude, maatte hun lyve sig fra hele denne Erfaringsverden, saaledes medens hun var ung Pige i Huset hos en Proprietær paa Bornholm, medens hun førte Husholdningen paa en Gaard i Nordsjælland eller senere i Aarevis drev et Bageri-udsalg og derefter en stor Hatteforretning.

Hendes Datter, der nu er fjorten Aar, skulde fremfor alt intel vide om disse Erfaringer, og hun véd til Dato heller intet men lever som et overordentlig velopdraget og vel afbalanceret Pigebarn i Hjemmet hos sin Moder.

Under hendes utrolige Indesluttethed og Følgerne af de to nye Tyverier i Begyndelsen af August var det meget vanskeligt at konstatere Virkningerne af Analysen, og i Begyndelsen har de ogsaa været saa brogede, at det ikke var muligt at sondre dem rigtigt ud fra den almindelige fortvivlede og tungsindige Tilstand. Hvad var Resultatet af nye Fremdragninger af tidligere Erfaringer, og hvad var Resultatet af Forandringer i det ubevidste?

Først henimod Oktober Maaned begynder jeg at kunne skelne sikkert her — naar jeg undtager enkelte Ting, som Oplysningen om, at Butiksgangen er en seksuel Akt — og ind i Maaneden, da jeg har fundet Aarsagen til Stjælehandlingen, eller rettere Hovedaarsagen, nemlig Forholdet til Broderen, kan jeg følge Indvirkningerne paa det ubevidste nogenlunde sikkert, og da Fru A. omkring ved første No-

vember kan omtale dette Forhold roligt til mig, bliver det lettere endnu at følge disse Virkninger.

Herunder spejder jeg naturligvis først og fremmest efter Tegn paa, at Helbredelsen er ved at indtræde; jeg arbejder jo ikke først og fremmest for at faa Bekræftelse paa de Teorier, der hævder, at Stjælesyge beror paa fortrængte seksuelle Handlinger, men derimod paa at helbrede en Kvinde, hvis Liv havde været en Kæde af Lidelser, ogsaa en Kæde af Brud paa Samfundets Love, fordi hun havde en afgrænset Fejlbygning.

Helbredelsen.

Det er naturligvis ikke altid sikkert, at Virkningerne af en Analyse er det samme som en Helbredelse eller et Led i denne. Man kan begaa Fejl, især fordi det er ganske umuligt at kende den enkeltes Sjæl godt nok straks, og fordi en Analyse kræver saa megen Takt. Mange af Tegnene paa Helbredelse er ogsaa saa vanskelige at kende, at man i Virkeligheden først længe efter, at de er fremkomne, tør stole paa dem.

Helbredelsen begyndte imidlertid at vise sig, og jeg skal i store Træk antyde Gangen i den. Endnu (Begyndelsen af Februar 1929) er den vel ikke helt til Stede, men dette Maal er kun et Spørgsmaal om Tid.

1. Fru H. A. blev under Analysen lidt efter lidt forvandlet fra at være den mest indesluttede Kvinde, jeg har kendt, til at være en naturlig og aaben Kvinde, der kan tale om de intimeste Ting i sit Liv som andre, der har været analyseret. — Denne Forandring er ikke blot et Middel til at gennemføre Analysen, men den er i sig selv noget af en Helbredelse. Den syge bliver herunder tilbøjelig til selv at drage det syge frem i Bevidsthedens klare Lys, saa at de skadelige Affekter kan dø væk.
2. Jeg søger tilbage til den tidlige Barndom for at finde Aarsagerne til Butikstyverierne og finder da de fire

Aarsager, der er omtalte Side 20. Derfor kan jeg sige hende, at Tyverierne er seksuelle Handlinger, hvad hun senere bekræfter ved at berette om Slimafsondring og Orgasme under dem. Denne Opklaring virker meget stærkt ind paa hende.

3. I Begyndelsen af Oktober finder jeg den egentlige Aarsag, det fortrængte Forhold til Broderen, og jeg begynder straks at fratage denne Erindring de Affekter, der er knyttede til den. Samtidigt dermed fortsætter jeg den Opbygning af den rigtige seksuelle Opfattelse, som jeg havde indledet. At Opklaringen først kom i Oktober Maaned, beror naturligvis paa mange Aarsager, der er antydede i det foregaaende, ikke mindst derpaa, at jeg hele Tiden vilde gaa frem med en saadan Takt, at der ikke kunde ske noget Tilbageskridt.
4. Lidt over Midten af Oktober er det ubevidste, der tvinger hende til at gaa i Butikerne, saa svækket, at hun nu ikke kan tage Bestemmelse om noget som helst. Ni Dage i Forvejen havde hun drømt om de to Komfurer, hvor den meste Energi endnu arbejdede for Butiksgangen. Nu synes den at være saa meget drevet tilbage, at den normale Strøm og Butiksstrømmen er lige stærke.
5. I Begyndelsen af December hører de Drømme op, der hidtil i hendes hele Liv har sagt, at alt mislykkes. Fra nu af behandler hendes Drømme ikke dette Tema, at det ikke kan blive til noget, at hun ikke kan blive færdig. Det ubevidste, der driver hende i Butikerne, er ledet bort fra de fejle Baner.
6. I Stedet for disse Drømme kommer der nu stadigt andre, der taler om et normalt rettet seksuelt Liv. Dermed er den uhyggelige Stemning under Drømmene ogsaa forsvundet. Det ubevidste Sjæleliv, der styrer Drømmearbejdet, har skiftet Stemning fra mørkt til lyst.
7. Denne Forandring kommer ogsaa til Orde i Bevidstheden. Fru A. er vel nok pint af mange Ting endnu;

den hele Bevidsthedsverden ligger der og taler til hende, og hun er inde i Vanskeligheder, fordi hun er økonomisk ruineret. Men ganske umiddelbart uden noget som helst Ræsonnement siger hun: Nu tror jeg ogsaa, at jeg bliver rask. Det ubevidste bryder gennem alle Bevidsthedens sorte Erfaringer.

8. Fru A. kommer og fortæller, at hun nu har det bedre, og hendes Ansigt udtrykker en Renhed, som jeg aldrig før har set, maaske ogsaa en lille Smule Mathed. Det er som om Fortvivlelsen ogsaa er forsvundet af hendes Sjæl.
9. Hun mærker nu, at det normale seksuelle Liv er kommet til Stede, Følelser for det er blusset op.

Denne Gang i Fru H. A.s Helbredelse viser vel ikke endnu, at hun er helt i Orden. Der maa gaa nogen Tid, hvori de sidste Tiders Erfaringer forstærkes og derigennem bekræfter Helbredelsen. At disse Erfaringer vil komme, er der ingen som helst Grund til at tvivle om. At man ikke kan være fuldstændig sikker her, er kun en banal Bemærkning, der kan anvendes ved enhver Helbredelsesgang.

Hvornaar Helbredelsen er fuldstændig, kan naturligvis ikke siges paa Forhaand; i det mindste kan jeg ikke domme med Sikkerhed derom. Maaske varer det nogle Uger, maaske nogle Maaneder, men alt tyder paa, at det kun drejer sig om Tid og Fortsættelse med de Midler, der hidtil har været anvendte. Sygdommen er ikke blot ganske afgrænset og erkendt, men den er fjernet eller næsten fjernet, og det drejer sig kun om at rense Resterne af de fejle Affekter med deres Handlingstilskyndelser ud.

Sygdommen har jo ogsaa været utroligt enkel, trods dens uhyre Apparat af Virkninger.

Slutning.

Til Slut vil jeg gerne komme frem med et Par Bemærkninger i Anledning af mit Arbejde, som jeg her forelægger.

Jeg vilde ikke være fremkommet med dette Arbejde, før Helbredelsen var helt i Orden, hvis ikke særlige Forhold havde krævet det. Og denne foreløbige Erklæring skulde have været meget mere omfattende, hvis jeg havde haft Tid til at vente, fordi Henvisninger til Litteratur, ikke mindst til psykoanalytisk Arbejde, vilde bidrage til at forstaa, at Helbredelsen foreligger i det væsentlige nu.

.....

Til disse Ting vil jeg gerne føje et Par Ord om, hvad jeg saa tit har tænkt paa i Anledning af Fru Henny Andersens Skæbne:

Hvis jeg havde haft hende til Behandling i Barnealderen, kunde hun være helbredet paa kort Tid. Skolerne skulde derfor ogsaa have Lærere knyttet til sig, som forstod sig paa Psykoanalyse. Det er jo ikke blot denne Slags Fejlbygninger, man møder der, men mange andre, der kan helbredes ved den psykoanalytiske Behandlingsmaade.

Ogsaa den unge straffede Pige i Tyveaars-Alderen kunde være helbredet i Løbet af nogle Uger eller dog af faa Maaneder, saa at denne dygtige, intelligente og moderlige Kvinde kunde have undgaaet en Verden af Lidelser.

I Stedet for er der kommet denne tragiske Skæbne, en næsten uendelig Ophoben af Tyverier, Straffe, Tungsind, Fortvivelse, Kampe, en Række Handlinger, der nu er standsede.

De Straffe, som Fru A. har faaet, har naturligvis ikke kunnet ændre det mindste i hendes Sygdom; de har været lige saa daarligt anbragt som Straffe for Tuberkulose eller Tyfus. At Samfundet skal sikre sine Borgere mod Tyverier, taler naturligvis ikke herimod. Men der ligger lige saa selvfølgelig ikke nogen Dadel til nogen i denne Bemærkning.

Derimod kan jeg ikke lade være med at udtale det Haab, at det ikke længere maa være muligt, at saadanne Skæbner skabes, eller dog — hvis de dannes — at de ikke maa vente saalænge paa at blive forandrede som Fru A.s Skæbne. Og for hende vil jeg gerne udtale det Haab, at hendes tra-

giske Skæbne maa være forbi nu, saa vidt dette lader sig gøre under de ydre Forhold, hvorunder hun lever.

Se engang til Slut paa denne Kvinde. Høj og sund, Sanserne i Orden, god lagttager, intelligent, rigt Modersind, fast men meget omgængelig Karakter, afholdt af alle, uden Fjender, tapper til at tage Vanskelighederne op, selv nu da de taarner sig højere op, fordi Hjemmet kræver mere. Og ind over denne Karakter hviler der en uhyre Byrde af Fortid, der vel nu er død, men alligevel er en skrækkelig Verden at bære med sig.

Byrden er jo ganske ufortjent; den er kommet der, fordi hendes Karakter var for stærk, saa at den kunde fordrive den seksuelle Verden i Barndommen og skabe et Substitut derfor. Men hun kan ikke tale om denne Byrde til Mennesker og derved aflaste sig for den, fordi den sociale Forstaaelse af Livets Love er meget mangelfuld paa dette Omraade.

Men vi kan lade være at forøge denne Byrde nu, da det ikke er nødvendigt at sikre Samfundet.

Hvis Samfundet har Ret til at fordre noget af sine Medlemmer, saa skylder det dem vel ogsaa noget; og nu da vi kan helbrede den Slags Sygdomme, skylder vi ogsaa Samfundets Medlemmer at gøre dette, og derfor ogsaa at unddrage dem forældede Loves Rækkevidde.

Sagen blev nu paany med Dr. Næsgaards ovenfor meddelte Erklæring forelagt Retslægeraadet, der i Skrivelse af 24. Januar 1929 udtalte: Idet Retslægeraadet iøvrigt maa henholde sig til sin tidligere Erklæring af 18. December 1928, skal man udtale, at Sigtedes Modstandskraft overfor forbryderske Impulser efter det senest fremkomne (s: Dr. Næsgaards Erklæring) muligvis har været indtil praktisk taget helt ophævet. —

Herefter skele der Indstilling fra Politidirektøren til Statsadvokaturen om Tiltalefrafald; Statsadvokaten forelagde Sagen for Rigsadvokaten, der den 1. Marts 1929

bestemte, at Tiltale mod Sigtede efter Omstændighederne undlades.

Om Henny Andersens senere Skæbne er kun at meddele, at hun passer den Konfektureforretning, hun nu har erhvervet sig, og som vokser og trives; hendes Datter er kommet i Vej og kan snart klare sig selv, saaledes at Fremtiden i ydre Henseende tegner sig lyst for hende.

Men ikke uden Gysen kan man tænke paa, hvad hun har gennemgaaet, og hvilken Skæbne der vilde være bleven hende til Del under hendes sidste Sag og i Fremtiden, hvis Dr. Næsgaard ikke havde gjort sit store, dygtige og opofrende Arbejde.

De Lidelser, Henny Andersen har udstaaet kan ingen tage bort eller udslette, men jeg tør haabe, at Læseren vil være enig med mig i — sans comparaison iøvrigt — at sætte under hendes Livshistorie de to Bogstaver, som Eftertiden lod indhugge paa Griffenfeldts Mindestøtte i Jægersborg Slotspark:

C. A.

det er udlagt: *Condemnata* -- *absoluta*.

OmPsykoanalysensAnvendelse i Retsplejen.

AF AUGUST WIMMER.

En nødvendig Forudsætning for vor nye Straffelovs individualiserende Behandling af Lovovertræderen er selvfølgelig det nøjagtigst mulige Kendskab til hans sjælelige Struktur, hans Handlingsmotiver, bevidste og »ubevidste«. Undersøgelsen af disse Forhold er hidtil væsentligst tilfaldet Psykiaterne. Men fra forskelligt Hold har man i de senere Aar betvivlet hans Kompetence til at føre saadanne Sager »til Bunds«. Fagpsykologer har tilbudt at hjælpe med ved f. Ex. Undersøgelser af Vidneudsagns Paalidelighed, ved visse Sexualforbrydelser hos Børn o. lign. Freudianere mener selvsagt, at kun de med deres »Tiefenpsychologie« og »Sjælemikroskop« (Alexander) kan naa ind til de sjælelige Afgrunde og de labyrintiske sjælelige Forviklinger og Motivationer, som »Skolepsykiatrien« hidtil var uvidende om og i hvert ikke kan naa med dens Undersøgelsesmetoder. »Jeg tror ikke, at Psykiateren af idag er i Stand til at skønne rigtigt om Forbryderens Psykologi eller klassificere ham eller diagnosticere ham nøjere. uden Kendskab til de ubevidste Mekanismer (sc. Psykoanalysen). den psykiatriske Expert savner næsten altid Forstaaelse af Sjælelivet« (Alexander)¹).

¹) Proc. I. Internat. Congr. Ment. Hygiene, New York 1930, vol. I, S. 745 flg.

I en Artikel i dette Tidsskrift¹⁾ plæderer Anker Riis ud fra lignende Tankegange og stort Kendskab til den *psykoanalytiske* Litteratur for Betimeligheden af Psykoanalysens Anvendelse indenfor Retsplejen. Ved Omtalen af en Indbrudstyv (angivelig med »ubevidst anal Fixering« m. v.) skriver han: »Det maa unægteligt anses for noget af en Falliterklæring, naar det — hvad der er vitterligt — er gængs Metode indenfor Psykiatrien blot at erklære et saadant Individ for degenereret«.

Til denne Forargelse, der sikkert deles af andre i Psykoanalysens Lejr, maa nu først bemærkes, at denne Totalkarakterisering ordentligvis sammenfatter den forudgaaende, mere detaillerede Analyse og Beskrivelse af de forskellige Sider af Lovovertræderens Sjæleliv og hele Opbygning, hans Reaktionsmaade, hans Handlingsmotiver, for saa vidt de lader sig opvise med tilstrækkelig Sandsynlighed eller Sikkerhed, osv., osv. At Boniteten af de psykiatriske Undersøgelser kan vexe — som maaske ogsaa undertiden de psykoanalytiske? —, er en Ting for sig. Men naar Psykiateren saaledes sætter en sammenfattende-diagnostisk »Etikette« paa Lovovertræderen, saa er det ud fra en ganske bestemt, fra den psykoanalytiske Tankegang væsentlig forskellig Indstilling: Psykiateren lægger Eftertrykket paa Individets hele biologiske Struktur, legemligt som sjæleligt, hans hele Reaktionsmaade og karakterologiske Bestemthed. Og vi forsøger først og fremmest at forstaa hans sjælelige Abnormiteter, derunder ogsaa hans antisociale eller kriminelle Handling, ud fra biologiske Forstyrrelser, et nedarvet eller medfødt Vranganlæg af Nervesystemet, Hjernesygdomme i de spæde Barneaar osv., osv., søger ogsaa at skaffe os det klareste mulige Billede af de Kaar, det Milieu, hvorunder han er voxet op. Og hvad særlig de famøse »Degenererede« angaar, Psykoanalytikernes »Neurotikere«, saa mener Psykiatrien at maatte hævde, at

¹⁾ 1932, S. 131 (»Ubevidste Motiver«).

det er dette generelle biologiske Vrangankæg, den generelle Abnormitet af disse Personers følelses- og handlingsmæssige Reaktionsmaade, der giver de konkrete, mere aktuelle Handlingsmotiver og »Komplexer« (saaledes ikke mindst de sexuelle) deres Gennemslagskraft. Freud har derimod altid forholdt sig yderst koligt overfor Prædispositionens Betydning, i Modsætning til f. Ex. de »udbrudte« og delvis forkætrede tidligerePsykoanalytikere Adler og navnlig Jung.

Men selvfølgelig anser Psykiatrien ikke derfor konkrete sjælelige, in casu kriminogene »Mekanismer« for quantité négligeable. En saadan Formodning kunde kun skyldes grundigt Ukendskab til psykiatrisk Videnskab¹⁾. Hvad specielt »Neuroserne« angaar, turde det være nok at henvise til f. Ex. Pierre Janet's berømte Arbejder — udkomne Aar før Freuds. Hvad kriminalpsykopatologisk Analyse angaar, tør man dog vist ikke som »Overflade-Psykiatri« afvise f. Ex. Birnbaum's og Kahn's Arbejder, for blot at nævne et Par af de nyeste Forfattere²⁾.

Psykiateren ønsker da ogsaa at forstaa den sjæleligt abnorme Lovovertræders Handlingsmotiver, herunder ogsaa de »ubevidste«. Men han er unægtelig noget ængstelig for at efterforske disse Motiver (som andre sjælelige Sammenhæng og Dynamismer) med den psykoanalytiske Metode.

Naar det store Flertal af nulevende Psykiatere stadig moderPsykoanalysen med den største Tilbageholdenhed

¹⁾ De færreste Psykoanalytikere synes samtidig at være egentlige Psykiatere (ganske bortset fra Sektens læge Medlemmer). Riis' Bemærkning om Freud som »Psykiatriker om en Hals« virker derfor lidt overraskende: Freud var — oprindelig — Neurolog, men

²⁾ Birnbaum: Ueber psychopathische Persönlichkeiten, Wiesbaden 1909; Die psychopathischen Verbrecher, Berlin 1914; Kriminalpsychopathologie, 2. Aufl., Berlin 1931. — Kahn: Die psychopathischen Anlagen, Reaktionen usw. i Bumke's Handb. d. Geisteskrankheiten, Berlin 1928, Bd. 5.

og mange Gange med meget skrap, maaske for skrap Afvisning, saa ligger dette ikke først og fremmest i en Utilbøjelighed til at anerkende visse af de psykologiske Begreber og Dynamismer, hvormed Psykoanalysen arbejder: Betydningen af Følelseslivet, af det »ubevidste« Sjæleliv, »Fortrængningen«, Sexualiteten o. lign. Thi alt dette er Begreber og sjælelige Mekanismer, der allerede var kendte af Psykiatere, Psykologer, skønlitterære Forfattere længe før Freud, saaledes som bl. a. Ragnar Vogt fornylig har fremstillet det¹⁾. Det, der vækker Psykiaternes Mistænksomhed, er fremfor alt den Maade, hvorpaa Psykoanalytikerne naar til deres, saa ofte saare overraskende Resultater.

Psykoanalysens Arbejdsmetode — om hvis Enkeltheder jeg kan henvise til Riis' Afhandling — har to, intimt sammenhørende Sider: Selve Explorationen af den paa-gældende Person (Analysanden) — gennem saakaldt fri Associeren, Drømmeanalyse osv., dels Tydningen af de saaledes fremskaffede sjælelige Udladninger.

Ingen vil nægte, at et Menneske — sygt som sundt — i sit »frie«, ikke bevidst ledede Tankeforløb (»Snakken løs«), gennem sine Drømme, visse Fejlhandlinger, Fejlskrivninger, Forsnakkelser, Sygdomsytringer af forskellig Art, ejendommelige Lovovertrædelser o. lign. kan komme til at afsløre visse dybereliggende, ham selv maaske ikke helt klare, sjælelige Rørelser, stærkt følelsesbetonede Forestillingskomplexer, dulte Ønsker, mere eller mindre utilladelige eller kriminelle Begær, en nedkæmpet, maaske pervers Sexualitet osv. Det vidste allerede ældre Psykiatere²⁾. Men dels føler man sig nu ikke overfor alle Analyser helt sikker paa at Patientens Udtalelser alle er spontane Udslag af hans »Komplexer« osv. Selv hos Freud kan man læse følgende: »Ich musste dem Mädchen Andeutungen geben und Vor-

¹⁾ Den Freudske psykoanalyse. Dens historiske bakgrunn. Oslo 1930.

²⁾ Smilgn. min Afhdl. »Om Psykoanalyse«, Bibl. f. Læger 1921, S. 157.

schläge zur Deutung machen.....¹⁾. Dels og især virker det foruroligende, at dette fra »Sjæledybet« ophentede Bevidsthedsindhold sjældent kan udnyttes direkte, men alleroftest maa underkastes en Tydning for at give denne sjælelige Dybhavsforsknings virkelige Resultater, en Tydning, der bl. a. hviler paa en Teori om Sjælelivets Opbygning og Funktionsmaade, der i hvert Fald indtil videre er diskutabel. Men ganske bortset herfra, virker Tyderiet ofte overmaade spidsfindigt-søgt, bevæger sig i Masser af »Symboler«, langt fra hentede Analogier, Ordspil, halve Vitser, meget dristige Interpolationer. Det skal jo heller ikke gøre tryggere, at Analysandens »manifeste« Forestillinger, hans Drømmeerindringer osv. snart kan »betyde« eet, snart et andet — hvad, bestemmer Psykoanalytikerne. Dette gælder ikke mindst for de famøse »Sexualsymboler«, hvor f. Ex. det samme Ord den ene Gang kan staa for mandlige, den anden Gang for kvindelige genitalia²⁾. Kinberg taler i denne Sammenhæng om Psykoanalytikernes »délire d'interprétation« og henpeger (som ogsaa Bumke) paa Hexenes »Einmaleins« i Faust³⁾. Og unægtelig virker Psykoanalytikernes Tydninger ofte nok som rent sproglig Illusioneringskunst eller som en forvirrende Kryds-og-Tværs-Opgave. Beviser for Tydningens Rigtighed faar vi som Regel ikke, derimod nok af Paastande om sjælelige Sammenhænge, om mere eller mindre ubevidste sjælelige Kræfter, Komplexvirkninger osv.: »Vi har al Grund til at antage..... vi maa formode.....; at den Homosexuelle fortrænger sin Hetero-

¹⁾ Vorlesungen S. 280. Bemærkelsesværdig er ogsaa Dr. Sæthres Oplysning, at de fleste af hans Analysander før Analysen aldrig havde drømt. Men med Psykoanalysen »løsnet det som et skred« af Drømme; selv Dagen blev ofte et »Mareridt« (Norsk Magasin f. Lægev. 1933, S. 259).

²⁾ ».....n'importe quoi peut symboliser n'importe quoi à la condition que celui qui emploie l'allégorie trouve une analogie entre les termes« (Laforgue & Allendy: La psychoanalyse et les névroses. Paris 1924).

³⁾ Hygiea 1916, S. 1 flg.

sexualitet, det ved vi (P. Schilder)¹⁾. En Expeditrice, der aabenbart er lidt jaloux paa de adelige Damer, der kommer i Forretningen, udelader R'et i Baronin. . . . »dass r sei so hart und gehöre nicht hinein«. Hendes Kærestes Navn er Erich, for hende = Er-Ich. Schilder tilføjer: »Es ist gar keine Frage, dass in diesem Verschreiben die Patientin ausdrückt, dass sie das harte R des Geliebten, also (!) sein Membrum, den hochfahrenden Aristokratinnen nicht gönnt, sie will nicht, dass es in deren Geschlechtsteil eingeführt werde, sie will es vielmehr für sich haben (Er-Ich)«.

At godtgøre Urigtigheden af saadanne Psykoanalyser er jo lige saa umuligt, som det for Psykoanalytikeren er at levere et videnskabeligt Bevis for dens Rigtighed: »Wie alle psychoanalytischen Beweisführungen lassen sie sich in wissenschaftlicher Form nicht wiedergeben« (Nachamsohn)²⁾. Eller for at tale med et Par franske Psykoanalytikere: »Ainsi donc faut-il se résigner, en psychoanalyse, à ne pouvoir déterminer la conviction scientifique par la seule discussion théorique. . . . « (Codet & Laforgue)³⁾. Men dette turde være en meget betænkelig Mangel ved en Metode, hvis angivelige Resultater f. Ex. ogsaa skulde udnyttes in foro. Hertil kommer saa visse af Psykoanalysens stærkt angrebne psykologiske Teorier. Jeg skal ikke her beraabe mig paa den kraftige Kritik, som f. Ex. Hoche og navnlig Bunke ved flere Lejligheder har fremsat⁴⁾; man vil jo heroverfor altid kunne henpege paa de »bedagede« Psykiateres Misoneisme. Heller ikke paa de »frafaldne«, Adler og Jung, der ikke levner meget af de Freud'ske Teorier uskadte. Men interessant er det, at den bekendte Züricher-Psykiater Bleuler, der som en af de første »anammede« Psykoanalysen, allerede i 1913 underkastede Freud's Teorier

1) Medizinische Psychologie, Berlin 1914.

2) Ztbl. f. ges. Neurologie, Bd. 63, S. 782 (1932).

3) L'évolution psychiatrique, Paris 1925, S. 195; smlgn. Freud, anf. Arb. S. 9 flg.

4) Die Psychoanalyse. Eine Kritik, Berlin 1931.

en meget paagaende og reducerende Kritik¹⁾. Og en af de allernyeste Forskere, der ellers opererer stærkt med Begreber som »Ubevidsthed«, »Fortrængning« osv., fælder følgende, meget skrappe Dom over Psykoanalysen som videnskabelig Metode: »Man kann, wenn man den Gepflogenheiten wissenschaftlichen Denkens folgen will²⁾, nicht ein spekulatives System, dass allenfalls grob bildhaft gemeint und für heuristische Zwecke denkbar sein könnte, als Gesetz und Tatsache ausgeben. Das aber tut die Psychoanalyse, und wenn ihre Anhänger in letzter Zeit immer eindringlicher betonen, dass ihre Lehre auf der Beobachtung der Wirklichkeit aufgebaut sei, so muss es sich dabei grossenteils um eine gewiss leicht verständliche Selbsttäuschung handeln. Das Tatsachenbedürfniss der Psychoanalyse ist durchaus sekundärer Art«³⁾.

Lad mig dog ikke blive misforstaaet: Ingen nutidig Psykiater (heller ikke f. Ex. Bumke) vil benægte den store Betydning, som Freud's Arbejder paa mange Maader har haft. Han har lært os — eller igen og med betydeligt Eftertryk lært os at tænke i »dynamisk Psykologi«, at se de sjælelige Ytringer i deres gensidige Aarsagssammenhæng eller i hvert Fald at formode en saadan med større eller mindre Sandsynlighed; at operere dristigere med den alt for ham kendte »Fortrængnings« Begreb osv. Men Fler-tallet af hans selvstændige Teorier om Sjælelivets Opbygning fra dets første Begyndelse og dets intimere Funktionsmaade er ubiologiske, fantastiske, uforstaaelige.

¹⁾ Allg. Zeitschr. f. Psychiatrie, Bd. 70, S. 665 (1913).

²⁾ Udhævelserne af mig.

³⁾ Braunn: Psychogene Reaktionen usw. i Bumke's Handb. d. Geisteskrankheiten, Berlin 1928, Bd. 5. — Smlgn. Genil-Perrin: »Il s'agit d'un mode de penser étranger à la science contemporaine, d'un retour aux formes archaïques de la pensée symbolique et intuitive. Elle annule Bacon. Il faut, pour le suivre, ré-apprendre à penser comme le primitif et comme l'enfant« (La psychoanalyse en médecine légale. XVII. mediko-legale Kongres i Paris 1932, Annales de méd. légale 1932, S. 273 flg.)

Det er da ikke saa underligt, om Psykiaterne ser med dobbelt Ængstelighed paa Psykoanalysens Anvendelse i Retsplejen. Og den psykologiske Teori, som skal forklare den »neurotiske Kriminalitet«, skal heller ikke virke beroligende: Neurotikerens Kriminalitet har oftest et sexuel Grundlag, bundet oftest i et ikke-likyideret »Oedipus-Komplex«¹⁾ resp. i de deraf flydende indre (moraliske) Konflikter og Skyldfølelse. Den neurotiske Lovovertræder er paa en Maade en »Hypermoralsk«: Ved at begaa for ham moralsk mindre sværtvejende Lovovertrædelser søger han en Lettelse for sin indre Spænding resp. at opnaa i nogen Grad at blive straffet (Autopunition). En lignende instinktiv-konfliktbestemt Foraarsagethed af Lovovertrædelserne skal ses f. Ex. hos Homoseksuelle, Sadi-Masokister, visse Exhibitionister osv.

At saadanne sjælelige Konfliktspændinger forekommer hos »Neurotikere«, er nu en velkendt Ting: De fleste Tvangsmæssighedssymptomer har rimeligvis denne Oprindelse. Men det mærkelige er rigtignok, at disse Psykastenikere (Janet), anangastiske Psykopater (K. Schneider) praktisk taget aldrig bliver kriminelle (Pitres & Régis, Janet, Birnbaum, Kahn), hvor uhyggelige, oversexuelle, »bloddryppende« deres Tvangstanker eller Tvangstilskyndelser end er. Mine egne Erfaringer med et meget stort Antal Patienter og Observander gaar i samme Retninger: Kun i ganske enkelte Tilfælde — ved »Kleptomani«, »Pyromani«, Selvanklager for fiktive Forbrydelser — har jeg ment at turde formode saadanne kriminogene Mekanismer¹⁾. Men alt i alt har de mange Aars Arbejde med sjæleligt abnorme Lovovertrædere ikke givet mig det Indtryk, at »ubevidste Motiver« s. s. er saa særlig hyppige. Alleroftest ligger deres »altfor menneskelige« Motiver klart i Dagen eller faas let frem ved lidt mere indtrængende Exploration uden psykoanalytisk Teknik s. s.

Jeg skal selvfølgelig strax indrømme, at Psykiaterens Ud-

¹⁾ Smlgn. Nord. Tidsskr. f. Strafferet 1921, S. 115.

redning af de kriminogene Aarsagssammenhæng paa denne Maade bliver saare »banale«, farveløse, aandløse sammenlignet med de spirituelt-fantastisk-dybsindige, som Psykoanalytikerne mener at kunne udrede. En Psykiater vilde f. Ex. aldrig have — Begavelse nok til, alene paa Grundlag af de Sagkyndiges Betænkning, uden personlig Exploration af den paagældende Lovovertræder — at formode, at en Forfølgelsesforrykt, der dræber sin »Førfølger« med et Revolverskud i Nakken, hermed udførte »et homosexuelt attentat, som et fuldbyrdet coitus per anum«. Tydningen er »ualmindelig let. Lidt symbolik (pistolen som penissymbol er urgammel¹⁾), lidt forskydning (en forlægning nedefra opad, fra anus til nakken), vrangforestillingen set som negativ — saa har man dens motiv klarlagt²⁾). Jeg maa her gentage: Psykiateren kan ikke modbevise Rigtigheden af saadanne Tydninger, men Psykoanalytikeren kan i Virkeligheden kun »bevise« ud fra sine aprioriske psykologiske Teorier, dvs. ved en *petitio principii*. Personligt er jeg efter en Menneskealders Beskæftigelse med sjæleligt abnorme Individer absolut ikke ukendt med de mest barokt-bagvendte, ogsaa ofte »symbolske« sjælelige Sammenhænge og Motivationer. Men jeg vover mig dog her aldrig længere end til en mulig Forklaring, vilde aldrig vove at tale om en sikker. Og Sikkerhed eller i hvert Fald en tilstrækkelig Grad af Sandsynlighed maa saadanne Skøn over Aarsagssammenhæng dog vel have, for at man skal lade dem indgaa som Bevismidler i en Retssags Aktmateriale?

Spørgsmaalet om Psykoanalysens Anvendelighed in foro var til Behandling paa den 17. Kongres for Retsmedicin i Paris i 1932³⁾. Den kendte Psykiater Genil-Perrin var rapporteur og gennemgik bl. a. en Række af de i Litteraturen

¹⁾ Formentlig dog ikke gaaende længere tilbage end til Krudtets Opfindelse?

²⁾ Stromme: Tidsskr. f. nord. Retsmed. & Psyk., Bd. 11, S. 325 (cit. Kinberg).

³⁾ Annales de médecine légale 1932, S. 273 flg.

foreliggende Psykoanalyser af Lovovertrædere, ved Alexander & Staub, Mlle Marie Bonaparte, Laforgue & Allendy, Beltran.

Af disse Psykoanalyser har Riis refereret Alexander & Staub's («En Neurotikers Drabsforsøg»). Desværre forbyder Pladsen mig at gaa ind paa de andre, i og for sig meget underholdende Analyser; jeg maa nøjes med en stærk Opfordring til Læseren om at studere dem. En Kritik af dem vilde sluge flere Ark og forresten ikke overbevise Psykoanalytikeren — netop paa Grund af hans aprioriske »Fixering« til visse psykologiske Postulater. Hvordan modbevise f. Ex. Mlle Bonaparte's psykoanalytiske Tydning af en jaloux (og gerrig) Svigermoders Drab af den svangre Svigerdatter ud fra et »Incestkomplex«, naar den sjælelige, ubevidste Motivation bl. a. skal indeholde saadanne subtile Aarsagssammenhænge som følgende: »Mme Lefèvre ne put supporter que sa belle-fille eût, et de son fils, ce qui à elle, lui manquait: l'enfant, *Ersatz* du pénis. . . . Elle ne put supporter qu'une autre eût »volé« le pénis de son fils, de ce fils que les mères, dans leur inconscient, jugent être leur propre pénis enfin poussé. Elle ne put supporter que ce pénis filial fût devenu dans sa bru ce foetus, équivalent du pénis initial de la mère phallique«.

Har en stakkels jordbunden Psykiater andet Svar hertil end et forvildet »nego majorem«, dvs. Rigtigheden af de bag Tydningen liggende Teorier?

Genil-Perrin havde iværksat en enquête blandt talrige Landes Psykiatere, Psykologer og Kriminalister om Psykoanalysens Anvendelse i Retsplejen. Svarene faldt alleroftest afvisende ud. Saaledes f. Ex. ogsaa fra Hesnard, Føreren for den franske analytiske Bevægelse, fra Hänel, i sine yngre Dage ivrig Freudianer. Aschaffenburg advarer meget kraftigt.

En meget indgaaende Afhandling om Spørgsmaalet afslutter Carl Schneider med følgende Ord: »Ihre (o: Psykoanalysens) Einführung in die forense Gutachtertätigkeit würde zwar die Einführung des psychoanalytischen Jar-

gons in die Gutachten, aber darüber hinaus auch kein weiteres Ergebnis bringen«¹⁾).

Psykoanalysen, der er er yderst betænkelig i sin Explorationsteknik, højst angribelig i sine Tydninger, ganske hypotetisk eller antibiologisk i sine psykologiske Teorier, synes da et vel farligt Vaaben i Retsplejens Tjeneste, et Vaaben, som maaske endda kunde misbruges i en smart Forsvarers Haand. Kedeligt er det jo ogsaa, at Nutidens Forbrydere foruden at udnytte andre af Tidens Fremskridt ogsaa er begyndt at paradere med »ubevidste Ideer«, »Incestkomplexer« osv. (Genil-Perrin). Paa Pariserkongressen fortalte Nacht, at en ung Fadermorder før de psykoanalytiske Séancer præparerede sig ved »Litteraturstudier« o. lign.

Maaske kan Psykoanalysen udvikles til en exakt Videnskab²⁾. Indtil da er det dog vist sikrest at nøjes med de mere »banale« psykiatriske Undersøgelsesmetoder, førte saa dybt ind i og omkring i Lovbryderens Sjæleliv som muligt. Psykiateren vil derved i hvert Fald kunne give Retsmyndighederne det Totalskøn over Lovbryderens sjælelige Struktur, som dog vist er det sikreste Grundlag for Retsmyndighedernes Valg mellem de forskellige Repræssalier, der kan komme til Anvendelse overfor Lovovertræderne. Thi ogsaa det er jo noget nedslaaende, at Psykoanalysens paa-staaede terapeutiske Betydning overfor den »neurotiske Lovovertræder« synes at være mindre end forventet: Staub, i 1929 med Alexander Medudgiver af »Der Verbrecher und seine Richter«, ser nu (1931) meget pessimistisk paa den behandlingsmæssige Side af Sagen (cit. Genil-Perrin).

¹⁾ Monatschr. f. Kriminalpsych. 1928. S. 321 flg. — Denne Forf. har bl. a. skrevet nogle af de mest dybtgaaende Studier over Schizofreniens Psykologi, »psykoanalytiske« i Ordets gode Betydning.

²⁾ Som bekendt søgte Jung i sin Tid at give Psykoanalysen et mere exakt Grundlag ved Anvendelse af det saakaldte Associationsforsøg; den deraf afledte »Tatbestanddiagnostik« slog dog ikke ret igennem in foro.

Åtalsorganen och åtalsrätten i Finland¹⁾.

Åtalsrättens och den offentliga åklagaremaktens utveckling i Finland sammanfaller med motsvarande utveckling i Sverige, ja överhuvudtaget med utvecklingen hos de germanska folken.

Beträffande straffet och åtalsrätten är till en början en rent privaträttslig uppfattning den allena rådande. Roten är självhämnden; förbrytaren överlämnades åt målsegarens hämnd, i vilket syfte han förklarades fridlös. De i äldsta tider ganska talrikt förekommande böterna hade ursprungligen en utpräglad karaktär av skadestånd, vilket tillföll den kränkta. En högre social uppfattning kan likvisst spåras tämligen tidigt; uppfattningen om samhällets skyldighet att upprätthålla rättssäkerhet och lagfrid, uppfattningen att brottet var riktat mot samhällsordningen och samhällsmakten. Ett uttryck härför är den från folkkungatiden härstammande edsörelagstiftningen. Därav härflöt också den rätt till andel i ådömda böter, som samhället och dess främsta representant, konungen, med tiden tillvällade sig. Den fortgående utvecklingen ledde sedan till urbota straff, ådömda och verkställda av den organiserade samhällsmakten. Den nya grundsatsens genombrott skedde emellertid endast stegvis och under århundradens lopp. Ännu 1734 års lag omnämnda flere fall, då ådömda böter voro den privata målsegarens »ensak». Det var ej förrän under

¹⁾ Föredrag vid femte nordiska student-juriststämman i Helsingfors 1933.

1800-talets senare hälft den nyare uppfattningen — åsikten att »straffrätten« d. v. s. rätten att straffa för brott tillhörde staten och endast denna — slutligt förverkligades i vår positiva lagstiftning.

Konsekvenserna av den materiella straffrättens skisserade utveckling göra sig gällande även i avseende å åtalsrätten. Denna tillhörde ju ursprungligen den person, som genom förbrytelsen ifråga blivit kränkt, d. ä. målsegaren. Men uppfattningen om det allmännas, samhällets åtallsrätt bryter småningom igenom. Uttryck härför voro t. ex. de för några enskilda fall givna stadgandena om en allmänt medborgerlig, en »var mans« åtalsrätt, en *actio popularis*. Ett sådant innehöll Konung Christoffers Land-Lag av 1442 Edzöris-Balker XLII, varest sades: Nv ligger man i Skoghe eller Skipi, eller annar stadh och later sigh til at råna, rånir then litet eller stort och warder thet oppinbart: Tha ma hwar man han, och alla the i flock och farnöte medh honom äro, ath saklöso gripa, och til Tings föra«. Ett mycket intressant stadgande om *actio popularis* fanns ock i samma lag Tingmala-Balker III:1 för det fall att lagman, härads-hövding, fogde, länsman eller nämndeman tog muta: »Hwilkin man som gitter honom forwunnit medh fullom skålom, at han Muto tog, Taghi han af them fratighi Markom som han böta skal, atta Örtugghar och trättan Marker«. Envar, som kunde visa dylikt brott, hade alltså målsegarerätt. Ännu i 1734 års lag finnas par specialstadganden i samma riktning. I Bygn. Balken XV:3 sades att, om någon tänt eld i skog och mark utan lov og därav orsakades skada, »then som jorden äger, eller åkärer, niute målsäganderätt«. Och 15 § XXV kap. samma balk innehöll: »Hvar som finner ogildan väg eller bro; käre ther å, och niute målsägande rätt, helst then, som skada liutit hafver«. Överhuvudtaget inskränkte dock 1734 års lag målseganderätten till den, som genom det ifrågavarende brottet förnärmats i sin rättsställning eller lidit skada. Detta är ock fallet i vår nyare lagstiftning.

Den allmänt medborgerliga åtalsrätten kom aldrig att spela någon större roll i detta land. Det var icke genom den, som rättsuppfattningen om statens åtalsrätt i rättslivet realiserades. Detta skedde genom tillkomsten av särskilda offentliga åtalsorgan. Som sådana kunna från åklagaremyndighetens äldsta historia omnämnas »konungens soknare och fogdar«, vilkas uppgift var att i anhängiga mål bevaka konungens andel i ådömda böter; senare tillkom dem även en subsidär rätt att själva väcka åtal, om målsegaren icke gjorde detta. Såsom åklagare pläga även nämnas »profosserna«, vilka omtalas i förordningar, speciellt från konung Gustaf I's dagar och »prokuratorn« vid konung Erik XIV's »Kungliga« eller »Högsta Nämnd«. Deras huvuduppgifter torde dock varit andra. Ställning av verkliga offentliga åklagare hade däremot — detta framgår av ett flertal specialförfattningar från medlet av 1600-talet — på landsbygden »Läns- och Fjärdingzmännen« samt i städerna »Stadz Wachtmästaren eller Byfogden« och stadens »Fiscal«, där sådan fanns. Stor betydelse inom åklagareväsendets historia tillmätes gemenligen den s. k. Exekutionsstadgan av 1669. Där påbjöds, att konungens befallningshavande — d. ä. landshövdingarna — skulle, envar i sitt län, tillsätta »upsyningzmän« »så många som storleken af hwar Stad, Härad eller Soehn tarfwa må,« med uppgift att övervaka lagarnas efterlevnad och om överträdelser inberätta såväl till landshövdingen som till »then, som til anklagare satt är«. Och som anklagare skulle sedan fungera uti städerna »Städernes Fiscaler« och i landsorten »Landskrifwaren« eller »någon annan« särskilt »tilordnad«. I början av 1700-talet tillsattes sedermera för landsbygden speciella »Lands-Fiscaler«, för vilka år 1714 utfärdades en särskild instruktion. I Finland förblev åklagareväsendet på denna fot, för såvitt det gäller underåklagarena, intill 1860, då landsfiskalstjänsterna indrogos i den mån de dåvarande innehavarna avgingo och dessas åligganden överflyttades på »länestyrelsen« underlydande tjänstemän, d. ä. häradenas kronofogdar

och dem underlydande länsmän. Härutinnan har ingen förändring skett förrän innevarande år, då genom en lag och en denna kompletterande förordning, båda av d. 17. III. 1933, i landet inrättats statsåklagaretjänster, en inom varje hovrätts domkrets eller således in summa tre samt vid varje statsåklagareämbete en kanslibiträdetjänst.

Då åklagaremyndighetens utveckling behandlas, bör ock erinras därom, att när Finland erhöll fasta appelldomstolar eller s. b. »hovrätter» — vi hava 3 dylika, nämligen en i Åbo inrättad 1623, en i Wasa 1776 och en i Wiborg 1839 — bestämdes tillika, att vid varje sådan skulle finnas en ständig överåklagare, benämnd »advokatfiscal». Dessa ämbeten existera fortfarande.

Tilläggsvis vare här ännu nämnt, att för beivrande av vissa speciella brott tillsatts ett antal specialåklagare. De viktigaste bland dessa äro åklagarna vid landets militära domstolar ävensom de åklagare, vilka finnas vid tullverket med uppgift att åtala s. k. tullbrott.

Finlands högsta åklagare är landets justitiekansler. Ämbetet — intill 1809 gemensamt för Sverige och Finland — erhöll definitiv och bestående karaktär genom bestämmelserna i Karl XII's Kansliordning, stadfäst av konungen i Timurtasch uti Turkiet år 1713. Nya stadganden rörande justitiekanslern och dennes allmänna uppgifter gävos sedermera i 1719 års Kansliordning och Regeringsformerna av 1720 och 1772. Den första närmare instruktionen för ämbetets innehavare utfärdades redan år 1713; den blev sedermera omarbetad och förfullständigad åtskilliga gånger under 1700-talet. Då Finland år 1809 lösrycktes från Sverige och erhöll — efter förslag utarbetat av vår store jurist Mathias Calonius — ett eget högsta styrelseorgan, den s. b. »Regerings-Conseil'en», senare kallad »Kejserliga Senaten för Finland», inrättades där ett motsvarande högsta åklagareämbete, vars innehavare benämndes »Procurator». I senaste Regeringsform — den av 1919 — har ämbetet bibehållits och erhållit sitt gamla namn: justitiekanslersämbetet. Dess

senaste instruktion är given medelst ett reglemente av 1922.

Slutligen har, efter svenskt mönster, genom bestämmelser i 1919 års regeringsform i landet inrättats ett åklagare-ämbete, vars innehavare väljes — tidigare för ett år — numera enligt ett riksdagsbeslut av 1933 för tre år i sänder av riksdagen och benämnes »riksdagens justitieombudsman». Hans instruktion är från år 1920.

Såsom redan nämnts tillhörde åtalsrätten i äldre tider — om man frånser några sporadiska undantagsstadganden utvisande t. ex. existensen av en *actio popularis* — den, som genom brottet förnärmats i sin rätt, d. ä. den s. k. målseparen. Dennes åtalsrätt, som tidigare var t. o. m. monopolartad, förblev bestående såsom en principal rätt även efter tillkomsten av särskilda offentliga åklagare. Dessa hade till en början blott en subsidär åtalsrätt. Detta var förhållandet t. o. m. ännu enligt 1734 års lag. De stadganden där, som utvisa en dylik ståndpunkt, lära emellertid, såsom O. Hedenskog skriver i sin akademiska avhandling »Om offentlig åtalsrätt» (Lund 1896 s. 59 f), få och böra uppfattas allenast som »ett uttryck för den alltjemt kvarlevande tanken, att den, emot hvilken brottet omedelbart riktades, i första rummet borde vara berättigad till dess beifran, utan att man därför velat binda den offentlige åklagaren vid några förbehåll i utövningen af hans embetspligt». I nu gällande lagstiftning, som på detta område i Finland utgöres av strafflagen av åren 1889 och 1894 (Str L) samt de i anslutning till denna utfärdade lagarna om verkställighet av straff (Str V) och om strafflagens införande (Str Pr), är emellertid åklagaremyndighetens åtalsrätt i regel fullt självständig. Men målseparens åtalsrätt kvarstår likvisst i Finland — likasom i Sverige — även i fråga om alla brott såsom en principal rätt vid sidan av den offentliga åklagarens.

I Finland skiljer man för närvarande i avseende å de offentliga åklagarna emellan allmänna åklagare, vilkas åtals-

rätt i princip icke är inskränkt till vissa eller visst slag av brott eller sakligt begränsad till viss domstol, och speciella åklagare, vilka hava rätt att väcka åtal med anledning av allenast någon särskild förbrytelse eller visst eller vissa slag av brott eller ock är sakligt begränsad till viss domstol. Men plär ock göra skillnad emellan under- och överåklagare samt vidkommande underåklagarna emellan sådana i stad och på landsbygden.

Allmänna underåklagare på landsbygden äro resp. kronofogdar och kronolänsmän, envar inom sitt administrativa tjänstedistrikt; kronofogden inom häradet och kronolänsmannen inom sitt kronolänsmansdistrikt i häradet (Varje härad är nämligen fördelat i et antal kronolänsmansdistrikt). I praktiken förekommer det dock mycket sällan, att en kronofogde utför något åtal; dessa väckas och utföras i regel av kronolänsmännen. Inom den allmänna administrationen är emellertid kronofogden i häradet samtliga kronolänsmäns inom häradet förman, varav följer att kronofogden även såsom allmän åklagare intar en överordnad ställning

förhållande till kronolänsmännen i hans härad. Som konsekvenser härav framstår återigen, att kronofogden kan anmoda honom underlydande länsman att väcka och utföra visst åtal eller ock själv övertaga ett visst å kronolänsmän ankommande åtal, t. o. m. efter det åtalet av kronolänsmannen allaredan anhängiggjorts samt att kronofogden jämval tillagts en, om än mycket begränsad, substitutionsrätt i avseende å häradets kronolänsmän. Emedan både kronolänsmännen och kronofogdarna såsom tillhörande landsstatens administrativa tjänstemän underlyda landshövdingen i länet, har också denne, ehuru landshövdingen själv icke innehar ställning av åklagare, tillerkänts ej mindre substitutionsrätt beträffande länets kronofogdar och kronolänsmän än ock rätt att anmoda en sådan att utföra visst åtal. I sin åklagareegenskap underlyda kronolänsmännen och kronofogdarna även landets högsta åklagare, justitiekanslern, och äro honom skyldiga hörsamhet.

Allmän underåklagare i stad är stadens stadsfiskal. I landets större städer finnas flere stadsfiskaler. Vidkommande åtalsrättens fördelning emellan dem äro givna särskilda bestämmelser. Stadsfiskalernas förman är justitiekanslern. De utnämnas jämväl av honom.

Till de allmänna underåklagarna, ehuru med en i vissa hänseenden överordnad ställning, måste även räknas de i grund av 1933 års lag och förordning i landet tillsatta tre statsåklagarna. Dessa utnämnas av justitiekanslern samt stå under dennes ledning och tillsyn. Statsåklagarna innehåva icke i förhållande till övriga underåklagare ställning av förman, men äga övertaga av dessa väckta åtal och givetvis vid behov av dem, likasom inbördes, påkalla tjänstebistånd.

Beträffande underåklagarnas inbördes kompetens gäller den allmänna regel, att underåklagare är behörig att anhängiggöra och utföra åtal för brott, vars handläggning och avdömande i första instans ankommer å domstol inom åklagarens tjänstedistrikt; försåvitt det gäller statsåklagare å underdomstol, d. ä. härads- eller rådstuvurätt eller hovrätt, och såvitt fråga är om annan allmän underåklagare å underrätt, d. ä. härads- eller rådstuvurätt. Vidkommande återigen kronofogdarnas och kronolänsmännens samt stadsfiskalernas behörighet å ena sidan ävensom statsåklagarnas å den andra kan som allmän norm ifråga om de förra betraktas, att dessa äro behöriga att utföra åtal, som icke tillhör eller övertages av de senare. Beträffande statsåklagarna är återigen uti 1933 års lag den allmänna regel given (§ 1), att å dessa ankommer »väckande och utförande av åtal för större brott och brott, som eljest äro svåra att utreda». Denna allmänna bestämmelse är i den förordning, som förfullständigar lagen om statsåklagare, närmare utvecklad (§ 4) sålunda, att det förklaras i första hand tillhöra statsåklagare att väcka och övertaga åtal i alla de fall, då sådant genom allmän föreskrift varder särskilt påbjudet eller justitiekanslern in casu anmodar honom

att göra det. Och än vidare, försåvitt förenämnda åtalsuppdrag ej härför utgöra hinder, då myndighet eller målsegare påyrkar statsåklagarens inskridande eller han själv finner detta påkallat och förbrytelsen ifråga är »grov», d. ä. in abstracto medför tukthus i 6 år eller därutöver eller innefattar delaktighet i eller försök till grovt brott eller detta, ehuru icke grovt, likvisst prövas vara, speciellt med hänsyn till dess klargörande, av »svår beskaffenhet». — I kompetensfrågan bör ännu beaktas, att den underåklagare, som väckt ett åtal, är behörig att driva detta ej allenast vid den domstol, där åtalet av honom anhängiggjorts, utan även att genom rättsmedel draga målet till högre instans och där fullfölja detta; givetvis med de begränsningar som följa av givna allmänna normer beträffande anlitaandet av rättsmedel. Vid överrätten är underåklagaren dock berättigad beträffande enskilda processhandlingar påkalla rättshjälp av åtalsmyndighetens därvarande organ, d. ä. i appellinstansen, hovrätten, av advokatfiskalsämbetet därstädes och i högsta domstolen av justitiekanslersämbetet. Slutligen vare ännu framhållet, att åtal, som av underåklagare utförts, kan även i rättsmedelsinstans överlagas av åklagare, som i förhållande till underåklagaren ifråga har s. b. devolutionsrätt; d. v. s. ett åtal, som väckts av en kronolänsman, kan överlagas av dennes förman kronofogden, av statsåklagare och av justitiekanslern, ett av kronofogde eller stadsfiskal väckt åtal av statsåklagare eller justitiekanslern och ett av statsåklagare utför åtal av justitiekanslern.

Såsom redan förut nämnts, finnes det i Finland även ett flertal specialåklagare. Sådana äro t. ex. krigsfiskalen vid den militära överrätten och övriga militära åklagare vid landets militära domstolar, åklagarna i s. k. tullmål, där åtal utföres med anledning av tullbrott, d. ä. lurendrejeri, tullförsnillning och i allmänhet även olovlig varuförsel, samt hovrätternas advokatfiskaler. De sist nämndas behörighet är inskränkt till mål, som i första instans skola be-

handlas i och avdömas av hovrätt. Likväl kan åtalet för ett dylikt brott även övertagas av vederbörande statsåklagare, varvid naturligtvis de regler skola beaktas, som för dessas åtalsrätt äro givna och om vilka tidigare varit fråga. — Till specialåklagarna bör även räknas riksdagens justitieombudsman. Denne är exklusivt behörig åklagare, då riksdagen beslutit till åtal mot medlem av statsrådet eller justitiekanslern. Han eger även väcka åtal mot medlemmarna av landets högsta domstolar — högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen — såsom ock mot varje annan ämbets- och stänsteman. Riksdagens justitieombudsman intager inom åklagareväsendet en fristående ställning. Han bör i förhållande till rikets ämbets- och tjänstemän betraktas som ett folkrepresentationens kontrollerande åtalsorgan. Riksdagens justitieombudsman har emellertid icke ställning av de offentliga åklagarnas förman och eger förty beträffande dessa varken någon allmän substitutions- eller devolutionsrätt i avseende å åtal, som av dem utföras. Dock eger han rätt att vid utförandet av åtal begagna sig av substitut och att själv övertaga åtal, vilkas väckande han beslutit.

Den offentliga åklagaremyndighetens högsta spets utgöres av justitiekanslern. Han är alla offentliga åklagares förman — såväl allmänna som speciella åklagares — med undantag för riksdagens justitieombudsman. Han har vis å vis alla sina underordnade substitutionsrätt och kan i regel beorda — men ej förbjuda — underåklagare att väcka visst åtal. Undantag bilda de s. k. pressförbrytelse, beträffande vilka åtalsbeslutet tillhör justitieministern. Justitiekanslern eger ock själv övertaga varje av underåklagare anhängiggjort åtal på vilket stadium detta än må befinna sig. Han innehar på en gång ställning av allmän och speciell åklagare. Uteslutande honom tillhör det nämligen att utföra åtal mot republikens president såsom ock mot medlem av statsrådet, då presidenten beslutit till åtal. Likasom riksdagens justitieombudsman kan justitiekanslern väcka åtal för tjänstefel mot medlemmarna av rikets överrätter, vare

sig någondera av de två högsta instanserna eller någon hovrätt eller överkrigsdomstolen.

I detta sammanhang må ännu särskilt framhållas, att såväl justitiekanslern som riksdagens justitieombudsman ega övervaka landets tjänstemän och befattningshavare samt mot dessa väcka åtal. Härutinnan äro sålunda justitiekanslern och riksdagens justitieombudsman likställda och kunna sägas på sätt och vis utöva en konkurrerande verksamhet. Justitiekanslerns beslut i fråga om åtal med anledning av påstått tjänstefel är icke formellt bindande för riksdagens justitieombudsman; ej heller tvärtom. Båda kunna därför även till följd av samma förseelse besluta till åtal, men som endast ett offentligt åtal kan i rättegångsväg utföras, gives väl, jämlikt preventionsprincipen, företräde åt det först anhängiggjorda åtalet. Den ämbetsfördelning, som i Sverige består emellan justitiekanslern och riksdagens justitieombudsman, är således icke här hos oss genomförd. Finlands riksdag har emellertid beaktat önskvärdheten av en arbetsfördelning dem emellan och i en nyligen antagen lag förklarat genomförandet av en sådan tillåten. Och i grund av denna lag är justitiekanslern befriad från skyldigheten att övervaka iakttagandet av lag i ärenden, som angå vid landets krigsdomstolar, försvarsväsende och skyddskårsorganisation samt vid landets fängelser och arbetsinrättningar anställda ämbetsmäns och befattningshavares verksamhet ävensom, i konsekvens därmed, från skyldigheten att taga befattning med klagomål av fångar och personer, som under kriminell förundersökning förklarats »anhållna» eller som intagits i allmän arbetsinrättning. Justitiekanslern är därför berättigad hänskjuta dylika, till honom inkomna ärenden till riksdagens justitieombudsman, förutsatt givitves att ärendet faller inom dennes kompetenssfär. Denna sålunda anordnade arbetsfördelningen mellan justitiekanslern och riksdagens justitieombudsman är emellertid tillåten och vidtagen »utan inskränk-

ning av deras behörighet», vilken alltså kvarstår principiellt oförändrad*).

Såsom den skisserade framställningen av åklagaremyndigheternas uppkomst och utveckling i Finland redan lär utvisat och såsom därunder jämväl uttryckligen blivit sagt,

*) Fastän frågan om justitiekanslerns statsrättsliga ställning och uppgift, strängt taget, faller utom hans åklagarefunktion, vare här dock följande anmärkningsvis framhållet:

Justitiekanslern tillhör enligt 1919 års Regeringsform (§ 37) statsrådet, fastän han icke kan anses vara en medlem av detsamma. Medan där (§ 36) beträffande statsråden säges, att de »böra åtnjuta riksdagens förtroende», stadgas detta icke vidkommande justitiekanslern, utan endast (§ 37) att han »bör äga framstående insikt i rättsväsendet». Likasom statsrådets medlemmar är justitiekanslern dock inför riksdagen ansvarig för lagenligheten av sina ämbetsåtgärder. Rörande dem är han ock därför skyldig till presidenten och riksdagen för varje år avgiva berättelse (§ 48, ¹).

Det åligger även justitiekanslern att till präsidenten och statsrådet avgiva äskade upplysningar och utlåtanden (§ 48, ²). Han skall (§ 47) i statsrådet tillse, att ordning och skick vid ärendenas behandling därstädes iakttagas och att beslut eller åtgärd, som av statsrådet eller minister eller rikets president fattats eller vidtagits, icke strider emot lag. Han eger därför öfvervara statsrådets sessioner, särskilt då ärenden föredragas för presidenten. Om justitiekanslern ej varit i tillfälle att närvara, skall honom likväl beredas lägenhet att taga del av alla beslut och åtgärder, i vilket syfte alla vid statsrådets allmänna sammanträden och ministerierna tillkomna protokoll böra till honom översändas i och för granskning. Hans kontrollerande verksamhet underlättas därigenom, att samtliga föredragningslistor skola honom tillställas i god tid före varje föredragning. Om Justitiekanslern finner, att republikens president, statsrådet eller enskild minister förfarit felaktigt i ämbetet, åligger det justitiekanslern att däremot göra framställning och tillika angiva det lagstridiga samt, ifall föreställningen lämnas obeaktad, låta anteckna sin mening i protokollet. Dessutom eger justitiekanslern till republikens president göra anmälan om fel, som begåtts av minister eller statsrådet samt, därest åtal kunde följa, men presidenten ej förordnar om sådant, rörande saken anmäla inför riksdagen. Skulle felet stannat presidenten till last, bör dock hos riksdagen anmälas, endast om detta innefattar högförräderi eller landsförräderi.

har målsägaren här av ålder tillerkänts och tillerkännes ännu i dag som är egen åtalsrätt. Vem är då att betrakta som målsägare? I gällande svensk rätt, som ju även på nu ifrågavarande område i allmänhet i sak överensstämmer med nuvarande finländsk rätt, stadgas härom (Str L VI:8): »Målsägande är den, emot hvilken brott begånget är, eller som däraf förnärmad blifvit eller skada lidit; så ock den, som för den förnärmade eller skadade målsmannarätt äger eller eljest satt är att talan föra». En motsvarande allmän bestämmelse finnes icke i finländsk rätt. Här — Str L och Str Pr — endast förutsättes existensen av målsägare. Ut i den internationella konventionen i Paris av år 1883 angående skydd för industriell eganderätt, reviderad i Bryssel 1900, Washington 1911 och Haag 1925, vilken konvention även blifvit med vår rätt införlivad, anges ju visserligen (art. 10 mom. 2) vem som i konventionens mening bör anses innehava ställning av målsägare, men denna föreskrift är av så speciell natur, att därur icke kan dragas några allmänna slutsatser i avseende å positiv finländsk straff- och straffprocessrätt. Finlands lagstiftare har överlämnat åt rättspraxis och doktrin att fixera målsägandebegreppet, att ange vem som skall tillerkännas ställning av målsägare.

Det torde icke råda någon meningsolikhet därom, att den fysiska eller juridiska person, som är subjekt för det genom förbrytelsen ifråga i första hand kränkta rättsgoda, bör betecknas såsom målsägare. Men denna definition är icke uttömmande, enär rättspraxis anser, att det finnes enskild målsägare även i avseende å brott, vilka i första hand äro riktade mot staten eller statsmakten. Ställning av målsägare tillägges därför även den, för vilken omedelbart genom brottet uppstått ett privaträttsligt eller offentligrättsligt enskilt anspråk, såsom ock, beträffande de s. k. politibrotten, den vars rättssfär genom den ifrågavarande förseelsen omedelbart hotats. Till belysande av dessa rättsnormers tillämpning må tjäna följande exempel: Vid brott emot

annans liv eller kroppsliga integritet är den målsegare, mot vars liv eller kropp förbrytelsen riktats. Emedan gällande Str L (IX:3) tillerkänner enka och barn efter försörjare, som genom annans brott mist livet och vilka till följd därav sakna underhåll, rätt till skadestånd av förbrytaren, innefattande nödigt understöd, så har i grund av lag omedelbart genom brottet för enkan och barnen uppstått ett enskilt rättsligt anspråk; dessa äro alltså målsegare i avseende å brottet, ehuru detta ej varit i första hand riktat emot dem. Egendomsbrotten stöld, inbrott och åverkan äro återigen i första hand riktade både mot egendomsegaren och -besittaren, vilka förty vardera äro målsegare beträffande brotten. Vid egendomsbrottet försnillning är detta däremot fallet allenast med den försnillade egendomens egare. Sådan mordbrand, som icke varit för någon människa personligt hotande (Str L XXXIV:4), är i första hand riktad mot den brunna egendomens egare och besittare; icke däremot emot det försäkringsbolag, där egendomen varit brandförsäkrad, om än bolaget betalt det kontraherade brandförsäkringsbeloppet och till följd härav kan hava skadeståndsanspråk mot förbrytaren; detta anspråk härflyter nämligen icke omedelbart av brottet, utan är en rättsföljd av försäkringsavtalet och dess fullgörande och brottet är ej heller i första hand riktat emot bolaget. Det sist antydda är däremot fallet med det försäkringsbolag, mot vilket försäkringstagare begått försäkringsbedrägeri (Str L XXXVI:2). Om genom ett tjänstebrott omedelbart i grund av lag för någon konstitueras ett skadeersättningsanspråk, då är den skadeståndsberättigade att betrakta som målsegare i avseende å förbrytelsen; sammanlunda ock den, för vilken omedelbart till följd av brottet uppstått ett anspråk på vidtagande av en förvaltningsrättslig rättshandling. Vägförande bör betraktas som målsegare beträffande det politibrott (Str L XLIV:10), vilket begås av arbetsledare vid grävning av brunn invid allmän väg därigenom, att han ej låtit vidtaga nödiga åtgärder för avvärjande av fara vid vägens trafikerande.

Beaktas bör att målsegarens åtalsrätt är av personlig natur. Den kan varken av honom överlåtas eller efter honom ärvas. Undantagsvis, då målsegare »saknar förståndets bruk» eller »ej uppnått myndig ålder», får dock dennes »målsman» åtala brottet (Str L VIII: 5). Och uttryckligen är därjämte stadgat (Str L VIII: 4, ²), att avliden målsegares åtalsrätt får utövas av make, maka, barn föräldrar eller syskon; envar av dem har härutinnan lika rätt, utan inbördes succession. Förbises må ej, att dessa icke själva hava ställning av målsegare, utan utöva den dödas rätt. De äro därför ock härvid av dennes vilja beroende, vilket framträder däri, att sådant ej får ske, därest den avlidna angivit sin vilja vara, att åtal ej borde ega rum.

Avgörande betydelse för åklagaremyndighetens och målsegarens inbördes åtalsrätt är brottens uppdelning i två kategorier; nämligen förbrytelser, som underligga offentligt åtal och s. k. målsegandebrott (Str LPr §§ 15, 16 o. 18). Beträffande först nämnda kategori hava i regel såväl offentlig åklagare som målsegare en fullt självständig, principal åtalsrätt. De kunna därför förena sig om samma åtal, men äro även berättigade att utföra olika åtalsyrkanden; likvisst bör dette ske i samma rättegång. Vidkommande målsegandebrotten äro däremot åklagaremyndighetens åtalsrätt betingat därav, att målsegaren hos den offentliga åklagaren begärt åtal eller själv utför sådant. Naturligt är dock, att offentlig åklagare vid fall av t. ex. ideell brottskonkurrens emellan brott av vardera kategorin har oinskränkt åtalsrätt (Str Pr § 16). Honom är ock given rätt att åtala målsegandebrott, som målsman förövat emot otillräknelig myndling eller sådan, som ännu ej uppnått myndig ålder (Str L VII: 6). Dessutom finnes åtskilliga specialbrott, där åtalsrätten är betingad även av i lag angivna särskilda förutsättningar; i vissa fall av myndighets beslut. Så t. ex. får visserligen målsegare åtala även pressförbrytelse, men initiativ till separat offentligt åtal förutsätter justitieministerns därom

fattade beslut. Särskilt omnämmanden förtjänar måhända, att 1919 års regeringsform (§ 93, ²) uttryckligen stadgar den allmänna regel, att målsegare eger för tjänstebrott åtala tjänsteman.

Ifråga om offentlig åklagares åtalsplikt gäller den s. k. legalitetsprincipen (Str Pr § 15 o 18). Han är alltså skyldig väcka åtal, så snart erforderlig utredning om brottet ifråga förebragts, förutsatt givetvis att även övriga laga åtalsbetingelser in casu föreligga. Detta gäller i fråga om ej mindre förbrytelser, som lyda under publikt åtal, än målsegandebrott. Undantagsvis har dock offentlig åklagare tillerkänts befogenhet att vid sitt åtalsbeslut taga hänsyn även till vad honom synes opportunt. Detta är t. ex. fallet beträffande av målsman begånget målsegandebrott mot myndling, som ännu ej uppnått myndig ålder eller den där saknar förståndets bruk (Str L VIII:6); då målsegare för målsegandebrott angivit eller åtalar blott någon eller några men icke alla skyldiga (Str Pr § 16). I praxis lär emellertid åklagaremyndigheten också i andra händelser, då fråga är om jämförelsesvis obetydliga förseelser vid åtalsbeslut taga hänsyn till opportuna synpunkter och underlåta åtal, vilkas utförande, kriminalpolitiskt sett, prövas medföra ett större ont.

I närmaste sammanhang med åklagaremyndigheten och dess åtalsrätt står förundersökningsproblemet. Det torde vara tämligen uppenbart, att i äldre tider ej allenast den egentliga förundersökningen, *inquisitio specialis*, utan t. o. m. den s. k. brottsefterforskningen, *inquisitio generalis*, isynnerhet med anledning av grova brott kunde försiggå och även försiggick inför allmän under rätt. Ett direkt bevis härför lämnar stadgandet i RB IV:1, att domare skall utsätta urtima ting och skrida till rannsakan, då ryckte uppstår om grovt brott, »äntå at ingen ther å kärer». I

den mån under tidernas lopp den rent inkvisitoriska processformen modifierades i riktning mot ett mera ackusatoriskt förfarande, vilket skedde parallellt med åklagaremyndighetens utveckling, utbildades både brottsefterforskningen och förundersökningen till ett särskilt förfarande före den egentliga rättegången inför domstol. Detta förberedande förfarande förklarades ankomma å polis- och åklagaremaktens organ, vilka på landsbygden och i landets mindre städer med varandra sammanföll. Redan under 1700- och 1800-talen gävos överhetliga påbud, genom vilka inskränktes dessa myndigheters skyldighet att, förrän åtal vid domstol väcktes, efterforska och sammanföra erforderligt bevismaterial. Ganska märkligt är, att hela detta institut, förundersökningsinstitutet i vidsträktaste mening, organiserades och utbildades i administrativ ordning, utan synnerlig medverkan av den egentliga lagstiftaren.

De bestämmelser — överhuvudtaget av ganska summarisk art — vilka för närvarande i Finland finnas beträffande brottsefterforskning och förundersökning i brottmål, ingå framförallt i förordningen om polisväsendet, given 1925, varjämte några föreskrifter intagits i lagen och förordningen angående statsåklagare av 1933. Stadganden rörande vissa även under förundersökningen tillåtna tvångs- och säkerhetsmedel finnas dessutom i allmän lag, förnämligast Str Pr.

I avseende å polisen skiljer man i Finland emellan den s. k. detektiva centralpolisen, vars uppgift är bl. a. att uppspåra och utreda politiska förbrytelser, samt den allmänna polisen, som tar befattning med vanliga brott. Varje stad och kronolänsmans tjänsteområde bildar skilt polisdistrikt. Dessutom kan även köping och samhälle med sammanträngd befolkning avskiljas till särskilt distrikt. I landets större städer är polisinnrättningen fördelad i skilda avdelningar, av vilka spanings- eller detektiva avdelningen omhänderhar brottmålsundersökningarna. Polisinnrättningens chef är i de större städerna polismästaren, på landsbyg-

den kronolänsmannen eller en därtill särskilt förordnad kommissarie. Vid varje polisinrättning finnes, förutom några tjänstemän och förmän, ett antal konstaplar; för landsbygdens räkning äro dessutom anställda några s. k. länsdektiver. Då en förbrytelse förövats, tillhör det polisen att omedelbart skrida till all nödigbefunnen efterforskning och undersökning samt att sammanföra och bevara erforderliga bevismedel. I sådant syfte få tvångs- och säkerhetsmedel tillgripas av polisen såsom ock av den blivande offentliga åklagaren i målet. Uttryckligen är bestämt, att polisen åligger, då undersökningen från brottsefterforskning övergått till egentlig förundersökning beträffande viss persons brottslighet, härom hålla behörig underåklagare underrättad och bereda denne tillfälle att följa med undersökningens gång. I förordningen om statsåklagare är polisens anmälningsplikt särskilt inskräpt (§ 7) vidkommande alla sådana förbrytelser, vilkas åtalande tillhör statsåklagare. Uttryckligen är här dessutom stadgat, att denne »äger övervaka undersökningens fortgång samt, om han finner här till anledning, övertaga och slutföra undersökningen». Efter verkställd förberedanda undersökning remitteras saken, där förundersökningen handhafts av polisen och denna finner skäl föreligga för anställande av offentligt åtal, från polisen till behörig domstol, varest det sedan ankommer å vederbörande åklagare att fullfölja åtalet. Ifall fråga är om ett målsegandebrott, tillhör det målsegaren att vidtaga för åtals anhängiggörande nödiga åtgärder, vare sig genom svarandens instämmande, om målsegaren själv vill utföra åtalet, eller genom att hos behörig offentlig åklagare påyrka åtal.

För reform av Finlands efterblivna kriminalprocess hava särskilt åklagaremyndighetens bristfälliga organisation och de offentliga åklagarnas överhuvudtaget svaga utbildning utgjort en av de många vanskligheter, som ansetts möta brottmålsförfarandets modernisering. Det vare emellertid här till sist ännu erkänt, att landets lagstiftare och rege-

ring genom det nyskapade statsåklagareämbetet, vars innehavare enligt lagen (§ 1) skall vara »lagfaren», säkerligen tagit ett steg i lycklig riktning, vilket, så hoppas man, kommer att visa sig egnat att underlätta reformverket.

O. Hj. Granfelt.

Litteratur.

Stephan Hurwitz: Bidrag til Læren om kollektive Enheders ponale Ansvar. (G. E. C. Gads Forlag, 1933, 337 S.).

Forf. begynder sin for den juridiske Doktorgrad skrevne Bog med en historisk Oversigt spændende fra primitive Stadier, da Stammen eller Familien gjordes ansvarlig for de enkelte Medlemmers Delikter, hvilket — overfor Stammen — endnu kendes i Kolonialmagternes Lovgivning og (med Forfatterens Udtryk) »i vide Kredse« findes naturligt ved Folkeretsovertrædelser. Spørgsmaal om et kollektivt Ansvar for Staten for dens mellemfolkelige Optræden ligger iøvrigt udenfor den Opgave, Forf. har sat sig. Det er omtvistet, hvilken Betydning der skal tillægges de Undtagelser, som findes i Romerretten ogsaa i dennes fuldt udviklede Form fra den ellers af Romerretten anerkendte almindelige Sætning: *universi delinquere non possunt*, men senere anerkendes et korporativt Strafansvar under visse Betingelser, særlig naar Korporationen har handlet som saadan og trods en klar Erkendelse af det fiktionsmæssige i Kollektiviteten som Person slutter de kanoniske Retskyndige sig for Størstedelen hertil, idet de dog tillige hævder, at Straffen maa tage Sigte paa Korporationen som saadan, hvad der faar Betydning for Valget af Straffen — Bøder og Fortabelse af Rettigheder — og nødvendiggør Omdannelse af Legemsstraf til Bødestraf. Reglerne finder deres fulde Udformning i første Halvdel af det 14. Aarhundrede. Der sondres paa interessant Maade mellem egentlige Korporationsdelikter, som Korporationen som saadan kan begaa (ved Undladelser og gennem Vedtægtsaffattelse m. m.) og uegentlige som Korporationen kun gennem sine Ledere eller Medlemmer kan udføre (Legemskrænkelser o. s. v.) I første Fald er Korporationen Gerningsmand, de enkelte eventuelt Meddelagtige, i sidste Fald maa det modsatte Synspunkt anlægges. Naar Loven bortset fra Korporationsforhold hjemlede, at ogsaa

en anden Person end den skyldige Gerningsmand skulde undgælde med Livet, maatte det ogsaa kunne komme til at gaa ud over Korporationens Liv, og en By saaledes dømmes til Ødelæggelse, Korporationen til Opløsning, men i Almindelighed maa Straffen ikke udstrækkes til Uskyldige (Born, Uansvarlige, Medlemmer, der har modarbejdet Deliktet). — Regler af saadant Indhold følges i Aarhundreder og faar i mange Tilfælde Lovform. Den franske Lov herom hæves under Revolutionen, men endnu i 1793 dømmes Lyon (som iøvrigt en Gang tidligere) til Tilintetgørelse, denne Gang for Modstand mod Revolutionsprinciperne, og 1600 — 1800 Huse ødelægdes i Henhold til Dekretet.

Som Repræsentant for den i sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede frembrydende Teori om Kollektiviteternes Uansvarlighed nævnes i første Række Savigny. Denne uddrager Mangelen paa Deliktsevne som en logisk Konsekvens af den fiktive Karakter af den juridiske Person, der ikke er noget villende Væsen, men alene et Subjekt for Formuerettigheder, som ejheller kan være ansvarligt for obligationes ex delicto, som forudsætter dolus eller culpa, hvorimod politisk og forvaltningsmæssigt dikterede Forholdsregler kan medføre Følger for den juridiske Person, saaledes Opløsning og Forbrydelse af Privilegier. Det er ikke Sammenslutningens Realitet, der maa benægtes, men dens Personifikation. Loven har indenfor et afgrænset Omraade tillagt Sammenslutningen Rettigheder som en fysisk Person, men bortset herfra eksisterer den ikke — dens Handleevne er begrænset til de Formaal, for hvilke den er skabt. Udfra saadanne Opfattelser argumenterer Bornemann og Scheel og mange andre Forfattere.

Imod denne »Fiktionsteori« hævder en Række Forfattere — hvoraf særlig Gierke og i Tilslutning til denne Mestre fremhæves — op til Nutiden »Viljesteorien«, der er Udtryk for det begrebsmæssig modsatte Standpunkt: at Enheden har en selvstændig ikke fingeret Vilje, der gør den egnet til at være Strafsubjekt. De søger at paavise, at der ved Sammenslutningen fremkommer en real Enhedsperson, der er i Besiddelse af en særlig fra Enkeltpersonernes Vilje forskellig Vilje og herefter ogsaa har Deliktsevne saavel som Strafevne. Det er vel Individet, der rammes, men dette kan ikke anses som nogen afgørende Indvending, naar det drejer sig om Unddragelse af Rettigheder, som de Paagældende nyder i Kraft af deres Medlemsskab og ikke i Kraft af

deres Individualeksistens. De fysiske Personer, der udfører Kollektivitetens Vilje, er dens Organer, ikke dens Repræsentanter, og Handlingen er Kollektivitetens egen Handling. Da Organet selv er et Individ, kan Straffen over Korporationen tænkes forbundet med Straf for den skyldige Enkeltperson, men denne skal kun straffes for sin »overskydende Individualskyld«, ikke for hvad der er sonet med Straffen over Organisationens. Forfatteren gennemgaar den fra forskellig Side anførte herhenhørende Argumentation, men fastslaar, at det ikke er lykkedes Teoriens Tilhængere at gøre Eksistensen af en selvstændig Vilje for Organisationens sandsynlig, at en generel Antagelse af en saadan Enhedsvilje som knyttet til enhver Sammenslutning er helt uunderbygget, og at dette ligeledes er Tilfældet med Hensyn til selve Slutningen fra den tænkte Forekomst af en Fællesvilje til Enhedens Deliktsevne og Strafmodtagelighed. Han paapeger forskellige Vanskeligheder, der moder Teorien, og som synes uoverstigelige, saaledes det ved Meningsforskel uforklarlige Problem om Minoritetsviljens Opgang i en Fællesvilje.

Ved Viljesteorien søgtes det opnaaet at forene Kollektivitetens Strafbarhed med almindelig Strafferets Grundidé om Forholdet mellem Skyld og Straf. Naar Viljesteorien forkastes, ligger det nær med Hævdelse af Grundidéens Integritet at benægte Muligheden af et Strafansvar for den kollektive Enhed, hvorved dennes fysiske Enkeltpersoner, uden at Handlingen kunde tilregnes dem, vilde blive ramte for andres Overtrædelser i Strid med Strafferettens elementære Skyldprincip. I denne Retning udtaler Goos og Torp sig.

Det er Genstand for Forfatterens følgende Undersøgelse om denne rene Lære er forenelig med de Krav, Retslivet stiller, og naar det godtgøres, at Fravigelser finder Sted og maa finde Sted, i hvilket Omfang dette da kan begrundes og er lovgivningsmæssigt forsvarligt.

Almindelig Hjemmel for Selskabers Strafbarhed indeholder Lovgivningerne ikke, og de maa endog anses at gaa ud fra en modsat Regel, hvilket ogsaa er fastslaaet i de forskellige Landes Praksis. For dansk Rets Vedkommende henvises til en enkelt HRD (i U f. R. 1884/1129), der i en mod et Selskab anlagt Sag for Overtrædelse af Sundhedsvedtægten fastslaar, at Overtrædelsen er sket, og at der som Følge heraf maa være paadraget Strafansvar, der imidlertid ikke kan paalægges Selskabet som saadant,

men efter det foreliggende maa paahvile Formanden og Forretningsføreren; af Overretsdomme af lignende Indhold foreligger en anseelig Række.

Særlig Hjemmel finder Forf. i Smørlov 1926 — trods Udtrykkenes og Forhandlingernes Uklarhed, men stærkt støttet ved Motiverne og den i Tilslutning hertil givne Udpantningshjemmel — og i Loven om den faste Voldgiftsret, naar pønale Elementer forudsættes incorporerede i Bodssystemet. —

Undtagelser uden almindelig eller speciel Hjemmel beror enten paa Fortolkning af visse særlige Love eller paa, at en Strafbestemmelse ud fra Forholdets Natur antages at ramme ogsaa Kollektiviteten, selvom Lovens eget Indhold ikke positivt indicerer noget saadant.

Erhvervsfrihedsloven af 1929 maa efter Forf.s Anskuelse, som han støtter paa Udtalelser under Forhandlingerne og den høje Bødesats, forudsætte, at det er Organisationerne, hvem Bøderne bliver at paakægge. Om Trangen hertil udtaler han sig med Forbehold. Domme, der har anvendt Loven paa denne Maade, foreligger ikke. — Spørgsmaalet om en lignende Forudsætning er indeholdt i Prisaftaleloven af 1931 besvares af Forf. selv nærmest benægtende. — I fransk Praxis foreligger særlig med Hensyn til Afgiftslove en Række Eksempler paa Domfældelse af juridiske Personer dels under Henvisning til, at Lovens Udtryk (Ejeren, Rederen) omfatter Kollektiviteter, dels ogsaa under Henvisning til, at Bøderne for Overtrædelser af denne Natur mindre er at anse som Straf end som Oprettelse for den Staten tilføjede Skade. Forf.s Bemærkning om, at Fortolkningen er ganske uden Realværdi, har formentlig Hensyn til den første af disse Betragtninger.

Uden at Loven giver særlig Foranledning dertil, og altsaa ud fra Forholdets Natur har dansk Retspraksis i en Del Tilfælde idømt en kollektiv Enhed Procesbøder (for unødigt Trætte og Udeblivelse fra Forligsmægling), idet dog undertiden Selskabets Direktør er mulktet. I Domstolspraksis er der ligeledes Eksempler paa, at et Aktieselskab er idømt Bøde efter Toldforordningens § 175 og andre Bestemmelser, og at dette kan ske, er fast antaget i administrativ Praxis (jfr. Poul Andersen, Forvaltningsret I, pag. 31). Bøden idømmes Selskabet ved dets Direktør, og man gaar ud fra, at Udpantning paa dette Grundlag kan ske hos begge; derimod kan Afsoningsordre for Direktørens Vedkommende

ikke erholdes. — Noget lignende gælder andre Forbrugsafgifter, men ikke Skattebøder eller Stempelbøder. Eksempler paa Anvendelse af kollektivt Pønalansvar iøvrigt synes ikke at foreligge, og den Forudsætning om eventuel Anvendelse deraf, som Forf. vil se i de af materielle Grunde frifindende Domme, er næppe sikker. — I engelsk Retspraksis maa det anses fastslaaet, at Selskaber kan idømmes pønalt Ansvar for Undladelse af at opfylde de under Straf paalagte Forpligtelser, tildels ogsaa for positive Delikter, dog ikke for treason eller felony; i nogle af de tilbageværende misdemeanour-Tilfælde, særlig ved Angreb paa den enkelte Person, anses Straffen for betinget af individuel Skyld, hvorimod andre antages at være af mere objektiv Karakter og at kunne medføre Straf for Kollektiviteten, særlig naar Handlingen bevirker public nuisance. — Amerikansk Praxis følger lignende Linier, men er noget videregaaende.

Under Henvisning til, at et Bødeansvar for Kollektiviteten herefter i et vist Omfang er anerkendt i de forskellige Lande, men at det hyppig i Teorien bestrides, at der her er Tale om Foranstaltninger af egentlig punitiv Karakter, og at dette ligeledes — og vel endnu mere — er Tilfældet med andre Forholdsregler, som almindeligvis erkendes anvendelige: Opløsning, Konfiskation, Hæftelse for Lederes Bøder m. m., foretager Forf. derefter en Undersøgelse af saadanne »Sanktioner«s retlige Karakter. Det første Grundlag for denne Undersøgelse bliver — naar det maa erkendes, at Straf over en kollektiv Enhed ogsaa rammer Enkeltpersoner, hvem intet retstridigt Forhold kan tilregnes — en Prøvelse af, om lignende Forhold kendes, naar en kollektiv Enhed ikke er impliceret. Denne Prøvelse bliver da et betydningsfuldt Afsnit (for Oversigtens Skyld kunde man sige Parentes) i Forf.s Undersøgelse.

Som Bestemmelser, der i dansk Ret hjemler et til en vis Grad objektivt Ansvar, nævner Forf. de Lovbud, der gør en Virksomheds Indehaver (eller Leder) ansvarlig for Overtrædelser af de for Udøvelsen givne Forskrifter, saaledes L. 151 ¹/₄ 1921 § 3, hvorefter Gæstgivere og Beværtere ikke fritages for Ansvar for Overtrædelse ved Paaberaabelse af Forsømmelse fra deres Personales Side, L. 109 ¹⁰/₄ 1926 § 4 om Smørhandel, hvorefter paa samme Maade Virksomhedens Ejer eller Bruger gøres ansvarlig. Nogle Afgiftslove gør Lederen (Brugeren, Indehaveren) ansvarlig, medmindre han tilvejebringer Sandsynlighed for, at Handlingen ikke

kan tilregnes ham selv eller hans Folk, hvorefter det alt-
 saa er tilstrækkeligt, at den kan tilregnes hans Folk, selv
 om det samme ikke gælder ham selv. En Række Love om
 Afgift og Beskatning udtrykker sig, som om Ansvar et var
 knyttet til selve den objektive Handling, som Eksempel L.
 om Afgift paa Omsætning af stærke Drikke Nr. 83 ^{22/3}
 1930 § 19. — Praxis har ogsaa uden særlig Lovhjem-
 mel i nogle Tilfælde anset den, der driver en Næring, for
 ansvarlig for Næringslovens Overholdelse, uden at Brode
 forelaa fra den Næringsberettigedes egen Side, ligesom en
 Beværter (U. f. R. ^{1928/563}) er antaget ikke med frigørende
 Virkning for sig ganske at kunne overlade andre Kontrollen
 med Adgang til Lokalerne til en Forening, der havde lejet
 disse. — I en lang Række Tilfælde (Overtrædelser af Nærings-
 lov, Konkurrencelov, Margarinelov, Smørlov, Varemærke-
 lov, Sundhedsvedtægt, Politivedtægt) er Formand eller Direk-
 tør eller en Flerhed af Direktorer anset ansvarlige, naar
 Virksomheden drives af et Selskab, uden at det kan an-
 lages, at Paagældendes individuelle Forhold til Overtrædel-
 sen er prøvet; i nogle Tilfælde er Bestyrelsen i sin Helhed
 mulktet, altsaa forsaavidt en Kollektivitet under eet —
 Højesteret har dog ogsaa som den, der maatte bære An-
 svaret, alene domt det Medlem af Bestyrelsen, der har
 haft et særligt Tilsynshverv, eller udskudt et enkelt Be-
 styrelsesmedlem, som ikke kunde anses medansvarlig. —
 I forskellige andre særlige Pligtforhold (Husejere overfor
 forskellige Vedtægter, Vareejere overfor Toldforordningen,
 jfr. dennes § 110, Besidderne af Hunde overfor Hunde-
 loven) spores i Praxis eller Lovgivning en Tendens mod
 et objektivt Ansvar.

Udenfor særlige Pligtforhold maa det efter Forf.s Op-
 fattelse sikkert antages, at der ved Politiovertrædelser i et
 vist Omfang finder en Objektivisering af Ansvar et Sted, selv
 om dette er i Uoverensstemmelse med den af Goos og
 Torp hævdede Teori, hvorefter Betingelserne for Straf for
 Politiovertrædelse er af samme Natur som for Straf i Al-
 mindelighed, omend Trangen til at straffe ogsaa en ringe
 Uagtsomhed anerkendes. Politiovertrædelser vil Forf. defi-
 nere kvantitativt som den »ringe Uret« : den med ringe
 Straf belagte Handlen, hvorved ikke alene Overtrædel-
 sen af Love for den gode Orden og tjenende som almindelige
 Yderværker mod Fareforvoldelse (bortset fra, om noget
 Gode in concreto er truet) falder ind under Begrebet og

antageligt nok vil udgøre Hovedgruppen, men ogsaa smaa Skadedelikter, for hvilke der er foreskrevet en lav Maximumsstraf. — Som et objektiveret Ansvar maa det ogsaa betegnes, naar det i adskillige Afgiftslove er bestemt, at Virksomhedens Indehaver hæfter for de Forpagtere, Bestyrere, Fuldmægtige og andre Ansatte paalagte Bøder.

Forklaringen paa, at Lovgiveren ved Politiovertrædelser sænker og kan sænke Strafbarhedsgrænsen nedad søger Forf. i Sammenspillet mellem den ringe Straf og den fremtrædende Betydning af, at de paagældende Regler gennemgaaende hævdes. I første Henseende fremhæves, at Straffens Følger ogsaa socialt og moralsk er uvæsentlige, i sidste Henseende, at en Objektivisering som den omhandlede letter en sikker og hurtig Gennemførelse af de enkelte Sager, hvad der aabenbart er et betydningsfuldt Bidrag til Fremme af de her særlig vigtige generalpræventive Formaal, som yderligere realiseres ved at gøre det muligt — paa et Omraade, hvor Uagtsomheden spiller en langt større Rolle end ved almindelige Delikter — at ramme den skjulte Uagtsomhed. — Generalpræventiv Værdi kan Straffetruselen have, naar det er Vedkommende muligt at afværge, at det uønskede Forhold kommer til Eksistens, selv om han ikke kan siges ved dets Tilblivelse at have udvist et efter almindelig Maalestok uagtsomt Forhold. Hvad navnlig ogsaa Overtrædelser i særlige Pligtforhold angaar, kan tilsvarende Øjemed forfølges ved at paalægge Hovedmanden en Afværgelsespligt, der overstiger almindelig Agtsomhed. Naar Afværgelsesmulighed ikke foreligger, har Straffetruselen derimod intet fornuftigt generalpræventivt Formaal, og Fravigelse fra Skyldbetingelsen sår da rationel Begrundelse og maa, hvor den dog forekommer i positiv Lov og Praxis, navnlig antages at bero paa Analogier fra civilretlige Forhold. — Indhaveres og andre Lederes Ansvar for de Ansattes Forseelser uden konkret paaviselig Skyld hos den Overordnede maa antages begrundet paa tilsvarende Maade og bør forsaavidt være afhængig af Afværgelsesmulighed hos den Overordnede. Naar nogle Lovbud dog synes saa ubetingede, at Bødehæftelsen ikke som ved det direkte objektive Bødeansvar bortfalder, naar Skyldfrihed paa Grund af vis major eller manglende Tilregnelighed godtgøres, kunde Forklaringen søges i, at Bekræftelsen kan antages at virke præventivt overfor den Underordnede selv ved Udsigten til, at

hans Overtrædelse kan paafore selve Virksomheden Skade.

Efter denne Gennemgang (slutter Parentesen og) udvikler Forf., at Omraadet for de Tilfælde, hvori kollektive Enheder gores bodeansvarlige, viser paafaldende Lighed med de nu omhandlede Tilfælde af objektivi (eller noget objektivi) præget Ansvar. Begrundelsen maa ogsaa være identisk med den, der kan gives for anden objektivi Ponalisering og for Bødehæftelsen. En Underform af en af disse Ordninger er det dog ikke, af det objektivi Bodeansvar ikke, da det vil kunne ramme Personer, som ingen Afværgelsesmulighed har haft, af Bødehæftelsen ikke, da de uskyldige Medlemmer selv rammes direkte og ikke blot paa kautionslignende Maade hæfter for Bøden. Ansvar et bliver herefter et selvstændigt objektivi Ansvar foranlediget ved den praktiske Umulighed af at udsondre de skyldfri Elementer fra de Medlemmer, for hvis Vedkommende de almindelige Betingelser for et i den foran. angivne Forstand objektiveret Ansvar foreligger.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorvidt Loven bør benytte Straf overfor kollektive Enheder, bemærkes først, at i samme betydelige Omfang, i hvilket civilretligt Erstatningsansvar, Forbud og andre afværgende Foranstaltninger yder tilstrækkelig Prævention, er Interessen i Skabelsen af Prævention gennem Trusel om Straf ikke af den fornødne Vægt. Men som ved Enkeltmandsovertrædelser vil de uponale Forholdsregler ikke kunne overtage hele Præventionsfunktionen. Navnlig vil Erstatningsansvaret — selv som Soningsinstitut — ikke slaa til. Naar den praktiske Trang har ført positiv Ret til Opgivelsen af Skyldkravet ved Enkeltmandsovertrædelser, maa det endog forventes, at dette i endnu højere Grad maa være Tilfældet overfor Kollektiviteter, men det vilde virke uheldigt som almindelig Forholdsregel at ombytte Straf over den umiddelbare Gerningsmand med Straf over Kollektiviteten eller dens Ledelse. De straffende Indgreb overfor Kollektiviteter bør være et Supplement til det sædvanlige Individualansvar. Et til en vis Grad objektiveret Strafansvar mod Ledelsen bør imidlertid ikke af præventive Hensyn kunne udstrækkes til Frihedsstraf og i Regelen ikke kunne overskride mindre Bøder, og der vil da tiltrænges en yderligere Prævention. Hertil vil et Enheds-Bodeansvar være tjenligt, naar Medlemmerne har en Afværgelsesmulighed, og (selv naar Medlemmerne faktisk er uden Indflydelse i denne Retning) ved

at virke præventivt paa Enhedens Organer. Følgerne for de positivt uskyldige Medlemmer maa betegnes som uundgaaelige, naar Sanktionen iøvrigt er begrundet, og normalt som lidet følelige for hver enkelt. Saa længe der er Tale om saadanne for den enkelte lidet betydningsfulde Følger, har Fordelene ved Prævention Overvægten i Forhold til den enkelte Deltagers ringe Strafrisiko. Men det samme er efter Forf.s Mening (S. 236) Tilfældet, ogsaa naar det drejer sig om betydelige Bøder og de andre straffende Indgreb, der kan være Spørgsmaal om (Opløsning, Konfiskation o. l.). Risikoen for Straf vil dog stadig være begrænset til en bestemt Kreds af Retsgoder, der som knyttede til Kollektiviteten i Forvejen staar under en særlig Risiko. Udfra et Risikosynspunkt som det forfægtede vil derimod Frihedsstraf for Kollektiviteten af Medlemmer ikke kunne begrundes. Da skyldfri Personer kan rammes, bør Ansvaret være fakultativt. Indbyrdes Regres finder Forf. ikke tilstrækkelig begrundet.

Det er ikke alle Arter af Kollektiviteter, Sanktioner af ponal Karakter kan anses paakrævet overfor. Det maa i Almindelighed kræves, at Enheden er af privatretlig Natur, grundet paa Aftale og har Formue, ligesom Enhedsbøde normalt er ubegrundet i Forhold til det sædvanlige af faa Personer bestaaende Interessentskab.

Af de enkelte ponale Forholdsregler maa paa Forhaand ses bort fra Livs- og Legemsstraffe, og ogsaa Frihedsstraffe for Enheden -- dennes fysiske Personer -- vilde som allerede bemærket være en overdreven Strafrisiko at bebyrde disse med. Herefter bliver først og fremmest tilbage Bøder, der jo nu kan inddrives. Ogsaa for Bødehæftelse og Konfiskation kan der blive Anvendelse. -- Egentlige mod Korporationen som Korporation rettede Indgreb (Opløsning o. l.) motiverede alene som Straf og ikke som præventive Foranstaltninger finder Forf., at der næppe er Trang til.

Omraadet for de Handlinger, der kan belægges med Kollektivtetsansvar, kan ikke rent begrebsmæssigt afstikkes, idet i hvert Fald en Meddelagtighed som fysisk eller psykisk Bistand vil kunne tænkes ved Forbrydelser af enhver Art. Spørgsmaalet beror derfor paa en praktisk Afgørelse af Trangen dertil og de med Gennemførelsen forbundne Ulemper.

Hvad mindre Overtrædelser af geneforvoldende Karakter

angaar, hvor Ansvar er anerkendt i fremmed Ret, og hvor der ogsaa ved Enkeltmandsovertrædelser kan spores en objektiverende Tendens, vil det ikke være stødende for Retsbevidstheden at anerkende et Kollektivtetsansvar; om det vil være formaalstjenligt beror bl. a. paa, om et objektiveret Lederansvar kan antages at være mere effektivt og lige saa retfærdigt, men dette er efter Forf.s Opfattelse ikke Tilfældet, hvorfor Kollektivtetsansvaret bør foretrækkes. Han henviser til, at Smørloven foretrækker at ramme Virksomheden i Stedet for den eventuelt uskyldige Mejeriformand som Strafsubjekt. Anerkendes et objektiveret Lederansvar ikke, bliver Trangen til Kollektivtetsansvaret end mere fremtrædende, idet det ofte vilde være umuligt og forbundet med urimelig Viddloftighed at udfinde den subjektivt dadelværdige. Procesbøder overfor Kollektiviteten maa med lignende Motivering anses begrundede.

Hvad angaar fiskale Overtrædelser, hvor Bødeansvaret kan være meget betydeligt, kræver præventivt-fiskale Hensyn Opretholdelse af den nuværende Administrationspraksis for Told- og Afgiftsbøders Vedkommende. Med Hensyn til Skatte- og Stempelovgivningen er Ændringer i Retning af et Enhedsansvar ikke stærkt paakrævede. For Overenskomststridigheder mellem Arbejdsgivere og Arbejdere er Forf. Tilhænger af det gældende System, som bør tilkæmpes for andre Uoverensstemmelser, hvis disse findes at burde gøres til Genstand for tvungen Afgørelse, hvilket er et andet Spørgsmaal. — For Erhvervsfrihedslovens Vedkommende betvivler Forf. Nødvendigheden af at indføre et organisationsmæssigt Bødeansvar, hvis dette ikke allerede maa anses for hjemlet. — For Prisaftalelovens Vedkommende finder Forf. som bemærket ikke noget kollektivt Ansvar hjemlet, men vilde finde et vist supplerende Kollektivtetsansvar præventivt begrundet.

Sluttelig rejses Spørgsmaalet om Ønskeligheden af et Kollektivansvar dels i andre Forhold, hvor en vis Objektivering af Ansvar kendes, dels ved Overtrædelser, hvis Strafbarhed er afhængig af Opfyldelsen af de sædvanlige subjektive Betingelser (s: de almindelige Forbrydelser, i første Række Straffelovens). En Art af objektiveret Ansvar kan siges at være hjemlet m. H. t. Presseforseelser, og her vil Forf. finde et direkte Bødeansvar for Udgiver-virksomheden velbegrundet, ogsaa naar denne er en Kollektivitet. — Med Hensyn til Forbrydelser vil der normalt

ikke være Trang til noget kollektivt Ansvar, naar der er Tale om Sædelighedsforbrydelser, Forbrydelser mod Liv og Legeme og en Række andre Forhold; mere nærliggende vilde et saadant Ansvar være med Hensyn til Berigelsesforbrydelser, skadelig Erhvervsvirksomhed, almenfarlige og skadelige Handlinger m. fl. I Regelen vil vel den strenge Individualstraf yde fornøden Prævention, og Kollektivitetsdelikter ikke forekomme, men i visse Forhold kan det dog tænkes at blive praktisk — der nævnes bl. a. Penge- og Seddelbeskyttelsesbestemmelserne i Strfl. §§ 169 og 170, Spekulations-, Hasardspils- og Aagerbestemmelserne (§§ 202 ff og 282) og Størstedelen af Kap. 29 (særligt maaske Selskabsbestemmelserne i §§ 296 og 297, Returkommissionsbestemmelsen i § 299, Fallit-, Akkord- og Bogføringsbestemmelserne i §§ 300 ff). Endvidere nævnes her og sammenstilles med Toldovertrædelser krisemæssige Ind- og Udførselsbestemmelser. For de almenfarlige Handlingers Vedkommende tænkes navnlig paa Uagtsomhedsovertrædelser, hvor der ved utilstrækkelige Sikkerhedsforanstaltninger er sparet Omkostninger; uagtsomt Manddrab kunde have lignende Følge for Virksomheden. Ogsaa nogle forsættelige Overtrædelser (Salg af fordærvede Næringsmidler, uegnede og skadelige »Lægemidler« m. m.) kunde belægges med Kollektivtetsansvar. — Naar der kan være Trang til et kollektivt Ansvar i de nævnte Tilfælde, er der efter Forf.s Mening næppe Grund til at udelukke Ansaret, fordi Individets Strafbarhed her er afhængig af Skyld.

Strfl. § 19 forudsætter klart Uagtsomhed som Tilregnelssens Lavmaal. Forf. finder ikke denne Forudsætning aldeles bindende, i alt Fald ikke for alle Tilfælde, men erkender dog, at der til Gennemførelse af et Kollektivtetsansvar er Trang til en Lovregel. Allerede Hjemmel i en Række Særlove vilde gøre den almindelige Opfattelse fortrolig med dette Ansvar, og der var da Anledning til derefter at indføre en mere generel Regel. Han formulerer positivt en saadan Regel som en til Strfl. § 1 knyttet Tilføjeelse, hvorefter Bødeansvar skulde kunne paalægges Kollektiviteter, der gør sig skyldige i et i Følge Loven strafbart Forhold. Denne principielle Hjemmel for et fakultativt Enhedsansvar (i Form af Bøde, selv om Frihedsstraf var foreskrevet) vilde ikke udelukke Individets Ansvar. Udtrykket »Bødeansvar« er valgt, idet det kan være heldigt — selvom Forholdsregelens principielt pönale Karakter maa fastholdes — at forbeholde

Betegnelsen »Straf« for de Indgreb, hvis Anvendelse er afhængige af Skyld i almindelig Forstand; at betegne de ikke af Skyld betingede Forholdsregler som Straf kunde medføre Fare for en Udvanding af den sociale Vurdering af anden Straf. Forf. slutter sin Undersøgelse med nogle Udtalelser om Hensigtsmæssigheden — ikke Nødvendigheden — af nogle Ændringer i Straffeprocessen.

Bogen danner et med Konsekvens opbygget Hele. De Indvendinger, som nedenfor skal antydes, maa faa en mere tilfældig Karakter.

Et vigtigt Punkt for Forf. er Spørgsmaalet om objektivitet Ansvar for Andre end Kollektiviteter blevet. Jo mere vidtgaaende dette antages at være, des mindre paa-faldende bliver Ansvar for Kollektivitetens uskyldige Medlemmer. Forf. holder udenfor de objektivt straffbare Overtrædelser saadanne Tilfælde, hvor Strafbarheden bortfalder hvis den Anklagede gør det sandsynligt, at han er uden Brøde, saavel som saadanne, hvor Loven opstiller en uafkræftelig Skyldpræsumption (men hvor Skyld i det konkrete Tilfælde kunde tænkes at mangle). Efter at Forf.s Bog er udkommet, foreligger der i L. 120 af ¹²/₄ 1933 (Uniformsforbudsloven) et friskt Eksempel paa den første Art af Tilfælde. Efter denne Lovs § 2 ifalder Medlemmerne af Bestyrelsen for den Organisation, hvis Medlemmer overtræder Loven, samme Straf (d: Bøder og i visse Tilfælde Hæfte) som disse, »hvis det ikke kan bevises, at det er sket mod deres Vilje«. Her anordner Loven endog paa Grundlag af en Skyldpræsumption Muligheden af Hæfte som primær Straf. Bestemmelsen viser, med hvilken Sikkerhed Lovgiveren i visse Forhold tør tage sig Afgørelsen af Beviset paa — han er overbevist om praktisk talt kun at ramme de Skyldige. Det er nu med Rette, at Forf. holder disse Overtrædelser udenfor de objektivt straffbare. Men gennemgaar man de »objektiverende« Love, der intet siger om Skyldpræsumption, er det rette Forhold for en stor Del det, at de hviler paa en ikke udtalt Skyldpræsumption — at Lovgiveren netop er af den Opfattelse, at Loven kan gives ubetinget, naar ogsaa Uagtksomheden skal rammes. Det er for saadanne Loves Vedkommende rigtigt — med Forf. — at anerkende Utilregnelighed og vis major som Undskyldningsgrund, og det ses ikke, at der i og for sig er nogen Grund til at fastslaa en anden Regel ved Bødehæftelsen, men noget andet er, at andre Synspunkter f.

Eks. ved Afgiftslove (jfr. nedenfor) kan have dikteret en ubetinget Regel. Love som de anførte er altsaa beregnede paa at ramme rigtigt. De iagttager efter Bogslaven Sætningen om de 10 Skyldige og den ene Uskyldige. De vilde maaske forliges mindre vel med den Sætning, der vilde fremkomme, naar den moderate Brøk $10-1$ ændredes, saa at 10 ombyttedes med 100 eller et endnu større Tal, den ene Uskyldige med en ikke helt uskyldig, men ganske lidt uagtsom (den i Sætningen forudsatte betydelige Straf med et ikke videre føleligt Ansvar). Imidlertid er Lovgivning af denne Art en meget usikker Parallel til et Kollektivtansvar, der skal gaa ud over Skyldige og Uskyldige i Flæng.

Et Omraade, hvor der vil være stor Tilbojelighed til at erkende en vis Objektivisering som velmotiveret, er Overtrædelser belagte med Smaabøder, hvortil ingen blame er knyttet. Det gælder som gennemsnitligt rigtigt om Politio- og Ordensbestemmelser, at deres Ikke-Overholdelse — som af Forf. udmærket paavist — vilde føre til utaalelige Tilstande, og naar Retshaandhævelsen her som eventuelt Ansvarlige støder paa en Flerhed af Personer (Ejeren og hans Medhjælp, Lederen og de Ansatte) vil en mangelfuld Organisation kunne udtynde Ansvaret for hver Enkelt, saa at Loven ikke med de sædvanlige Ansvarsbetingelser kunde hævdes, eller Udfindelsen af den Ansvarlige i hvert Fald vilde blive uforholdsmæssig besværlig. Naar Loven da skærer igennem de Forhold, som Flerheden gør indviklede, og sætter sin egen Organisation i Stedet, er Forholdet dog vel ogsaa her i Almindelighed det, at Loven gaar ud fra, at der i Relation til Overtrædelser bliver en Uagtsomhed i Ordning eller Tilsyn tilbage for Hovedpersonen, men in concreto vil der herved kunne være paalagt denne en næsten uopfyldelig Agtsomhed, og et Ansvar for en Kollektivitet under lignende Omstændigheder altsaa blive temmelig ensartet. — Hvorledes Politiovertrædelserne bør afgrænses, er meget omtvistet. En kvalitetsmæssig Afgrænsning synes dog at maatte foretrækkes, hvis den er mulig, og Anm. for sit Vedkommende tror, at den Afgrænsning, til hvilken Goos og Torp henholder sig, er mere karakteriserende end Forf.s. Omend Grænsen — f. Eks. ved Afbrænding af Hede, ja selv for en udpræget Politiovertrædelse som Anbringelsen af Urtepotten i Vinduet — i Forhold til et egentligt Faredelikt (og andet Delikt i det hele

taget!) er flydende, er dette formentlig ikke afgørende. Betydningsfuldt bliver det, hvad Klassificeringen skal bruges til, og det maa blive uvist om en udvidet Begrebsbestemmelse af Omraadet for Politiovertrædelser kunde føre til Anerkendelse af objektiveret Ansvar for mindre Skadedeliktter hentet fra saadan Anerkendelse ved utvivlsomme Politiovertrædelser, endmere om Overgang til saadan Anerkendelse for mere alvorlige Forhold kan forberedes ad denne Vej. — Om alle Straffebestemmelser for Politiovertrædelser kan betragtes som Yderværker mod Fare, er ikke let at afgøre, men det af Forf. valgte Eksempel paa det modsatte: Paabudet om at Automobilføreren skal have sit Korekort hos sig, forekommer ikke Anm. træffende, da Bestemmelsens aabenbare Ojemed er at vanskeliggøre det for Ikke-Koreberettigede at føre Motorvogn og at sætte et Værn mod denne Fare, men iøvrigt betvivles det vel ikke, at »Fare« i Politiovertrædelsens almindelige Definition er at opfatte i videste Forstand, saa at Kontrol- og Ordensbestemmelser, der skal afbøde urimeligt Besvær og overdreven Bekostning, er indbefattede.

Forf. skænker Bodssystemet i Arbejdsstridigheder en udførlig Omtale, idet han paapeger, at dets Ejendommelighed ikke er udtømt med Erstatnings- eller Oprettelsesformaal, men tillige indeholder ponale Elementer. Heri vil Læseren sikkert være tilbøjelig til at give Forf. Ret. Men selv bortset fra Systemets kompromisagtige Karakter er Forholdet saa særligt, at det næppe positivt tyder i Retning af Betimeligheden af et almindeligt ponalt Enhedsansvar. De indsamlede Bidrag er for en væsentlig Del Midler i Krigen, og den, der indmelder sig i Organisation og underkaster sig dens Bestemmelse for i det store og hele at høste Solidaritetens Fordele, vil vanskeligt kunne beklage sig over, at et tabt Slag gaar ud over Kampmidlet, selvom han ikke har billiget den enkelte Proces. Han anser dette for mere fordelagtigt i Længden end hver Gang at skulle være — i det enkelte Tilfælde ligeledes tvungen — Deltager i en Styrkeprøve og ogsaa end at staa udenfor. Det er ikke mærkeligt, at man ved Forhandlingerne om tvungen Voldgift er gaaet ud fra som en Selvfølge, at den fejlende Enhed maatte bøde (uden at det herved klares, hvad der er Opretning og Kampmiddelkonfiskation, og hvad der snarere er at opfatte ponalt). I mere egentlig Forstand end ellers kan det siges, at Organisation handler som Korporation efter sin

Hensigt, og — med Viljesteorien — at den Enkelte har lovet at lade sin Vilje opgaa i Fællesviljen. Her passer Forf.s Ræsonnement S. 236, her er virkelig et bestemt Komplex af Goder af de paagældende Deltagere stillet under en bestemt Risiko (endog af tildels ponal Art), Men dette Ræsonnements almene Gyldighed med Hensyn til Midler, der ellers er stillet under en særlig (civilretlig) Risiko, faar ikke derved nogen Bestyrkelse.

Med Hensyn til Erhvervsfrihedsloven antager Forf. jo, at Organisationerne kan blive ansvarlige, og det er ogsaa nærliggende, at lignende Forhold som de nylig omtalte kan retfærdiggøre dette. Love af tilsvarende Art sprang jo omtrent samtidig frem i en Række Lande (i England efter Generalstriken i 1926), sikkert nok meget væsentligt rettede imod de store Organisationers Benyttelse af deres Magtstilling. Det ses ikke at stemme helt med dette Forf.s Synspunkt, naar han noget udenfor Teksten og noget udenfor sin sædvanlige Sprogbrug karakteriserer Bødestemmelsen (paa Grund af dens Maximum) som drakonisk (S. 102) eller exorbitant (S. 276). Paa Voldgiftsomraadet nævner Forf. jo Eksempler paa Indgreb af saa følelig Art, at det har ført til Organisationens Opløsning eller Fallit. — Om Prisaftaleloven ikke i paakommende Tilfælde vil kunne finde Anvendelse paa en Kollektivitet, maa staa hen.

En Vanskelighed for Forf. er Forsvarligheden af en Udvidelse af det objektiverede Ponalansvar, hvis Anerkendelse til en vis Grad anbefaler sig af tidligere nævnte Grunde (Nødvendighed eller uforholdsmæssig Besvær, Følgers ringe Betydning), til »meget betydelige Bøder« og andre ogsaa for den Enkelte højst følelige Indgreb. Som bemærket henviser Forf. her til sin Afvejelsesteori om Forholdet mellem Prævention og Strafrisiko og fremhæver, at Risikoen vel i Omfang bliver videregaaende end ved et objektiveret Ansvar som det anførte, men begrænset til de Goder, der i Forvejen staar under en særlig, navnlig civilretlig, Risiko. Denne Argumentation — hvis Lighed med Viljesteoretikernes næppe tiltaler Forf. — er vist ikke egnet til at overbevise den, der objektivt og ganske uskyldigt rammes af en tilintetgørende Pengestraf for et Forhold, der ingen Sammenhæng har med Kollektivitetens Formaal, og synes at være for almindelig holdt, ganske bortset fra at det i sig selv er et Postulat, at et betydningsfuldt Pengetab altid er en behageligere Risiko end en nok saa lille

Frihedsberovelse, der ikke, hvad der maa forudsættes, var forbunden med nogen Art af Misbilligelse — hvilken Straf Forf. med Rette afviser som objektiveret Straf. »Fakultativ« giver jo ingen principiel Grænse.

Almindeliggørelse, som ikke har sikkert Grundlag, forrykker Udgangspunktet ved Spørgsmaalet om den enkelte Udvidelse, nemlig fra: Hvorfor, til: Hvorfor ikke. Der er formentlig adskilligt, der taler for, at naar Omraadet for nogle mere ligegyldige Overtrædelser forlades, er det ikke tilstrækkeligt til Anerkendelsen af Muligheden for objektivi Ansvar, at Objektet for Straffen er Midler, der er givet under den særlige civilretlige Risiko, som Betroelsen til en Kollektivitet indeholder, men der maa stilles principiel Fordring om en nærliggende Forbindelse mellem Midlernes Brug og Misbrug. Erkendes maa det, men peger i samme Retning, at selvom Forf. ikke ophøjer et saadant Krav til at være af principiel Beskaffenhed, baade henviser han dertil og tager det i praktisk Betragtning ved den nærmere Afstikning af Ansvarets Omraade.

Muligvis giver dette Krav sig Udslag som et Krav til selve »Sanktionens« Benævnelse, hvorved Fordringen om den nære Forbindelse vilde manifestere sig. Man er i Forvejen Forf. takskyldig for hans Undersøgelser af præventive og pønale Opgaver for visse Indgreb, saaledes særlig Konfiskationen, men trods forskellige Udtalelser i modsat Retning ser Forf. formentlig noget bort fra Sanktionernes undertiden sammenflydende, hverandre supplerende Karakter og sætter et for skarpt Skel mellem Bøden, der er Straf, og Erstatningen, der er noget ganske andet og — som flere Steder understreget — aldrig maa overstige Tabet. I Sætningen: »Ingen Straf uden (Bevis for) Skyld« indføjer Forf. de i Parentesen anførte Ord. En lignende Parentes kunde dog vel ikke indføjes i Sætningen »Ingen Erstatning uden Tab«, ialtfald ikke uden velkendte Modifikationer. Smorlovens udmærkede (selvfølgelig ej heller af Forf. undervurderede) Motiver tilfører Bøden Karakteren af en mere sikkert virkende Konfiskation, da man »ikke altid gennem Konfiskation vil kunne unddrage Mejeriet hele Fordelen af Overtrædelserne«. Udtalelserne i fransk Praxis viser, hvor nærliggende det er ved Afgiftslove at betragte Bøder som trædende i Erstatnings Sted. Foruden disse Eksempler paa en Begrundelse i Slægt med det civilretlige kunde for Arbejdsstridighedernes Vedkommende henvises

til den blakkede Benævnelse »Bod« og endelig til, at Forf. i sin sidste Almindeliggørelse i Forslaget til en Tilføjeelse til Straffeloven ombytter Ordet »Straf« med »Ansvar«. Den pønale Forholdsregel, hvis Beegnelse som Straf kunde virke udvandede paa Vurderingen af anden Straf, er selv pønalt udvandet og burde da maaske i det hele hedde noget andet (Bod?). Det er antageligt, at dette peger tilbage ikke blot paa Fraværelsen af Sikkerhed for Retsbrudssindslag, men paa andre positive Betingelser for Anvendeligheden, andre Hensyn end de rent strafferetlige Principer. siger *Goos* (citeret S. 119). Adgang til en almindelig formet »fakultativ« Anvendelse tyder endelig stærkt paa manglende endelig Afgrænsning. Det er iøvrigt ikke ganske klart, om det er Forf.s Tanke at lægge en helt usædvanlig Diskretion i Domstolenes Haand.

Ogsaa Forf.s nysnævnte store Almindeliggørelse gennem en generel Hjemmel i Straffeloven maa da vække Betænkkeligheder — selv efter en Opdrætning af Retsfølelsens Indstilling gennem Særlove, hvad der maaske ikke vilde volde store Vanskeligheder overfor de »rige Selskaber«. I sig selv er Argumentet om, hvad der kan være Trang til, et farligt Lovgivningsmotiv uden nøje Enkeltprøvelse.

Helt daarligt kommer den »klassiske« Teori ikke gennem Skærsilden. Forf. fremhæver gentagende Brodebetingelsen som den ideale Fordring. En Menneskedom over Retfærdige og Uretfærdige i Sodoma vilde han være den skarpeste Modstander af. Den ene tilladelige Bødestraf ender formentlig som en »Bøde«-»straf«.

Afhandlingen er beundringsværdig i sin Fuldstændighed som den første samlede danske Behandling af et vigtigt Emne. Forf. har gjort et lykkeligt Valg, og Emnet har været heldigt med sin Forfatter, der har gennemført Undersøgelsen med stor Stringens og ydet et tiltrængt Bidrag til Belysning af et forsømt Problem.

P. C. Poulsen.

Mindre Meddelelser.

Nyt svensk Udkast til en Sterilisationslov.

I Tidsskriftets Aargang 1931 p. 38 f. f. gjorde jeg rede for Sterilisationsspørgsmaalets Stilling i de nordiske Lande, hvorunder den danske Lov af 1/6 1929 og de foreliggende finske, norske og svenske Forslag eller Udkast blev aftrykt. Som nærmere udviklet gaar det af en Kommission udarbejdede svenske Forslag af 1929 i Hovedtrækkene ud paa følgende: Der hjemles kun Adgang til at foretage Sterilisation i snævrere Forstand, men ikke Kastration, hvorfor der ej heller i Forslaget indeholdes nogen til den danske Lovs § 1 — om Indgreb af kriminalpolitisk-humanitære Grunde overfor Sædelighedsforbrydere — svarende Bestemmelse. Motiverne vil udtrykkelig ikke hjemle en saadan Adgang, men udtaler dog den af mig nævnte Sted kritiserede Sætning: »De sakkunniga finna dock, at den rent medicinska indikationen för kastration i dessa fall (o: overfor Sædelighedsforbrydere) ökas tämligen jämsides med samhällsriskerna», og mener, at man derfor tør lægge Spørgsmaalet om Ret til saadant, af den paagældende selv ønsket Indgreb i Lægens Haand uden at lovfæste noget i saa Henseende. Endvidere hjemler Forslaget kun Adgang til at sterilisere Personer, som er behæftet med arveligt Udslag af eller Anlæg for Sindssygdom, Aandssvaghed og Epilepsi, og Formaalet med Sterilisationen er at forhindre et Afkom, som ikke kan tage vare paa sig selv, eller hvis Forældre ikke kan tage vare paa dem. Samtykke af den, som skal steriliseres, kræves altid, for ikke-retskapable Personer desuden Samtykke af en Værge. I Diskussionen i Sverige om dette Forslag viste der sig dels Krav om udvidet Adgang til Sterilisation, særlig overfor rets-inkapable Personer, som ikke kan eller vil give Samtykke, dels stor Uenighed om, hvorvidt efter den nugældende Ret Sterilisation af en retskapabel

Person med dennes Samtykke er tilladelig, eller om den er en som Legemskrænkelser strafbar Handling.

I Marts 1933 overdrog Sveriges Justitsminister til Professor Ragnar Bergendal at gennemprøve Sterilisationsspørgsmaalet og udarbejde et Forslag til Lov paa dette Omraade, og et saadant Forslag med udførlige Motiver og Redegørelse for Sagens Stilling i andre Lande og for de i Sverige hidtil fremkomne Anskuelser og Ytringer over Emnet er d. ²²/₇ s. A. afgivet af Bergendal og trykt i Rækken »Statens offentlige utredninger 1933« som Nr. 22 med Titlen »Förslag till lag om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller av annan rubbning av själsverksamheten lidande personer«. Forslaget lyder saaledes:

1 §.

Den som på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten varaktigt saknar förmåga att lämna giltigt samtycke till att sterilisering å honom företages, må det oaktat steriliseras:

1. där han på grund av den själsliga rubbningen för framtiden är ur stånd att handhålla vårdsnaden om sina barn; så ock

2. där grundad anledning finnes att antaga, att han genom arvsanlag kommer att på sina avkomlingar överföra sinnessjukdom eller sinnesslöhet.

2 §.

Tillstånd till sterilisering enligt denna lag skall beviljas av medicinalstyrelsen. Sterilisering å sinnesslös person må dock — där ej fall varom i 8 § andra stycket sägs är för handen — verkställas, när tvenne läkare efter samråd finna skäl för åtgärdens företagande jämligt 1 § föreligga. Om läkares behörighet att verkställa prövning varom nyss är sagt meddelar Konungen närmare föreskrifter.

3 §.

Ansökan hos medicinalstyrelsen om sterilisering samt framställning hos läkare om sterilisering av sinnesslös må göras:

1. av den saken angär;
2. för underårig av den som har vårdsnaden om honom;
3. för omyndigförklarad av förmyndaren; samt
4. för den som är intagen å allmän anstalt, av anstalts-

tens styrelse eller, om sådan ej finnes, av föreståndaren.

4 §.

Ansökan hos medicinalstyrelsen om sterilisering skall ske skriftligen och vara av sökanden egenhändigt under-tecknad.

Ansökningen skall vara åtföljd av åldersbetyg rörande den saken angår, intyg av anförvanter, make eller andra rörande de omständigheter som äro av betydelse för bedömandet, om sådant fall är för handen att sterilisering må äga rum, samt intyg av legitimerad läkare angående verkställd undersökning av den saken angår.

Ansökningen och intygen skola vara avfattade enligt formulär som fastställts av styrelsen.

5 §.

Har ansökan om sterilisering rätteligen skett, pröve medicinalstyrelsen, så snart ske kan, om sterilisering må äga rum.

Därest ansökan om sterilisering av den som är intagen å allmän anstalt gjorts av annan än anstaltens styrelse eller föreståndare, skall medicinalstyrelsen inhämta yttrande från anstaltens styrelse eller föreståndare.

Har ansökan om sterilisering av underårig som står under annans vårdnad eller av omyndigförklarad gjorts av honom själv eller, i fall som i 3 § 4. sägs, av anstaltens styrelse eller föreståndare och framgår ej af handlingarna att samtycke till sterilisering lämnats, beträffande underårig av den som har vårdnaden om honom samt beträffande omyndigförklarad av förmyndaren, skall medicinalstyrelsen, där så ske kan, bereda den som har vårdnaden om den underårige eller den omyndigförklarades förmyndare tillfälle att yttra sig över ansökningen.

Är den saken angår gift och framgår ej av handlingarna, att maken samtyckt till åtgärden, skall medicinalstyrelsen, där så ske kan, bereda denne tillfälle att yttra sig över ansökningen.

Erfordras eljest för prövningen ytterligare upplysningar, förelägge medicinalstyrelsen sökanden viss tid att därmed inkomma.

6 §.

Meddelat tillstånd till sterilisering vare förfallet, där åt-

gården ej verkställt inom två år efter det beslutet vunnit laga kraft.

7 §.

Framställning hos läkare om sterilisering af sinnesslö skall ske skriftligen med egenhändig underskrift och vara avfattad enligt formulär som fastställts av medicinalstyrelsen. Vid framställningen skall vara fogat åldersbetyg rörande den saken angår.

8 §.

Har framställning om sterilisering av underårig som står under annans vårdnad eller av omyndigförklarad sinnesslö gjorts av honom själv eller, i fall som 3 § 4. sägs, av anstaltens styrelse eller föreståndare, eller har framställning om sterilisering av sinnesslö som är intagen å allmän anstalt gjorts av annan än anstaltens styrelse eller föreståndare, skall läkaren bereda i förra fallet den som har vårdnaden om den underårige eller den omyndigförklarades förmyndare samt i senare fallet anstaltens styrelse eller föreståndare tillfälle att yttra sig över framställningen.

Lämnas icke skriftligt samtycke till steriliseringen av dem som enligt första stycket skola höras över framställningen, må steriliseringen endast verkställas efter tillstånd av medicinalstyrelsen; och skall härom i tillämpliga delar gälla vad i 3—6 §§ stadgas.

9 §.

Innan sterilisering av sinnesslö verkställs, skola läkarna underteckna handling utvisande att de, på grunder, som skola i handlingen angivas, funnit skäl till åtgärden jämlikt 1 § föreligga.

10 §.

Sterilisering skall verkställas av legitimerad läkare och må endast ske genom ingrepp av sådant slag att i allmänhet skada till hälsan ej är därmed förenad.

Sterilisering av sinnesslö person, som företages utan att tillstånd därtill lämnats av medicinalstyrelsen, skall verkställas å offentlig sjukvårds-, sinnessjuk- eller sinnesslöanstalt eller ock å enskild sådan anstalt, beträffande vilken medicinalstyrelsen medgivit att sterilisering må där företagas.

11 §.

Sedan sterilisering verkställt, åligger det läkaren att ofördröjligen till medicinalstyrelsen översända berättelse över steriliseringen och huru densamma avlupit. Berättelsen skall vara avfattad enligt formulär, som fastställts av styrelsen. Har sterilisering verkställt utan att tillstånd därtill lämnats av styrelsen, skall läkaren tillika insända övriga handlingar i ärendet.

12 §.

Läkare eller annan, som å tjänstens vägnar eller eljest tagit befattning med sterilisering eller med ärende angående sådan åtgärd, må ej i oträngt mål yppa något av vad därvid förekommit.

13 §.

Överträder eller åsidosätter någon vad i denna lag stadgas och är ej förseelsen eljest med straff belagd, dömes till dagsböter.

14 §.

Förseelse mot vad i 12 § stadgas må ej åtalas av allmän åklagare, där den ej av målsägare till åtal angives.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan. Saknas tillgång til böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den.....

For fuldt at forstaa den direkte og indirekte Rækkevidde af dette Forslag er det nødvendigt nøje at granske dets Motiver. Det vil herefter ses, at Forslaget overhovedet kun beskæftiger sig med Sterilisering af Personer, som paa Grund af de i § 1 omhandlede Sindslidelser er ude af Stand til at give Samtykke dertil, og hjemler, at under visse Betingelser Sterilisation tiltrods for dette manglende Samtykke kan tillades. Det vil endvidere af § 1 ses, at Forslaget har forladt det absolutte eugeniske Grundlag, hvorpaa Forslaget af 1929 hvilede, idet det ikke kræver, at de omhandlede Sindslidelser skal antages at være arvelige, men det er tilstrækkeligt, at de gør Personer uskikket til at tage vare paa deres Born (§ 1 Pkt. 1). Naar Motiverne udtaler, at

Forslaget gaar ud fra den Grundtanke, at i Princippet kun frivillig Sterilisation maa finde Sted, saa har dette Princip i alt Fald ikke faaet noget Udtryk i Forslaget, der ikke tager noget Hensyn til den ikke-retskapable Personens egen Vægning overfor en Begæring fra de i § 3 Nr. 2—4 ommeldte Personers Side, hvorhos Motiverne p. 85 udtaler: »1929 års betänkande — i konsekvens med dess strikta upprätthållande av frivillighetsprincipen — innehöll den föreskriften, att ingen fick steriliseras mot sitt nekande eller motstånd. Det nu framlagda lagförslaget innehåller inga bestämmelser i berörda hänseende. Grunden härtill är den, att det — i enlighet med vad som föreslagits av svenska psykiatriska föreningen — syntes lämpligast att överlämna åt läkaren att i överensstämmelse med den praxis, som tillämpas vid en vanlig operation, avgöra huru lämpligen bör förfaras, om den som skall opereras vägrar eller gör motstånd. Detta lär väl innebära, att steriliseringen icke kommer att verkställas å den som enständigt motsätter sig ingreppet — åtminstone i de fall, då hans sinnesbeskaffenhet är sådan, att han befinner sig i närheten av den gräns, där ett giltigt samtycke kan lämnas. I detta sammanhang torde böra erinras därom, att det i många fall, även där vederbörande har förmåga att inse åtgärdens innebörd, lär vara motiverat att icke underrätta honom om arten av den operation, som skall företagas«.

Forslaget omfatter imidlertid ikke Spørgsmaalet om Sterilisation af ikke-retskapable Personer i dets Helhed, men kun af saadanne, hvis manglende Evne til at give et gyldigt Samtykke skyldes de i § 1 omhandlede Sindslidelser. Spørgsmaalet om Sterilisation af Personer, der som Følge af manglende personlig Udvikling ikke kan give Samtykke, altsaa mindreaarige, falder udenfor Lovforslagets Omraade. Efter Motiverne p. 67 er det Tanken, at saadanne Personer ikke vil kunne steriliseres paa anden Indikation end den rent medicinske, hvilken i det hele falder udenfor Lovforslagets Omraade.

Endelig omfatter Forslaget kun Personer, som paa Grund af de omhandlede Sindslidelser »varaktig« — altsaa varigt — er ude af Stand til at give Samtykke; den Hindring for at give Samtykke, som en forbigaaende Sindslidelse medfører, bevirker, at man maa afvente Tilstandens Ophør for at overlade Afgørelsen til Personen selv, jvfr. nedenfor om Samtykke af retskapable Personer.

For de Personer, Forslaget herefter overhovedet omfatter, hjemler det kun Sterilisation af de i § 1 henholdsvis Pkt. 1 og Pkt. 2 omhandlede Indikationer: eugenisk eller social Indikation; medicinsk Indikation behøver, som foran nævnt, ingen Lovhjemmel, og Indikationer af humanitær Art (saaledes for at muliggøre Epileptikeres Ægteskab) eller kriminalpolitisk Art (Kastration af Sædelighedsforbrydere) vil dels være uden Betydning overfor de af Forslaget omfattede inkapable Personer, og findes dels ikke at veje tilstrækkeligt til, at Forslaget har villet medtage dem.

Med Hensyn til de retskapable, altsaa de myndige, der er i Stand til at give Samtykke, stiller Motiverne sig paa det Standpunkt (p. 68 m. fl.), at det efter gældende svensk Ret er lovligt med Samtykke at sterilisere saadanne, naar der foreligger en fornuftig Indikation, være sig af medicinsk, eugenisk, social, human eller kriminalpolitisk Art, saaledes at paa sidstnævnte Indikation ogsaa Kastrering er tilladelig. Denne Opfattelse har Forslaget ment at give Udtryk for ved Affattelsen af § 1, særlig Ordene »det oaktet«. Det anses herefter hverken nødvendigt eller hensigtsmæssigt at lovregulere for dette Omraade.

Med Hensyn til Fremgangsmaaden skal særlig fremhæves, at medens efter § 2 Tilladelse normalt skal gives af Medicinalstyrelsen, kan efter Omstændighederne to Lægers i Samraad trufne Afgørelse herom være tilstrækkelig overfor aandssvage Personer, samt at efter § 6 har en meddelt Tilladelse kun Gyldighed i 2 Aar.

Forslaget og dets Motiver vidner om en meget grundig Gennemtænkning af Problemet i alle dets retlig relevante Faser. Det maa imidlertid være tilladt at sige, at der for en dansk Opfattelse er noget betænkeligt ved at affatte et Lovforslag saaledes, at dettes hele positive og negative Indhold kun kan udfindes ved et meget indgaaende Studium af Motiverne.

O. Haack.

Lovhjemmel for Foretagelse af Sterilisation i Tyskland.

Ved Lov af 26/5 1933 er der gjort en Del Ændringer og Tilføjelser til den tyske Straffelovbog, sigtende til allerede nu at imødekomme nogle af de vigtigste blandt de Krav, der søges gennemført ved den under Arbejde værende totale Straffelovsreform. Der er herved indført en saalydende § 226 a:

»Wer eine Körperverletzung mit Einwilligung des Verletzten vornimmt, handelt nur denn rechtswidrig, wenn die Tat trotz der Einwilligung gegen die guten Sitten verstösst«.

Ændringerne er kommenteret af Staatsrat i R. Dr. Hermann Schmitt i en hos E. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung i München udkommet Udgave, og i Kommentaren til § 226 a fremhæves, at denne Forskrift særlig er af Betydning for Spørgsmaalet om Strafbarheden af Ufrugtbargørelse (Sterilisation eller Kastration) af eugeniske eller sociale Grunde, idet saadan Ufrugtbargørelse skal være straffri, naar den sker med den paagældendes Samtykke og under disse Omstændigheder staar i Samklang med Almenhedens sædelige Følelse (»gute Sitten«). Dette sidste Begreb skal forstaas overensstemmende med den borgerlige Ret og dennes Praksis som »Anstændighedsfølelsen hos alle ret og billig tænkende«. Men mon der paa det heromhandlede Punkt findes en saadan »communis opinio« blandt alle rettænkende i Tyskland? I modsat Fald er Bestemmelsen ikke meget værdifuld som Rettesnor for de Læger, der opfordres til at foretage en saadan Operation. Kommentaren udtaler, at Sterilisation af Helbredshensyn (medicinsk Indikation) allerede forud af Rigsrettens Praksis er kendt straffri, og at iøvrigt maa der med Hensyn til den nye Bestemmelse ses individuelt paa de enkelte forekommende Tilfælde, idet en Sterilisering af sociale Grunde (Fattigdom, forhaandenværende stor Børnesflok m. v.) ikke uden videre vil kunne udføres straffrit med Indvilgelse af den paagældende.

Imidlertid er der allerede under 14/7 1933 udkommet en egentlig Sterilisationslov, »Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses«, som træder i Kraft d. 1/1 1934, og til hvilken jeg i Tidsskriftets næste Hefte skal komme tilbage.

O. Haack.

Tidsskriftets Redaktion.

Fra indeværende Aars Begyndelse har Professor Dr. juris Jon Skeie, der i 1913 var Medstifter af dette Tidsskrift og siden da har været Medlem af den norske Redaktion, ønsket at fratræde dette Hverv. Chefen for Norges Fængselsvæsen, Ekspeditionschef Kyhn Gløersen har imødekommet vor til

ham rettede Anmodning om at ville indtræde i Redaktionen i Professor Skeies Sted.

For Ekspeditionschef Kyhn Gløersens Tilsagn bringer vi ham vor Tak, og samtidig takker vi Professor Skeie for Samarbejdet i den lange Aarrække.

D. 1/1 1934.

Udgiverne.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

30. Aarsberetning fra Fængselshjælpen. Kbhvn. (O. C. Olsen & Co.) 1933.
 Nær og Fjern (Dansk Fangeblad) Nr. 222—227.
 Nordisk kriminalteknisk Tidsskrift. 3. Aarg. Hft. 9—11.
 Defensor legis. 1933 Hft. 8—10.
 Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. 24. Aarg. Hft. 8—10.
 The Journal of criminal law and criminology. Vol. XXIV Nr. 3.
 Förhandlingar vid Svenska Kriminalistföreningens möte i Stockholm d. 17/2 1933. Stockholm (C. E. Fritze) 1933.
 Mannby-affären. Foredrag af Arnold Sölvén i Uppsala Juridiska Föreningen. Stockholm. (Wahlström & Widstrand) 1933.
 Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. 53. Bd., Hft. 3—4.
 Svensk Juristtidning 1933, Hft. 5.
 Federal offenders 1931—32. Kansas 1933.
-

Et tysk Optagelseshjem (Overgangshjem) for løsladte Fanger.

AF RUDOLPH THIEME, Leipzig.

I Aaret 1928 stiftede »Sächsische Wohlfahrtshilfe«, en af Statens Velfærdsinstitutioner, sammen med 3 andre Foreninger med lignende Formaal et »almennyttigt Selskab med begrænset Ansvar.« Selskabet fik Navnet »Schlosswerkstätten, G. m. b. H.« og fik til Formaal at skabe et Hjem for løsladte Fanger, som ikke kunde finde Arbejde eller som af anden Grund trængte til særlig Forsorg, og at skaffe dem Arbejde i en til Hjemmet knyttet Arbejdsvirksomhed.

I en gammel Sygehusbygning, der laa i Nærheden af et af Statens Fængsler, lod Selskabet indrette et Hjem til 30 Optagne. Disse blev fordelt i smaa Værelser med højst 3 Senge i hver. Værelserne og de fornødne Opholdslokaler blev indrettet smukt og hyggeligt uden større Bekostning, og uden at de fik noget som helst Anstaltspræg. En Lagerbygning ved Siden af Hjemmet blev ombygget til et moderne Snedkerværksted med fuldt moderne Maskiner.

Noget helt nyt ved dette Forsøg var Planen om at give de Optagne den for Faget gældende almindelige Timebetaling og iøvrigt i enhver Henseende at behandle dem som frie Arbejdere, specielt med Hensyn til de forskellige Former for Forsikring (Ulykkes-, Arbejdsløsheds-, Invalide- o. s. v.) samt med Hensyn til Skatteansættelse. Herved opnaaede man, at de Optagne ved Afgangen fra Hjemmet fik »neutrale«

Papirer, hvilket var en stor Hjælp for dem i Betragtning af den Mistænksomhed, hvormed straffede ofte mødes. Efter nogen Tids Ophold paa Hjemmet fik de optagne ogsaa Krav paa Arbejdsløshedsunderstøttelse fra det offentlige efter de almindelige Regler.

De optagne betalte hver Uge af deres Lon et Bidrag til Hjemmet, i Begyndelsen 14 Mark ugentlig, senere 12 Mark og 60 Pf. pr. Uge. Bortset fra et Beløb paa 25 Mark, som blev holdt tilbage af Hjemmet indtil deres Afgang, fik de Optagne fuld Raadighed over deres Fortjeneste. Det gennemsnitlige Beløb, de Optagne fik udbetalt i Arbejdsløn, var, for en gennemsnitlig Opholdstid af ca. 5 Maaneder, lidt over 500 Mark. Det højeste, en særlig dygtig Snedker oppebar efter Akkordsystemet, var 3300 Mark i en Periode af 15 Maaneder.

Efter en Prøvetid paa 4 à 5 Uger stillede Arbejdslederen normale Krav til de Optagne med Hensyn til Arbejdets Kvantitet og Kvalitet, og vi opnaaede absolut tilfredsstillende Resultater, til trods for at de Optagne ikke var fagkørte. Ved Siden af Arbejdslederen havde vi altid nogle særlig udvalgte Fagfolk, hvis Antal afhang af Arbejdets Omfang og Intensitet. Disse Fagfolk havde en ikke ringe Andel i Hjemmets opdragende og hjælpende Indflydelse.

Hjemmet selv var overladt til de Optagne til Selvforvaltning. Lederen greb kun ind nogle faa Gange. Der savnedes ethvert disciplinært Middel udover Bortvisning, og dette blev kun anvendt i ialt 16 Tilfælde.

De løsladte blev henvist fra de saksiske Straffeanstalter, væsentligst ved Henvendelse til Hjemmets Leder fra de til Anstalten knyttede Forsorgsmedhjælpere.

Efter en Forsøgsperiode paa $\frac{1}{2}$ Aar, i hvilken Straffeanstaltens og Hjemmets Leder søgte at udfinde den Type af Fanger, der var særligt egnede til Anbringelse paa Hjemmet og til at nyde godt af den Hjælp, der derved kunde ydes dem, fik Hjemmet ikke mere anvist Optagne, der var uvillige eller uimodtagelige for Paavirkning. Naar Hjemmets

Leder havde indvilliget i at modtage en Fange, skrev denne selv en Anmodning til Lederen og fik et egenhændigt Svar fra ham. Derigennem søgte man en personlig Forbindelse tilvejebragt.

Omtrent en Trediedel af de Optagne var benaadet paa den udtrykkelige Betingelse, at de skulde tage Ophold paa Hjemmet i et nærmere fastsat Tidsrum. Disse betinget benaadede blev selvfølgelig behandlet paa ganske samme Maade, som de andre, der var optaget uden Vilkaar.

Flertallet af de Optagne var straffede for Berigelsesforbrydelser. Gennemsnitsalderen for de 111 Optagne, som passerede Hjemmet, var ca. 28 Aar. De var altsaa forholdsvis unge. 92 var ugifte, 9 gifte, 9 skille og 1 Enkemand.

Det daglige Liv i Hjemmet var afpasset efter de Unge og deres særlige Interesser. De Optagne var alle fri og selvstændige, og Husordenen var meget lempelig. Efter Arbejdstidens Ophør Kl. 16, havde de Optagne fri til Kl. 22, da de skulde være hjemme, Onsdag og Søndag var der dog Udgangstilladelse til Kl. 1 Nat. Deltagelse i Afholdelse af Foredrag, Koncerter, Studiekreds o. l. var frivillig og Samværet var i det hele ganske tvangsfrit.

Denne tvangfri Ubundethed og gensidige Opsigelsesret viste sig kun at være uheldig overfor nogle Psykopater, som bortgik fra Hjemmet under Paavirkning af momentan Depression eller overfladisk Fornærmelse. Hos alle de øvrige forhojede Ubundetheden deres Følelse af Ansvar og Selvstændighed i uventet høj Grad.

Mellem Psykopaterne, en Gruppe paa ca. 28 Optagne, var der 8 ældre mange Gange straffede Drankere, som paa Grund af deres Drikkædighed og deraf flydende Arbejdsuduelighed ikke kunde forblive i Hjemmet. 4 schizotyme Neurotikere kunde heller ikke finde sig til Rette i det tvangfri Samvær, men led dels under kværlatoriske og dels af depressive, sagligt ugrundede Reaktioner. 4 typiske Pseudologer af Plattenslagertypen gik deres Vej, væsentligst paa Grund af deres Kammeraters Uvilje overfor dem som Følge

af deres Svindlerier i Omegnen. En Epileptiker med meget alvorlige og hyppige Anfald maatte efter 20 Ugers Ophold overføres til en Særanstalt.

Foruden med Psykopaterne, som i deres lettere Former i vort Hjem i det mindste fik en social og personlig Beskyttelse, havde vi ogsaa Vanskeligheder med en Gruppe robuste asociale, særlig naar flere af disse slog sig sammen og dannede et Oppositionsparti indenfor Hjemmet, enten overfor de andre Optagne eller overfor Hjemmets Leder. Medlemmerne af denne Gruppe karakteriseredes ved Mængden af deres tidligere Straffe, deres ydre og indre Robusthed og en mere eller mindre aaben proklameret Opposition overfor Samfundet. Den til normal Indordning i Samfundet nødvendige Ligevægt mellem Pligter og Rettigheder var det næsten aldrig muligt at opnaa gennem Overtalelse og Overbevisning. De vedblev at være vanemæssigt indstillede paa Omgaaelse og Undgaaelse af Pligter og paa uindskrænket Tilfredsstillelse af deres primitive og sanselige Fornøjelser. Flertallet af dem havde ligesaa lidt Forstaaelse af Tvangsfriheden og Selvstændigheden i Hjemmet som af den Behandling, vi anvendte udelukkende af Hensyn til deres eget Vel. Lejlighedsvis kunde vi — under særlig gunstige Omstændigheder — hos nogle af dem bane Vej for fornuftig Indsigt ved at appellere til deres Ærgerrighed, men det er vanskeligt at sige, hvor længe en saadan Forbedring viser sig stabil under andre Livsbetingelser. I Reglen vil disse rask handlende, hemningsfrie Mennesker altid foretrække en øjeblikkelig Fordel og Nydelse fremfor de mange Afkald og Forpligtelser, som en normal Indordning kræver. Heldbringende og varig Paavirkning af denne Type er kun mulig, naar man kan skaffe dem et ydre Virkefelt og passende Vilkaar for deres Aktivitet og Selvhævdelsestrang. Det er vanskeligt nu til Dags, men det er den eneste Mulighed for en holdbar Socialisering af denne Type.

Den talmæssigt største Gruppe var de ungdommelige Forsømte, som med Undtagelse af tre, alle udviste de kendte

ugunstige Milienegenarter. Uægtefødsel, Forældreløshed, disharmonisk Barndomshjem, Tvangsopdragelse er de ydre Forhold, hvorunder deres Karakter har udviklet sig. Viljesvagthed, Paavirkelighed, forstærket Driftsliv, manglende Maalbevisthed og indre Hemninger er deres livsbestemmende konstitutionelle Egenskaber. Den mest paafaldende Forskel mellem disse unge og de robuste Asociale er de forstes synlige Stræben efter Indordning, som kun mangler de rette Midler og den tilstrækkelige Standhaftighed.

Vi havde under disse Unges næsten uindskrænkede Frihed her i Hjemmet særlig god Lejlighed til at iagttage, foruden deres fra Faglitteraturen kendte typiske Opførsel, deres primitive Fornøjelsessyge, deres uberettigede Selvfølelse og deres bag barnlig Opposition skjulte indre Usikkerhed. I deres indre Indstilling er disse Mennesker stærkt resignerede. For deres Selvfølelse kan de kun finde Tilfredsstillelse udenfor deres Arbejdsfelt paa Grund af deres Arbejdes aandsslovene og utilfredsstillende Rationalisering og de hyppige Afbrydelser deraf. Den sociale Situations almindelige Usikkerhed fremmer en beklagelig Form for Fatalisme, som skyer alle fjernere Livsmaal og foretrækker den højst mulige øjeblikkelige Livsnydelse, som da ødelægger enhver Mulighed for Skabelsen af en sikker og normal Eksistens. Opbygningen af disse stærkt resignerede og modløse Karakterer er overordentlig vanskelig, fordi de mangler Forstaaelsen af den praktiske Værdi af korrektive Raad, som næsten udelukkende kræver Indskrænkninger af sanselige Livsnydelser uden straks at give Erstatning for Afsavn af disse.

Forsømte af udpræget kriminel Karakter har vi ikke haft. Kriminaliteten var som Regel Udslag af Mangel paa Hemninger eller Modstandskraft overfor daarlige Paavirkninger, Fornøjelsessyge eller asocialt fremtrædende Selvhævdelsestrang. Vore Bestræbelser indskrænkede sig derfor til et saa vidt muligt umærkeligt, men gennemført Opsyn samtidig med, at vi stadig banede Vej for fornuftig Indstilling overfor Livets Realiteter.

En mere iøjnefaldende Hjælp kunde vi give en Gruppe Socialastenikere, socialsvage paa psykisk Grundlag. For dem afgav Hjemmet tilstrækkelig Beskyttelse mod Tilbagefald ved at yde dem den nødvendige økonomiske Basis. De fleste af dem var i de afgørende Aar (i Begyndelsen af Trediverne), hvor Personlighedens Udvikling afsluttes. Livs-alvor og Livsmodenhed udlignede mere eller mindre Folgerne af social Svaghed, saa at man absolut kunde have Tillid til deres fremtidige Opførsel.

Selvfolgelig var de ydre økonomiske Forhold i Tyskland siden 1930 overordentlig ugunstige for et planmæssigt Indordningsarbejde. Hverken Fremskaffelsen af det nødvendige Arbejde indenfor Hjemmets Virksomhed eller af Arbejdspladser til de Optagne efter deres Afgang var mulig i det ønskede Omfang, og for det meste var begge Dele uden den nødvendige Varighed. Men i Betragtning af, at Hjemmet kun var bestemt som Forsøgsstation, var Resultaterne tilfredsstillende og opmuntrende: Det viste sig, at Omkostningerne ved saadanne Hjem er forholdsvis ringe, bortset fra selve Etableringsomkostningen, naar blot Virksomheden bliver rentabel i forretningsmæssig Forstand.

Ved Siden af de ofte relative Resultater af Opdragelsesarbejde staar den positive Ydelse af Virksomhedens Lønningssummer (1932: 34000 Mark) med deres umiskendelige forebyggende Virkning. Dertil kommer de værdifulde Erfaringer, man har Lejlighed til at høste med Hensyn til de endnu kun meget lidt udforskede Livsformer af normale kriminelle i Friheden.

Desværre blev Hjemmet lukket af den nye Regering i Forbindelse med andre Forandringer indenfor Straffuldbyrdelsens Omraade.

Fængselsvæsen.

Meddelelser om Dansk Fængselsvæsen 1933.

Ved Fuldmægtig i Direktoratet for Fængselsvæsenet
POVL KIØRBOE

Den 1. Januar 1933, den Dag Straffeloven af 15. April 1930 traadte i Kraft, var Pladsforholdene i Fængslerne og Antallet af Fanger i disse følgende:

A. Statsfængslerne.

Mænd:	Plads til:	Fangebelæg:
Statsfængslet i Horsens med		
Annekser og Kolonier.....	546	502
Statsfængslet i Vridsløselille	377	365
Statsfængslet i Nyborg	436	430
Tuberkulosesygehuset ved samme.	17	7
Modtagelsesafdeling i samme for		
Ungdomsfængslet ¹⁾	21	0
	1397	1304

Kvinder:

Statens Kvindefængsel	80	22
-----------------------------	----	----

B. Arresthusene.

	Plads til:	Md.:	Kv.:
København: Vestre Fængsel ...	482	197	0
— Nytorvs Arresthus.	69	0	23 ²⁾
— Politigaarden.....	64	6	0
Øvrige Arresthuse	1584	541	19
	2199	744 ³⁾	42

¹⁾ Indrettet ved Inddragning af 21 Celler i Fængslets nordre Fløj, saaledes at disse ved en Mur er adskilt fra den øvrige Del af Fængslet.

²⁾ Heraf 7 kvindelige Tvangsarbejdsfanger, hvis Straf var omsat til Fængsel i Medfør af Justitsministeriets Anordning af 15/11 1932.

³⁾ Af disse afventede 49 Pladsledighed i Statsfængslerne.

Ved Udløbet af Aaret 1932 hensad i Tvangsarbejdsanstalterne 82 mandlige og 7 kvindelige Tvangsarbejdsfanger. Ifølge Justitsministeriets Cirkulære af 16. December 1932 blev de Fanger, der den 1. Januar 1933 havde mindst 3 Maaneder tilbage af deres Straffetid efter Anmeldelse overført til Statsfængsel, medens de Fanger, der havde kortere Tid tilbage, samt Fanger, der ifølge Overøvrighedsresolution afsonede Underholdsbidrag, overførtes til fortsat Afsoning i Arresthus. I Anledning af et Andragende fra nogle Fanger, der fra »Sundholm« var overført til Vestre Fængsel, om Afkortning i Straffetiden som Følge af den forandrede Afsoningsmaade meddelte Justitsministeriet, at man ikke havde fundet Grund til at søge det ansøgte udvirket, men bemyndigede samtidig Inspektoren til, hvor de i kongelig Anordning af 24. December 1932 om Fuldbyrkelse af Fængselsstraf i Arresthus indeholdte Bestemmelser om Behandling af Fangerne er strengere end den Behandling, som de paa gældende Fanger indtil den 1. Januar 1933 havde været underkastet i Henhold til de paa Arbejdsanstalten fulgte Bestemmelser, at indrømme dem saadanne Lempelser, som skønnedes rimelige og forenelige med Orden og Maadehold, ligesom man anmodede om, at Fangerne i saa vid Udstrækning, som Forholdene tillod det, behandlede i Fællesskab ved Arbejdet.

Antallet af Pladser og Fangebelæget i de Staten tilhørende Anstalter og i de kommunale Arresthuse ved Udløbet af Aaret 1933 fremgaar af følgende Oversigt:

A. Statsanstalter:

Mænd:	Plads til:	Fangebelæg:
1. Statsfængslet i Horsens med		
Annekset i Bjerre	262	237
Statsfængslet i Vridsløselille	380 ¹⁾	362 ²⁾
Statsfængslet i Nyborg	412	389
Tuberkulosesygehuset v. samme	17	9 ³⁾

¹⁾ Endvidere er der i Statsfængslet indrettet en midlertidig Psykopatforvaringsafdeling med Plads til 10 Fanger. Psykopatfængselsfanger indsættes indtil videre i de almindelige Celler i en af Cellefløjene, hvorhos der er indrettet fælles Arbejds- og Opholdslokaler særlig til disse Fanger.

²⁾ Heraf 29 i Psykopatfængsel. Endvidere hensad 7 Fanger i Psykopatforvaringsafdelingen.

³⁾ Heraf 1 Arbejdshusfange.

<i>Mænd:</i>	Plads til:	Fangebelæg:
2. Ungdomsfængslet:		
Modtagelsesafdeling i Nyborg	46	40
Søbysøgaard	30	29
3. Arbejdshuset		
Modtagelsesafdeling i Horsens	— ¹⁾	80
Afdelingen i Amstrup	56	51
— i Sdr. Omme ...	52	52
Paa Sygehus	—	2
	184	1251
<i>Kvinder:</i>		
Statens Kvindefængsel	68 ²⁾	24
Arbejdshus		5
Psykopatfængsel		1
Psykopatforvaring		1
	68	31

B. Arresthusene.

	Plads til:	Md.:	Kv.:
København: Vestre Fængsel ...	480	210	—
— Politigaarden	64	4	0
— Nytorvs Arresthus.	69	—	13
Øvrige Arresthuse	1586	461	16
	2199	675	29

	Under 21 Aar		21 Aar og derover	
	Md.	Kv.	Md.	Kv.
I Varetægt hensad	40	2	216	6
Hæftestraf afsonede	2	0	12	1
Fængselsstraf afsonede .	22	5	289	15
	64	7	517	22

¹⁾ Antallet af Pladser i Modtagelsesafdelingen er indbefattet i det under 1. angivne Antal, og Afdelingen udvides efter Behov i Forhold til Tilgangen.

²⁾ Fængslet har 68 Enkeltceller og rummer desuden 4 Lokaler, hvert med Plads til 3 Fanger. De sidstnævnte Lokaler anvendes dog normalt kun som Arbejds- og Opholdslokaler. Paa Grund af det ringe Antal af Fanger der hensidder til Særforanstaltninger, er der ikke truffet særlige bygningsmæssige Foranstaltninger til disses Afsondring fra de almindelige Fængselsfanger. Psykopatfængselsfanger behandles i Celle: Arbejdshusfangerne og Psykopatforvaringsfanger arbejder i Fællesskab med de almindelige Fængselsfanger, men tilbringer Fritiden afsondret fra disse, men i Fællesskab indbyrdes. Alle Fangerne er om Natten anbragt i Enkeltceller.

Den første Fange, der dømtes til Ungdomsfængsel, ind-sattes i Modtagelsesafdelingen i Statsfængslet i Nyborg den 4. Februar 1933.

Ungdomsfængslet paa »Søbysogaard«, hvor der forelobig er opført en almindelig Afdeling, beregnet til 30 Fanger, blev taget i Brug den 18. September 1933, da der overførtes et Hold paa 6 Fanger. Afdelingen var fuldt belagt den 14. December 1933. En tilsvarende Afdeling er under Opførelse og ventes taget i Brug i Foraaret 1934.

Den første Fange, der dømtes til Psykopatfængsel, af-leveredes til Statsfængslet i Vridsløselille den 3. Marts 1933. Den første Psykopatforvaringsfange ind-sattes den 5. Maj 1933.

Ved Arbejdshuset i Sdr. Omme er der hidtil opført en Hovedbarak med Spise- og Opholdsrum, Køkken m. m. og 2 Sovebarakker, beregnet til ialt 50 Fanger, samt 2 Værk-stedsbarakker foruden nogle Funktionærboliger og Avlsbyg-ninger. Det første Hold Fanger (ialt 11 Mand) overførtes til Sdr. Omme den 24.—25. April 1933, og Arbejdshuset var fuldt belagt den 26. Juli 1933. En treslojet, grundmuret Bygning, beregnet til 50 Fanger, er under Opførelse og ven-tes taget i Brug i Foraaret 1934.

Den første kvindelige Arbejdshusfange afleveredes den 24. Marts 1933 og den første kvindelige Psykopatfængsels-fange den 1. Oktober 1933. Den 1. November 1933 afleve-redes derhos en kvindelig Fange til Psykopatforvaring.

Efter at Arbejdshuset i Sdr. Omme som nævnt allerede i Sommeren 1933 var blevet fuldt belagt, og under Hensyn til de yderligere Bygningsarbejder, som allerede dengang var paabegyndt, blev Spørgsmaalet om at udkommandere en Viceinspektør til at lede Afdelingen i Sdr. Omme i Efter-aaret 1933 taget op til Overvejelse med det Resultat, at Viceinspektør ved Statsfængslet i Vridsløselille *A. Hertel* udstationeredes til Tjeneste i Sdr. Omme fra d. 1. November 1933. Samtidig blev Sekretær i Direktoratet for Fængsels-væsenet *A. Bentzen* konstitueret som Viceinspektør i Stats-fængslet i Vridsløselille.

Ved Skrivelse af 6. November 1933 blev det endvidere overdraget en af de ved Arbejdshuset tjenstgørende Funk-tionærer at føre det umiddelbare Tilsyn med, at der ikke af uvedkommende drives Jagt paa Arbejdshusets Arealer, i hvilken Anledning der tillige blev givet ham Tilladelse til at nedlægge Rovvildt som Ræve, Oddere, Grævlinger osv. paa Terrainet.

Der blev under 7. December 1933 som Nattevagt ved

Arbejdshuset antaget en tidligere Plantageopsynsmand, der boede i et paa Arbejdshusets Terrain beliggende Hus.

Under 24. Marts 1933 blev Afdelingslæge ved Set. Hans Hospital *Max Schmidt* beskikket som Læge ved Forvaringsanstalten for Psykopater, i hvilken Egenskab det paalagdes ham at føre regelmæssigt Tilsyn med de forvarede i begge Forvaringsanstaltens Afdelinger — paa Sundholm og i Vridsløselille — i Overensstemmelse med § 13 i Anordning af 23. December 1932 angaaende Forvaringsanstalter for Psykopater og de Instruktioner, som maatte blive meddelt ham af Justitsministeriet.

Under 26. Oktober 1933 overdroges det ham tillige at fungere som Læge ved Psykopatfængslet i Vridsløselille. Ved Antagelsen paalagdes det ham at føre regelmæssigt Tilsyn med Fængslerne samt i Forening med Fængselsinspektoren at søge gennemført den tilsigtede særlige Behandling af Fangerne i Overensstemmelse med kgl. Anordning af 2. Februar 1933 angaaende Fuldbyrdelse af Fængselsstraf i Psykopatfængsel og de Instruktioner, som maatte blive meddelt ham af Justitsministeriet. — For hans Virksomhed som Læge ved Psykopatforvaringsafdelingerne og Psykopatfængslet lillagdes der ham et fast aarligt Honorar.

Endelig bemyndigede Justitsministeriet under 8. November 1933 Inspektoren for Statens Kvindefængsel til indtil videre at tilkalde Afdelingslæge Schmidt til at tilse de i Fængslet til Psykopatbehandling indsatte Fanger, altsaa baade Psykopatfængselsfanger og Forvarede, saaledes at der ydes ham Betaling for hvert Besøg. Man anmodede derhos Inspektoren om i Januar 1934 at fremkomme med Forslag til en endelig Ordning af Lægetilsynet med de i Fængslet indsatte Psykopatfanger.

Med Hensyn til Fangebehandlingen er der udfærdiget følgende almindelige Bestemmelser: Kgl. Anordning af 31. Januar 1933 angaaende Fuldbyrdelse af Ungdomsfængsel overfor Mandspersoner og Reglement af samme Dato for Fanger i Ungdomsfængsel, Kgl. Anordning af 2. Februar 1933 angaaende Fuldbyrdelse af Fængselsstraf i Psykopatfængsel samt kgl. Anordning af 28. Januar angaaende Behandlingen af Mandspersoner, der indsættes i Arbejdshus, og kgl. Anordning af 31. Januar 1933 angaaende Behandlingen af Mandspersoner, der indsættes i Sikkerhedsforvaringsanstalt. Angaaende Indholdet af de her nævnte Udfærdigelser henvises til: *E. Kampmann: Fængselsvæsenet*

i Danmark efter den nye Straffelov, i nærværende Tidsskrift 1933, Side 133 ff. og Side 181 ff.

I Tilslutning til Anordningen om Arbejdshus er der under 15. Marts 1933 udfærdiget et *Reglement for Fanger, der hensidder i de i Statsfængslet i Horsens indrettede Afdelinger af Arbejdshuset*. Efter dette Reglement anbringes Fangerne til at begynde med i Modtagelsesafdelingen, hvor de opholder sig fra 2 til 6 Maaneder. I den første Maaned holdes de saavidt muligt i Enrum. Fanger, der efter 6 Maaneders Ophold i Modtagelsesafdelingen ikke anses egnede til Overflytning til Afdelingen ved Sdr. Omme, anbringes i en almindelig Afdeling af Arbejdshuset i Horsens (§ 4). Arbejdsducorerne er i den første Maaned 10 Øre daglig, derefter 20 Øre daglig og efter 6 Maaneders Forløb 40 Øre daglig. Reglementet indeholder derhos en Række Detailforskrifter vedrørende Begunstigelser o. lign., som tilstaas Fangerne, og i dets Slutningsbestemmelse (§ 5) fastsættes det, at Fanger, der har hensiddet i Afdelingerne i Horsens i 18 Maaneder, i ganske særlige Tilfælde kan faa Tilladelse til at færdes udenfor Anstalten, højst 1 Gang om Maaneden og kun paa Søn- og Helligdage, i Almindelighed ikke udover 2 Timer ad Gangen. Under Opholdet udenfor Anstalten skal Fangen være iført sine egne Klæder og være ledsaget af en af Anstaltens Funktionærer.

Under 29. September 1933 blev der derhos af Justitsministeriet truffet Bestemmelse om, at Arbejdshusfanger, der paa Grund af Pladsmangel i Anstalten ved Sdr. Omme ikke kan overflyttes dertil efter Udløbet af den for Opholdet i Modtagelsesafdelingen fastsatte Tid, indtil videre vil kunne anbringes i Statsfængslets Anneks i Amstrup, og at de under Opholdet der vil være at behandle i Overensstemmelse med Reglementet §§ 4 og 5, selv om der ikke er forløbet 6 Maaneder efter Indsættelsen.

Under 11. Maj 1933 udfærdigede Justitsministeriet en *Husorden* og et *Arbejdsreglement for Forvaringsanstalten for Psykopater*. Ifølge Husordenen er Opmønstringstiden paa Anstalten Kl. 6. Paaklædningen og Rengøringen af Soverummene skal være tilendebragt i Løbet af højst en Time. De forvarede skal være i deres Soverum Kl. 21 og i Seng Kl. 22.

De forvarede forplejes efter et af Justitsministeriet udfærdiget Reglement. Der gives 3 Maaltider, Morgenmaaltid Kl. 7, Middagsmaaltid Kl. 12 og Aftensmaaltid Kl. 18.

Rengøringen af Spise-, Opholds- og Arbejdsstuer samt øvrige Lokaler og Gange og af Anstaltens Gaardsplads

paahviler de forvarede, der ligeledes efter Tur skal foretage Opvask m. v. efter Maaltiderne. Tobaksrygning maa ikke finde Sted i Arbejdstiden, men er iøvrigt tilladt efter Inspektørens nærmere Bestemmelse. De forvarede maa ikke være i Besiddelse af rede Penge, men Inspektøren kan dog undtagelsesvis tillade dem, der har opnaaet Udgangstilladelse, at have et mindre Beløb hos sig, naar det under Fraværelse fra Anstalten skønnes ønskeligt. — Det er de forvarede absolut forbudt at indfinde sig i de andre forvaredes Værelser eller Arbejdsrum.

De maa skrive 2 Breve om Ugen samt endvidere i Almindelighed et Brev ugentlig til deres Tilsynsværge. Breve til og fra de forvarede gennemlæses inden Udleveringen eller Afsendelsen. Breve til Tilsynsværgeren eller Justitsministeriet kan afleveres i lukket Stand og videresendes uden Gennemlæsning af Inspektøren. De forvarede maa modtage et Besøg om Ugen af deres paarørende eller af andre Personer, som det skønnes af Betydning for dem at have Forbindelse med. Det er endvidere tilladt dem at modtage et Besøg om Ugen af Tilsynsværgeren. Besøg finder Sted i et særligt Rum og — medmindre der i særlige Tilfælde er gjort Undtagelse herfra — i Overværelse af en af Anstaltens Personale. Inspektøren kan derhos nægte Besøg af enkelte Personer, ogsaa af de forvaredes Paarørende, naar dette skønnes af Betydning af Hensyn til den forvaredes Tilstand eller Opretholdelsen af Ro og Orden.

I Arbejdsreglementet fastslaas det, at de forvarede er pligtige at udføre det Arbejde, der paalægges dem under Hensyntagen til deres Arbejdsevne. Den daglige Arbejdstid er 8 Timer. Forvarede, der i Henhold til Anordning af 23. December 1932 har faaet Tilladelse til selv at skaffe sig Arbejde, skal være beskæftiget ved dette Arbejde i hele den paabudte Arbejdstid. Saafremt Arbejdet ikke fuldtud udfylder denne, er de pligtige til at udføre andet Arbejde i den resterende Del af Arbejdstiden. De forvarede inddeles efter Arbejdsevne, Arbejdspræstation og Opførsel i 2 Klasser. Arbejdspengene for 1. Kl. udgør 24 Øre, for 2. Kl. 48 Øre pr. Arbejdsdag. Forvarede, der efter Lægens Skøn paa Grund af manglende eller ringe Arbejdsevne ikke kan henføres til en af disse Klasser, kan der, naar de iøvrigt viser god Vilje og Opførsel, tilstaas et Vederlag (Dagpenge) paa 12 Øre pr. Arbejdsdag. Endvidere gives der i videst muligt Omfang Adgang til Akkordfortjeneste eller, hvor saadan ikke kan gives, til Ekstraducorer. De første 3 Maaneder

henføres den forvarede til 1. Kl. Derefter beror det paa hans Opførsel, Arbejdsevne og Arbejdspræstation, om han kan flyttes op i 2. Kl. I Tilfælde af, at den forvarede ikke præsterer tilfredsstillende Arbejde, kan Nedsættelse paa 1. Kl. finde Sted, ligesom Inspektøren kan bestemme, at Arbejdspengene nedsættes eller bortfalder. Halvdelen af Arbejdsfortjenesten kan anvendes til Indkøb i Anstalten, medens Resten skal oplægges til Løsladelsen. Naar Beløbets Størrelse eller Omstændighederne iøvrigt taler derfor, kan Inspektøren ved Løsladelsen træffe Bestemmelse om, at den opsparede Arbejdsfortjeneste skal udbetales enten til Tilsynsværgeren eller til et Fængselselskab eller en lignende Institution til Forvaltning.

Under 1. November 1933 er der udfærdiget en *kgl. Anordning angaaende Behandlingen af Kvinder, der indsættes i Arbejdshus*. Denne Anordning er i alt væsentligt af samme Indhold som Anordningen angaaende Arbejdshus for Mænd. Efter Anordningen udstaas Arbejdshus af Kvinder i en særlig Afdeling af Statens Kvindefængsel, og Arbejdshuset underlægges dets Inspektør. Som Følge heraf kan Fri-luftsarbejde ikke finde regelmæssig Anvendelse, og Anordningen indeholder derfor ikke nogen Bestemmelse, der svarer til den i § 13 i Anordningen for Mænd optagne Bestemmelse om Anvendelsen af saadant Arbejde. Da *Sikkerhedsforvaring*, idømt Kvinder, i Følge Straffelovens § 67 skal udstaas i Arbejdshus, er der ikke udfærdiget nogen særlig Anordning angaaende Sikkerhedsforvaring for Kvinder, hvorimod der i Slutningsparagraffen i Anordningen om Arbejdshus er givet Justitsministeren Bemyndigelse til med de fornødne Ændringer at bringe Anordningens Bestemmelser til Anvendelse paa Kvinder, der skal udstaa Sikkerhedsforvaring.

Under samme Dato er der endvidere af Justitsministeriet udfærdiget et *Reglement for kvindelige Fanger, der hen-sidder i Arbejdshus*, hvis Indhold med enkelte af Forholdets Natur flydende Ændringer er overensstemmende med det, der gælder for de mandlige Arbejdshusfanger.

I Forbindelse med de i det foregaaende omtalte Bestemmelser vedrørende Arbejdshus og Sikkerhedsforvaring skal jeg endnu nævne, at Fængselsdirektoratet under 14. Januar 1933 har bifaldet, at der til Brug for Mandspersoner, der indsættes i Arbejdshus, anvendes en *Fangedragt* af graat Stof, hvor der paa Huen, Frakkekraven og Vesten samt

paa Benklædernes udvendige Side er indsyet Stof af *grøn* Farve, og at der til Brug for Mandspersoner, der indsættes i Sikkerhedsforvaring, anvendes en tilsvarende Dragt men med indsyet Stof af *blaa* Farve.

Den i Straffelovens § 86 fastsatte Regel om *Afkortning i Straffetiden som Følge af udstaaet Varefængtsfængsel* har i forskellige Henseender givet Anledning til praktiske Tvivl. Jeg skal her anføre et Par enkelte af de i den Anledning truffne Afgørelser, der muligvis kan paaregne mere almindelig Interesse.

Anledningen til den første Afgørelse var en Forespørgsel, der fremkom allerede i Januar Maaned 1933, og som drejede sig om, hvorledes Beregningen af en idomt Straf vilde være at foretage i Tilfælde, hvor Straffetiden er fastsat i Maaneder og Varefængtsfradraget i Dage. I den Anledning svarede man, at Straffetiden efter Justitsministeriets Formening vil være at beregne saaledes, at man fra Datoen for Domfældtes Hensættelse til Afsoning tæller lige saa mange Dage tilbage i Tiden, som Fradraget udgør, og derefter fra den saaledes udfundne Dato tæller det i Dommen fastsatte Antal Maaneder frem i Tiden.

I et andet Tilfælde havde en Arrestinspektør under Hensyn til, at forskellige Begunstigelser i Henhold til Anordningen angaaende Fuldbyrddelse af Fængselsstraf i Arresthus først kan opnaas, naar en Del af Straffetiden er forløbet, forespurgt, hvorledes Tidspunkterne for Opnaaelsen af saadanne Begunstigelser skal beregnes i Tilfælde, hvor der efter Dommen skal ske Fradrag i Henhold til § 86. I den Anledning udtalte Justitsministeriet, at man var enig i, at det Tidsrum, der skal afkortes efter § 86, ikke i denne Henseende vil være at medregne til Straffetiden.

En Politimester havde i et Tilfælde, hvor en Domfældt efter Indkaldelse skulde afleveres til Strafafsoning i et Statsfængsel, ladet den paagældende, der under hele Sagen havde været paa fri Fod, *afrejse til Fængslet uden Politiledsagelse*, idet Domfældte havde anmodet om Fritagelse for saadan Ledsagelse paa Grund af, at han under Rejsen skulde passere en By, hvor han havde haft sit Hjem, og hvor han var kendt af mange Mennesker, og Politimesteren nærede begrundet Tillid til, at den paagældende af egen Drift vilde indfinde sig paa Fængslet til Afsoning. Ved An-

komsten til Fængslet blev Domfældte imidlertid afvist, idet vedkommende Inspektør under Hensyn til den foreliggende Usikkerhed med Hensyn til Domfældtes Idenditet ikke ansaa sig beføjet til at modtage ham til Afsoning. Spørgsmaalet blev derpaa forelagt Fængselsdirektoratet, der udtalte, at det maatte anses for rettest, at Domfældte, der skal udstaa Straf i Statsfængsel, altid afgives til dette ved Politiets Foranstaltning.

Med Hensyn til Straffelovens Bestemmelser om *Løsladelse paa Prøve* har der i Aarets Løb gentagne Gange været forelagt Fængselsdirektoratet Tvivlsspørgsmaal af forskellig Art. I saa Henseende skal jeg først omtale en Forespørgsel fra Inspektøren for et af Statsfængslerne om, hvorledes der vilde være at forholde med Hensyn til Fanger, der hensidder i Statsfængsel til Afsoning enten af en Reststraf alene eller af en Reststraf i Forbindelse med en senere idømt Straf. I Henhold til Justitsministeriets Anordning af 15. November 1932 om Omsætning af Frihedsstraffe idømt før 1. Januar 1933, skal Forbedringshusarbejde omsættes til Fængsel, saaledes at den i den gamle Straffelovs § 13 fastsatte Regel om Afkortning ved Straffens Udstaaelse i Enecelle kommer enhver Fange til Gode uden Hensyn til, om han under Afsoningen har været behandlet i Fællesskab eller i Enrum, men saaledes at de paagældende Fanger ikke løslades paa Prøve i Henhold til § 38 i den nye Straffelov, medens de øvrige Straffarter efter den ældre Lovgivning omsættes til Fængsel i den ved den paagældende Dom fastsatte Tid. Den af Direktoratet truffne Afgørelse gik ud paa følgende: a) For saa vidt angaar Fanger, der hensidder til Afsoning alene af en Reststraf af Tugthusarbejde eller Fængsel, skal Spørgsmaalet om Fangens Løsladelse paa Prøve rejses, naar 2 Trediedele, dog mindst 9 Maaneder, af Reststraffen er udstaaet. Dette gælder, selv om Udstaaelsen maatte være paabegyndt forinden den 1. Januar 1933. b) For saa saa vidt angaar Fanger, der hensidder til Afsoning af en Reststraf af Tugthusarbejde eller Fængsel i Forbindelse med en ny Straf af en af disse Arter, skal Spørgsmaalet om Løsladelse paa Prøve rejses, naar 2 Trediedele, dog mindst 9 Maaneder, af den samlede Straffetid er forløbet, og det er i saa Henseende uden Betydning, om Reststraffen var helt udstaaet inden den 1. Januar 1933. c) For saa vidt angaar Fanger, der hensidder til Afsoning af en Forbedringshusstraf — eller

den resterende Del af en saadan — i Forbindelse med en Straf af Tugthusarbejde eller Fængsel, vil den Del af Straffen, der bestaar i Forbedringshusarbejde — efter at være omsat til Fængsel — være at sammenlægge med den øvrige Del af Straffetiden, saaledes at den samlede Straffetids Længde er afgørende for, om Spørgsmaalet om den paa-gældende Fanges Losladelse paa Prøve skal rejses. Derimod vil der ved Beregningen af det Tidspunkt, til hvilket Spørgsmaalet skal rejses, være at se bort fra den Del af Straffen, der oprindelig bestod af Forbedringshusarbejde, saaledes at Spørgsmaalet om Prøvelosladelse først rejses, naar 2 Trediedele af den øvrige Del af Straffen — og i al Fald 9 Maaneder af den samlede Straffetid — er forløbet.

Med Hensyn til Forbedringshusarbejde, som ved kgl. Benaadningsresolution er blevet formildet til Fængsel paa sædvanlig Fangekost, er det derhos bestemt, at Omsætning finder Sted efter Reglen om Fængselsstraf efter den gamle Straffelov, hvorfra følger, at saadan Straf giver Adgang til Losladelse paa Prøve.

I denne Forbindelse har Direktoratet endelig udtalt, at der i alle Tilfælde, hvor en Fanges Straffetid overstiger 9 Maaneder — uanset hvor kort den overskydende Del af Straffetiden maatte være — vil være at afgive Indstilling om Losladelse paa Prøve, medmindre Straffen udelukkende bestaar af Forbedringshusarbejde, der er omsat direkte til Fængsel i Medfør af den ovennævnte Anordning af 15. November 1932.

I et Tilfælde, hvor en Fange var blevet ansat med Straf af Fængsel, først i 60 Dage og derefter under en senere paa-domt Sag i 1 Aar og 6 Maaneder, og hvor Afsoningen af den første Straf var blevet afbrudt som Følge af, at han var blevet fængslet i Anledning af den nye Undersøgelse, blev der fremsat Forespørgsel om, hvorvidt der ved Beregningen af det Tidspunkt, til hvilket Indstilling angaaende Fangens Losladelse paa Prøve skulde finde Sted, vilde være at se bort fra den Del af den første Straf, som Fangen havde udstaaet, forinden Afsoningen blev afbrudt, eller om begge Straffene i deres Helhed vilde være at tage i Betragtning i den omspurgte Henseende. Paa denne Forespørgsel svarede Fængselsdirektoratet, at begge Straffe i deres Helhed vilde være at tage i Betragtning i den omspurgte Henseende.

I denne Forbindelse skal jeg endnu nævne et Tilfælde, hvor der var Spørgsmaal om Udstaaelse af en Hæftestraf

i Forbindelse med en Fængselsstraf. Tilfældet drejede sig om en Person, der ved en Landsretsdom var blevet anset med Straf af Hæfte i 30 Dage, og som derpaa Dagen efter denne Doms Afsigelse ved Underretten i den Købstad, i hvis Arresthus han hensat, blev anset med Straf af Fængsel i 1 Aar. Bestemmelsen om Fuldbyrkelse af Dømmene henhørte under 2 forskellige Statsadvokaturer, og det blev af vedkommende Politimester ved Modtagelsen af Fuldbyrkelsesordrerne overset, at Hæftestrafen i Medfør af (Analogien af) Straffelovens § 89, 2. Stk. burde være omsat til Fængsel i Henhold til Straffelovens § 90, og Domfældte blev derfor i det paagældende Arresthus hensat til Afsoning af Hæftestrafen. Efter at han havde udstaaet denne Straf og var blevet afleveret til vedkommende Statsfængsel, forelagde dettes Inspektør Fængselsdirektoratet Spørgsmaalet om, hvorvidt der vilde være at beregne Fangen Afkortning i Hæftestrafen i Overensstemmelse med § 90, samt om denne Straf vilde være at tage i Betragtning ved Spørgsmaalet om Fangens eventuelle Losladelse paa Prøve. Efter at Fængselsdirektoratet fra den paagældende Politimester havde indhentet en Erklæring, af hvilken det bl. a. fremgik, at Domfældte ikke under Afsoningen af Hæftestrafen havde nydt nogen af de Hæfefanger særligt tilkommende Begunstigelser, bestemtes det, at der med Hensyn til Beregningen af hans Straffetid — herunder Tidspunktet for hans Prøveløsladelse — vilde være at forholde, som om Hæftestrafen var blevet omsat til Fængsel og begge Straffene afsonet under eet i Statsfængsel.

I Anledning af, at en Politimester havde forespurgt, om de i § 4, Stk. 3, i de kgl. Anordninger af 24. December 1932 angaaende Fuldbyrkelse henholdsvis af Fængselsstraf i Arresthus og af Hæftestraf indeholdte Bestemmelser om *Afbrydelse af Afsoningen* omfatter det Tilfælde, at der indledes ny strafferetlig Undersøgelse mod en Strafafsoner, udtalte Ministeriet, at det nævnte Tilfælde omfattes af de paagældende Bestemmelser, der iøvrigt navnlig tager Sigte paa Tilfælde, hvor Arbejdspligten i væsentlig Grad gores illusorisk.

Spørgsmaalet om, hvorvidt den i Retsplejelovens § 738 omhandlede Adgang til *ukontrolleret Samkvem mellem en Sigtet og hans Forsvarer* kunde komme til Anvendelse paa en i Københavns Vestre Fængsel hensiddende Strafafsoner, mod hvem der var indledet ny Sag, om hvilket Spørgsmaal der var opstaaet Uenighed mellem Fængslets Inspektør og den for Fangen under den nye Sag beskikkede Forsvarer,

blev af Justitsministeriet afgjort derhen, at der bør gives vedkommende Strafafsoner Adgang til ukontrolleret Samkvem — skriftligt eller mundtligt — med den beskikkede Forsvarer, men at der, saafremt dette undtagelsesvis maatte medføre væsentlige Fravigelser i de for Straffuldbyrdelsen gældende Regler, bør gores Indstilling til Ministeriet om, hvorvidt Afsoningen vil være at afbryde.

I Henhold til den i Straffelovens § 45 indeholdte Bestemmelse angaaende *Forsikring af Fanger mod Folger af Ulykkestilfælde*, hvori det bl. a. er fastsat, at nærmere Regler for Gennemførelse af denne Bestemmelse, derunder om Udbetaling og Bestyrelse af Forsikringssummerne, kan fastsættes ved kgl. Anordning, er der under 10. Juli 1933 udfærdiget en saadan Anordning. I denne fastsættes det, at Stat og Kommune skal yde Erstatning til Fanger og forvarede, der er anbragt i Fængsel, Arresthus, Ungdomsfængsel, Psykopatfængsel, Arbejdshus, Sikkerhedsforvaringsanstalt og Forvaringsanstalt for Psykopater, efter de i Lov af 20. Maj 1933 om Forsikring mod Folger af Ulykkestilfælde fastsatte Regler med de Lempelser, som bestemmes i Anordningen. Af saadanne Lempelser skal jeg bl. a. nævne, at Forsikringen — i Modsætning til, hvad der gælder efter Ulykkesforsikringslovens § 3, 1. Stk. — omfatter ethvert Ulykkestilfælde, der rammer de paagældende under deres Ophold i en af de nævnte Anstalter, samt at der med Hensyn til Fastsættelse af den Aarsløn, paa Grundlag af hvilken en eventuel Erstatnings Størrelse fastsættes, skal anvendes følgende Regel: Aarslønnen fastsættes af Direktoratet for Ulykkesforsikringen efter Skøn under Hensyntagen til den paagældendes Fortjeneste ved lovligt Arbejde i Tiden nærmest før han blev anbragt paa Anstalten, og den Udsigt til Fortjeneste, som han vilde have haft, saafremt han havde forladt Anstalten uden Mên af Ulykkestilfældet. Endelig fastsættes det, at der i alle Tilfælde skal forhandles med Justitsministeriet for saa vidt angaar Personer, der hensidder i Statsanstalt, og med vedkommende Politimester, for saa vidt angaar Personer, der hensidder i Arresthus, angaaende Spørgsmaalet om, paa hvilken Maade Erstatningssummen skal komme den paagældende til Gode.

Anordningen udsendtes i Særtryk til samtlige Amtmænd og Arrestinspektorer, idet man ved Fremsendelsen henledte Opmærksomheden paa, at Forsikringen af de i Arresthusene hensiddende Fanger eventuelt mest hensigtsmæssigt vil

kunne ordnes ved, at den henfores under den Forsikring, som maa være tegnet i Henhold til Ulykkesforsikringsloven af den eller de Kommuner, for hvis Regning vedkommende Arresthus drives. Administrationen af Forsikringen er for Statsanstaltens Vedkommende henlagt til Statens Ulykkesforsikring.

Af de i Aarets Løb truffne Bestemmelser med Hensyn til Spørgsmaal vedrørende Fangeforplejningen o. lign. skal jeg anføre nogle enkelte. Under 17. Marts 1933 er det bifaldet, at de i Statens Kvindefængsel hensiddende Fanger, der er oprykket paa 2. Stadium, i Stedet for Skraatobak faar Tilladelse til at købe en Kop *Kaffe* 2 Gange ugentlig, og at det tillades de Fanger, der er oprykket paa dette Stadiums 3. Kl., at købe et Stk. Wienerbrød til Kaffen om Søndagen.

Endvidere er det i Henhold til Klassereglement af 30. December 1932 for Fanger i Statsfængsel § 6, Pkt. 2 fastsat, at der i Almindelighed kun bør gives Fangerne Adgang til at købe følgende *Toilelgenstande*: Haarbørste, Kam, Barbermaskine, Barberblade og Barbersæbe.

En Fange, tilhørende *den ortodokse mosaiske Menighed*, havde anmodet om, at der maatte blive givet ham Adgang til under Opholdet i Fængslet saavidt muligt at overholde det mosaiske Trossamfunds rituelle Bestemmelser med Hensyn til Sabbat, særlige Fødemidler m. m. I den Anledning bemyndigede Fængselsdirektoratet vedkommende Inspektør til at indrømme Fangen følgende Lempelser i de for Fangernes Behandling gældende Bestemmelser: 1) Fritagelse for Arbejde i Sabbatstiden og ved de særlige jødiske Højtider, saaledes at det paalagdes ham i Stedet at arbejde paa Søndage og Folkekirkens Helligdage, 2) Tilladelse til at modtage Besøg af en til hans Trossamfund hørende Præst indtil 1 Gang ugentlig, 3) Lempelser i Forplejningen, saaledes at der i de Retter, der gives efter de almindelige for Fangerne gældende Kostreglementer, kun gives ham dem, der betegnes som tilladelige efter de mosaiske Leveregler, samt saaledes at denne Kost suppleres med visse Fødemidler særligt tilberedt for den jødiske Menighed og leveret gennem en særlig Leverandør. Endvidere blev der forinden Paaskehøjtiden truffet Foranstaltning til, at Fangen baade med Hensyn til Forplejning og paa anden Maade vilde kunne overholde de for en ortodoks Jøde i Paaskedagene gældende rituelle Bestemmelser.

For en anden Fange, hvis Overbevisning forbød ham at spise Kød, Flæsk, Fisk og Mælkemad, blev der rettet Henvendelse til Fængselsdirektoratet om, at der i Stedet for den almindelige Forplejning maatte blive foreskrevet *vegetarisk Kost*. Det var under Sagen oplyst, at Fangen af den ham hidtil givne Forplejning havde spist Kartoffer, Brød, Grød, Margarine, Rabarbergrod og Te, og at han ikke under Fængselsopholdet var aftaget i Vægt. Det var endvidere oplyst, at der ikke fra Fængselskøkkenets Side var noget til Hinder for, at der kunde tilberedes en særlig vegetarisk Kost til Fangen, ligesom dette ikke vilde betyde nogen væsentlig Fordyrelse af Forplejningen, da Fængslet havde tilstrækkelige Grønsager af egen Avl. Direktoratet bemyndigede derefter Fængslets Inspektør til at erstatte de Kød-, Flæske-, Fiske- og Mælkeretter, som Fangen skulde have efter Reglementet, med simple vegetariske Retter, samt til hver 3. Uge at udlevere ham en Flaske Spisecolie og en Flaske Frugtsaft.

Med Hensyn til *Brugen af Stave* anmodede Fængselsdirektoratet under 23. Juni 1933 Statsfængslernes Inspektør om at instruere Fængslernes Personale om at iagttage nedennævnte Regler:

1. Staven maa kun benyttes i Nødsfald og kun a) naar det er nødvendigt for at afværge personlig Overlast mod vedkommende Fængselstjenestemand selv eller andre, b) naar det er nødvendigt for at hindre, at en Fange undviger, og Fængselstjenestemanden har Grund til at tro, at han ikke paa anden Maade kan hindre Undvigelsen, c) naar det er nødvendigt for at paagribe en undvegen Fange, og Fængselstjenestemanden har Grund til at tro, at han ikke paa anden Maade kan sikre sig Fangens Paagribelse, d) til Fremtvingelse af Lydighed overfor en given Befaling, hvis øjeblikkelige Efterkommelse er en Nødvendighed, og mod hvilken der gøres aktiv eller passiv Modstand, som ikke paa anden Maade skønnes at kunne overvindes.

2. Naar der gøres Brug af Staven, skal dette ske med Besindighed for ikke at tilføje større Overlast end nødvendigt, og det bør tilstræbes kun at ramme Armene, Brystet eller Ryggen.

3. Om enhver Brug af Staven skal der straks afgives skriftlig Melding til Inspektionen.

Ved Statsfængslet i Vridsløselille har der siden 1931 været udført Arbejde for det kgl. Blindeinstitut, bestaaende i Maskinskrivning paa Zinkplader af *Blindeskrift* (Braille-skrift) samt Overførelse af Skriften fra Zinkpladerne til de Kartonark, der anvendes ved Læsningen. Oplæringen af de Fanger, der sysselsættes ved dette Arbejde, samt Tilsynet med dette, Korrekturlæsning o. s. v. har straks fra Begyndelsen været overdraget Fængslets Førstelærer. Oprindelig anvendtes der to Fanger til dette Arbejde, men da Institutet var interesseret i dettes Udførelse og det viste sig at være velegnet Arbejde for en vis Kategori af Fangerne, nemlig saadanne som for Indsættelsen i Fængslet havde været beskæftiget med immateriel Virksomhed, og til hvem det ofte viser sig vanskeligt at finde passende Beskæftigelse, er det senere udvidet, først til 3 Fanger og i December 1933 til 4 Fanger.

En til *Ungdomsfængsel* domt Fange, der ved Indsættelsen var lidende af Tuberkulose, og som faa Dage efter Indsættelsen var blevet indlagt i en af de for Ungdomsfængslets Fanger reservede Sygeceller i Sygeafdelingen ved Statsfængslet i Nyborg, blev af Fængselslægen indstillet til Indlæggelse paa Tuberkulosesygehuset ved dette. Uanset de Betænkeligheder, der kunde rejses mod at anbringe en Ungdomsfængselsfange paa dette Sygehus, der modtager Fanger baade fra Statsfængslet i Vridsløselille og Statsfængslet i Horsens, fandt Fængselsdirektoratet det rettest, at Fangen indtil videre blev indlagt paa det nævnte Tuberkulosesygehus, fremfor at han indlagdes paa et frit Sygehus, idet det bl. a. var oplyst, at Opholdet maatte antages at ville strække sig over ca. $\frac{1}{2}$ Aar. Samtidig udtaltes det, at Fangen i den Udstrækning, hvori Forholdene tillod det, vilde være at holde afsondret fra Fanger, som maatte antages at ville have en skadelig Indflydelse paa ham, ligesom man udbad sig Indberetning, saafremt der maatte være eller senere blive indlagt saadanne Fanger, at han ikke vilde kunne holdes afsondret fra disse, idet man i saa Fald vilde tage Spørgsmaalet om hans Anbringelse paa et almindeligt Tuberkulosesygehus op til Overvejelse.

Efter at Fangen havde henligget i ca. 4 Maaneder paa det nævnte Tuberkulosesygehus, fremkom der Indberetning om, at han nu maatte anses for helbredet, men Inspektoren indstillede samtidig, at Fangen søgtes benaadet, da han

paa Grund af sin Helbredstilstand ikke kunde underkastes den i Lovbestemmelserne om Ungdomsfængsel foreskrevne særlige Behandling. Efter indhentet Erklæring fra Fængselsnævnet blev det derpaa ved kgl. Resolution bifaldet, at Fangen løslodes af Ungdomsfængslet paa Vilkaar af 3 Aars straffrit og ordentligt Liv under Tilsyn af Ungdomsfængslets Ledelse.

Efter at en fra Statsfængslet i Horsens løsadt Fange var blevet anset med Arbejdshus, fremkom der fra Foreningen Fængselshjælpen Forespørgsel om, hvorledes der vilde være at forholde med den resterende Del af et Beløb af ca. 900 Kr., som var godskrevet ham som *Arbejdsfortjeneste* under hans Ophold i Statsfængslet og ved hans Løsladelse var overgivet Foreningen til Administration for ham. I den Anledning bestemte Fængselsdirektoratet, at Beløbet vilde være at tilstille Inspektøren for Statsfængslet i Horsens, under hvem tillige Arbejdshuset er henlagt, saaledes at der med Hensyn til Beløbet vilde være at forholde paa samme Maade som med de for Fangen under hans Ophold i Arbejdshuset godskrevne Arbejdspenge, dog at Beløbet ikke kunde anvendes til Indkøb under Opholdet i Arbejdshuset.

I Anledning af de ved Ikrafttrædelsen af den nye Straffelov skete Ændringer af Straffene og Reglerne om disses Fuldbyrkelse blev der ved Justitsministeriets Foranstaltning i Dagene d. 27. og 28. Februar 1933 afholdt et *Instruktionskursus for Arrestforvarere*. Kursuset, der afholdtes i Nævningsretssalen paa Tinghuset i Odense, omfattede en Gennemgang af den ny Straffelovs Bestemmelser vedrørende Straffe og tilsvarende Foranstaltninger samt en Fremstilling af Fængselsvæsenets Organisation. Endvidere blev de ved de kgl. Anordninger af 24. December 1932 med tilhørende Ordensbestemmelser fastsatte Regler for Behandlingen af Varetægtsfanger, Hæftefanger og Fængselsfanger i Arresthusene samt de nye Regler for Bogføringen ved Arresthusene gennemgaaet. Gennemgangen skete i Foredragsform, saaledes at der blev givet Tilhorerne Lejlighed til at stille Spørgsmaal vedrørende Emnet. I Kursuset deltog ca. 70 af Landets Arrestforvarere, ligesom Politimesterforeningens Bestyrelse og enkelte andre var indbudt til at overvære dette.

I Henhold til den i Straffelovens § 36 indeholdte Bestemmelse om, at Fangerne skal forplejes efter et af Justits-

ministeren fastsat Reglement, er der under 25. September 1933 fastsat et *Bespisningsreglement for Arresthusene*. De Bestemmelser, der hidtil havde været gældende for Bespisningen i disse, hvilede hovedsagelig paa Reglementer, der i Tidens Løb var blevet fastsat af de lokale Myndigheder, og de var saaledes af højst forskelligt Indhold og tildels ret forældede. Efter det nye Reglement gives der 3 Maaltider daglig: Morgenmaaltid, bestaaende af Brød med Margarine og Te, Middagsmaaltid, bestaaende af 2 Retter, samt Aftensmaaltid, bestaaende af Rugbrød, Margarine, Ost eller Paalæg eller Sukker samt $\frac{1}{4}$ Liter Mælk. I Forbindelse med Reglementet er der udfærdiget en Anvisning paa Middagsretter samt disses Tilberedning, i hvilken der er opført 30 Forretter og 27 Efterretter. I Anvisningen er tillige opstillet en Middagsturnus for 3 Uger. En Vanskelighed ved Gennemførelsen af et fælles Reglement for samtlige Arresthuse er imidlertid disses meget forskellige Størrelse og stærkt varierende Belæg. I Reglementet udtales det derfor ogsaa, at Anvisningen paa Middagsretter samt den angivne Turnus for de mindre Arresthuses Vedkommende ikke er bindende, men kun vejledende med Hensyn til, hvilke Middagsretter der kan gives, og hvorledes de sammenstettes og tilberedes. For de større Arresthuses Vedkommende træffer Justitsministeriet Bestemmelse om, hvorvidt Anvisningen skal følges.

Samtidig med, at der til samtlige Amtmænd og Arrestinspektører fremsendes Eksemplarer af Reglementet, henvendte Ministeriet Opmærksomheden paa, at de hidtil gældende Bestemmelser om, at Forandringer i de Arrestforvarerne tilkommende Forplejningspenge skal forelægges Ministeriet til Godkendelse, forbliver uforandrede, og man gjorde endvidere opmærksom paa, at enkelte af de i det nye Reglement indeholdte Forskrifter vilde medføre nogen Fordyrelse af Forplejningen. Reglementet traadte i Kraft den 1. Oktober 1933, og Fordyrelsen ansloges i det første Halvaar derefter til 6 Øre daglig.

Under 9. Marts 1933 udfærdigede Justitsministeriet saalydende *Cirkulære om Varelægtsfangers Brevveksling*:

»Ifølge § 22, 2. Stk., i kongelig Anordning af 24. December 1932 angaaende Behandling af Varelægtsfanger skal Breve fra eller til disse tilstilles vedkommende Dommer til Gennemlæsning, uden at Fængselspersonalet har Adgang til at blive bekendt med Brevenes Indhold.

Da det er af største Vigtighed for Fængselspersonalet at blive gjort bekendt med de Fængslet vedrørende Oplysninger i Varetægtsfangernes Brevveksling, skal man henstille til D'Hrr. at gøre den paagældende Arrestinspektør — i København Fængselsinspektøren ved Stadens Fængsler — bekendt med saadanne i Fangernes Brevveksling indeholdte Oplysninger, som det er af Betydning for Fængselsmyndighederne at komme til Kundskab om, navnlig med Henblik paa Sikkerheden i Fængslet og Fangernes Sindstilstand, saasom Depression, der kan befrygtes at give sig Udslag i Selvmordsforsøg.«

I Anledning af, at en Amtslæge havde fremsat forskellige Spørgsmaal med Hensyn til de i Anordningerne om Fuldbyrddelse af Hæftestraf og om Behandling af Varetægtsfanger indeholdte Bestemmelser om saadanne Fangers *Adgang til for egen Regning at tilkalde en anden Læge end Arresthuslægen*, udtalte Ministeriet, at Arresthuslægen i Almindelighed intet har at gøre med den lægemæssige Behandling af en Hæftfange eller Varetægtsfange, der lader sig behandle af en tilkaldt Læge, dog at Arrestinspektøren altid maa kunne afæske Arresthuslægen Erklæring angaaende lægelige Spørgsmaal, der berører den paagældendes Forhold som Fange, samt at Arresthuslægen ikke kan vægre sig ved at overtage Behandlingen, dersom Fangen opgiver at lade sig behandle af den tilkaldte Læge.

Under Henvisning til de i § 24, Stk. 5 i kgl. Anordning af 24. December 1932 angaaende Fuldbyrddelse af Fængselsstraf i Arresthus og i § 27, Stk. 4 i kgl. Anordning af s. D. angaaende Fuldbyrddelse af Hæftestraf indeholdte Bestemmelser om, at det af Fængselsvæsenet til Uddeling blandt Fangerne udgivne Blad skal udleveres til de i Arresthusene hensiddende Fanger, der afsoner Straf af Fængsel eller Hæfte, meddeltes det under 12. Juni 1933 samtlige Arrestinspektører, at det omhandlede Blad, »*Nær og Fjern*« udkommer hver 14. Dag, og at Bladets Ekspedition findes i Statsfængslet i Nyborg, hvorhos man anmodede Arrestinspektørerne om ved Henvendelse til dette at tegne Abonnement paa det fornødne Antal Eksemplarer af Bladet.

Fængselsnævnet, der er oprettet ved § 12 i Lov om Ikrafttræden af Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 m. m., bestaar af en Dommer som Formand, Direktøren for Fængsels-

væsenet, en i Psykiatri uddannet Læge og en eller flere Personer, der deltager i Forsorgsarbejdet for unge Personer eller løsladte Fanger. Nævnets Formand og Medlemmer, bortset fra Direktøren for Fængselsvæsenet, saavel som en Stedfortræder for hvert Medlem beskikkes af Justitsministeriet for 4 Aar ad Gangen. Fængselsnævnets Møder er ikke offentlige. Dets Afgørelser er endelige. Af de Medlemmer, der repræsenterer Forsorgsvirksomheden, deltager kun 1 i hver enkelt Sags Behandling.

Ifølge Straffeloven har Fængselsnævnet følgende Opgaver:

1) at træffe Bestemmelse angaaende Forandring af Rettens Afgørelse af, hvor Frihedsstraf skal udstaa af visse psykisk abnorme Personer (Psykopater), jfr. § 17, Stk. 2.

2) at træffe Bestemmelse om Løsladelse paa Prøve fra og Genindsættelse i Ungdomsfængsel, jfr. § 42,

3) at træffe Bestemmelse om Løsladelse fra og Genindsættelse i Arbejdshus, jfr. § 63,

4) at træffe Bestemmelse om Løsladelse paa Prøve fra og Genindsættelse i Sikkerhedsforvaringsanstalt, jfr. § 66,

5) at træffe Bestemmelse om Overflytning af Fængselsfanger til Arbejdshus eller Sikkerhedsforvaringsanstalt, jfr. § 37.

Ved *kgl. Anordning af 7. Januar 1933* er Antallet af de Medlemmer af Nævnet, der repræsenterer Forsorgsvirksomheden, fastsat til 3, og Arten af de Sager, i hvis Afgørelse hver af dem skal deltage, fastsat saaledes, at det ene Medlem deltager i Afgørelsen af de under 1) nævnte Sager, det andet i Afgørelsen af de under 2) nævnte Sager og det tredje i Afgørelsen af de under 3), 4) og 5) nævnte Sager. Det bestemtes derhos i Anordningen, at saafremt et af de heromhandlede Medlemmer er en Kvinde, deltager dog hun og ikke noget af de andre af disse Medlemmer i Afgørelsen af Sager vedrørende kvindelige Fanger, som forelægges Nævnet.

Til Medlemmer af Nævnet beskikkedes under 11. Januar 1933 følgende: Præsident for Østre Landsret *Olaf Haack*, Formand, Overlæge Dr. med. *Hjalmar Helweg*, lægekyndigt Medlem, samt som Repræsentant for Forsorgsvirksomheden Overretssagfører *K. Anker-Jensen*, Borgerrepræsentant, Medlem af Københavns Værgeraads Forretningsudvalg *Anton Jensen* samt Frøken *Sophie Trier*. Som Suppleanter for Nævnets Medlemmer beskikkedes følgende: Landsdommer *Jesper Simonsen*, Suppleant for Formanden, Kontorchef i Direktoratet for Fængselsvæsenet *Hans Tetens*, Suppleant for Direktøren for Fængselsvæsenet, Afdelingslæge ved St. Hans Hospital *Max Schmidt*, Suppleant for det lægekyndige Medlem

og Fængselshjælpens Forretningsfører Kontorchef *K. Leudesdorff*, Suppleant for de tre Medlemmer, der repræsenterer Forsorgsvirksomheden, Til Sekretær for Nævnet beskikkedes Fuldmægtig i Direktoratet for Fængselsvæsenet *P. Kiørboe*.

Allerede i det første Aar af Nævnets Tilværelse er dets Arbejdsomraade undergaaet en ikke uvæsentlig Udvidelse. Ved §§ 318—321 i Lov af 20. Maj 1933 om offentlig Forsorg, der traadte i Kraft den 1. Oktober 1933, er der nemlig under visse nærmere Betingelser tillagt Amtene Bemyndigelse til at bestemme, at Personer, der løslades efter Afsoning af Straf for Belleri, eller som ved Løsladelsen skønnes at være subsistensløse, eller som af Politiet afleveres til det sociale Udvalg som erhvervs- og subsistensløse, skal anbringes i en Tvangsarbejdsanstalt i indtil 2 Aar, men forinden saadan Bestemmelse træffes, skal Amtet have forhandlet med Fængselsnævnet angaaende Spørgsmaalet. Forsaavidt det drejer sig om Personer, løsladt fra Arbejdshus eller Personer, der er løsladt paa Prøve fra Fængsel, kan Anbringelse i Tvangsarbejdsanstalt ikke finde Sted, hvis Nævnet fraraader det, men i andre Tilfælde er der ikke ved Loven tillagt Nævnets Standpunkt saadan bindende Virkning.

I Anledning af disse Bestemmelser er det ved *kgl. Anordning af 1. November 1933* bestemt, at det sidstnævnte af de ovenfor omtalte Medlemmer af Nævnet, der repræsenterer Forsorgsvirksomheden, ogsaa skal deltage i Afgørelsen af de Sager, der forelægges Nævnet i Medfør af de her omhandlede Bestemmelser, dog med den ovenfor angivne Modifikation forsaavidt angaar Kvinder.

Sluttelig skal jeg anføre, at Fængselsnævnet i Aarets Lob i 3 Tilfælde under Henviisning til Analogien af Straffelovens § 17, 2. Stk. har truffet Bestemmelse om Udstaaelse af Straf i Psykopatfængsel. I det ene af disse Tilfælde drejede det sig om Udstaaelse af en efter den ældre Lovgivning idømt Straf af Fængsel paa sædvanlig Fangekost, der var eftergivet betingelsesvis, men nu skulde fuldbyrdes, efter at Domfældte i Henhold til Straffeloven af 1930 var blevet dømt til Fængsel, saaledes at Straffen skulde udstaaes i Psykopatfængsel. I dette Tilfælde bestemte Fængselsnævnet, at den tidligere Straf vilde være at udstaa i Psykopatfængsel i Forbindelse med den senere idømte Straf. De to andre Sager drejede sig om Fanger, der hensat i Statsfængslerne til Afsoning af Straffe, idømt for 1. Januar 1933, og som selv havde fremsat Anmodning om at blive overflyttet til Psykopatfængsel.

Fångvården i Finland år 1932.

I början av år 1932 funnos i Finlands fängelser inalles 8076 fångar och vid årets slut 8407. Medelantalet fångar per dag utgjorde 7951 eller ungefärligen detsamma som under året 1931. Innevånarantalets förhållande till medelantalet per dag var 465:1 (år 1931 416:1). Vid årets slut i fängelserna befintliga fångar fördelade sig på följande sätt:

	män	kvinnor	sammanlagt
fukthusfångar	4975	329	5304
fängelsefångar	882	139	1021
bötesförsonare	594	34	628
fångar i allmänt arbete	75	228	303
rannsakningsfångar	971	80	1051
för lösdriveri anhållna	83	17	100
Summa	7580	827	8407

Det bötesbelopp som under året sonades i form av frihetsstraff utgjorde 13.881.443 mark (år 1931 ca 23 milj.) motsvarande 1.454.246 dagsböter.

Totalinkomsterna från arbetsverksamheten utgjorde Fmk. 16.690.997:75 och överskottet, sedan materialkostnaderna avdragits, Fmk. 4.840.766:65. Totalinkomsterna från jordbruket utgjorde Fmk. 5.416.733:80 och överskottet Fmk. 750.502:40. Totala omkostnaderna för fängelserna stego till Fmk. 75.332.641:50 samt inkomsterna till Fmk. 25.327.158:10. Omkostnaderna för fånge per dag utgjorde alltså Fmk. 25:96 samt, om bruttoutgifterna reduceras med fängelsernas inkomster, Fmk. 17:23.

Den odlade arealen å fängelsernas jordegendomar utgjorde år 1932 sammanlagt 2023 ha, varav kommer på Sukeva jordbruksfängelse 511 och på Konnunsuo 599 ha. Nyodlingar upptogs sammanlagt 188 ha. Rörande byggnadsverksamheten må nämnas, att å Konnunsuo kyrko-, skol- och sjukhusbyggnaden bragtes under tak ävensom ett stall för 40 hästar å Kivisaari utgård. Å Riihimäki slutfördes byggnadsarbetena å port- och verkstadsbyggnaderna. Å den norra cellbyggnaden medhunnos murnings-, betong- samt taktäckningsarbetena. Å Kerava ungdomsfängelse uppfördes en cellbyggnad omfattande 50 celler, skolsalar, fängelsets kök och bageri jämte tillhörande förrådsrum, tvättlinrätt-

ning m. m. Utöver dessa byggnadsarbeten hava under året uppförts 3 fångbarracker för 200 fångar var samt 10 foder-lador och andra förrådsbyggnader.

Under berättelseåret lösgåvos ur fängelserna enligt beslut av justitieministeriet, sedan $\frac{2}{3}$ av straffet sonats, 2050 fångar, samt på åtgärder av fängelsedirektörerna, sedan $\frac{11}{12}$ av straff-tiden avtjänats, 1948 fångar. På grund av dåligt uppförande gingo 99 fångar miste om sin villkorliga frihet. Av liknande orsaker har prøvotiden för 20 personer i villkorlig frihet blivit förlängd.

I början av året anordnades vid centralfängelserna i Helsingfors och Åbo kurser för vaktare, vid vilka sammanlagt 32 vaktareaspiranter avlade slutexamen. I november anordnades i Helsingfors yrkeskurser för fängelsernas ekonomichefer. Kurserna som räckte en vecka, omfattade föreläsningar och diskussioner i de flesta ämnen som hava beröringspunkter med ekonomichefernas verksamhet. Sålunda behandlades uppvärmning och ventilation, belysning, hygien, livsmedel, matlagning, beklädnad, husdjursskötsel, arbetsmaterial, arbetsredskap och arbetsverksamhet samt bokförningsfrågor. Dessutom företogs ett flertal exkursioner till allärs- och industriinrättningar.

Under år 1932 trädde tvenne viktiga lagar i gällande kraft. Den ena är lagen av den 27 maj rörande allmäntfarliga återfallsförbrytare. Enligt denna lag kunna vissa återfallsförbrytare på livstid interneras i tvångsinrättning. Allmän domstol är kompetent att förklara en återfallsförbrytare för allmänt farlig och en särskild fängelsedomstol, sammansatt av fyra ledamöter, besluter sedermera om den dömdes internering i tvångsinrättning. Under berättelseåret intogos å fängelserna 9 återfallsförbrytare, som blivit förklarade för allmäntfarliga, vilka dock icke under året hunno avtjäna celltiden av sitt straff. Frågan om internering i tvångsinrättning kan nämligen upptagas till behandling först sedan denna tid förgått.

Den 13 maj trädde i kraft en lag som stadgar om minst en månads och högst 2 års fängelse för fänge, som rymt eller försökt rymma. Jämsides härmed stadgas om ett års fängelsestraff för fänge, som olåvligen förfärdigar åt sig, anskaffar eller hos sig förvarar vapen eller annat till våldsamt bruk avsett föremål.

A. P. Arvelo.

Sveriges fångvård 1932.

Under år 1932 intogs i Sveriges fångvårdsanstalter 16849 män och 619 kvinnor eller sammanlagt 17468 personer mot 16202 under år 1931.

Förhållandet mellan nykomna fångar under åren 1931 och 1932 framgår av följande tablå.

	1931	1932
för brott häktade	2317	2465
» lösdriveri häktade	641	625
» undergående av straffarbete insatta . .	1377	1602
» » » urbota fängelse insatta	1013	1103
» » » bötesförvandlingsstraff insatta	12375	13358
» » » tvångsarbete insatta . .	381	361

Fångantalet utgjorde vid 1932 års början 2242 och vid årets slut 2315.

Av de vid 1932 års slut kvarvarande 2315 fångarna voro:

häktade för brott	182	män	9	kvinnor	tillsammans	191
på grund av sinnes-						
sjukdom förklarade						
strafflösa	121	»	9	»	»	130
häktade för lösdriveri .	14	»	3	»	»	17
dömda för lösdriveri .	2	»	—	»	»	2
straffarbetsfångar	1331	»	61	»	»	1392
urbota fängelsefångar .	225	»	4	»	»	229
bötesfångar	249	»	3	»	»	252
dömda till förvaring .	58	»	2	»	»	60
» » internering	42	»	—	»	»	42

Antalet för brott häktade visar under år 1932 i jämförelse med näst föregående år en ökning av 140 män och 8 kvinnor eller en sammanlagd ökning av 148 personer.

Antalet nykomna straffarbetsfångar har under tioårsperioden 1923—1932 ökats från 1120 år 1923 till 1602 år 1932.

Under år 1932 hava 3 personer dömts till livstids straffarbete.

Antalet nykomna på bestämd tid dömda straffarbetsfångar utgjorde 1599, derav 1503 män och 96 kvinnor.

Tidslängden av de straff, som ådömts nyssnämnda 1599 straffarbetsfångar, har varit:

från 2 till och med 3 månader...	267 män och 30 kvinnor
» 3 » » » 6 » ...	420 » » 27 »
» 6 » » » 2 år	658 » » 33 »
» 2 år till » » 3 »	94 » » 3 »
över 3 år	64 » » 3 »

Av de nykomna straffarbetsfångarna hade 121 män och 7 kvinnor vid straffets början ej fyllt 20 år, och voro dessa dömda:

99 män och 6 kvinnor i 1 år och därunder
15 » » 1 » från 1 till och med 2 år
4 » » — » » 2 » » » 3 »
3 » » — » över 3 år.

Av återstående 1385 män och 89 kvinnor, som vid straffets början fyllt 20 år, voro dömda:

985 män och 73 kvinnor i 1 år och därunder
246 » » 10 » från 1 till och med 2 år
93 » » 3 » » 2 » » » 3 »
58 » » 3 » över 3 år
3 » » — » på livstid

Av de kvarvarande straffarbetsfångarna hade 73 män och 4 kvinnor vid straffets början ej fyllt 20 år, och voro dessa dömda:

46 män och 3 kvinnor i 1 år och därunder
15 » » 1 » från 1 till och med 2 år
5 » » — » » 2 » » » 3 »
7 » » — » över 3 år

De återstående kvarvarande 1258 män och 57 kvinnor, som vid straffets början fyllt 20 år, voro dömda:

524 män och 24 kvinnor i 1 år och därunder
280 » » 12 » från 1 till och med 2 år
173 » » 9 » » 2 » » » 3 »
254 » » 12 » över 3 år
27 » » — » på livstid

Av de nykomna straffarbetsfångarna, 1506 män och 96 kvinnor, hade 565 män och 19 kvinnor eller 36,45 % förut undergått straffarbete. Motsvarande siffra för år 1931 utgjorde 38,63 % och för tioårsperioden 1923–1932 40,07 %.

Av de nykomna straffarbetsfångarna voro 667 män och 27 kvinnor ådömda påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen.

Vid slutet av år 1932 voro kvar-

varande livstidsfångar	27 män och — kvinnor
straffarbetsfångar på bestämd tid. 1304 » »	61 »

1331 män och 61 kvinnor

Av dessa förvarades i enrum jäm-

likt 5 § 1 st. verkställighetslagen. 877 män och 41 kvinnor
i enrum (s. k. mellanklass) jämlikt

5 § 2 st. verkställighetslagen . .	312 » »	17 »
och i gemensamhet	142 » »	3 »

Den genom lag den 8 maj 1921 införda rätten att utföra enrumsfångar i gemensamt arbete med andra fångar, sedan viss strafftid avtjänats, har fortfarande tillämpats så, att den stränga enrumsbehandlingen i regel inskränkts till ett år för äldre och fyra månader för yngre fångar, som dömts till straffarbete på tid därutöver.

Av de till straffarbete dömda fångarna hava 6 män på egen begränsning, utöver den för dem gällande längsta tid för straff i enrum, fortsatt enrumsstraffet.

Vid slutet av år 1932 utgjorde gemensamhetsfångarnas antal 145, därav 142 män och 3 kvinnor.

Straffskärpning enligt lagen den 22 juni 1906 har under år 1932 kommit till användning beträffande 1 fängelsefånge. Straffskärpningen har bestått av hårt natlläger under 8 dagar.

Av nåd hava under året frigivits 3 livstidsfångar och 14 på viss tid dömda straffarbetsfångar.

Villkorlig frigivning med skyldighet att under bestämd tid vara underkastad särskild tillsyn har beviljats 127 män samt 8 kvinnor, av vilka 126 män och 7 kvinnor voro dömda till straffarbete samt en man och en kvinna till fängelse, eller tillsammans 135 personer. Under år 1931 blevo 132 personer villkorligt frigivna. Under de tjugusex år, 1907—1932, som rättsinstitutet villkorlig frigivning tillämpats, har hela antalet villkorligt frigivna utgjort 1518 män och 154 kvinnor, tillhopa 1672 personer, vilka varit dömda för nedan angivna brott, nämligen

	m.	k.
Brott mot offentlig myndighet.....	6	—
Hemfridsbrott	1	—
Förfalskning	317	15
Mened	46	4
Mord och mordförsök	12	5
Dråp, misshandel	175	10
Vållande till annans död	3	1
Barnamord, fosterfördrivning och mord å barn.	4	66
Våldtäkt och försök därtill	43	—
Otukttsbrott.....	324	16
Mordbrand	64	17
Annan skadegörelse	6	1
Stöld	61	3
Rån	23	2
Förskingring, bedrägeri och trolöshet mot huvud-		
man.....	117	3
Bedrägeri mot borgenärer och mened	72	5
Tillgrepp och förskingring i tjänsten	243	6
Rymning.....	1	—
Summa	1518	154

Under år 1932 har prøvotiden gått till ända för 133 personer, som frigivits, 3 under år 1928, 2 under år 1929, 9 under år 1930 och 119 under år 1931.

Av strafftiden hava vid den villkorliga frigivningen återstått följande tidslängder:

för 1164 personer intill 1 år

» 369	«	från 1 till och med 2 år
» 118	»	» 2 » » » 3 »
» 21	»	» 3 » » » 4 »

Av de villkorligt frigivna, som under år 1932 stått under tillsyn, hava enligt inkomna tillsyningsmansrapporter 6 personer förverkat den villkorligt medgivna friheten antingen på grund av något brott eller eljest genom åsidosättande av de skyldigheter, som ålegat dem. I fråga om 42 villkorligt frigivna saknas vederbörliga rapporter. De återstående hava uppfört sig utan svårare anmärkning, många hedrande.

Under åren 1907—1932 hava allenast 37 personer, eller 2,2 % av hela antalet villkorligt frigivna, förverkat den villkorligt medgivna friheten antingen på grund av begånget

nytt brott eller eljest genom åsidosättande av de skyldigheter, som ålegat dem.

Till urbota fängelsestraff dömda personer voro:
 nykomna 1068 män 35 kvinnor
 vid årets slut kvarvarande 225 » 4 »

Tidslängden av de straff, som ådömts de nykomna fängelsefångarna, var:

från 1 till och med 6 månader.. för 1017 män 35 kvinnor
 » 6 » » 12 » » 40 » — »
 utöver 1 år » 11 » — »

Antalet nykomna fängelsefångar har under år 1932 i jämförelse med år 1931 ökats med 90.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 25 november 1927 bestämt, att personer, vilka jämlikt lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare — vilken lag trätt i kraft den 1 januari 1928 — dömas till förvaring, skola intagas män å den vid centralfängelset i Norrköping anordnade vårdanstalten för förminskat tillräkneliga förbrytare och kvinnor å den för ifrågavarande ändamål vid centralfängelset i Växjö anordnade anstalten

Vid 1932 års början voro kvarvarande i

vårdanstalten i Norrköping 44 män
 kronohäktets i Västervik sinnessjukavdelning 2 »

Summa 46 personer

Under år 1932 hava 17 män och 2 kvinnor genom laga kraft vunna utslag dömts till förvaring samt intagits i vårdanstalt.

Under berättelseåret hava 5 män utskrivits på prov.

Vid 1932 års slut voro kvarvarande i vårdanstalten

i Norrköping 56 män
 kronohäktets i Västervik sinnessjukavdelning 2 »

Summa 58 män

Kungl. Maj:t har genom beslut den 25 november 1927 bestämt, att personer, vilka jämlikt lagen den 22 april 1927 om internering av återfallsförbrytare — vilken lag trätt i kraft den 1 januari 1928 — dömas till internering skola intagas, män å den till kronohäktet i Ystad anslutna interneringsanstalten för återfallsförbrytare och kvinnor å den för ifrågavarande ändamål vid centralfängelset i Växjö an-

ordnade anstalten. Härutinnan har emellertid ändring skett, i det att genom kungl. brev den 4 mars 1932 förordnats, att från och med den 1 april 1932 en mindre interneringsanstalt för manliga återfallsförbrytare skulle anordnas vid straffängelset i Karlstad, dit vid dåvarande interneringsanstalten i Ystad intagna personer skulle överföras, än även att män, som dömas till internering skulle intagas i interneringsanstalten i Karlstad.

Vid 1932 års början voro kvarvarande i interneringsanstalten i Ystad 37 män varjämte 1 manlig internerad var intagen i kronohäktets i Västervik sinnessjukavdelning. Under året hava 6 män genom laga kraft vunna utslag dömts till internering samt intagits i interneringsanstalt. En man har under året avlidit. Vid 1932 års slut voro således kvarvarande 42 män, vilka voro intagna i interneringsanstalten i Karlstad.

Antalet nykomna fångar, som hållits i fängelse i saknad av tillgång till gäldande av böter, utgjorde 13082 män och 276 kvinnor, tillsammans 13358 personer emot 12375 år 1931. I jämförelse med år 1931 har antalet således ökat med 983. De böter, som vid bristande tillgång börjat under år 1932 avtjänas, hava motsvarat 133486 bestraffningsdagar eller 7056 mer än under år 1931.

I fängelserna intogos år 1932 sammanlagt 1739 personer, som första gången dömts till straffarbete eller urbota fängelse och 510 personer, som andra gången dömts till sådant straff. Sistnämnda siffra utvisar det antal, som under året inträtt i de återfallnas klass, utgörande 29,3 % av det antal, som första gången undergått frihetsstraff. Under den senaste tioårsperioden kan antalet personer, som efter att en gång hava undergått frihetsstraff icke vidare ådraga sig sådant straff, beräknas till omkring 72 %, under det att inemot 28 % visat sig återfalla.

Proportionsförhållandet mellan antalet under år 1932 nykomna, inom riket födda straffarbetsfångar och folkmängden vid årets slut utgjorde 25 straffarbetsfångar på varje 100 000 invånare.

Antalet barn, som under år 1932 åtföljt sina mödrar i fängelset, var 12.

I fråga om villkorligt dömda, som varit ställda under övervakning och för vilka övervakningstiden utgått under år 1932, lämnas här nedan vissa upplysningar och statistiska meddelanden.

Enligt inkomna övervakningsböcker har övervakning under året upphört i 938 fall av villkorligt meddelade domar, vilka i 814 fall rört män och i 124 fall kvinnor.

Orsaken till övervakningens upphörande har varit:

dödsfall	i	7	fall
prövotidens utgång	i	738	»
domstols beslut enligt 10 § andra stycket i lagen angående villkorlig straffdom (av särskilda skäl kan antagas, att den dömda låter sig rätta utan övervakning)	i	81	»
domstols beslut enligt 11 § i sagda lag (återfall i brott)	i	87	»
domstols beslut enligt 12 § i sagda lag (den villkorligt dömda har före domens meddelande förövat annat brott)	i	18	»
domstols beslut enligt 13 § i sagda lag (den villkorligt dömda åsidosätter honom åliggande skyldigheter)	i	6	»
Dessutom har i ett fall övervakningen upphört, sedan den övervakade förklarats skyldig till brott, begånget under prövotiden, men förklarats strafflös	i	1	»
Summa		938	fall

I 6 av de fall, där övervakningen angivits hava upphört enligt lagens 11 §, har den dömda i samband med återfallsbrottet dömts jämväl för brott, förövat före den villkorliga domens meddelande.

I 8 av de fall, där övervakningen angivits hava upphört enligt lagens 12 §, har nytt straffanstånd beviljats.

Övervakningstiden har varit:

A. lagstadgad prövotid (1 resp. 3 år)	i	738	fall
B. kortare än prövotiden men längre än den i 10 § andra stycket omförmälda minsta tid för övervakning (6 månader)	i	164	»
C. kortare än den i 10 § andra stycket omförmälda minsta tid för övervakning (6 månader)	i	36	»
Summa		938	fall

De personer, för vilka övervakningen upphört under år

1932, hava erhållit villkorlig straffdom för nedan angivna brott:

Förbrytelse, som avses i 3 kap. 10 § strafflagen i	1 fall
våld å eller missfirmelse mot tjänsteman i	18 »
förfalskning i	39 »
mened i	3 »
misshandel eller vållande till annans död i	28 »
överförande av könssjukdom i	1 »
barnamord, fosters förgörande m. m. i	16 »
brott mot annans frihet i	4 »
falsk angivelse och annan ärekränkning i	2 »
äktenskaps- och sedlighetsbrott i	48 »
djurplågeri i	1 »
vållande til eldskada å annans egendom i	3 »
skadegörelse å till järnväg hörande ledning eller eller åstadkommande av fara vid järnvägsfar- tens begagnande i	10 »
snatteri i	80 »
enkel stöld eller innbrott i	200 »
å särskilda ställen eller tider förövad stöld eller kvalificerad stöld i	321 »
bedrägeri, förskingring eller trolöshet mot huvud- man i	96 »
olovligt brukande av annans egendom i	25 »
vårdslöshet mot borgenärer i konkurs i	3 »
olaga jakt i	2 »
förskingring av medel i tjänsten, förbrytelse i tjänsten i	2 »
olovlig tillverkning eller försäljning av rusdrycker eller olovlig befattning med spritdrycker i	31 »
vårdslöshet vid handhavande av explosiv vara . i	1 »
förseelser mot kungl. förordningen om motorfordon i	3 »
Summa 938 fall.	

I 128 av ovannämnda fall hava för brottet ådömts allenast böter.

Ifrågavarande personers ålder utgjorde vid tiden för den villkorliga domens avkunnande:

under 20 år i	433 fall
20 men icke 30 år i	355 »
30 » » 50 » i	137 »
50 år eller därutöver i	13 »

Summa 938 fall.

Av ovan omförmälda 87 återfall i brott har beträffande 25 beslutet om straffanståndets förverkande meddelats, innan 6 månader av övervakningstiden förflutit, och i ett av dessa fall har det nya brottet föröfvats redan 2 veckor efter den villkorliga domens meddelande.

Den villkorliga dom, som meddelats i de fall, där återfall sålunda ägt rum, avsåg:

förfalskning	i	4 fall
misshandel	i	3 »
å särskilda tider och ställen föröfvad stöld eller kvalificerad stöld	i	42 »
enkel stöld eller innbrott	i	19 »
snatteri	i	5 »
bedrägeri, förskingring eller olovligt brukande av annans egendom	i	11 »
olovlig tillverkning eller försäljning av rusdrycker eller olovlig befattning med spritdrycker	i	3 »
Summa		87 fall.

De nya brott, vilka i berörda fall medfört, att anståndet med det tidigare ådömda straffet förverkats, hava varit:

våld å tjänsteman	i	1 fall
hemfridsbrott	i	2 »
förfalskning	i	1 »
misshandel	i	6 »
enkel eller kvalificerad stöld	i	50 »
snatteri	i	8 »
bedrägeri, förskingring eller trolöshet mot huvudman	i	10 »
olovligt brukande av annans egendom	i	1 »
olovlig brännvinstillverkning eller olovlig befattning med spritdrycker	i	6 »
förseelse mot kungl. förordningen om motorfordon	i	1 »
rymning	i	1 »
Summa		87 fall.

De straff, vartill de i brott återfallna blivit för det nya brottet dömda, hava utgjorts av:

straffarbete	i	53 fall
fängelse	i	27 »
böter	i	7 »
Summa		87 fall.

Beträffande 4 av de till straffarbete dömda har meddelats förordnande om deras insättande i allmän uppfostringsanstalt. Härjämte har i ett fall dylikt förordnande meddelats i samband med beslut enligt 12 § i lagen angående villkorlig straffdom.

Antalet häktade för lösdriveri och bettlande utgjorde 496 män och 154 kvinnor, tillsammans 650 personer. Om därifrån avräknas de vid årets början kvarvarande 25 personer, utgör antalet under året häktade 625 personer, därav 223 från Stockholms stad och 402 från rikets övriga delar.

Hela antalet under år 1932 nykomna, till tvångsarbete dömda utgjorde, såsom förut nämnts, 361 personer, av vilka 351 dömts för lösdriveri och 10 enligt fattigvårdslagen. Av de 351 för lösdriveri dömda — 243 män och 108 kvinnor — hade 130 män och 25 kvinnor förut hållits till straffarbete samt 113 män och 83 kvinnor icke förut undergått dylikt straff.

Extra judiciella bestraffningar hava under år 1932 ålagts: vid straffängelserna och kronohäktena 31 fångar, motsvarande i förhållande till det i dessa fängelser förvarade medeltal fångar 3,1 % samt vid centralfängelserna för män 63 fångar eller 5,5 %.

Rymning har företagits av 5 manliga straffarbetsfångar, 1 manlig förvarad, 5 manliga internerade samt 1 manlig straffriförklarad.

Själv mord har förekommit i 2 fall, samt försök till själv mord i 3 fall.

Nedflyttning i lägre fångklass har skett i 18 fall.

Isoleringscell (källarecell) har kommit till användning i 3 fall.

Brott av den beskaffenhet att det föranlett åtal vid domstol har under år 1932 förekommit i ett fall.

Vid centralfängelset i Växjö för kvinnor har extra judiciella bestraffning m. m. ej förekommit.

Av de nykomna, till straffarbete eller urbota fängelse dömda personerna, tillsammans 2705, hava de, som begått sitt brott i rusigt tillstånd, utgjort

straffarbetsfångar	447	män	och	14	kvinnor
fängelsefångar	363	»	»	2	»

Under året have 18 fångar för första gången erhållit del av den heliga nattvarden. Antalet nattvardsgäster bland fångpersonalen har under året varit 374.

Skolundervisning har företrädesvis meddelats sådana fångar, vilka på grund av försummad och oregelbunden skolgång varit i särskilt behov därav. Vid samtliga centralfängelser samt straffängelserna för unga förbrytare i Uppsala och Gävle finnas anställda särskilda lärare. Under året hava i dessa fängelser 1326 fångar erhållit undervisning. Beträffande fångarnas kunskapsmätt i allmänhet har av den av pastorerna och predikanterna redovisade vid 1932 års slut kvarvarande fängpersonalen 0,3 % icke varit läs- eller skrivkunnig, 14,4 % haft svag folkskoleundervisning, 71,8 % haft ordinär folkskoleutbildning, 10,8 % haft utbildning utöver folkskolestadiet eller fackutbildning samt 2,7 % högre bildning.

Fängelsebiblioteken innefattade vid årets slut 33 233 volymer.

För frigivna fångars stödjande har, i likhet med föregående år, utom direkt beviljat statsanslag, utgivits avkastningen av fängvårdens besparingskassa, som vid utgången av budgetåret 1932—1933 visade en behållning av 426.284 kronor 39 öre. Samtliga utbetalningar uppgingo till 49.700 kronor, därav 47.200 kronor till Centralföreningen till stöd för frigivna och resten till enskilda stiftelser samt skydds- och arbetshem.

S. v. Porat.

Litteratur.

Hans von Hentig: Die Strafe.

Den kendte tyske Lærer i Strafferet ved Universitetet i Kiel, Professor *Hans von Hentig*, har i sit seneste Arbejde »Die Strafe« søgt at give en systematisk Fremstilling af Straffens Oprindelse, Formaal og Psykologi. Under sin Behandling af Problemet: Straffens Formaal bevæger *v. Hentig* sig i det store og det hele ad de samme Baner som de fleste moderne Kriminalister. Med Hensyn til det psykologiske Synspunkt kan fremhæves, at Forfatteren definerer Straffen som Fastsættelsen af en kunstig Fare, en indenfor visse retslige Former organiseret Skadevolden overfor Individet med det Formaal at skræmme dette fra de medfødte eller tillærte Lyster, der driver det til at krænke de af Samfundet vedtagne Love. Forudsætningen for denne almindelige Form for Straf og dens for Samfundet beskyttende Virkninger er et sundt Driftsliv hos Individerne, saaledes at disse virkelig opfatter den Skade, der tilføjes dem ved Straffen som en »Smerte«, der kan afskrække dem fra Gentagelser og ved Eksemplet afholde ikke tidligere straffede Individuer fra at krænke Lovene. Dersom der hos alle Mennesker kun fandtes et normalt og sundt Driftsliv, vilde Spørgsmaalet om Straf ikke frembyde noget særlig indviklet Problem, men kunde nærmest betragtes som en simpel Regneopgave. Det, der gør Strafproblemet saa vanskeligt, er, at tallose Individuer er unormale paa den ene eller anden Maade, aandeligt forstyrrede, sygelige, degenererede; og hos de mest udprægede degenererede er den Tilfredsstillelse, de opnaar gennem Udøvelsen af deres mere eller mindre lastefulde Tilbøjeligheder saa overmægtig, at den hyppigt ganske opvejer den »Smerte«, der tilføjes Individet gennem Samfundets organiserede Straffemetoder, saaledes at enhver egentlig Form for Straf er haablos, dersom Straffen skal tjene til at afskrække de paagældende Individuer. Forfatteren beskæftiger sig ret indgaaende med

disse aandelige Svaghedstendenser, der ofte samtidig ytrer sig hos hele Generationer af endnu ikke helt opklarede Aarsager og hos disse undergraver selve den menneskelige Selvopholdelsesdrift, der hos normale Mennesker reagerer imod Straffen og finder den gennem denne tilføjede »Smerte« saa uudholdelig, at Lovlydighed derved kan gennemtvinges. Forfatteren mener at kunne paaapege historisk, at der gives visse Perioder, hvor denne Afsvækkelse af Selvopholdelsesdriften optræder rent epidemisk indenfor et Samfund og giver sig Udslag i modsat Retning, saaledes at man ligefrem kan tale om Massetendens til Opløsning og Selvudslettelse. Men medens denne Afsvækkelse af Selvopholdelsesdriften oftest er et Pubertetsfænomen hos ganske unge Mennesker, angriber den, naar den optræder epidemisk, alle Aldersklasser. Forfatterens Filosoferen over dette Problem er ikke uden Aktualitet, naar man betragter de nuværende Forhold i hans Fædreland, hvilket vil fremgaa af, hvad han videre fremfører: I saadanne Tider vil man se, at den yngre Generation fortrænger den ældre fra dens Forerstilling. Det hele politiske, sociale og kulturelle Liv faar et Anstrøg af Pubertets-Psyken med dennes ejendommelige Blanding af Depression og ubændig Trang til Selvopofrelse. Naar de yngre Generationer tilriver sig Magten og begynder at eksperimentere med Statsledelsen, er det et hyppigt Fænomen, at Strafferettens Paragraffer skærpes.

Det interessanteste Afsnit af Værket er Forfatterens Fremstilling af de forskellige Straffe, hvis Oprindelse han betragter som værende af sakral Art. Forfatteren lægger ganske overordentlig historisk Viden for Dagen paa dette Omraade, og hans Citater er mangfoldige, uden at det dog hermed skal være sagt, at han paa ethvert Punkt overbeviser om sin Teoris Rigtighed. At Forfatteren dog utvivlsomt for en stor Del har set rigtigt, er imidlertid ret sikkert. Der kan næppe tvivles om, at Straffen, eller en Række af de Legemsstraffe, der er kendt siden den graa Oldtid, foruden at være Handlinger foretaget i rent Selvforsvar, har indeholdt sakrale Momenter; dersom dette ikke havde været Tilfældet, vilde Exekutionen ikke Generationer igennem have fundet Sted under ganske bestemte vedtægtsmæssige Former, der har noget af Ritualets Karakter. Henrettelsen af Forbrydere har sandsynligvis oprindeligt været Offerhandlinger til Guderne, idet man ofrede Samfundets Fjender foran Gudernes Alter paa samme Vis, som man

bragte Fanger fra fjendtlige Stammer som Blodofre. Døden paa Baalet har næppe i sin oprindelige Skikkelse været født af Trangen til at forvolde Individet en særlig pinefuld Død, men maa sidestilles med det gammeltestamentlige Brændoffer, ligesom Døden ved Hængning efter Professor *v. Hentig's* Opfattelse oprindelig har været en Art magisk Akt i Forbindelse med Dyrkning af de mystiske Guder for Storm og Vind. Forfatteren gør i denne Sammenhæng opmærksom paa, at Hængning som Dødsstraf oprindelig praktisk talt kun har været kendt i de nordlige Lande, der var hærgede af Storm og Vind, medens den næsten var ukendt i Middelhavslandene med disses langt mere vindstille Klima. Ogsaa Korsfæstelsen som Straf mener Forfatteren har sit Udspring, ikke i Trangen til at forvolde den dødsdømte en langsom og pinefuld Død, men i en vis overtroisk Uvilje hos mange primitive Folk imod selv aktivt at hidføre Døden paa anden Maade end i aaben Kamp, hvorfor de valgte Fremgangsmaader, der tilintetgjorde den paagældendes Evner til Flugt og Forsvar imod Naturens dødbringende Kræfter. Ogsaa her paapeger Forfatteren en geografisk Ejendommelighed, idet Korsfæstelsen som Straf var ukendt i de nordlige Lande med disses kølige Klima, medens dens rette Hjem var Syden, hvor Døden gennem Hede og Tørst var den korsfæstede sikker i Løbet af kort Tid. At gengive indenfor en kort Anmeldelses Rammer de mange interessante Betragtninger og Eksempler, som Forfatteren fremfører vedrørende de forskellige Arter af Legemsstraf og disses mere eller mindre sakrale Oprindelse, er selvfølgelig udelukket. Som for bemærket ser Forfatteren utvivlsomt rigtigt paa mange af disse Omraader, men selv om ogsaa de fleste Straffe af mere eller mindre frygtelig Art i deres Udspring har været af sakral Art og tjent visse magiske Formaal, saa synes han dog paa den anden Side at lukke Øjnene lidt vel meget overfor de en betydelig Del af Menneskeheden iboende Grusomhedstendenser. Den, der f. Eks. har læst *Eugen Dührens* Skildring af den barbariske Henrettelse af den arme aandsforstyrrede *Damiens* paa Grèvepladsen i Paris efter hans ganske ufarlige Attentat paa Ludvig XV, hvor Højadelens Tilskuere af begge Køn hengav sig til sadistisk-erotiske Orgier samtidig med, at de nød Synet af den dødsdømtes ubeskrivelige Tortur, vil næppe fristes til at indregistrere disse Fremgangsmaader som Offerhandlinger af sakral Natur.

I Slutkapitlet om Straffens Udvikling og Fremtid fremsætter Forfatteren den rammende Bemærkning, at han ikke ganske føler sig overbevist af de almindelige Paaberaabelser af »Folkets Retsfølelse«. I Folkemasserne har den Dag i Dag magiske og sakrale Erindringer dybe Rodder, og ikke mindst gælder dette Kvinderne og de gamle, hvis Følelsesliv paavirkes af et vist Frygtelement. Da der i de fleste af Europas Kulturstater findes et stort Kvindeoverskud, ligesom den forøgede Levetid skaber et større og større Antal gamle Mennesker, dannes der herved en instinktmæssig Modstand mod de Kriminalister, der ønsker at gennemføre en Strafferetspleje uden Hensyn til mytisk Overtro eller sakrale Principper.

Forfatteren bekender sig iøvrigt som en afgjort Modstander af for svære og haarde Straffe. Det er hans historiske Opfattelse, at en brutal Strafferet kun giver Bagslag, og at navnlig Masseanvendelse af Straf for eller senere svækker Statsmagtens Kræfter i Stedet for at befæste disse. Det er hans Overbevisning, at naar et Statsstyre efter lang Tids haardhændet Anvendelse af Straffemidler begynder at vise »Mildhed«, er dette kun et Tegn paa, at Statsmagten har udtømt sine Kræfter i forgæves Forsøg paa at bekæmpe, hvad den vilde holde nede, og derved har slaaet sig selv Vaabnet af Hænde.

A. Løtinga.

Bruce Smith: Rural Crime Control. (Institute of Public Administration. New York 1933.

Bruce Smith, der tidligere har udgivet forskellige anerkendte Værker om amerikanske Politiforhold, oplyser i sit Forord, at Planen til det ovennævnte Skrift er opstaaet af de talrige officielle Undersøgelser, som han i Aarenes Løb har foretaget paa dette Omraade, og at senest hans Virksomhed som Medlem af »The New York State Commission on the Administration of Justice« har givet ham et levende Indtryk af, at den kriminelle Retsplejes Organer i de fleste Landdistrikter i De Forenede Stater ganske savner Betingelserne for med noget Held at kunne optage Kampen med den voldsomt stigende Kriminalitet.

Bekæmpelsen af Kriminaliteten paa Landet er imidlertid en Sag af den største Betydning. De forbedrede Transport-

midler, den umaadelige Stigning i Anvendelsen af Maskiner i alle Erhverv, Opstaaen af nye Industrier i mange Landsbyer og Smaabyer samt Udvandringen af en meget uensartet Befolkning fra Byerne til Landdistrikterne har i Forening bidraget til at en stor og vigtig Del af disse Distrikter i Løbet af de sidste 20—30 Aar i mange Henseender har faaet et bymæssigt Præg. En Undersøgelse af den amerikanske Kriminalstatistik viser, at Kriminaliteten indenfor den samme Periode stiger med en uhyggelig Hast.

Af de af Forfatteren fremdragne Fakta skal som Eksempel blot nævnes, at Statistiken vedrørende Mord begaaede i De Forenede Stater i Tidsrummet 1900—1930 i det hele viser en forfærdende Stigning fra Aar til Aar i Antallet af Tilfælde, men specielt oplyses, at Stigningen er 33 % større i Landdistrikterne end i Byerne. Paa tilsvarende Maade forholder det sig med Berigelsesforbrydelserne (især Røveri) og de grove Voldsforbrydelser.

Til Trods for denne foruroligende Udvikling er Retsmaskineriet næsten forblevet uforandret. Der er ganske vist blevet indført forskellige nye Foranstaltninger og Hjælpe-midler; men de har efter at være indføjet i den eksisterende landlige Retsorganisation kun alt for ofte givet uheldige Resultater, og har kun tjent til yderligere at fastslaa de lokale Myndigheders svigtende Evne til at efterkomme Befolkningens berettigede Krav paa Retssikkerhed.

Forfatterens Opgave er da at give en Skildring af disse lokale Retsmyndigheder, deres Oprindelse og Udvikling, nuværende Tilstand og deres eventuelle Fremtidsmuligheder. Forfatteren synes at bygge sine Undersøgelser paa et meget omfattende Materiale hentet fra saa at sige samtlige 48 Stater, og han bringer en Mængde Detailoplysninger af stor Interesse. Fremstillingen er overordentlig klar og anskuelig, og den skaanselsløse Kritik, som helt igennem præger Bogen, synes berettiget efter det fremførte Materiale. Man maa dog maaske herved ogsaa tage i Betragtning, at Forfatteren skriver i et Land, hvor man maa tale meget højt og skarpt for at blive hørt, især hvor det drejer sig om Angreb paa de nedarvede Statsinstitutioner.

De Myndigheder, der behandles, er: the sheriff, the constable, the coroner og the justice of the peace; derimod berøres ikke: the county judge og the prosecutor, idet disse Embedsmænd, der næsten altid er uddannede Jurister, danner en egentlig Embedsmandsklasse, der falder

helt udenfor Forfatterens Kritik. De fire behandlede Embeder har det Træk tilfælles, at de alle har deres Rod helt tilbage i den engelske Middelalder; men Udviklingen i England og i Amerika er efter Løsrivelsen gaaet helt forskellige Veje, idet man i England med Bevaring af de gamle Former har tillempet Institutionerne efter Nutidens Krav, medens man i Amerika i det store og hele er blevet staaende paa det primitive Stade fra Fristaternes første Dage trods den nyeste Tids gennemgribende Forandringer i Samfundsforholdene.

I det følgende vil blive gengivet nogle Hovedtræk af Forfatterens Karakteristik af de enkelte Institutioner med særlig Fremhævelse af de Retningslinier, der for ham staar som de afgørende med Hensyn til den fremtidige Udvikling.

Først giver Forf. en Skildring af the sheriff. I England var Sheriften oprindelig en kongelig Foged, der som Kronens Repræsentant udøvede Statsmagten indenfor det ham tildelte Grevskab, sørgede for Fred og Ordens Opretholdelse, Rettens Pleje, Skatternes Opkrævelse, det lokale Militærvæsen m. m. I Aarhundredernes Løb er imidlertid Embedets Betydning svundet stærkt ind, og det er i England i Nutiden nærmest kun af repræsentativ Karakter. Sheriff-Bestillingen overføres til Amerika i Kolonitiden, hvor den omfatter Udførelsen af Øvrighedsforretninger af næsten enhver Art. Efter Fristaternes Løsrivelse gaar Sheriften over til at blive folkevalgt, men han bevarer stadig Størsteparten af sit Forretningsomraade og er den Dag i Dag den øverste Politimyndighed i the county, Forstander for det kommunale Fængsel samt tvangsfuldbyrdende Myndighed i civile Sager. Sheriften vælges for 2 Aar ad Gangen; der kræves ingen Kvalifikationer udover de almindelige Valgretsbelingelser. Stillingen er lønnet, men Honorarets Størrelse er højst forskelligt i de forskellige Stater. Vigtigere end dette er dog de til Embedet knyttede Sportler og andre Indtægter, der gør Værdigheden meget eftertragtet, især blandt Næringsdrivende. Det er særlig Driften af Fængslet, der kan gores indbringende, idet det f. Eks. skal være en almindelig Praksis, at man ved at nedsætte Fangernes Ration til et Minimum stærkt tilskynder disse til at benytte sig af Adgangen til at købe »Ekstraforplejning« hos Sheriften. Denne ses derfor ofte personlig og med Kones og Børns Hjælp at varetage den daglige Pasning af Pensionærerne. Til sin Bistand kan og maa Sheriften have visse Medhjælpere,

men da han selv skal betale dem af sine Sportler, vil det som Regel ikke blive synderlig kvalificerede Folk, han antager.

At en Embedsmand af den foran beskrevne Type savner enhver Betingelse for at kunne magte Udøvelsen af en blot nogenlunde tilfredsstillende Politimyndighed, synes paa Forhaand sandsynligt. Forf. gennemgaar et meget omfattende Materiale indeholdende Undersøgelser angaaende dette Punkt fra en lang Række Stater, og det fremgaar heraf, at Sherifferne overalt udretter lidet eller intet i deres Egenskab af Politimyndighed. Her skal kun anføres nogle enkelte pudsige Eksempler paa, hvorledes Sherifferne selv opfatter deres Stilling. Man havde i Staten New Jersey sendt en Forespørgsel til samtlige Sheriffer angaaende deres Stilling som Politimyndighed. 16 af 21 Sheriffer svarede, at de ikke tog sig deres Embedspligt som Retshaandhævere videre alvorligt. Men andre gik endnu videre. En Sheriff udtaler, at han i sin 12-aarige Embedstid aldrig har været tilkaldt for at paagribe en Forbryder; en anden svarer med et Spørgsmaal: »Hvorledes venter man, at jeg skal kunne paagribe Forbrydere, naar jeg skal passe Fængslet paa samme Tid?« Endelig erklærer en tredje, at Sheriften ikke skal udføre Polititjeneste uden i Tilfælde af Opløb.

Skønt det af de fleste officielle Rapporter fremgaar, at Sherifferne — bortset fra politisk Virksomhed o. l. — fortrinsvis har viet Fængslerne deres Interesse og Arbejds-kraft, betyder dette ingenlunde, at disse er blot i nogenlunde ordentlig Forfatning. Fængslerne er gennemgaaende indrettet i usunde og uegnede Ejendomme; Fanger af alle Arter er sammenblandede, Varetægtsfanger sidder sammen med Straffefanger, der er idømt langvarig Frihedsstraf. Som foran antydte: Interessen knytter sig alene til de med Fængslet forbundne Indtægter. At Sherifternes Rapporter og Indberetninger er ubrugelige, og at de ikke formaar paa virkningsfuld Maade at anvende de moderne politilekniske Metoder som Identifikationsmetoder, Patruljetjeneste o. s. v. er efter det foranstaaende indlysende, dog fremhæves det, at Fingeraftryksmetoden har vakt Interesse hos en Del Sheriffer og anvendes mere af disse, end man efter deres øvrige Mangel paa Interesse for deres Virksomhed turde vente.

Forfatterens Konklusion bliver herefter, at Embedets Opretholdelse kun skyldes den karakteristiske Vedholdenhed

med Hensyn til de overleverede Institutioner, som i saa høj Grad præger de angelsaksiske Statsforvaltninger. Sheriffen bør fritages for sin Virksomhed som Landkommunens øverste Politimyndighed, som han ikke i nogen Henseende har Kvalifikationer til at bestride.

Den anden traditionelle Politiembedsmand er the constable. Den engelske Constable synes oprindeligt at have været en Militærembedsmand, men hans Hverv gaar i Middelalderen over til at blive Bekæmpelse baade af ydre og indre Fjender. Stillingen, der oprindeligt var anset, tabte efterhaanden i Betydning, og i 1856 afskaffedes Stillingen helt, idet Politiet herefter organiseredes som county constabularies.

I Amerika er the constable folkevalgt, ofte mod den paagældendes Ønske, da Hvervet er besværligt og upopulært; han er sportellønnet, men da Sportlerne er smaa, beklædes Stillingen oftest af Folk i ganske underordnede borgerlige Livsstillinger, Personer, der slet ikke er i Stand til at ofre nogen Tid af Betydning til Hvervets Udførelse. Constablens Funktioner er Polititjeneste under Sheriffens Ledelse, Udførelse af forskellige Forretninger under den civile Retspleje samt Inddrivelse af visse Skatter og Afgifter. Medens der blandt de mange Udtalelser, der refereres af Forfatteren, findes nogle, der hævder, at Constablen gør nogen Nytte i Udøvelsen af de to sidstnævnte Grupper af Funktioner, hersker der almindelig Enighed om, at Værdien af hans Arbejde som Politimyndighed er lig Nul. Mange Steder staar Stillingen ubesat, idet man enten ikke har kunnet formaa nogen til at paatage sig Hvervet, eller man har anset Stillingen for saa unyttig, at man ikke har villet besætte den.

Medens man i England som nævnt i 1856 indførte fast organiserede kommunale Politistyrker til Afløsning af Constable-Systemet, findes der i De Forenede Stater kun hist og her Tilløb til lignende constabularies, men disses Organisation er ganske tilfældig og højst uensartet. Nogle Steder staar Styrken under Sheriffens Ledelse, andre Steder under the county judge's Anførsel eller som visse Færdselspolitistyrker under Vejvæsenets Ledelse. Prosecutor er ligeledes nødt til at holde sin egen — i Reglen ganske lille — Politistyrke for overhovedet at faa noget ud af de kriminelle Undersøgelser, og endog private Politikorps dukker op som f. Eks. det praktisk meget vigtige Bank-Politi, der

er oprettet paa Initiativ af de amerikanske Bankers Sammenslutning, som har officiel Autorisation og staar under Sheriffens Tilsyn.

I England har County Constabulary-Systemet paa en udmærket Maade bidraget til Kriminalitetens Bekæmpelse. Forfatteren fraraader dog Systemets Overførelse til Amerika, idet der allerede i England har vist sig visse Vanskeligheder ved dette særlig paa to Punkter: dels har mange af Korpsene for smaa Styrker, og dels har de mange lokale Grænser virket noget hæmmende paa Effektiviteten. En tredie Vanskelighed vil gøre sig gældende i U. S. A. og her formentlig umuliggøre Systemets Realisation, nemlig de uhyre udstrakte, men svagt befolkede Landdistrikter; disse Egne, der netop i særlig Grad trænger til en bedre Politioordning, vil absolut ikke være i Stand til at skabe lokale Politikorps af tilstrækkelig Styrke og med fornødne Hjælpe-midler.

Der er herefter for Forfatteren ingen Tvivl om, at Spørgsmaalet om Politiets Ordning i U. S. A. maa løses gennem Oprettelse af Statspolitikorps. Statspoliti er for saa vidt ikke noget helt nyt og uprøvet i Nordamerika. Bortset fra de særlige Grænsepolitikorps i Sydstaterne, der gaar helt tilbage til 1835, men som har deres specielle grænsemilitære Formaal, fik allerede i 1865 Staten Massachusetts et lille Statspolitikorps; men det var dog først efter at Pennsylvania i 1905 havde faaet sit »State Constabulary«, at Idéen med Pennsylvania-Systemet som Forbillede slog an i en Række af de mest fremskredne Stater, saaledes at der indtil nu findes Statspoliti i egentlig Forstand i 11 Stater. I 24 andre Stater findes ganske vist mindre Statspolitistyrker, men disse har ganske specielle Opgaver, fortrinsvis som Færdselspoliti, og falder derfor udenfor det af Forfatteren hævdede Statspoliti-Begreb.

Initiativet til Oprettelsen af Statspoliti-Korps er udgaet fra Guvernørerne og skyldes disses Trang til at skabe en Organisation, hvorigennem de bliver i Stand til at gennemtvinge Statens Love paa en mere effektiv Maade, end de ned-arvede Institutioner formaar. Statspolitichefen (the superintendent) udpeges af Guvernøren selv, og han er alene ansvarlig overfor denne. De enkelte Politimænd antages og afskediges alene af Politichefen, uden at der herved gør sig politisk Indflydelse gældende, hvilket for Forf. staar som noget helt nyt og efter amerikanske Forhold enestaaende. Statspolitiet er ud-

styret med den samme almindelige Politimyndighed som Sheriften, Constablen, Municipalpolitiet og de andre lokale Kræfter, og territorielt er dets Virksomhed alene begrænset af Statens Grænser. Statspolitiet kan som Hovedregel forlange, at de lokale Politimyndigheder yder det Bistand, og de staar under Statspolitiets Kommando, naar det findes paakrævet. Sine Steder kræves dog hertil Guvernørens Approbation. Statspolitiets Opgaver er først og fremmest som Ordenspoliti gennem en stærkt udviklet Patruljetjeneste at sørge for den offentlige Fred og som Kriminalpoliti at foretage Undersøgelsen og Forfølgningen af begaaede Forbrydelser. Men til Forfæltterens Sorg har det amerikanske Statspoliti ikke undgaaet at mærke den ogsaa her i Evropa sørgelig bekendte Tendens til at henlægge Øvrighedsforretninger af de mest forskellige Arter under Politiet, hvorved dets Kraft splittes og spildes til Skade for Hovedopgaverne. Det drejer sig saaledes om Veterinærpoliti, Kontrol med Motorkøretøjer, Fabriks- og Sundhedspoliti, Kontrol med Gennemførelsen af Forbudsloven og meget mere. Det har dog vist sig, at flere af de bedste Korps har undgaaet denne Skæbne, som Forf. kraftigt advarer imod.

Politiuddannelsen foregaar paa Politiskoler af tilsvarende Art, som dem der anvendes i Evropa. Varigheden af det Kursus, der skal gennemgaas, forinden en Aspirant kan indtræde i Politistyrken, er fra 1 Maaned til 6 Maaneder og Fagene væsentlig de samme som paa de europæiske Skoler. Det bemærkes, at de moderne kriminaltekniske Hjælpemidler har haft noget vanskeligt ved at vinde Indpas i de amerikanske Statspolitikorps, men at Udviklingen nu skrider rask fremad. I Staten Massachusetts findes endog oprettet et særligt Politilaboratorium.

The coroner, der altid har været en folkevalgt Embedsmand, synes oprindeligt at være oprettet som en Mod-sætning til den kongelige Embedsmand, Sheriften, og have haft delvis fælles Embedsomraade med denne. I De Forenede Stater har the coroner imidlertid altid været en Embedsmand med et ganske specielt Embedsomraade, nemlig at fastslaa — oftest med Bistand af en Jury — Aarsagen til alle Dødsfald, der synes sket ved Vold eller under mistænkelige Omstændigheder. Det drejer sig her ikke blot om Foretagelsen af det faktiske Ligsyn, men ogsaa om Afgørelsen af det juridiske Spørgsmaal: om nogen kan gøres ansvarlig for dette Dødsfald. Embedet findes langt fra i

alle Staterne, men dog i Flertallet af dem, og det giver Forfatteren Anledning til adskillige bekymrede Bemærkninger. Efter sin Natur synes dette Hverv at maatte stille store Krav til sin Udøvers Uddannelse og Evner. Han burde være haade Speciallæge, Politimand og Jurist. I nogle Stater kræves det da ogsaa, at the coroner skal være Læge, og selv i Stater, hvor det ikke er udtrykkeligt foreskrevet, vælges ofte Læger. I Staten New Yorks counties er saaledes 80 % af the coroners Læger, 12 % Balsamerere, Resten Slagtere, Musikere, Bogtrykkere og alt muligt andet. Resultatet af disse Embedsmænds Virksomhed tager Forfatteren ikke i Betænkning at belegne som grænsende til det latterlige. Meget ofte finder der ikke Obduktion Sted, og selv om det er en Læge, der beklæder Embedet, vil han meget sjældent være inde i den specielle Teknik, der kræves af Retslægen, idet den paagældende er en almindelig praktiserende Landlæge. Hvis the coroner og hans Jury har begaaet Fejl med Hensyn til Sagens juridiske Side, kan undertiden the prosecutor (Anklageren), naar Sagen kommer til ham, faa Fejlen berigtiget; men i Tilfælde, hvor den mangelfulde Undersøgelse af det faktiske har ført til Konklusionen »død en naturlig Død« eller »død ved hædeligt Ulykkestilfælde« staar Prosecutor magtesløs. Ordningen giver til Stadighed Anledning til Kompetencestridigheder mellem the coroner, the prosecutor og Politimyndighederne, hvis Embedsomraade undertiden falder sammen, skønt de formelt er uafhængige af hinanden.

At den historiske Coroner bør forsvinde, er der for Forf. ingen Tvivl om. Den ideelle Løsning vilde efter hans Mening være, at disse Undersøgelser foretoges af Politiet, der da til Hjælp ved det egentlige Ligsyn burde have retsmedicinske Eksperter. Det er imidlertid klart, at Sherifpen eller Constablen ikke paa bedre Maade end the coroner kan udføre Undersøgelserne, men naar en tidssvarende Polititjeneste i Landdistrikterne i Fremtiden er gennemført ved almindelig Indførelse af Statspoliti, vil dette staa som the coroners naturlige Arvtager. Som en foreløbig Udvej anbefales, at Virksomheden overgaar til the prosecutor; dette har været forsøgt i et Par Stater og har givet gode Resultater. En helt tilfredsstillende Løsning af Problemet vanskeliggøres tillige af den Kendsgerning, at der ikke i De Forenede Stater — ligesaa lidt som i England, Irland og de engelske Dominions, hvor Coroner-Systemet ogsaa

er bevaret — findes noget retsmedicinsk Institut, og at der derfor findes forholdsvis faa uddannede Retsmedicinere. Naar hertil kommer, at der i det enkelte County er alt for faa Ligsyn, til at der uden urimelig Udgift kunde ansættes een Retslæge i hvert County, synes en Ordning, hvorefter der for større Omraaders Vedkommende ansættes een eller flere Retslæger, hvis Assistance i paakommende Tilfælde kan rekvireres af de lokale Myndigheder, at være den naturlige. Ordninger i denne Retning har man forsøgt gennemført i flere Stater («Medical-examiner-Systemet») i Reglen med den i New Hampshire indførte Plan som Forbillede. I denne Stat findes foruden de egentlige Retslæger tillige en statsansat Ekspert til Udførelse af Obduktioner.

Medens Embedet som justice of the peace i Nutidens England er et ulønnet Æreshvery, hvortil man udnævnes af Kronen, og som alene gaar ud paa Deltagelse i Paadømmelsen af visse kriminelle Sager, omfatter den amerikanske justices Bestilling Behandlingen af saavel kriminelle som civile Retssager samt forskellige administrative Sager og sidst, men ikke mindst Deltagelse i det politiske Liv som Medlem af det stedlige Kommuneraad. Han er folkevalgt og sportellønnet, men Hvervet er ikke særlig eftertragtet, saa at der som oftest vælges Smaafolk, Handlende eller Haandværkere til at beklæde det. Da Antallet af Embeder er alt for stort — ofte mange i eet County — staar en Del ubesatte som alt for lidet indbringende. Den i det engelske Lægdommer-System saa vigtige juridisk uddannede Embedsmand the justices clerk kendes ikke hos Fredsdommeren i det amerikanske Landdistrikt. Det kan herefter ikke virke forbaysende, at Fredsdommerens Domme formelt og reelt lader uhyre meget tilbage at ønske, men dette er trods alt ikke den vægtigste Indvending mod dette Embede. Hvad der derimod virker ganske kompromitterende for Systemet, er Reglen om, at Anklageren i den kriminelle Sag og Sagføreren i den civile Sag frit kan vælge, for hvilken justice indenfor the county han vil indbringe Sagen. Dette har mange Steder medført ganske skandaløse Tilstande. Da the justice er økonomisk interesseret i at faa saa mange Sager som muligt, er det almindeligt, at en Dommer træffer Aftale med Sheriften eller Constablen om, at denne skal indbringe alle sine Sager for ham, og for at begge Parter skal faa saa meget som muligt ud af deres

Virksomhed, organiseres et formelig Afpresningssystem overfor de Tiltalte, der for at undgaa Sagens Offentliggørelse er villige til at yde de to Øvrighedspersoner rigelige Sportler. Ligeledes berettes om Dommere, der overfor tilstrækkelig offervillige Tiltalte er meget tilbøjelige til at henføre Sædelighedsforbrydelser under Paragraffen for Overtrædelse af Forbudet mod at parkere paa Landevejen med slukkede Lygter og derved har skabt sig en stor Forretning. Paa tilsvarende Maade menes det at være almindeligt, at Dommeren har Aftaler med Sagførere om Behandlingen af disses civile Retssager. Omend der nu i disse Beretninger kan være nogen Overdrivelse, er det i alt Fald givet, at en stor Del af the justices er uretskafne og korrumperede i deres Embedsførelse, og at Flertallet af dem er ganske uduelige. Der har da ogsaa i de seneste Aar især i de østlige Stater vist sig stærke Reformbestræbelser med Hensyn til dette misrøgtede Embede. Her skal kun omtales det af Forf. foretrukne Virginia-System, der giver Kommunalraadet Bemyndigelse til at ansætte en enkelt lovkyndig, fastlønnet Dommer. Denne skal rejse rundt i sit County og holde Ret i de forskellige Landsbyer — ugentligt eller maanedligt efter Behovet. Ordningen, der er frivillig, er blevet antaget af 20 counties i Virginia og har givet saa tilfredsstillende Resultater, at den nu er foreslaaet gjort obligatorisk for denne Stats Vedkommende.

I et afsluttende Kapitel, i hvilket Forf. kortlig fastslaar de Hovedtræk, der præger den landlige Kriminalretspleje i Øjeblikket, fremhæver han stærkt de meget store Hindringer, der skal ryddes af Vejen, forinden virkelig forbedrede Forhold kan tilvejebringes. Ikke blot har man at kæmpe mod Traditionen og de formelle Vanskeligheder i de Stater, hvor de nuværende Embeder er foreskrevne i Grundloven, men man skal tillige besejre den store og farlige Modstand, der ydes fra de politiske Partiers Side, idet disse betragter de paa-gældende Embeder mere som vigtige Led i Partimaskineriet end som Institutioner, der skulde varetage fundamentale Samfundsinteresser.

Erik Westerkjær.

Mitteilungen der Kriminalbiologischen Gesellschaft. Band IV: Tagung in Hamburg in der Zeit vom 7. bis 10. Juni 1933. (Ulr. Moser's Verlag, Graz 1933) 280 S. Anmeldt af Sekretær i Indenrigsministeriet, cand. jur. *Knud Larsen*.

Det kriminalbiologiske Selskab, hvis Medlemmer i det væsentlige rekrutteres fra Tyskland og Østrig, men som dog ogsaa har bl. a. enkelte danske Medlemmer, har i sidste Sommer efter 3 Aars Hvil afholdt Møde i Hamborg. Mødets Foredrag og Diskussioner foreligger i trykt Form som 4. Bind af Selskabets Meddelelser i Fortsættelse af de om de foregaaende Møder udgivne Værker.

Forhandlingernes første Del havde til Hovedemne Bidrag til Samling af kriminalbiologisk Materiale og indledes af Prof., Dr. med. *H. Többen* fra Münster. Denne, der i mange Aar har beskæftiget sig med Livsfangers og Drabsmænds Psykologi, havde ved sit Foredrag om »Beobachtungsergebnisse an Lebenslänglichen« sat sig samme Hovedformaal som ved nogle af sine tidligere Arbejder, nemlig ved Gengivelse af kritisk gennemgaaede kriminalbiologiske Enkeltundersøgelser at bidrage til Spørgsmaalet, om den bl. a. i tysk Ret (StrGB §§ 211 og 212) gældende Sondring mellem Mord og Manddrab (»Totschlag«) kan begrundes. Ved Undersøgelser m. H. t. 31 Morderes Forhold søger Forf. at paavise det, som han kalder Gerningsmandens »fjernere« og »nærmere« »Beredskab til Gerningen« (entferntere resp. nähere Tatbereitschaft). Endvidere undersøger han Bevæggrundene til Gerningen samt »situative« og »udløsende« Momenter, der har været af Betydning for Forbrydelsen.

Ved »fjernere Beredskab til Gerningen« forstaar Forf. »Sjælens ringe Modstandskraft overfor antikriminelle Forestillinger, der virker hæmmende m. H. t. Gerningen«. Til denne Gruppe henregner han nedarvede sygelige Fænomener og Gerningsmandens egen Sjæls- og Karaktertilstand, medens Tilbøjeligheden til den enkelte Gerning betegnes som »nærmere Beredskab til Gerningen«. Ved Gennemgang af de nævnte 31 Forbryderes ydre og indre Forhold før og efter Gerningen, herunder deres Familieforhold, Udvikling osv., søger han at paavise de forskellige Momenter, som har medført Gerningen, og giver derefter nogle sammenfattende Bemærkninger.

Selvom det paa Grundlag af det talmæssig forholdsvis

ringe Undersøgelsesmateriale maaske kunde være paakrævet at være noget mere forsigtig ved Udledning af Resultater, end Forf. synes at have været (og navnlig at undlade $\frac{0}{10}$ -Beregninger, der ovenikøbet gaar saa vidt som til 2. Decimal!), er Forf.s Undersøgelser og Resultater af stor Interesse.

Forf. paaviser, at den schizothyme Type hos Mordere ligesom hos »Totschläger«ne er den langt overvejende. Arvelig Belastning med Sinds- og Nervesygdomme, Psykopati, Drikfældighed, Epilepsi og Aandssvagthed — uden at § 51 i den tyske Straffelov forelaa i noget Tilfælde — blev konstateret i 18 Tilfælde og kriminel Belastning i 5. I 22 Tilfælde var Forældrenes sociale Forhold daarlige. I Modsætning til »Totschläger«e, hvor ca. 80 $\frac{0}{10}$ selv var Psykopater, laa $\frac{0}{10}$ -en hos Morderne nede paa ca. 48, og i 42 $\frac{0}{10}$ af Tilfældene kunde der ikke paavises psykiske Abnormiteter hos selve Gerningsmanden.

Af særlig Interesse er ogsaa Aldersundersøgelserne. Ikke mindre end 19 af de omtalte 31 var i Gerningsøjeblikket i en Alder mellem 21 og 30 Aar (ca. 61 $\frac{0}{10}$), et Forhold, der gaar igen hos de andre Drabsmænd (55 $\frac{0}{10}$) og som temmelig tydeligt viser Farligheden hos aktive Forbrydere i denne Alder, en Kendsgerning, som efter Forf.s Mening taler kraftigt imod en Forhøjelse af den saakaldte »Ungdomsalder« (efter StrGB. §§ 55—57: 12—18 Aar, i hvilken Straffen enten skal nedsættes eller bortfalde).

M. H. t. tidligere Straffe viser Forf.s Undersøgelser, at hos Morderne, især Rovmorderne, var tidligere Tyverier den fremtrædende Forbrydelse, medens det hos »Totschläger«e i det væsentlige var Legemsforværmelser.

Forf. afslutter sin Afhandling med at paavise, at tysk Rets Sndring mellem Mord og »Totschlag«, som bygger paa, om »Overlæg« har været tilstede i Gerningsøjeblikket, og som gaar igen i Straffelovsudkastet af 1930, med Rette har været angrebet som Kriterium for en juridisk Sndring og mindst ligesaa vel kan erstattes med Forskellen mellem »Totschläger«ens mere af Sjælelivets emotionelle Sfære fremgaaende Vilje og Morderens mere af Drifts- og Forstandslivets bestemte.

Selskabets Præsident, Professor *Lenz* fra Universitetet i Graz, der samtidig er videnskabelig Leder af den østrigske Forbundspolitidirektions kriminalbiologiske Station i Wien,

holdt Foredrag over »Die krimogenen Persönlichkeitsstrukturen, insbesondere der Asozialen«.

Forf. nævner, at Forbrydelsen efter Aarsagsforskningens nuværende Stade ikke mere anses som Produkt af enkelte indre og enkelte ydre Aarsager. Udgangspunktet er Personligheden som psykofysisk System, overfor hvilket Omverdenen staar som et ved den individuelle Opfattelsesevne ordnet System af Indtryk, og Emnet for Forf.s Undersøgelse er, hvorledes Forbryderens Personlighed er opbygget.

Til Grund for Personligheden ligger som elementære Bestanddele Tilbøjeligheder, Tendenser, Dispositioner, der udspringer af Drifter og er udviklet af Anlæg gennem Opdragelse og Oplevelser; Forf. sammenfatter dem under Betegnelsen »elementære Potenser«; de enkelte Dispositioners gensidige Virkning udgør en Potentialitet af højere Orden, som af Forf. kaldes den »krimogene Struktur«.

Denne Struktur fremtræder paa Grund af Dispositionernes forskellige Forhold (Korrelation) til hinanden forskelligt hos de enkelte Forbrydere. Snart overvejer en enkelt Disposition, f. Eks. utøjlet Sexualdrift, hvilket afføder en saakaldt »Dominantkorrelation«; snart medfører en i og for sig ikke krimogen Disposition, f. Eks. Sorg, en krimogen Disposition, f. Eks. Rus, »Følgekorrelation«. »Udbredningskorrelationen« foreligger, naar en Tendens breder sig udover forskellige Omraader, som f. Eks. naar Asthenikerens Flugt fra Livets Vanskeligheder bliver til Arbejdsskyhed, der atter lader Ønsket om at skaffe sig Livsunderholdet ad let Vej fremtræde. Andre Personer kendetegnes ved »Spændingskorrelationer«, ved hvilke modstridende Tendenser forbliver uden Udligning. Den affektbetonede Selvfølelse (»Ichhaftigkeit«) fører til, at enhver Selverkendelse møder Modstand, og at hemmende Momenter af retlig eller moralsk Art udelukkes (»Udelukkelseskorrelation«).

Paa Grundlag af Undersøgelser af 100 Arrestanter, foretaget af den kriminalbiologiske Station ved Politidirektionen i Wien, og Undersøgelser af Straffefanger i Straffeanstalten i Graz, viser Forf., hvorledes de krimogene Personlighedsstrukturer fremtræder.

Af de 100 Wiener Arrestanter var 46 »extraverte« Personer, Personer hos hvem Indstillingen overfor Omverdenen (»Extraversion«) ikke følges ad med en tilsvarende »Intraversion«, Individets Tilbagevendende til Jeg'et. Af disse 46 var 20 unge Mennesker, hos hvilke ydre Indtryk, Mangel

paa Besindelse, paa aandelig Forarbejdelse af Indtrykkene, Modstand mod ydre Tvang, fantasifuld Indbildningskraft førte til Letsindighed, der atter lod Hæmningerne forsvinde. Misforholdet mellem det ydre Livs Styrke og det indres Svaghed medfører som Følgekorrrelation en udpræget Eftergivenhed overfor Tillokkelser og afføder derved et stort Antal af Lejlighedsforbrydelser. Tilstandens videre Udvikling fører den paagældende Forbryder stadig videre paa den kriminelle Bane, og Undersøgelsesmateriale viser, at 28 af de 46 extraverte Personer var Recidivister, hvoraf 18 var straffet mere end een Gang.

Paa Grund af sin høje krimogene Potentialitet er ogsaa den spaltede (schizothyme) Personlighed af Betydning for den kriminalbiologiske Forskning. Omtrent Halvdelen af de undersøgte Personer hørte til denne Gruppe, der kendetegnes ved Tendens til overdreven eller for ringe Sindsbevægelighed (Hyperæsthesi resp. Anæsthesi) eller ved indifferent Stemning eller Stillestaaen med pludselige Spring fra Modsætning til Modsætning. De ekstreme Tilstande er fremherskende, hvorimod Evnen til at finde Mellemstillinger er ufuldkommen.

Særlig farlig er det schizothyme Temperament, naar det optræder i Forbindelse med andre krimogene Tilbøjeligheder, hvoraf Forf. nævner stærk Intraversion og Extraversion samt overspændt Sexualitet.

Forf. behandler endvidere den ved overdreven Selvfølelse bestemte (»ichhafte«) Personlighed, hos hvilken Jeg'et er den overvejende Maalestok, der medfører visse Følgekorrrelationer. Hos 26 af 33 ved Undersøgelserne fundne »ichhafte« Personer viste sig overdreven Vurdering af deres egen Ydelsesevne, hvilket atter dels førte til Modvilje mod »lavere« Arbejde, dels til stor Tillid til deres Forbrydelsers Udførelse og Chance. Ejendommelig er den forholdsvis hyppige Kombination mellem Selvbetoning og ydre Indflydelse, der efter Forf. formentlig kan forklares ved, at de paagældende Individuer ved Smiger og anden Paavirkning, der tilfredsstiller deres Selvfølelse, let kan influeres.

Endelig anfører Forf. som en Hovedgruppe af krimogene Personer de saakaldte asociale, der er kendetegnet ved Mangel paa eller ufuldkommen Udvikling af Evnen til at foretage moralske Vurderinger. Gruppen omfattede 24 af 100, altsaa næsten en Fjerdedel. Heraf var 8 »ichhafte« Personer, hos hvilke Overudvikling af Selvfølelsen havde

medført, at Evnen til samfundsmæssige Vurderinger kun var rudimentært udviklet. Hos schizothyme Personer kan den bestandige Skiften mellem Aggressivitet og Sløvhed ligeledes føre til asocial Indstilling. Denne kan endelig ogsaa fremkomme som Følge af stærk Selvopholdelsesdrift i Forbindelse med Modvilje mod social Indordning; Tilstanden er bl. a. i de tidligere krigsførende Lande kendt fra saadanne Personer, der i Krigen havde tabt Respekten for fremmed Liv, og for hvilke Mord var blevet et Haandværk. Ogsaa den forfulgte Forbryder, hvis eneste Chance er Begaaelse af nye Drab, Tyverier osv., hører hjemme her.

Forf. sammenfatter sine Undersøgelser ved at paapege, at Straffen overfor den individuelle Gerningsmand ogsaa bør tage Hensyn til hans Personlighedsstruktur, paa hans krimogene Potentialitet. Ved Siden af den aktuelle »Bebrejdelse«, der retter sig imod den i den aktuelle Forbrydelse liggende formelle Pligtstridighed, maa Spørgsmaalet om den »potentielle Pligtstridighed« rejses i hvert enkelt Tilfælde, dog saaledes, at Gerningsskylden er det primære og de foraarsagende krimogene Dispositioner det sekundære, der modificerer Straffen i formildende eller skærpene Retning. Kun Kendskab til Personligheden tillader en Straf-fuldbyrdelse, der svarer til den enkelte, og Forf. afslutter bl. a. med Kravet om ubestemt Straffedom og Sterilisation som nogle af de Midler, der kan modvirke de radikale Tendenser, som selv gentagen Straf ikke har kunnet paavirke.

Som Bilag meddeler Forf. et udfyldt Spørgeskema til kriminalbiologisk Undersøgelse af Forbrydere, her af en 25-aarig gift Barnemorderske, og en statistisk Oversigt over de undersøgte Personers Personlighedsstrukturer.

Professor ved Universitetet i Graz, Dr. *Ernst Seelig*, talte om »Anlage, Persönlichkeit und Umwelt bei jugendlichen Schwerverbrechern Österreichs«. Forf. gaar ud fra, at Forbrydelsen ligesom enhver anden menneskelig Gerning er et Produkt af Omverdenens Indflydelse umiddelbart forud for og i Gerningsøjeblikket og af den paagældendes Personlighed; Personligheden er allerede bestemt ved medfødte Anlæg, — arvede Anlæg og Følger af ydre Indflydelser før Fødslen — og af Omverdenens Indflydelser. Det ældre Standpunkt, hvorefter Forbrydelsen er et Produkt af Anlæg og Omverden, maa derfor modificeres, forsaavidt som Paavirk-

ningen udefra optræder paa to Maader, dels som ydre Faktor ved Udløsningen af den kriminelle Gerning, dels som Faktor ved Tilblivelsen af Personligheden, saaledes som denne foreligger i Gerningsøjeblikket.

Forf.s Undersøgelser, der omfatter alle i Løbet af et halvt Aar i Ungdomsfængselsafdelingen i Graz indleverede Fanger, der skulde udstaa Straf paa over 6 Maaneder, viser, at det hos disse ungdommelige Forbrydere mere er Personligheden end den ydre Situation, der er bestemmende for Gerningens Udløsning, men krimogene eller relativ — d. v. s. kun i særlige Kombinationer — krimogene ydre Situationer er dog medbestemmende i $\frac{2}{3}$ af Tilfældene. Da det her kun drejede sig om ungdommelige Storforbrydere¹⁾, er Tallet formentlig større hos Forbrydere i Almindelighed.

Personlighedsundersøgelserne derimod viser, at medfødte krimogene Anlæg forelaa i det alt overvejende Antal af Tilfælde, medens de krimogene ydre Paavirkninger af Personlighedens Udvikling ikke har tilnærmelsesvis samme Virkning.

Den Lære, som Forf. uddrager af disse Undersøgelsesresultater, er, at Forbedring af Omverdenen kun vil kunne skjule den krimogene Potens. Hvis denne skal formindskes, maa Angrebet rettes ikke saa meget mod den ydre Indflydelse under Udviklingen som mod de medfødte krimogene Anlæg.

Professor *Werner Villinger*, Hamburg, talte om »Arbeitslosigkeit, Arbeitsscheuheit und Verstandesschwäche bei jugendlichen Kriminellen«. Ved 100 Undersøgelser af 14—18-aarige Forbrydere i Hamborg viste det sig, at ikke mindre end 50 var arbejdsløse. Af disse 50 var 3 arbejdssky, hos 12 forelaa Mangler m. H. t. Intelligensen og hos 30 begge Dele, med andre Ord: 90 % af de arbejdsløse Forbrydere maatte antages at være arbejdsløse af Grunde, der laa i deres egen Person (endogen Arbejdsløshed), medens exogen Arbejdsløshed, d. v. s. Arbejdsløshed betinget af ydre Forhold, kun forelaa i 10 % af Tilfældene.

Af de 50 arbejdsløse var 33 infantile og hos 30 var Hjemmets Forhold daarlige. 36 var arveligt belastede. I 17 Tilfælde fremtræder samtlige anførte Forhold samlet.

¹⁾ »Schwerverbrecher«, hvilket Udtryk har en noget anden Betydning end Storforbryder, da det hovedsagelig tager Sigte til Forbrydelsernes alvorlige Karakter, ikke deres Antal.

Forf. beskæftiger sig indgaaende med Arbejdsløshedens, Arbejdsskyhedens og den aandelig Indskrænketheds gensidige Virkning og krimogene Potenser og sammenfatter Resultatet af sine Undersøgelser ved at udtale, at Arbejdsløsheden ikke i og for sig kan siges at medføre den ungdommelige Persons Beredskab til asociale Handlinger. Hvor den optræder, hvilket paa Grund af Arbejdets Karakter (Læretid, Budtjeneste osv.) er forholdsvis sjældent i den omhandlede Aldersgruppe, er den ihvertfald hos de kriminelle Ungdommelige som oftest forårsaget paa Grund af deres egne Evners Svigten eller deres Arbejdsskyhed. Ugunstige Forhold i Hjemmet virker mere fremmende m. H. t. Forbrydelser end Arbejdsløshed; her maa dog erindres, at disse ugunstige Forhold hyppigt hænger sammen med Arbejdsløshed; men ofte er de dog ogsaa Udtryk for Forældrenes biologiske Mindreværd.

Mødets første Afdeling afsluttedes af Politikommissær, Dr. *Roman Loos* fra Wien, der talte om »Die Arbeitsscheu des Kriminellen«.

Ogsaa denne Forf.s Undersøgelser resulterer i en Udtalelse om, at der blandt de undersøgte Personer ikke var en eneste, hos hvem der ikke forelaa skadelige Milieufaktorer eller ugunstige Anlægsfaktorer. Daarlige Milieufaktorer uden tilsvarende ugunstige Anlæg forelaa kun i 14 % af Tilfældene, medens Anlægsfaktorernes Indflydelse var af Betydning i 86 %, i 46 % sammen med Milieuforholdene. Arbejdsskyheden optræder hos alle Konstitutions- og Temperamentstyper, hos alle Intelligensgrader og alle Former af forøget eller mindsket Selvfølelse.

Forf. udtaler sig til Fordel for indgaaende Undersøgelse af dømte Personers Egnethed til Arbejde, forinden de ved Straffuldbyrdelsens Tvang og Opdragelse søges indføjet i det arbejdende Samfund. Samtidig slaar han til Lyd for psykoteknisk Undersøgelse efter Skoletidens Afslutning for ved tidlig Vejledning at undgaa Følgerne af forkert Valg af Levevej.

Mødets anden Afdeling var helliget Temaet: Sikkerhed og Sterilisation. Det indlededes af Belgieren, Professor *Louis Vervaeck*, der talte om »Le traitement des psychopathes délinquants selon la Loi belge de Défense sociale«.

Den paagældende Lov, der er dateret den 9. April 1930,

tjener hovedsagelig to Formaal: dels at sikre Samfundet mod upaavirkelige og abnorme Forbrydere, dels at behandle disse saaledes, at de kan genindtræde i det frie Samfundsliv.

Domstolene kan bestemme, at en Forbryder, der formodes at være anormal, indlægges til Observation paa en Straffeanstalts psykiatriske Anneks. Observationstiden er en Maaned, men kan forlænges indtil $\frac{1}{2}$ Aar.

Den ved Observationen som abnorm erklærede Forbryder kan af Domstolene dømmes til Internering, og denne Beslutning er omgærdet med alle en Straffedomss sædvanlige Garantier. Domstolene bestemmer Interneringstiden, der normalt er 5 Aar, men i visse Tilfælde 10 eller 15 Aar, hvilket afhænger af den »normale« Strafferamme for Forbrydelsen.

Derimod træffes Bestemmelse om Interneringsstedet af særlige Kommissioner, der tager Beslutning efter fornyet Studium af den paagældendes kriminelle Tilbøjeligheder og mentale Tilstand. Kommissionerne bestaar af en af Præsidenten i vedkommende Cour d'appel udpeget »magistrat«, en af Justitsministeren valgt Advokat og af Lægen i det psykiatriske Anneks.

Den af Domstolen fastsatte Interneringstid kan af Kommissionen forkortes, og Løsladelse kan ske paa Prøve, imod at den paagældende undergives et ved Kendelsen bestemt Tilsyn. Forlængelse af Interneringstiden kan derimod kun bestemmes af Domsmyndighederne. — Loven indeholder endvidere visse Bestemmelser m. H. t. til dens Anvendelse overfor Personer, der under Straffuldbyrdelsen konstateres at være abnorme, og endelig nogle Forskrifter for abnorme Personer, der ved Lovens Ikrafttræden allerede havde paabegyndt Afsoning af Straf.

Forf. giver Oplysninger om Bestemmelsen af Begrebet »abnorm« og om Interneringsanstaltternes Art og nævner og imødegaar nogle Punkter i den mod Loven rejste Kritik, hvorefter han giver udførlige Meddelelser om Lovens Resultater.

Foredraget er ikke blot sagligt af stor Interesse og indeholder mange værdifulde Oplysninger, men det udmærker sig ogsaa ved sin klare og »nøgterne« Stil, der i nogen Grad fremhæver det ved Siden af de mange tyske Foredragsholderes unægtelig noget abstrakte og omstændelige Videnskabelighed.

Det samme tør siges om Rigsadvokat *Aug. Goll's* Foredrag om »Die Sterilisierungspraxis in Dänemark und ihre Ergebnisse«, der paa Dansk er offentliggjort i »Politiken«s Kronik den 9., 10. og 12. Juni 1933.

Forf. redegør først for den danske Steriliseringslovs Tilblivelse, gennemgaar Hovedindholdet af den af Kommissionen af 1924 i 1926 afgivne Betænkning og giver Oplysning om Spørgsmaalets Stilling i Udlandet. Derefter refereres Lovens Bestemmelser og sluttelig gives — og dette er Foredragets Hovedemne — interessante Oplysninger om Lovens Gennemførelse og Resultater.

I Modsætning til det ædruelige Arbejde, som Danmarks Indsats paa dette Omraade maa siges at være, staar den med tysk Konsekvens indtil de mindste Enkeltheder udtænkte Sterilisation af racemæssige Hensyn, om hvis videnskabelige Fundering der maaske kan tvivles, jfr. de af Rigsadvokat *Goll* i det foran nævnte Foredrag anførte Bemærkninger herom. Emnet behandles i Mødets to afsluttende Foredrag af Dresdener Professoren, Dr. med. *Rainer Fetscher* og Prof., Dr. jur. *Ernst Rosenfeld* fra Münster.

Fetscher's Foredrag »Zur Theorie und Praxis der Sterilisation«, der ikke saa meget tager Sigte paa kriminalbiologiske Hensyn, som paa Racehygiejne i al Almindelighed, indledes med nogle meget interessante Oplysninger om Antallet af arveligt belastede Personer i Tyskland. Hans derefter følgende Argumentation til Fordel for tvangsmæssig Sterilisation af abnorme Personer er dog noget vel flot, og hans Sandsynlighedsberegninger (f. Eks. S. 253 foroven) kan næppe frikendes for at være tendentiose.

Prof. *Rosenfeld's* Foredrag »Fünf Forderungen an die rechtliche Regelung der Sterilisation« behandler paa klar og indlysende Maade nogle Lex ferenda-Synspunkter, blandt hvilke det er særlig interessant at bemærke, at Forf. i Modsætning til den tyske Lov, der udkom kort Tid efter Mødet, kræver Samtykke fra den, der ønskes steriliseret.

Om Bogen i sin Helhed kan det siges, at den indeholder saa meget nyt og tankevækkende, at den maa have stor Interesse ogsaa for danske Kriminalister. Det er en af Fordelene, som de større Lande har fremfor de mindre, at videnskabelige Specialer snarere kan faa deres egen Organisation og derigennem gøres tilgængelige for andre. Det vil sikkert være af Betydning, om man her i Landet ofrer det Arbejde, som det anmeldte Værk giver Udtryk for, Interesse.

Edmund Mezger: Kriminalpolitik auf kriminologischer Grundlage. Stuttgart 1934. 208 S.

Den tyske Nationalsocialisme har som bekendt sit eget strafferetlige Program. I store Linier og let tilgængelig Form findes det udtrykt i det af den prøjsiske Justitsminister for nyligt udgivne Memorandum »Nationalsozialistisches Strafrecht«, Berlin 1933. I Konsekvens af det nationalsocialistiske Statsideal, der ser den paa Blodfællesskab grundede Folkeenhed som det højeste Gode, maa Strafferetten ubetinget ofre Hensynet til Individet paa den totale Stats Alter. For saavidt Formaålet hermed er at beskytte Staten og derfor dens Sundhed vigtige Retsgoder (Racen, Familien, Nationalformuen, Enkeltpersonen som Celle i Folkeorganismen), er den nationalsocialistiske Straffeteori generalpræventivt bestemt. Lærens nærmere Udformning, f. Eks. i det nævnte Memorandum, viser imidlertid tydeligt, at en mere følelsesmæssigt begrundet Gengældelsestrang i højere Grad end de præventive Betragtninger præger den ny — og inderst inde urgamle — tyske Kriminalpolitik. Straffen bliver paa ny Soning for Forbrydelsen, det krænkede Retsgode drages i Forgrunden paa Bekostning af Specialprævention og Individualisering. Haand i Haand hermed gaar en overordentlig Skærpelse baade med Hensyn til Straffens Midler (Dødsstraf, Legemsstraf, kvalificerede Frihedsstraffe) og det strafbares Omraade.

Den tyske strafferetlige Videnskab staar under denne Udvikling overfor en vanskelig Opgave. Springet fra de sidste Aartiers Reformforslag og hele videnskabelig Litteratur til den nationalsocialistiske Strafferetsopfattelse er stort, men kun de tyske Strafferetsforskere, der i Grundprincipperne akcepterer den ny Lære og dens Indstilling, vil have nogen Mulighed for at faa medbestemmende Indflydelse paa den tyske Strafferet, der nu i hastigt Tempo er under Udarbejdelse.

Professor *Edm. Mezger* i München hører til de Kriminalister, der uforbeholdent har sluttet sig til det tredie Riges Stats- og Strafferetsanskuelser. Han er Medlem af den lille Kommission, der i November forrige Aar blev nedsat af Rigs-Justitsministeriet til Tilvejebringelse af et nyt Straffelovsudkast, og som foruden ham kun tæller faa Navne fra Videnskaben, saaledes Kohlrausch, Dahm og Nagler. Og fra hans Haand foreligger nu — i det ovenfor nævnte Værk »Kriminalpolitik auf kriminologischer Grundlage« — det første betydeligere Forsøg paa at bygge en Bro fra moderne

kriminologiske Undersøgelser og Synspunkter til den nationalsocialistiske Kriminalpolitik.

Forfatteren har anlagt dette Værk som et Tværsnit gennem vor nuværende Viden indenfor Kriminologien, idet han som Basis for Kampen mod Forbrydelsen ønsker at fastslaa det Erfaringsgrundlag, der er tilvejebragt gennem de forskellige Discipliner indenfor Læren om Forbrydelsen, navnlig Kriminalpsykologien og Kriminalbiologien. Det er lykkedes ham at give en tiltrængt haandbogsmæssig Vejledning indenfor den omfattende Litteratur, som under Skabelse af stadigt nye Terminologier arbejder med de vanskelige Grænseomraader mellem Strafferet og Videnskaber som Psykiatri, Psykopatologi, Biologi, Psykologi og Sociologi. Derimod har Forfatterens Forsøg paa at indpasse disse Erfaringer i den nationalsocialistiske Strafferets Idéverden mindre almen Interesse og er i øvrigt præget af en vis Uklarhed og Inkonsekvens.

I det følgende skal der gives en kortfattet Oversigt over Forfatterens Behandling af de vigtigste kriminologiske Opfattelser.

* * *

Professor Mezger sonderer mellem fem Hovedgrupper af Opfattelser vedrørende Forbrydelsens Væsen: den anthropologiske, den psykopatologiske, den biologiske, den sociologiske og den dynamiske Forbrydelsesopfattelse, og undersøger for hver enkelt af disse Grupper Vedkommende det foreliggende Erfaringsgrundlag og Lærens kriminalpolitiske Konsekvenser.

Hvad først angaar den anthropologiske Forbrydelsesteori (p. 11—15), giver Forfatteren en indgaaende Fremstilling af *Lombroso's* Lære med Paavisning af, hvorledes det teoretiske Grundlag for den særlige *Lombroso'ske* Forbrydertype har vekslet og udviklet sig gennem Forfatterens Skrifter, snart under Fremhævelse af Forbryderen som et atavistisk Tilbagefald til det vilde Urmenneske, snart under Fremhævelse af Forbrydermenneskets infantile Karakter med Barnets naive Ufølsomhed, snart saaledes at Tilknytning søges til Psykiatriens Epileptikertype. Mezger fremhæver, at denne Udvikling ikke, som man kunde tro, betyder en principiel Ændring i *Lombroso's* teoretiske Grundlag, idet de atavistiske, infantile og epileptisk-sindssyge Mennesketyper efter *Lombroso's* Opfattelse ingeniunde

er Modsætninger, men blotte Varianter af en og samme patologiske Type, hvad der navnlig kommer frem i Lombroso's modneste Værk, »Forbrydelsens Aarsager og Bekæmpelse«. Forfatteren paaviser endvidere, hvorledes Lombroso selv udsøndrede sin »fødte Forbryder« fra Lejlighedsforbryderen, og fra en Mellemgruppe af blotte »Kriminaloide« (Recidivister og Vaneforbrydere), og at der efter hans endelige Anskuelse maatte regnes med, at kun en Tredjedel af de virkelige Forbrydere faldt ind under den ægte »Delinquente nato«-Type, samt at Lombroso selv for denne Gruppes Vedkommende ikke underkendte de ydre Milieufaktoreres udlosende Betydning. I sin kritiske Vurdering af Lombrosos Lære understreger Forfatteren den skæbnesvangre Sammenblanding, som denne Lære indeholder af de to Spørgsmaal: om der findes fødte Forbrydere, og om disse er udstyret med sikre legemlige Kendetegn. »Lige saa tilhøjelige vi paa Grund af de nuværende biologiske Erfaringer er til at besvare det første Spørgsmaal bekræftende, lige saa sikkert maa det sidste Spørgsmaal — det egentligt afgørende Spørgsmaal for Lombrosos Lære — benægtes«. (p. 19). Den kriminologiske Interesse knytter sig ikke længere til en enkelt menneskelig Særtype, men til samtlige Mennesketyper. Og medens den biologiske Betragtning paa Lombrosos Tid ganske overvejende fæstnede sig ved Hjernebarken, samler Interessen sig nu ved Siden heraf om Rygmarven, det vegetative Nervesystem, de vasomotoriske og indre-sekretoriske Processer, Konstitutionslæren, de arvebiologiske Forskninger m. m. Alligevel frembyder der sig stadig væsentlige Berøringspunkter med den gamle kriminalanthropologiske Opfattelse, navnlig med Henblik paa de af denne Lære konsekvent udsprungne Krav om racehygiejniske Forholdsregler, derunder Sterilisation, der nu træder i Forgrunden i den moderne kriminalbiologiske Opfattelse af Forbrydelsen og i den nationalsocialistiske Strafferet.

* * *

I Afsnittet »den psykopatologiske Forbrydelsesopfattelse« (p. 26—66), hvis Motto er: »Forbrydelse er Sygdom«, giver Forfatteren en instruktiv og værdifuld Gennemgang af Begreberne Psykoser og Psykopatier i Lys af de nyeste Undersøgelser. De egentlige Sindssygdomme, »Psykoser«, defineres i snæver Forstand som middelbare

eller umiddelbare Hjernesygdomme, karakteriseret ved en fremadskridende Proces, der erstatter de normale psykiske Love og Fænomener med fremmede, psykotiske. Indenfor disse sondres atter mellem organisk og toksisk betingede Psykoser, begge foraarsagede »udefra«, derfor »exogene«. Til de organiske Psykoser henregnes navnlig den progressive Paralyse, Hjernesyfilis, senil Demens, Hjernearteriosklerose, Sindssygdomme foraarsagede af Hjernesvulster og ydre Beskadigelser af Hjernen; til de toksiske Psykoser de ved Forgiftning foraarsagede Sindssygdomme, navnlig Alkoholpsykoser. I Klasse med disse Psykoser i snævraste Forstand, der er grupperet efter deres Aarsager, ætiologisk, maa imidlertid for rettlige FormaaIs Skyld stilles de saakaldte funktionelle Psykoser, hvis Fællesmærker ligger i Sygdommens ydre Billede, det symptomatologiske, og som til en vis Grad belinges »indefra«, af Anlægget, »endogent«, uden ubetinget at medføre paaviselige organiske Forandringer af selve Hjernen. Herhen hører de vigtigste Sindssygdomsformer, nemlig Schizofreni'en (dementia praecox, Ungdomsslovsind) og den manio-depressive Sindssygdom samt visse hysteriske og paranoiske Psykoser og den ægte Epilepsi. Lige saa lidt som disse funktionelle Psykoser med absolut Skarphed kan afgrænses fra normale Sjelstilstande, med hvilke de forbindes gennem flydende Overgange, lader de sig dog skarpt afgrænse fra de organiske Psykoser, idet de toksisk betingede Sindssygdomme her danner et Mellemlid, Forskellen synes snarest at være en Gradsforskel end en afgørende Artsforskel. Ved alle Psykoserne betinger Personligheden, Konstitutionen, væsentligt Sygdommens Forløb.

I Modsætning til Psykoserne, Sindssygdommene, der er prægede af deres sygdomsmæssigt fremadskridende Forløb (Proces), staar Psykopati'erne, der karakteriseres som abnorme sjælelige Tilstande, stationære psykiske Anomalier, hvis Rod i Regelen, om end ikke altid, ligger i det medfødte Anlæg, i selve Konstitutionen. I videste Forstand omfatter Psykopatibegrebet alle sygelige Personligheder, derunder ogsaa de intellektuelle Abnormformer (Idioti, Imbecilitet), i snævrere, egentlig Forstand udskydes disse Former fra Begrebet, saaledes at dette indskrænkes til at omfatte de sygelige Personligheder, hvis Abnormitet fortrinsvis ligger indenfor det følelses- eller viljesmæssige Omraade. Endvidere indskrænkes Begrebet i Regelen til at omfatte de

Personligheder, der i Kraft af de omtalte Abnormiteter afviger fra Normen i mindreværdig Retning, i Modsætning til saadanne Personligheder, der vel frembyder psykopatiske Træk, men som dog paa Grund af andre Personligheds-komponenter som Helhed ikke fremtræder som mindreværdige (*«dégénérés supérieurs»*). Trods den gengivne skarpe Begrebsafgrænsning maa det dog erkendes, at Grænserne for Psykopatien ligesom for Psykoserne faktisk er flydende baade i Forhold til Psykoserne og i Forhold til det normale Sjæleliv, med hvilket de forbindes gennem kontinuerlige Overgange. Allerede heraf følger, at der ikke kan gives nogen skarp eller udtømmende Gruppering af Psykopaterne, ej heller af de kriminelle Psykopater. Forfatteren gengiver forskellige Forsøg paa saadanne Grupperinger, navnlig den af *v. Rohden*, *Einführung in die kriminalbiologische Methodenlehre* (1933) foreslaaede (p. 47).

Efter en kort Gennemgang af den psykoanalytiske og individualpsykologiske Straffeteori (p. 56—65), der i det væsentlige ser Forbrydelsen som Udslag af sygelige Fænomener, hvorfor de tages op til Behandling i Forbindelse med den psykopatologiske Forbrydelsesopfattelse, afvises disse Teorier dels — med Rette — under Hensyn til deres Ensidighed, dels ogsaa fordi de kommer i Strid med Strafferettens Egenskab af *«ein Kampfrecht der sozialen, kulturellen und völkischen Evolution»* (p. 65), med hvilken Udvikling de bag Psykoanalysen og Individualpsykologien liggende Tendenser af Forfatteren opfattes som uforenelige.

Kriminalpolitisk resumerer Forfatteren Resultaterne af Gennemgangen af den psykopatologiske Forbrydelsesopfattelse saaledes, at han uden nærmere Begrundelse fastslaar, at man ogsaa fremtidig maa anerkende den sindssyge (psykotiske) Forbryder som utilregnelig og alene undergivet lægelig Kompetence. Derimod maa man *«im Sinne der totalen Staatsauffassung»* indtage en anden Grundindstilling overfor den psykopatiske Forbryder end efter den hidtidige *«liberalistiske»* Opfattelse: *«die strafrechtlichen Folgerungen können insoweit unmöglich mehr vom Individuum und seiner individuellen Beschaffenheit hergeleitet werden. Sie müssen vielmehr ihren Ausgangspunkt in der Totalität der Rechtsgemeinschaft nehmen. Hier aber gilt, dass soziale Stellung und Verantwortlichkeit des Einzelnen in ein korrespondierendes Verhältnis zueinander gebracht werden müssen; wer an jener im Volksganzen vollberechtigt teilnimmt,*

ist für sein Handeln auch voll verantwortlich zu machen«. (p. 66). Denne Argumentation virker dog ikke overbevisende. Den sindssyge Forbryder skal jo ikke anses som fuldt ansvarlig for sine Handlinger, fordi han inden Forbrydelsen og Afsløringen af hans Sindssygdom har handlet som »fuldtberettiget Medlem« af »Folkeenheden«. Hvorfor da antage noget principielt andet om den udtalte Psykopat, der aabenbarer sin Egenskab som saadan gennem sine Forbrydelser? Hvorfor forkaste Muligheden for en Særbehandling, der eventuelt ikke har Karakteren af Straf, men som naturligvis heller ikke skal gaa ud paa at sætte ham paa fri Fod uden nogen Art af Repression? Forfatterens Standpunkt med Hensyn til dette vigtige Spørgsmaal bliver i Virkeligheden kun forstaaeligt, naar man holder sig de i Begyndelsen af nærværende Anmeldelse anførte Betragtninger for Øje. Det kan her bemærkes, at det ovenfor omtalt Denkschrift des preussischen Justizministers forkaster de i Regeringsudkastet af 1925 foreslaaede særlige Sikringsforholdsregler overfor Psykopater, jfr. dette Memorandums p. 138: »Solche neben der Strafe auszusprechenden Sicherungsmassnahmen sind aber zu entlehnen. Sie widersprechen dem Grundsatz der Einspurigkeit der Reaktion des Staates gegen Rechtsbrecher, der auch mit der Anschauung des Volkes im Einklang steht«. I Forhold til dette Memorandum er Mezger iøvrigt moderat. Medens han ubetinget vil erklære Sindssyge for utilregnelige, henstiller nævnte Skrift p. 136 til Overvejelse, »ob nicht auch geisteskranke Verbrecher, die ein todeswürdiges Verbrechen begangen haben, zu töten sind«.

* * *

I Afsnittet om »den biologiske Forbrydelsesopfattelse« (p. 67—139) beskæftiger Forfatteren sig dels med den saakaldte Konstitutionsbiologi og med foreliggende arvebiologiske Undersøgelser, dels udførligt med de i Praxis arbejdende kriminalbiologiske Instituter i Tyskland og Østrig.

Konstitutionsbiologien defineres som den Videnskab, der paa kausalvidenskabeligt Grundlag udforsker de enkelte menneskelige Personlighedstyper med Henblik paa deres legemlig-sjælelige Kendetegn og Ytringsformer. Læren forudsætter saaledes en legemlig-sjælelig Korrelation. Spirer til denne Opfattelse findes allerede i den an-

tike Lære om Temperamenterne med dens Henforelse af den sjælelige Egenart til Blodets Art. Fra nyere Tid foreligger flere interessante Forsøg paa, naturligvis paa andet Grundlag, at skabe en Inddeling baseret paa Temperamentet bestemt efter sjælelig-legemlige Kriterier, saaledes navnlig i den saakaldte franske Temperamentslære (*Sigaud*), uden at disse Forsøg dog har en lignende erfaringsmæssig Underbygning, som den egentlige moderne Konstitutionsbiologi. I Forbindelse hermed omtaler Forfatteren de af *Kretschmer* foretagne vigtige Undersøgelser af psykiske Reaktionstyper og det paa Basis heraf af *Ewald* opstillede Karaktertype-System med dets Sondring mellem Individets Indtryksmodtagelighed overfor følelsesbestemte Oplevelser og overfor driftsbestemte Oplevelser og Individets Retentionsevne overfor hver af disse Grupper af Oplevelser, (p. 70—74). Der gives dernæst en Oversigt over Læren om de endokrine Forstyrrelser, der gennem Paavisningen af de blodkemiske Processers Indflydelse paa det somatiske og sjælelige Liv har givet den legemligt-sjælelige Korrelationshypotese en væsentlig Støtte (p. 75—78), og som er naaet til at opstille en Række »endokrine Karaktertyper« (*Kronfeld, Walter Jaensch, Erich R. Jaensch*). P. 78—104 giver Forfatteren endelig en indgaaende Fremstilling af *Kretschmer's* bekendte Undersøgelser over Sammenhængen mellem Legemsbygning og Karakter og den herpaa opbyggede Læres Betydning i kriminalbiologisk Praxis. Nogle Hovedpunkter skal her gengives. *Kretschmer* sonderer mellem tre forskellige Legemsbygninger: den leptosome eller asteniske, den atletiske og den pykniske Type, karakteriseret henholdsvis ved spinkel, grov og fedladet Vækst. Undersøgelserne har paavist en vis Sammenhæng mellem de to førstnævnte Typer og den schizophrene Sindssygdomsform (*dementia praecox*) og en vis Sammenhæng mellem den pykniske Type og den manio-depressive Sindssygdom, idet de nævnte Typer og Sindssygdomme talmæssigt overvejende er forbundne. Udover disse psykiatrisk betydningsfulde Sammenhænge bestræber *Kretschmer's* Lære sig for at paavise en Forbindelse mellem Legemsbygningstype og Individets sjælelige Præg. Der fremhæves som karakteristiske Temperamentsgrupper dels de schizoide (*schizothyme*) Mennesker, der ligesom de schizophrene overvejende horer hjemme blandt de leptosome og atletiske Typer,

dels de zykløide (zyklothyme), der præger Individerne indenfor den pykniske Formkreds. Medens disse sidste karakteriseres som »gesellig, menschenfreundlich, realistisch und anpassungsfähig«, er den schizoide Type nærmest menneskefjendsk, indadvendt, egoistisk, og medens den zykløide Pyknikers Følelsesliv præges af et roligt flydende, elskværdigt Gemyt, gennemløber det schizoide Menneske en springende Affektkurve fra Kulde til Hede (»Ambivalens«). Disse og lignende Karakteristiker er naturligvis alt for generelle til i sig at have videnskabelig Værdi. De maa kun betragtes som orienterende Sammenfatninger af bredere Undersøgelser, hvis Værdi ligger i Udformningen af en Række Undertyper, som det falder uden for denne Anmeldelses Rammer at komme nærmere ind paa, og som ogsaa hos Mezger kun kan faa en summarisk Omtale. Et Indtryk af den Grundighed, hvormed Kretschmers Undersøgelser af det enkelte Individ foretages, vil man dog uden at gaa til Hovedkilden, kunne faa af det hos Mezger p. 86—94 aftrykte Kretschmerske Psykobiogram.

Om den her omtalte Konstitutionslæres Anvendelse paa Forbrydere findes der fra de sidste Aar en Litteratur, for hvilken Forfatteren gør Rede p. 95 ff. Af dennes Konklusioner kan fremhæves, at *Viernstein* efter Undersøgelse af 150 Tugthusfanger i Straubing, Bayern, anser den schizothyme Reaktionstype for langt mindre strafpaavirkelig end den zykløthyme; at *Michel* efter Undersøgelse af 225 Forbrydere i Graz henregner 89% til den schizothyme og kun 11% til den zykløthyme Formkreds, hvad der stemmer med andre Erfaringer, saaledes *v. Rohden's*, der efter Undersøgelse af 91 sindssyge og 150 normale Forbrydere er kommet til det Resultat, at Procentsatsen af Pyknikere blandt Kriminelle er paafaldende lav. Saavel disse Forfattere som *Böhmer*, der i Monatschrift f. Kriminalpsychologie 1928 har meddelt en Række indgaaende »Untersuchungen über den Körperbau des Verbrechers« er enige om at opfatte den asthenisk-atletiske Type som den forbryderiske Gennemsnitsstype.

P. 104—111 gives en kort, instruktiv Oversigt over de arvebiologiske Grundlag for den nuværende Kriminalbiologi med Gennemgang af Læren om den saakaldte arvelige Belastning, den nyere psykiatriske Nedarvningslære og endelig den moderne Tvillingeforskning (jfr. navnlig Lange: Verbrechen als Schicksal, 1929).

I Tilslutning til denne Gennemgang af Konstitutions- og Arvebiologien meddeler Forfatteren et Uddrag af de kriminalbiologiske Centralinstituters Praksis (p. 111 ff), der giver et interessant Indblik i de anvendte Arbejdsmetoder og de opnaaede Resultater.

Kriminalpolitisk vurderer Forfatteren den arve- og konstitutionsbiologiske Udforskning af Forbryderen meget højt for den fremtidige tyske Strafferet (p. 138—139). De herhen hørende Undersøgelser betegnes som et uundværligt Grundlag for Gennemførelsen af den ny tyske Retsopfattelse, der gennem sin Raceteori skubber den biologiske Betragtning af Individerne i Forgrunden. Hvorledes de kriminalbiologiske Erfaringer strafferetligt skal udnyttes vil Forfatteren dog kun antyde, og det kan ikke nægtes, at disse Antydninger er lidet vejledende. Som Forfatteren selv fremhæver, rykker den nationalsocialistiske Strafferetsopfattelse »das Tat-Prinzip und der Gedanke der Schuld-Vergeltung wieder in den Mittelpunkt des Strafrechts.« Men hvorledes forene dette med, at en kausalvidenskabelig biologisk Erkendelse af den forbryderiske Personlighed skal tillægges central Betydning? Forfatteren udtaler herom følgende dunkle Ord: »... die Schuld selbst ist dabei massgeblich bestimmt durch das Verhältnis der Einzel-Tat zur biologisch erfassten Täter-Persönlichkeit. Denn (?) die staatliche Strafe im totalen Staat trägt in sich die Bestimmung, das artbedingte Verhalten des einzelnen Volksgenossen in ein richtiges und wohlbegründetes Verhältnis zur Gesamtheit des Volkes zu bringen. Vergeltung als Urgrund aller Strafe bedeutet in diesem Zusammenhang der Verantwortung vor dem Volksganzen weit mehr als nach der bisherigen liberalistischen Auffassung, nämlich eine Würdigung des artmässigen, strukturellen Zusammenhangs der Einzel-Tat des Verbrechers«. En lignende Uklarhed gør sig gældende med Hensyn til Forfatterens Stilling til de kriminalbiologiske Undersøgelsers Udnyttelse paa Straffuldbyrdelsens Omraade (p. 139). Den dybere Aarsag til denne Mangel paa Klarhed ligger formentlig i, at Forfatteren ikke erkender, at der bestaar et principielt Modsætningsforhold mellem Gengældelsestanken, ogsaa i den nyeste tyske Udformning, og den naturvidenskabelige biologiske Betragtningsmaade, som Forfatteren paa den anden Side ikke vil opgive, og som jo ogsaa indeholder

værdifuld Argumentation for det af de ny tyske Strafferets-anskuelser forfægtede Program om Sterilisation og Uskadeliggørelse af biologisk mindreværdige Individuer, og som til-lige kan benyttes i Racepolitiken.

* * *

Fjerde Del af Mezgers Bog giver en Oversigt over »den sociologiske Forbrydelsesopfattelse«. Efter en af fyldige bibliografiske Oplysninger ledsaget Gennemgang af samtlige i Betragtning kommende ydre kriminogene Fak-torer, saaledes de »naturlige« Betingelser for Forbrydelsens Tilblivelse (Klima, Aarstider, Gerningssted etc., Race, Køn), Familieforhold, Alder, Konfession, Lektüre, Films etc., øko-nomiske Forhold, Krig, Alkoholisme m. m., gaar Forfatteren over til en Omtale af den enkelte Forbrydelses særlige Psykologi og sociale Betydning (p. 152—59) og de i For-bindelse hermed staaende Spørgsmaal om en psykologisk Inddeling af Forbryderne. Hertil slutter sig en kort og klar Fremstilling og Vurdering af Kriminalstatistiken (p. 159—67) og en Gennemgang af de vigtigste kriminalsociologiske Teorier (v. Liszt, Lacassagne og Lyon-Skolen) (p. 167—72).

Kriminalpolitisk polemiserer Forfatteren mod den bag den »sociologiske Forbrydelsesopfattelse« efter hans Opfattelse liggende økonomiske Materialisme, der konse-kvent fører til at fritage den enkelte for ethvert Ansvar (»tout le monde est coupable excepté le criminel«). En eks-trem Milieuteori strider mod den totale Stats Krav til hver enkelt Folkefælle om »ein standhaftes Verhalten gegenüber den mannigfachen Versuchen und kriminellen Aussenreizen.« (p. 173). Paa den anden Side vil ogsaa den totale Stat til-lægge ganske usædvanlige ydre Faktorer vidtgaaende Betyd-ning, hvor det paagældende kriminelle Forhold ikke ud-springer af forbryderisk Habitus (p. 173).

* * *

Værkets femte og sidste Del fremstiller Forfatterens egen »dynamiske Forbrydelsesopfattelse« (p. 175—204), som han tidligere har skitseret i Monatschrift für Kriminalpsychologie 1927 (»Konstitutionelle und dynamische Verbrechensauffassung«). I Modsætning til de anthropolo-

giske, psykopatologiske, biologiske og sociologiske Opfattelser af Forbrydelsen, der alle gaar ud paa en generaliserende Erkendelse af Kriminaliteten eller Sider af denne, beskæftiger den dynamiske Opfattelse sig med Forbrydelsen som individuel, konkret Foreteelse og med Gerningsmanden som individuel Personlighed, der aldrig fuldt ud lader sig typisere eller rationalt forklare. Den dynamiske Opfattelse hæfter sig endvidere mere ved den aktuelle Gerning og den aktuelt fremtrædende Karakter end ved de potentielle Muligheder, som Individets Anlæg frembyder. Det betones, at der i ethvert Menneskes Anlæg indeholdes en vis »latent Kriminalitet«, og at det afgørende Kriterium for Forbryderen i Forhold til Ikke-Forbryderen derfor ikke kan være Anlægget, »die latente Potentialität«, men derimod »die manifeste Aktualität« (p. 179), hvorved der søges en teoretisk Underbygning for Gerningsprincippet paa Bekostning af Gerningsmandsprincippet. Endelig fremhæves Opfattelsens dynamiske Karakter derved, at den søger at erkende den kriminelle Foreteelse »nicht nur in den einzelnen statischen Elementen, sondern unmittelbar als lebendige Bewegung« (p. 176). Læren søger psykologisk Tilknytning til *Dilthey* og til *Eduard Spranger's* »forstaaende Psykologi« (p. 194), der i Modsætning til den »beskrivende Psykologi« inddrager normative Værdisammenhænge i den psykologiske Betragtning (p. 197). Efter Forfatterens Mening skulde den her skitserede Teori kunne danne det videnskabelige Grundlag for den af Nationalsocialismen ønskede Betoning af Gerningsprincippet i Strafferetten, medens den moderne sociologiske Opfattelse (*v. Liszt*) konsekvent maatte fore til ensidigt at lægge Vægt paa Gerningsmandens Habitus og til en Ophævelse af den enkeltes moralske Ansvar for sine Handlinger. Medens den hidtidige Reformbevægelse i Tyskland forsøgte at løse Modsætningerne mellem det klassiske Gengældelsesprincip og det ny Gerningsmandsprincip gennem et Kompromis, vil den ny nationalsocialistiske Strafferet overvinde disse Modsætninger ikke gennem et uholdbart Kompromis, men gennem en »højere Synthese« (p. 203), idet man baseret paa Gerningsprincippet vil gøre den enkelte ansvarlig overfor Folket for hans Forbrydelse gennem Gengældelsesstraf og baseret paa Gerningsmandsprincippet vil udsondre »folke- og raceskadelige Elementer« fra Helheden gennem Sikkerhedsforholdsregler (p. 203). —

En nærmere Redegørelse for Forfatterens »dynamiske Lære«, hvoraf nu Hovedpunkterne er fremdraget, falder udenfor denne Artikels Rammer. Det maa imidlertid befrygtes, at Læserne selv efter at have fordybet sig i Mezger's egen Fremstilling lige saa lidt som nærværende Anmelder vil vinde nogen virkelig Klarhed med Hensyn til denne Læres filosofiske Konstruktioner eller med Hensyn til Berettigelsen af de kriminalpolitiske Konsekvenser, som Forfatteren drager derfra.

Stephan Hurwitz.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Det nye Tyskland og Straffuldbyrdelsen.

Nye Fuldbyrdelsesregler i Prøjsen.

Af Fængselsinspektør VIGGO WAAGENSEN

Den store Omvæltning, som Tyskland har været Genstand for, har selvfølgelig ogsaa sat sine Spor indenfor Straffuldbyrdelsen. I hvert Fald har Straffuldbyrdelsens Tjenestemænd allerede for længere Tid siden gennem deres Forening »Der verein der deutschen Strafanstaltsbeamten«, givet den nye Stat deres Tilslutning i en Erklæring, som Foreningens Formand: Strafanstaltsdirektor, Dr. juris Otto Weissenreider sidste Sommer har afgivet paa Foreningens Vegne. I denne Erklæring, som Dr. Weissenreider har optrykt i en Artikel i 2. Hæfte 1933 af »Blätter für Gefängniskunde« udtaler han blandt andet: »Som Formand for den siden 1864 eksisterende Forening af tyske Straffeanstaltstjenestemænd, føler jeg mig forpligtet til at aflægge en uforbeholden Bekendelse til den nye Stat, og derfor at give Foreningens korporative Tilslutning til Foreningen af national-socialistiske tyske Jurister.«

I sin Artikel ledsager Forfatteren denne Erklæring med et Par supplerende Bemærkninger, der i det væsentlige giver Udtryk for de samme Tanker, som er kommet til Orde i en følgende Artikel af Fængselsdirektor, Dr. juris *Engelhardt* om »Tjenestemandspolitik som Forudsætning for enhver Fængselsreform«. Forfatterne er enige om, at der i lang Tid blandt Straffuldbyrdelsens Tjenestemænd har hersket en ikke ringe Utilfredshed med den forskellige Stilling, som Magthaverne har indtaget overfor Tjenestemændene og overfor Fangerne. De sidste 14 Aar siges at have været meget vanskelige for Tjenestemændene. De mange Reformers har stillet store Krav til dem, og paa den anden Side er der blevet givet Fangerne en udover alle fornuftige Grænser

gaaende Adgang til at fremføre Klage. Dette har givet Anledning til Bagvaskelse og Mistænkeliggørelse af Tjenestemændene fra de daarligste Fangers Side, og alle Klager er blevet kritikløst modtaget og politisk udnyttet af de socialistiske og kommunistiske Parlamentarikere. Med Bitterhed siges det, at medens man altid paa højere Steder var lydhør overfor enhver Klage fra Fangernes Side, maatte Tjenestemændene være glade, naar de blot overhovedet fik Svar paa deres Henvendelser. Den Uoverensstemmelse, der hidtil har hersket mellem Behandlingen af Tjenestemændene og Behandlingen af Fangerne, er det dog nu ikke Tanken at søge ændret med det Formaal at faa Fangernes Stilling forringet. Ved den Fængselsreform, man nu staar overfor, maa man undgaa den Fejl fra den ene Yderlighed at slaa over i den anden og af Hensyn til Tjenestemandens Rettigheder at glemme Fangernes Anliggender. Det er saa meget mere nødvendigt at tage sig af Fangerne, som den individuelle Behandling af disse, trods de hidtil udfoldede store Anstrengelser, kun er begyndt indenfor meget snævre Grænser. Naar det er gaaet saaledes, skyldes det efter Direktør Engelhardts Mening, at den individuelle Behandling til Dels har været uigennemførlig paa Grund af kollektive Bestemmelser og i visse Henseender ved den »sjælløse psykologiske Indflydelse«. Hvad der forstaas ved denne, kommer Forfatteren dog ikke nærmere ind paa.

Af Tjenestemændene, skriver Direktør Engelhardt, er det paatrængende nødvendigt igen at forlange mere soldatermæssig Underordnelse og militær Tugt. Man maa bort fra den ganske falske Forestilling, at Tjenestemændenes Stilling overfor Staten er et kontraktmæssigt og lønmæssigt Forhold. Tjenestemanden er Nationens 1. Tjener, og han staar ikke overfor den offentlige Vilje som en ligeberettiget Kontrahent. Hvis det foran anførte er Udtryk for den almindelige Mening indenfor Straffuldbyrdelsens Tjenestemænd, maa disse føle den nye Stat som en Befrielse fra et tidligere Regime. Direktør Weissenreider slutter da ogsaa sin Artikel med blandt andet at udtale: Vi har den Tro og fortroingsfulde Vished, at der gennem Førerens Gerninger er banet Vej for en virksom Bekæmpelse af Forbrydelsen. Førerens Statsmandsklogskab vil ogsaa her styre mod det rigtige Maal. Den kommende Lovgivning vil bære Sten til det nye Tyskland, i hvilket stadig den Sætning vil have Gyldighed: *justitia fundamentum regnorum*.

I en følgende Artikel i samme Hæfte af »Blätter für Gefängniskunde« med Titlen »Straffuldbyrdelse, Reformtanker« drager Pastor, Dr. theol., Dr. jur. h. c. og Dr. phil. *Seyfarth* i Hamburg stærkt til Felts mod den Indflydelse, som Marxismen i de forløbne Aar har øvet indenfor Straffuldbyrdelsen. Straffens første Opgave er, siger Forfatteren, at »vække Forbryderens Skyldbevidsthed og at bibringe ham den Overbevisning, at Straffetiden er en Bødstid«. Begreberne Skyld og Synd er imidlertid paa en skæbnesvanger Maade blevet »udvandet« under Indflydelse af den marxistiske Tankegang, idet Fangerne som oftest er blevet betragtet som Ofre for Klasseregimente og de sociale Forhold. Alt, hvad der kun tjener til Fornøjelse og Underholdning for Fangerne, bør efter Forfatterens Mening fjernes; thi den falske Humanitet i Efterkrigsliden har ført til de skadeligste Udvækster. Mandlige og kvindelige Kunstnere af den forskelligste Art har faaet Tilladelse til at foranstalte Koncerter, Teater- og Varietéforestillinger for Fangerne, og i Hamburg »fik en Tugthusfange endog engang Lov til at overrække en af de optrædende Sangerinder en Blomsterbuket«. Mest betegnende for den marxistiske Indstilling overfor Straffuldbyrdelsen finder Forfatteren det, at man i fuldt Alvor har opstillet det Krav, at Fangernes Hustruer og Kærester skulde have Adgang til at holde Weekend i Fængslet og dele Celle med Fangerne for derved at bøde paa deres seksuelle Nød. Hvem »man« er, siger Forf. dog intet nærmere om.

Forf. vil selvfølgelig have den religiøse Paavirkning af Fangerne sat i Højsædet, og han ønsker, at Sjælesorgen og Forsorgen skal gaa Haand i Haand. Den marxistiske Regering har i mange Lande afskaffet de gejstlige Embedsmænd og samtidig til stor Skade for Forsorgsarbejdet gjort dette til et Statsanliggende. Han vil derfor have de gejstlige Embedsmænd genindsat, hvorved de statsansatte Social-Embedsmænd i mange Tilfælde vil blive overflødige. Fængselskærerne skal arbejde Haand i Haand med Præsterne, og da Fangebibliotekerne som Regel er underlagt Lærerne, bliver det en af disses vigtigste Opgaver at rense Bibliotekerne for al den marxistiske Litteratur. Ved Gymnastik og Legemsøvelser vil han have de overdrevne Sportspræstationer af enhver Art afskaffet, da de kun er egnede til at nedbryde Straffens Alvor. Derimod vil han have lagt Vægt paa militære Øvelser. Endelig vil Forf. have al Tobaksrygning i Fængslerne afskaffet, idet han i den kun ser et Udslag af falsk Humanitet.

Det er muligt, at man under den forløbne Reformperiode paa visse Punkter er gaaet for vidt. Det er muligt, at den Underholdning man har foranstaltet for Fangerne, paa sine Steder har været af en Art, som efter vore Begreber gaar ud over, hvad den med Straffen forbundne Alvor kræver. I det store og hele har dog vist de fleste, der har fulgt Udviklingen i Tyskland i det sidste Aarti, faaet Indtrykket af, at der er gjort et stort og maalbevidst Arbejde for at skabe en Straffuldbyrdelse, der aabnede Mulighed for en virkelig socialpædagogisk Indvirkning. Ikke mindst indenfor Socialforsorgen har der sikkert været skabt meget, der kan være et Forbillede for andre. Det vil derfor forekomme de fleste herhjemme, at det er med lidt for letkøbte Argumenter, at Pastor Seyfarth nu fejer hele denne Del af Straffuldbyrdelsen til Side.

Ved en Lov af 1. August 1933, hvortil slutter sig en Tjeneste- og Fuldbyrdelsesplan af s. D., er der givet nye Regler for Straffuldbyrdelsen i Projsen.

I Loven fastslaas det, at det er Straffens Opgave i første Række eftertrykkelig at bibringe Fangen Forstaaelse af, at han skal sone sit Brud paa Statens Retsorden gennem den som et føleligt Onde udformede Frihedsberøvelse. Frygten for paa ny at lade sig underkaste Straffens Onde skal gøres saa levende hos ham ved den Maade, Straffen fuldbyrdes paa, at den danner en Hæmning mod Fristelsen til at begaa ny Forbrydelser ogsaa hos den Forbryder, der ikke er modtagelig for en indre Opdragelse. Det her angivne Maal skal forfølges med Alvor og med ubønhørlig, men retfærdig Strengthed.

De nye Regler gøres til Genstand for nærmere Omtale i en Artikel i Tidsskriftet »Der Strafvollzug« af Strafanstalts- oberdirektor *Vacano*, Berlin-Plötzensee, med Titlen »Fra den blaa til den brune Tjeneste- og Fuldbyrdelsesplan«. Titlen har Relation til, at de nye Regler er udkommet i et Bind med brunt Omslag i Modsætning til de ældre Regler, der var hæftet i blaat Omslag.

Forfatteren gør opmærksom paa, at de i 1923 fastsatte Fuldbyrdelsesregler endnu ikke var væsentlig forskellige fra de gamle Regler fra 1902, idet de om Frihedsstraffen bestemte, at der med Tilføjelsen af Strafondet og med Opretholdelse af Tugt og Orden skulde tilstræbes aandelig og sædelig Højnelse og Bevarelse af Sundhed og Arbejdskraft,

og at disse Maal skulde forfølges med Alvor og Fasthed, Retfærdighed og Menneskelighed under Hensyn til den enkeltes Personlighed, Gerning og Fortid. De betonedes saaledes endnu Tilføjelsen af Strafondet.

»Uro« kommer efter hans Mening først ind i Straffuldbyrdelsen ved den i 1929 udstedte i rødt indbundne Forordning om Straffuldbyrdelse gennem Klasser.

Ved disse Regler blev det »ikke Fangens Arbejde, men det Arbejde, som blev gjort overfor Fangen«, der blev Grundlaget for Straffuldbyrdelsen, og herved har man efter hans Skøn overskredet Opdragelsestanken. Bag Forordningen af 1929 laa en i og for sig rigtig Tanke om Sortering af Fangerne efter deres præsumptive Opdragelsesmulighed. Men Fuldbyrdelsen gennem Klasseoprykning medførte for en Del af Fangerne, og særlig for dem med de alvorlige Straffe, en saadan Tilvænnning til Anstaltslivet, at Frihedsstraffen mere og mere tabte sin general-præventive Virkning blandt Befolkningen. Den fastsatte Fordeling af de forskellige Klasser i særlige Anstalter havde derhos en Tilbagegang i Fangernes Arbejdsydelser til Følge.

Som andre i de senere Tider givne Bestemmelser indenfor Straffuldbyrdelsen, der har virket i høj Grad uheldig paa denne, nævner Forfatteren Bestemmelsen om, at de demokratisk valgte Medlemmer af Tjenestemandsudvalget, hvis egentlige Opgave det var at varetage Tjenestemændenes Interesser overfor Administrationen, fik Sæde og Stemme i Anstaltsskonferencerne (Funktionærmøderne) og derved Indflydelse paa en Række Spørgsmaal, som intet havde med Varetagelsen af Tjenestemændenes Interesser at gøre. Den eneansvarlige Anstaltsleder blev herigennem stillet under et parlamentarisk Tryk af sine underordnede Tjenestemænd.

Dertil kom de Fængselsraad, som den marxistiske Justitsminister *Rosenfeld* indførte i 1919, og som blev valgt af de stedlige kommunale Raad efter Partistillingen indenfor disse.

Den gammel-projsiske Agtelse hos Tjenestemændene for deres Leder, og dennes Fasthed og Dygtighed har dog hidtil formaaet at hindre en Forskydning af Ansvar fra Lederen til en anonym Korporation (Anstaltsskonferencen) og at holde uberettigede Indblandinger fra Fængselsraadene i Anstaltens indre Forhold borte.

Ud fra denne Kritik af de senere Tidens Reformers ser Forfatteren selvfølgelig i de nye Regler af 1. August 1933

en Befrielse fra den tidligere Tids Regime, »Med den for den egne Elan har Prøjsens nationale Regering igen skabt sunde Forhold indenfor vort faglige Gebet uden derfor at falde tilbage til gold Reaktion«.

»Princippet for Straffuldbyrdelsen er ikke mere et paa Grund af et overkompliceret System udflydende og dermed sig selv splittende og i opdragende Henseende umuligt Generalangreb paa hele Fangebestanden, men en Fastholdelse af Statens Indespærringsfront lige overfor Forbryderskaren gennem Strengthed og Alvor, forbundet med en stadig Svækkelse af denne Front lige overfor de Mennesker, der særlig er modtagelige for sædelig Paavirkning.«

Den Enkeltthed og Klarhed, der præger de nye Bestemmelser, skyldes i første Række, at man har opgivet Forordningen af 1929. »Straffuldbyrdelsen er ikke mere et Opdragelsesmaskineri, i hvilket alt Materiale uden Hensyn til dets Kvalitet bliver forarbejdet, men et Institut, i hvilket Straffuldbyrdelsens Personligheder frit kan udfolde sig og — uden det tidligere tidspildende formelle Haarkloveri — mere end hidtil kan anvende hele deres Kraft paa Menneskene selv, og i første Række de Mennesker, der er det opdragende Arbejde værd«.

»Genindførelsen af det rene Førerprincip« ses deri, at de før omtalte Fængselsraad er afskaffet, og at det underordnede Personales Adgang til at lade sig repræsentere i Anstaltskonferencerne (Funktionærmøderne) er bortfaldet. »Sammenligningen af Anstaltslederen med Kaptajnen paa et Skib har atter faaet sin Betydning«. »Indenfor Anstalten gælder atter Autoritetsprincippet fra øverst til nederst«.

Af de nye Bestemmelser skal iøvrigt særlig følgende fremhæves:

Tugthusstraffen har igen faaet anvist en Særstilling, idet det bestemmes, at Tugthusstraffen som den strengeste Straf tydelig skal adskille sig fra Fængselsstraffen i den Maade, paa hvilken den fuldbyrdes, og at Tugthusfangerne skal holdes skarpt sondret fra de øvrige Straffanger. Denne skarpe Sondring var opgivet ved Anordningen af 1929 for Psykopat- og Udgangsanstaltens vedkommende.

For Fængselsfangernes vedkommende bestemmes det, at de Fanger, der ikke tidligere har været straffede, eller i hvert Fald i de sidste 5 Aar ikke har været straffet med en Frihedsstraf paa mere end 6 Maaneder og ikke har været straffet flere Gange med Frihedsstraf, skal holdes

afsondret fra de øvrige Fanger i særlige Anstalter eller Anstaltsafdelinger. Straffe paa mere end 3 Maaneder skal fuldbyrdes i Anstalter, der ledes af en Tjenestemand, for hvem den ledende Stilling er hans Hovederhverv.

Det progressive System afskaffes fuldstændig for al Tugthusstraf. For Fængselsstraffen bibeholdes det i de foran nævnte Særanstalter for ikke tidligere straffede, naar Straffetiden er over 9 Maaneder. Den med dette System forbundne stadige Opfordring til Fangerne om at yde en Indsats af alle deres Kræfter skal vække og befæste Fangernes sædelige Sind til Pligtopfyldelse og Underordnelse og skal udover Dagen for hans Løsladelse paavirke ham i hans Indstilling overfor Stat og Folkefællesskab.

Om Fangearbejdet hedder det, at det danner Grundlaget for en ordnet og effektiv Straff fuldbyrdelse. Ved Valg af Arbejde skal Konkurrence med det private Erhverv saa vidt muligt undgaas. Paa Opdyrkning af udyrket Land skal der lægges særlig Vægt.

Fangernes hele Livsophold skal ligge under, hvad der bliver de erhvervslose Folkefæller til Del, der uden egen Skyld er revet ud af Arbejds- og Erhvervslivet.

Begunstigelser skal være en ganske særlig Undtagelse. De kan kun tildeles i et saadant Omfang og en saadan Rækkefølge, som er forenelig med Orden og Sikkerhed i Anstalten og med Straffens Væsen som et Onde. De maa ikke gore Straffen behageligere, men skal tjene den opdragende Tanke. Nydelsesmidler som Begunstigelser er utilstedelig.

Om Fangernes Adgang til at fremføre Klage bestemmes det, at Fangerne har Ret til at klage over de Forholdsregler, der træffes overfor dem med Hensyn til Fuldbyrdelsen. Mellem den trufne Forholdsregel og Klagens Indsendelse skal der dog være forløbet mindst 24 Timer. Fælles Klage fra flere Fanger er ikke tilladt.

Om Forsorgsarbejdet overfor Fangerne hedder det, at det er et almindeligt Anliggende for Folk og Stat, og at dets Maal er at understøtte den straffede, naar han efter Løsladelsen vil føre en lovlydig Tilværelse. Det strider imod Hensigten med dette Arbejde, saafremt det udoves paa en saadan Maade, at det berøver Fangen Omsorgen for Fremtiden. Det skal tværtimod vække hans egne Kræfter og Virkelyst.

Forsorgsarbejdet paalægges i første Række de gejstlige

Tjenestemænd, men Lærerne skal yde deres Medvirkning hertil.

Straffangerne er pligtige at deltage i Gudstjenesten, med mindre de af Fængslets Leder er fritaget herfor, og hvor der er ansat gejstlige i egentlige Tjenestemandstillinger, skal Gudstjeneste afholdes saa ofte, at hver Fange kan deltage een Gang ugentlig.

Undervisningen skal i første Række tage Sigte paa at vække og pleje Tanken paa en bevidst frivillig Underkastelse under Loven og en pligtopfyldende Indordnelse under Fællesskabet. De tyske Folke- og Marchsange skal indøves saavel under selve Undervisningen som i Anstaltskoret. Blæseinstrumenter tillades derimod ikke.

I Fangebiblioteket skal der særlig lægges Vægt paa saadanne Bøger, som indeholder en kraftig opadstræbende Nations Aand og en viljemæssig Beredvillighed til Skabelse af Bevidstheden om et sundt Folkefællesskab.

Aviser tillades det kun de Fanger, som behandles efter det progressive System, at læse og kun paa overste Klasse. Kun nationalt indstillede Aviser og Tidsskrifter taales.

Endelig indrømmes der Fængselslederne Beføjelse til under Straffen at give Fængsels- og Hæstefanger fri i indtil en Uge, naar særlige Grunde gør det paatrængende nødvendigt og højere Myndigheders Sanktion ikke forinden kan indhentes.

Mindre Meddelelser.

Nye tyske Lovbestemmelser om Sterilisation og Kastration.

Den 1. Januar 1934 traadte i Kraft en omfattende tysk Lov af 14. Juli 1933, »Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses«, hvis Tekst er saalydende:

§ 1.

Wer erbkrank ist, kann durch chirurgischen Eingriff unfruchtbar gemacht (sterilisiert) werden, wenn nach den Erfahrungen der ärztlichen Wissenschaft mit grosser Wahrscheinlichkeit zu erwarten ist, dass seine Nachkommen an schweren körperlichen oder geistigen Erbschäden leiden werden.

Erbkrank im Sinne dieses Gesetzes ist, wer an einer der folgenden Krankheiten leidet:

1. Angeborenem Schwachsinn,
2. Schizophrenie,
3. Zirkulärem (manischdepressivem) Irresein,
4. Erblicher Fallsucht,
5. Erblichem Veitstanz (Huntingtonsche Chorea),
6. Erblicher Blindheit,
7. Erblicher Taubheit,
8. schwerer erblicher körperlicher Missbildung.

Ferner kann unfruchtbar gemacht werden, wer an schwerem Alkoholismus leidet.

§ 2.

Antragsberechtigt ist derjenige, der unfruchtbar gemacht werden soll. Ist dieser geschäftsunfähig oder wegen Geistesschwäche entmündigt oder hat er das achtzehnte Lebensjahr noch nicht vollendet, so ist der gesetzliche Vertreter antragsberechtigt; er bedarf dazu der Genehmigung des Vormundschaftsgerichts. In den übrigen Fällen beschränkter Geschäftsfähigkeit bedarf der Antrag der Zustimmung des gesetzlichen Vertreters. Hat ein Volljähriger einen Pfleger für seine Person erhalten, so ist dessen Zustimmung erforderlich.

Dem Antrag ist eine Bescheinigung eines für das deutsche Reich approbierten Arztes beizufügen, dass der Unfruchtbarzumachende über das Wesen und die Folgen der Unfruchtbarmachung aufgeklärt worden ist.

Der Antrag kann zurückgenommen werden.

§ 3.

Die Unfruchtbarmachung können auch beantragen:

1. Der beamtete Arzt,
2. Für die Insassen einer Kranken-, Heil- oder Pflegeanstalt oder einer Strafanstalt der Anstaltsleiter.

§ 4.

Der Antrag ist schriftlich oder zur Niederschrift der Geschäftsstelle des Erbgesundheitsgerichts zu stellen. Die dem Antrag zugrunde liegenden Tatsachen sind durch ein ärztliches Gutachten oder auf andere Weise glaubhaft zu machen. Die Geschäftsstelle hat dem beamteten Arzt von dem Antrag Kenntnis zu geben.

§ 5.

Zuständig für die Entscheidung ist das Erbgesundheitsgericht, in dessen Bezirk der Unfruchtbarzumachende seinen allgemeinen Gerichtsstand hat.

§ 6.

Das Erbgesundheitsgericht ist einem Amtsgericht anzugliedern. Es besteht aus einem Amtsrichter als Vorsitzenden, einem beamteten Arzt und einem weiteren für das deutsche Reich approbierten Arzt, der mit der Erbgesundheitslehre besonders vertraut ist. Für jedes Mitglied ist ein Vertreter zu bestellen.

Als Vorsitzender ist ausgeschlossen, wer über einen Antrag auf vormundschaftsgerichtliche Genehmigung nach § 2 Abs. 1 entschieden hat. Hat ein beamteter Arzt den Antrag gestellt, so kann er bei der Entscheidung nicht mitwirken.

§ 7.

Das Verfahren vor dem Erbgesundheitsgericht ist nicht öffentlich.

Das Erbgesundheitsgericht hat die notwendigen Ermittlungen anzustellen; es kann Zeugen und Sachverständige vernehmen sowie das persönliche Erscheinen und die ärztliche Untersuchung des Unfruchtbarzumachenden anordnen und ihn bei unentschuldigtem Ausbleiben vorführen lassen. Auf die Vernehmung und Beeidigung der Zeugen und Sachverständigen sowie auf die Ausschliessung und Ablehnung der Gerichtspersonen finden die Vorschriften der Zivilprozessordnung sinngemässe Anwendung. Ärzte, die als Zeugen oder Sachverständige vernommen werden, sind ohne Rücksicht auf das Berufsgeheimnis zur Aussage verpflichtet. Gerichts- und Verwaltungsbehörden sowie Krankenanstalten haben dem Erbgesundheitsgericht auf Ersuchen Auskunft zu erteilen.

§ 8.

Das Gericht hat unter Berücksichtigung des gesamten Ergebnisses der Verhandlung und Beweisaufnahme nach freier Überzeugung zu entscheiden. Die Beschlussfassung erfolgt auf Grund mündlicher Beratung mit Stimmenmehrheit. Der Beschluss ist schriftlich abzufassen und von den an der Beschlussfassung beteiligten Mitgliedern zu unterschreiben. Er muss die Gründe angeben, aus denen die Unfruchtbarmachung beschlossen oder abgelehnt worden ist. Der Beschluss ist dem Antragsteller, dem be-

amtierten Arzt sowie demjenigen zuzustellen, dessen Unfruchtbarmachung beantragt worden ist, oder, falls dieser nicht antragsberechtigt ist, seinem gesetzlichen Vertreter.

§ 9.

Gegen den Beschluss können die im § 8 Satz 5 bezeichneten Personen binnen einer Notfrist von einem Monat nach der Zustellung schriftlich oder zur Niederschrift der Geschäftsstelle des Erbgesundheitsgerichts Beschwerde einlegen. Die Beschwerde hat aufschiebende Wirkung. Über die Beschwerde entscheidet das Erbgesundheitsobergericht. Gegen die Versäumung der Beschwerdefrist ist Wiedereinsetzung in den vorigen Stand in entsprechender Anwendung der Vorschriften der Zivilprozessordnung zulässig.

§ 10

Das Erbgesundheitsobergericht wird einem Oberlandesgericht angegliedert und umfasst dessen Bezirk. Es besteht aus einem Mitglied des Oberlandesgerichts, einem beamteten Arzt und einem weiteren für das deutsche Reich approbierten Arzt, der mit der Erbgesundheitslehre besonders vertraut ist. Für jedes Mitglied ist ein Vertreter zu bestellen. § 6 Abs. 2 gilt entsprechend.

Auf das Verfahren vor dem Erbgesundheitsobergericht finden §§ 7, 8 entsprechende Anwendung.

Das Erbgesundheitsobergericht entscheidet endgültig.

§ 11.

Der zur Unfruchtbarmachung notwendige Chirurgische Eingriff darf nur in einer Krankenanstalt von einem für das deutsche Reich approbierten Arzt ausgeführt werden. Dieser darf den Eingriff erst vornehmen, wenn der die Unfruchtbarmachung anordnende Beschluss endgültig geworden ist. Die oberste Landesbehörde bestimmt die Krankenanstalten und Ärzte, denen die Ausführung der Unfruchtbarmachung überlassen werden darf. Der Eingriff darf nicht durch einen Arzt vorgenommen werden, der den Antrag gestellt oder als Beisitzer mitgewirkt hat.

Der ausführende Arzt hat dem beamteten Arzt einen schriftlichen Bericht über die Ausführung der Unfruchtbarmachung unter Angabe des angewendeten Verfahrens einzureichen.

§ 12.

Hat das Gericht die Unfruchtbarmachung endgültig beschlossen, so ist sie auch gegen den Willen des Unfruchtbarzumachenden auszuführen, sofern nicht dieser allein den Antrag gestellt hat. Der beamtete Arzt hat bei der Polizeibehörde die erforderlichen Massnahmen zu beantragen. Soweit andere Massnahmen nicht ausreichen, ist die Anwendung unmittelbaren Zwanges zulässig.

Ergeben sich Umstände, die eine nochmalige Prüfung des Sachverhalts erfordern, so hat das Erbgesundheitsgericht das Verfahren wieder aufzunehmen und die Ausführung der Unfruchtbarmachung vorläufig zu untersagen. War der Antrag abgelehnt worden, so ist die Wiederaufnahme nur zulässig, wenn neue Tatsachen eingetreten sind, welche die Unfruchtbarmachung rechtfertigen.

§ 13.

Die Kosten des gerichtlichen Verfahrens trägt die Staatskasse. Die Kosten des ärztlichen Eingriffs trägt bei den der Krankenversicherung angehörenden Personen die Krankenkasse, bei anderen Personen im Falle der Hilfsbedürftigkeit der Fürsorgeverband. In allen andern Fällen trägt die Kosten bis zur Höhe der Mindestsätze der ärztlichen Gebührenordnung und der durchschnittlichen Pflegesätze in den öffentlichen Krankenanstalten die Staatskasse, darüber hinaus der Unfruchtbargemachte.

§ 14.

Eine Unfruchtbarmachung, die nicht nach den Vorschriften des Gesetzes erfolgt, sowie eine Entfernung der Keimdrüsen sind nur dann zulässig, wenn ein Arzt sie nach den Regeln der ärztlichen Kunst zur Abwendung einer ernsten Gefahr für das Leben oder die Gesundheit desjenigen, an dem er sie vornimmt, und mit dessen Einwilligung vollzieht.

§ 15.

Die an dem Verfahren oder an der Ausführung des chirurgischen Eingriffs beteiligten Personen sind zur Verschwiegenheit verpflichtet.

Wer der Schweigepflicht unbefugt zuwiderhandelt, wird mit Gefängnis bis zu einem Jahr oder mit Geldstrafe bestraft. Die Verfolgung tritt nur auf Antrag ein, den Antrag kann auch der Vorsitzende stellen.

§ 16.

Der Vollzug dieses Gesetzes liegt den Landesregierungen ob. Die obersten Landesbehörden bestimmen, vorbehaltlich der Vorschriften des § 6 Abs. 1 Satz 1 und des § 10 Abs. 1 Satz 1, Sitz und Bezirk der entscheidenden Gerichte. Sie ernennen die Mitglieder und deren Vertreter.

§ 17.

Der Reichsminister des Innern erlässt im Einvernehmen mit dem Reichsminister der Justiz die zur Durchführung dieses Gesetzes erforderlichen Recht- und Verwaltungsvorschriften.

§ 18.

Dieses Gesetz tritt am 1. Januar 1934 in Kraft.

Som det ses, bygger denne Lov paa et rent eugenisk Grundlag, idet Forudsætningen for Indgreb er, at den paagældende selv er »erbkrank« : behæftet med nogen af de i § 1 angivne Lidelser, og at det efter Lægevidenskabens Erfaringer med stor Sandsynlighed maa forventes, at hans Afkom vilde lide af svær legemlig eller aandelig arvet Defekt. Fra det rent eugeniske Grundlag afviges dog ved Bestemmelsen i § 1 i. f. om, at den, der lider af svær

Alkoholisme kan steriliseres. Det Indgreb, som Loven under de af den omhandlede Forudsætninger og Betingelser giver Adgang til, er kun Sterilisation ad kirurgisk Vej (altsaa Vasektomi og Salpingektomi), medens Kastration (Fjernelse af Kønsglandlerne) ikke er hjemlet; efter § 14 er nemlig Kastration — saavel som Sterilisation udenfor denne Lovs Betingelser — kun tilladt paa rent medicinsk Indikation og da kun med den paagældendes Samtykke. Hvis Begæringen om Sterilisation i Henhold til Loven alene hidrører fra den paagældende selv, kan den tages tilbage lige til det sidste, saaledes at Operationen i dette Tilfælde aldrig kan udføres mod hans Vilje. Er derimod Begæringen fremsat eller tillige fremsat af andre, som ifølge §§ 2 og 3 kan fremsætte en saadan — altsaa Værge, Embedslæge eller Lederen af Sygehus, Plejeanstalt eller Straffeanstalt — kræves ikke den paagældendes eget Samtykke, og i disse Tilfælde bliver Operationen, naar der er truffet retsgyldig Bestemmelse om dens Foretagelse, om fornødent at udføre med Anvendelse af umiddelbar Tvang. Bestemmelsen træffes af særlige Domstole i 2 Instanser med de ejendommelige Navne »Erbgesundheitsgericht« og »Erbgesundheitsobergericht«, iøvrigt ens sammensatte, idet de begge bestaar af en Dommer og to Læger. Loven har ingen Bestemmelse om, at Ægtefællen skal samtykke i eller blot høres om Andragendet. Ejendommelig er Bestemmelsen i § 13 om Afholdelsen af Omkostningerne ved Sterilisationen, hvorefter disse altid — i hvert Fald med det nødvendige Mindstebeløb — skal afholdes af andre end den paagældende selv, ogsaa naar denne er i Stand til at udrede dem og selv har begæret Sterilisationen foretaget.

Ligeledes fra 1. Januar 1934 er der imidlertid ved en anden ny Lov i Tyskland skabt Hjemmel for i visse Tilfælde at foretage egentlig Kastration udenfor Tilfælde af medicinsk Indikation og mod den paagældendes Vilje, nemlig som Appendiks til Straf, der idømmes farlige Sædelighedsforbrydere. En Lov af 24/11 1933, »Gesetz gegen gefährliche Gewohnheitsverbrecher und über Massregeln der Sicherung und Besserung«, indfører som § 42 a i den tyske Straffelovbog et System af Sikkerhedsforanstaltninger, hvis Pkt. 5 er »Entmannung gefährlicher Sittlichkeitsverbrecher«. De nærmere Betingelser for saadan Kastration lyder i § 42 k saaledes:

Das Gericht kann neben der Strafe anordnen, dass ein Mann, der zur Zeit der Entscheidung das einundzwanzigste Lebensjahr vollendet hat, zu entmannen ist,

1. wenn er wegen eines Verbrechens der Nötigung zur Unzucht, der Schändung, der Unzucht mit Kindern oder der Notzucht (§§ 176 bis 178) oder wegen eines zur Erregung oder Befriedigung des Geschlechtstrieb begangenen Vergehens oder Verbrechens der öffentlichen Vornahme unzüchtiger Handlungen oder der Körperverletzung (§§ 183, 223 bis 226) zu Freiheitsstrafe von mindestens sechs Monaten verurteilt wird, nachdem er schon einmal wegen einer solchen Tat zu Freiheitsstrafe rechtskräftig verurteilt worden ist, und die Gesamtwürdigung der Taten ergibt, dass er ein gefährlicher Sittlichkeitsverbrecher ist;
2. wenn er wegen mindestens zwei derartiger Taten zu Freiheitsstrafe von mindestens einem Jahr verurteilt wird und die Gesamtwürdigung der Taten ergibt, dass er ein gefährlicher Sittlichkeitsverbrecher ist, auch wenn er früher wegen einer solchen Tat noch nicht verurteilt worden ist;
3. wenn er wegen eines zur Erregung oder Befriedigung des Geschlechtstrieb begangenen Mordes oder Totschlags (§§ 211 bis 215) verurteilt wird.

Bestemmelsen indeholder endvidere følgende Forældelsesregel:

Eine frühere Verurteilung kommt nicht in Betracht, wenn zwischen dem Eintritt ihrer Rechtskraft und der folgenden Tat mehr als fünf Jahre verstrichen sind. Eine frühere Tat, die noch nicht rechtskräftig abgeurteilt ist, kommt nicht in Betracht, wenn zwischen ihr und der folgenden Tat mehr als fünf Jahre verstrichen sind. In die Frist wird die Zeit nicht eingerechnet, in der der Täter eine Freiheitsstrafe verbüsst oder auf behördliche Anordnung in einer Anstalt verwahrt wird.

Endvidere bestemmes det, at en forudgaaet udenlandsk Dom ligestilles med en indenlandsk, naar den herved paadømte Handling efter tysk Ret vilde være en Forbrydelse eller Forseelse af den i Pkt. 1 omhandlede Art. — Efter Pkt. 2 og 3 kan, som det ses, Kastration paabydes allerede ved den første Domfældelse. — Endvidere hjemles der med Hensyn til denne nye Forholdsregel tilbagevirkende Kraft af Loven, idet Overgangsbestemmelsen Art. 5 i Pkt. 3 fastsætter:

Verbüsst jemand nach dem 1. Januar 1934 auf Grund eines vor diesem Zeitpunkt ergangenen Urteils eine Freiheitsstrafe und wäre die Anordnung seiner Entmannung zulässig gewesen, wenn die

Vorschrift des § 42 k des Strafgesetzbuchs schon bei der Aburteilung gegolten hätte, so kann das Gericht die Entmannung des Verurteilten nachträglich anordnen, wenn die öffentliche Sicherheit es erfordert.

Kastrationsdekretet maa bringes til Udførelse inden 5 Aar, da det efter Forløbet af dette Tidsrum er forældet. Sager, hvori der formenes at burde være Spørgsmaal om at paalægge Kastration, skal af Amtsrichter henvises til Schöffengericht, hvis ikke en højere Instans er den kompetente Ret. Operationen skal udfores paa et Sygehus af en for det tyske Rige approberet Læge og, om fornødent, under Anvendelse af direkte Tvang. — Efter Bladmeddelelser er Loven anvendt allerede i første Halvdel af Januar, idet Retten i Dessau dømte to Sædelighedsforbrydere til Tugthusstraf og Kastration.

Som det vil ses, er denne Adgang til Kastration af Sædelighedsforbrydere vidt forskellig fra den Adgang, der i Danmark er hjemlet ved § 1 i Loven om Sterilisation af 1/6 1929, hvor Muligheden af Kastration alene er hjemlet efter udtrykkeligt Ønske af den paagældende selv, der ønsker at befries for Faren for at begaa fremtidige Sædelighedsforbrydelser, medens Kastration ikke kan paatvinges nogen, idet den ikke kan anvendes som Straf, Strafappendiks eller Strafsurrogat.

O. Haack.

Om Virkningerne af den danske Sterilisationslov (Nr. 130 af 1. Juni 1929) har Rigsadvokat *Aug. Goll* paa Kriminalbiologische Gesellschafts Møde i Hamburg i Juni 1933¹⁾ givet følgende Oplysninger:

Kastreret blev (indtil 1. Maj 1933) ialt 41 Mænd, ingen Kvinde. Formaalet var hos alle af kriminal-politisk Karakter. Bortset fra en enkelt, en 63aarig Mand, der ikke turde stole paa i Længden at kunne modstaa sine homoseksuelle Drifter, var de kastrerede enten tidligere straffede Personer (ialt 9) eller Personer, der var dømt til Internering eller Sikkerhedsanbringelse paa ubestemt Tid (ialt 31).

¹⁾ Se Anmeldelse af »Mitteilungen der Kriminalbiologischen Gesellschaft. Band IV: Tagung in Hamburg in der Zeit vom 7. bis 10. Juni 1933« foran p. 154 f. f.

Tilfældene fordeler sig saaledes:

Anbringelse	Uterlighed mod Drenge osv.	Uterlighed overfor Smaa piger	Ekshibi- tionisme	Voldtaegt o. lign.	Ialt
Straffeanstalt	4	1	1	—	9
Psykopat- forvaringsanstalt	14	3	(1)	—	17
Aandssvageanstalt	4	—	1	6	11
Sindssygehospital og Epileptiker- anstalt	1	—	—	2	3

Gennemsnitsalderen for samtlige kastrerede Personer laa omkring 42 Aar.

Kun i et Tilfælde (41aarig Lærer, dømt til Internering for Uterlighed mod Drenge, betinget Løsladelse ca. 17 Maaneder efter Operationen) skele der Tilbagefald.

Mindre vidtgaaende Indgreb (Vasektomi hos Mænd, Salpingektomi hos Kvinder) blev foretaget i 62 Tilfælde (11 Mænd, 51 Kvinder). Formaålet var altid af social-human Karakter, at kunne gengive den personlige Frihed uden Fare for Afkom. Bortset fra 1 paa Sindssygehospital anbragt Mand var de saaledes behandlede Personer alle aandssvage.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

Tidsskrift for Rettsvidenskab. Ny række XII, Hft. 3—4.

O. Solnørdal: Den Trøndske almenningensretten i gamalnorsk tid. (Tillæg til forannævnte Hft. 3—4).

Edmund Mezger: Kriminalpolitik auf kriminologischer Grundlage. Stuttgart (F. Enke) 1934.

Defensor legis. 1933 Nr. 11—12, 1934 Nr. 1.

Nær og Fjern (Dansk Fangeblad) Nr. 228—34.

The journal of criminal law and criminology. Vol. XXIV Nr. 4—5.

Nordisk kriminalteknisk Tidsskrift. 3. Aarg. Hft. 12, 4. Aarg. Hft. 1.

Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. Aarg. 24 Hft. 11—12, Aarg. 25 Hft. 1.

Hermann Kantorowicz: Tat und Schuld. (Orall Füssli. Zürich u. Leipzig) 1933.

Strafprozessordnung, 3. Aufl., Nachtrag nach dem Stand v. 1. Februar 1934, ved Dr. *Otto Schwarz*. Berlin & München (E. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung) 1934.

Die Ergänzungen zum Strafgesetzbuch bis 24/1 1934, ved Samme, samme Forlag.

Tidskrift, utg. av Juridiska Föreningen i Finland. 1933 Hft. 4 - 6. 1934 Hft. 1.

Svensk Juristtidning 1933 Hft. 6, 1934 Hft. 1.

Zeitschrift f. die gesamte Strafrechtswissenschaft. Bd. 53, Hft. 5.

Forbrytelse og straff.

Av byråchef KRISTIAN HANSSON.

(Efter et foredrag i Studentersamfundet i Trondheim høsten 1933).

Det går neppe en dag uten at dagsavisen stiller oss overfor forbrytelsen som aktuelt fenomen. Folk flest tar dagens forbrytterrappport som en selvfølgelig nyhet. Er handlingen særlig grov eller opsiktsvekkende, ryster man litt på hodet, drøfter kanskje detaljene en dag eller to, så er det hele glemt for nye større eller mindre sensasjoner. Stopper vi engang iblandt op og tenker oss om, blir vi dog snart klar over at forbrytelsen som samlet realitet er et omfattende og dyptgripende samfundsonde. Bare den direkte økonomiske skade løper jo år om annet op i verdige summer, selv i et mindre land som Norge. I større land blir summene rent fantastiske. Den økonomiske skade som forbryterne f. eks. volder i De Forente Stater, er nylig av en amerikansk dommer anslått til mellem 11 og 13 milliarder dollars pr. år. Beløpet overstiger hvad Statene hadde i årlig utgift til verdenskrigen og svarer omtrent til de samlede årlige forvaltningsutgifter for enkeltstatene og forbundsregjeringen. I tillegg til den økonomiske skade kommer hvad forbrytelsen representerer av spilte krefter og muligheter, av sjelelig skade og ødeleggelse, av lidelse og bekymring for familien o. s. v. Søker man for alvor å sette sig inn i dette uhyre kompleks av materiell og åndelig skade, av menneskelig ulykke, blir det innlysende at dette samfundsonde ikke er noget som bare vedkommer politi, dommere og fengselsfolk. Det kaller på oppmerksomheten hos enhver ansvarsbevisst borger i landet.

Det blir et spørsmål av overordentlig viktighet om samfundets kamp mot dette stadig aktuelle og alltid levende skadefenomen blir ført på en god eller slett måte.

Som vi vet har samfundets reaksjon mot forbrytelsen gjennom tidene foregått i de forskjelligste former. Blader man i gamle krøniker om disse ting, er det en rystende opfinnsomhet som møter en i retning av tortur og utpekulerte pinsler. Straffemetodene var fylt av en gru som ikke er til å fatte for vår tids mennesker. Vi ser på disse straffemetoder som barbari og umenneskelighet, men for å være rettferdige må vi være opmerksom på at eldre tiders mennesker hadde en helt annen innstilling overfor misdæderen enn det moderne samfund har. Vi må gå ut fra at datidens mennesker oppfattet sine grufulle straffemetoder som nødvendige — omtrent på samme måte som vi oppfatter våre nuværende straffeformer. Den utvikling som er foregått til våre dager i retning av å humanisere og rasjonalisere straffemetodene er et interessant kapitel i menneskehetens kulturhistorie. Den viser oss bl. a. at opfatningen av forbrytelsen er blitt vesentlig anderledes enn før.

For å få oversikt over det moderne samfunds innstilling overfor forbryterondet kan vi begynne med å spørre: Hvorfor straffer vi? Hva er hensikten med straff? Som svar er det først lett å skille ut visse motiver som i eldre tid var fremherskende formål for straff, f. eks. hevn — gjengjeldelse. Nutidens lovgivning har mer og mer arbeidet sig bort fra prinsippet om at straffen skal være en gjengjeldelsesakt overfor lovbrøteren. At straffen som et onde der følger umiddelbart på et lovbrudd, ofte oppfattes og føles som en gjengjeldelse, særlig av forbryteren selv, er ikke til å undgå. Men gjengjeldelsestanken kan prinsipielt ikke aksepteres som noget formål for straffen. Det grunnmotiv som straffanvendelsen i nutidens civiliserte samfund bygger på er beskyttelsessynspunktet. Samfundet må beskyttes og sikres mot forbrytelsen. I dette hensyn

ligger både den etiske berettigelse for straffetruslen og den prinsipielle begrensning for straffutøvelsen. Også i eldre tid betraktet man straffen som et middel til å beskytte samfundet, men reaksjonen var dengang mere mekanisk, utvortes, samtidig som midlene var langt voldsommere — og som det synes ganske uten ethvert hensyn til de personer straffen rammet. Forskjellen mellom gammel og ny straffemetode kan uttrykkes slik at man i eldre tid først og fremst straffet handlingen, mens straffen nu prinsipielt tar sikte på gjerningsmannen. Erfaring og bedre innsikt har lært oss at samfundet beskyttes best ved at de enkelte forbrytere blir gjenstand for en mest mulig formålstjenlig behandling. Det er spesialprevensjonen som i første rekke danner basis for straffutøvelsen. Deri ligger ikke nogen prinsipiell fornektelse av straffens generalpreventive virkning: d. v. s. den avskrekkende virkning som frykten for straff normalt utover på forbryteren. Vi må jo fremdeles regne med at bevisstheden om den påfølgende straff i nogen grad avholder folk fra å begå straffbare handlinger. Avskrekkelsen var tidligere nettop straffens hovedopgave: Ved å gjøre straffen så hård og grufull som mulig og ved å fullbyrde f. eks. dødsstraff og andre pinefulle straffer offentlig mente man at den skulde avholde andre fra å begå forbrytelser. At denne kullsviertro på straffens avskrekkende virkning ikke svarte til forventningene viser bl. a. hvad der fortelles fra England på dronning Elisabeths tid: Lommetyveri var dengang belagt med dødsstraff. Ikke destomindre blev der stadig begått lommetyverier ved de offentlige henrettelser av mordere eller andre forbrytere.

Nu vet vi at straffens avskrekkende virkning som motivdannende faktor er hoist variabel og usikker. Overfor de egentlige forbrytere er straffetruselen av tvilsom verdi. Den gjør sig ihvertfall bare gjeldende overfor dem som har evne til å la sig påvirke. Overfor de mere eller mindre abnorme — og denne gruppe er relativt stor — har straffen ingen nevneverdig hemmende virkning. Det samme er nok til-

felle med en rekke andre forbrytergrupper, f. eks. visse sedelighetsforbrytere og andre affektforbrytere og kanskje storparten av vaneforbryterne. Ved en undersøkelse som østerrikeren professor Michel for en tid siden har foretatt av 302 vaneforbrytere, forklarte samtlige at de for forbrytelsen aldri regnet med å bli fakkert. De gikk ut fra at bare en av 100 blir tatt og hver og en stoler på lykken for sin del¹⁾. Etter det vi vet og det vi kan slutte oss til er situasjonen altså den at straffens avskrekkende virkning overfører en stor del av forbryterne — kanskje de presumptivt farligste — er av relativ liten betydning. Hos den lovyldige del av befolkningen: almenheten i det store og hele er det ikke frykten for straff som avholder fra forbrytelser. Det er ganske andre hemninger som her er virksomme. Først og fremst de almindelige moralbud. Straffeloven har her mere indirekte betydning forsåvidt som den er med og opprettholder den almindelige samfundsmoral. Erkjennelsen av straffen som en formålsrettet aksjon mot den enkelte og bevisstheten om dens relativt begrensede evne til å avskrekke de egentlige forbrytere er av vesentlig betydning når man skal drøfte de enkelte straffemidler. Holder vi så klart for øie at straffens hovedformål er å beskytte samfundet, er der foreløbig avgrenset en nogenlunde oversiktlig ramme for praktisk straffanvendelse.

For å få et nogenlunde riktig bilde av forbrytelsen som samfundsfenomen er det imidlertid også av interesse å se litt på forbrytelsens årsaker, såvidt det er mulig å erkjenne dem.

Hvad kommer det av at folk begår straffbare handlinger? Hvad er det som gjør en mann til en lovbrøyer? Spørsmålet er overordentlig viktig. Likesåvisst som en læge ikke kan bekjempe sykdommen før han er klar over hvad sykdomsfenomenet kommer av, like sikkert er det at vi trenger kunnskap om forbrytelsens årsaker for å kunne bekjempe

¹⁾ Kinberg: Aktuella Kriminalitetsproblem, s. 174.

den effektivt. Det er gjort prisverdige tiltak for å trenge tilbunds i denne kompliserte materie, og viktige iakttagelser er allerede gjort. Men ennå er det langt igjen før vår erkjennelse på dette område kan arbeide med eksakte og sikre kjennsgjerninger. Etter den oversikt man nu har over problemet kan vi skille mellom to hovedgrupper av årsaker: nemlig de individuelle, d. v. s. alle de handlingsmotiver som henger sammen med den enkeltes personlighetspreg og de mere ytre årsaker: de handlingsimpulser som forbryteren får utenfra, f. eks. gjennom sine levekår, sitt miljø o. s. v.

Hvor meget skyldes nu mannen selv og hvor meget eller lite kan vi skrive på de ytre omstendigheters kappe? Et generelt svar på dette spørsmål lar sig efter min mening ikke gi. Vi har her med levende mennesker å gjøre, og hvor omhyggelig man enn vilde prøve å rubricere de enkelte tilfelle, vilde der bli mange usikre og variable faktorer som lett vil forstyrre enhver sikker slutning. Nettopp det variable i materialet har da også fått uttrykk i de mest avvikende opfatninger. I 1876 hevdet den italienske læge *Lombroso* i et skrift »Forbrytermennesket« (*L'uomo delinquente*) at der kan opstilles en bestemt type av «fødte forbrytere»: en spesiell mennesketype som adskiller sig fra den normale ved særlige legemlige og åndelige degenerasjonstegn. Han bygget resultatet på omfattende naturvidenskabelig granskning og hans teori blev grunnlaget for den såkalte antropologiske skole, som efterhvert fikk mange tilhengere. Lombrosos lære er jo nu forlatt i dens outrerte form, men han har iallfall æren av å ha rettet oppmerksomheten den riktige vei, nemlig mot forbryteren selv. I motsetning til dette hevder den såkalte sociologiske skole at det er de ytre livskår: opdragelse, miljø, økonomiske forhold etc. som er de altoverveiende årsaker til forbrytelsen. Man oppfatter den vesentlig som et sosialt årsaksbestemt fenomen. Moderne opfatning aksepterer ingen av disse to ytterstandpunkter. Nøiaktig studium og inngående analyse av for-

bryterfenomenet har vist oss at der i utpreget grad er et samspill av årsaker tilstede. Vi vet at de individuelle særpreg hos et menneske kan ha grunnleggende betydning for vedkommendes handlemåte, men vi erkjenner også at de ytre omstendigheter i mange tilfelle kan være med og bestemme eller stimulere handlingsutslaget. Tendensen i nyere tids forskning synes dog avgjort å gå i retning av at det er de individuelle årsaker som spiller hovedrollen. Særlig er det etterhvert blitt mer og mer klart hvilken nøie sammenheng der er mellom sjelelig abnormitet og forbrytelse. Ved en undersøkelse som for noen år siden blev foretatt i De Forente Stater av 823 fanger, fant man at de sjelelige faktorer i 68 % av tilfellene var årsak til forbrytelsen. En tilsvarende undersøkelse av 608 nyinnkomne fanger i Sing-Sing viste at ca. 59 % var mere eller mindre åndelig defekte. I Rom undersøkte man for en 4—5 år siden 8000 fanger og fant at over halvparten (4364) viste ganske betydelige abnorme drag. I den undersøkelse jeg har nevnt av østerrikeren professor Michel (av 302 vaneforbrytere) fant han at 83 % viste større eller mindre psykopatiske trekk.¹⁾ Lignende iakttagelser har man gjort i andre land. Arvelighetsforskningen og undersøkelser av anleggets betydning for individets handlinger peker også i retning av at de personlige elementer spiller en vesentlig rolle for handling i den ene eller annen retning.

De ytre omstendigheter som kan tenkes å påvirke et menneskes handling er det vanskelig å måle rekkevidden av. Det er rimelig å tenke sig at fattigdom, uheldige familieforhold, slett opdragelse o. l. kan disponere et menneske for straffbare handlinger. Undersøkelser f. eks. av familieforholdene har vist at antallet av forbrytere fra ulykkelige hjem (skilsmisse, separasjon, dødsfall) prosentvis er langt større enn for den øvrige befolkning. Hvilken rolle fattigdom og vanskelige livskår spiller for straffbare tilboielig-

¹⁾ Kinberg: Aktuelle Kriminalitetsproblem, s. 167 flg.

heter kan imidlertid vanskelig påvises. Personlig tror jeg man gjør rett i ikke å overdrive betydningen av disse ytre omstendigheter. De fleste formuesforbrytelser f. eks. (tyveri, underslag, bedrageri o. s. v.) skjer ikke av nød, ikke for å opholde livet, men av andre grunner. Det er også klart for enhver at den altoverveiende del av den fattige befolkning er hederlige mennesker. Tendensen til å begå vinningsforbrytelser er sikkert ikke større hos folk i vanskelige økonomiske kår enn hos de bedre stillede klasser. Dette bekreftes også av en undersøkelse som engelskmannen Goring foretok i 1919 av 3000 engelske fanger. Han fant at formuesforbrytelsene prosentvis fordelte seg temmelig likt mellom de forskjellige befolkningsgrupper.

Ser man på en aktuell foreteelse som arbeidsløsheten skulde man vente at den i betydelig grad vilde øke forbrytelsenes antall, hvis teorien om de ytre omstendigheters innflytelse holdt stikk. Nogen nærmere undersøkelse av forholdet foreligger ennå ikke. Ingen kan derfor benekte at den i noen grad spiller inn, men det er overveiende sannsynlig at noen særlig merkbar innflytelse på forbrytertallet over den ikke. Den altoverveiende del av de arbeidsløse har sikkert ikke større tilbøielighet til å begå forbrytelser enn den øvrige del av befolkningen. En engelsk forfatter som har behandlet spørsmålet i en bok fra 1933 uttrykker dette slik: Det merkverdige er ikke at forbrytelsen i noen grad kan være øket på grunn av arbeidsløshetskrisen, men at den er øket så lite!¹⁾

En nøktern betraktning av forbrytelsens årsaker fører altså til den konklusjon at samfundets reaksjonsmidler må sette inn hos det enkelte individ. Det gjelder derfor først og fremst å få det best mulige kjennskap til det menneskemateriale vi har å operere med.

Hvad er det så for slags folk som begår straffbare handlinger? Et utførlig svar på spørsmålet vilde kreve mere

¹⁾ E. Roy Calvert and Theodora Calvert: *The Lawbreaker* (London 1933) s. 48.

tid enn jeg har til rådighet. Jeg må derfor nøie mig med en mere skjematisk oversikt. Vi kan straks konstatere at forbryterne representerer en høist uensartet masse av individer. En nærmere analyse vil bringe for dagen de mest forskjelligartede typer. Vi møter den unge forbryter som for første gang kommer i konflikt med straffeloven. Vi treffer leilighetsforbryteren som et enkelt feiltrin fører i fengsel — for første og kanskje siste gang. Vi har den faste stok av vaneforbrytere i de forskjellige variasjoner: den indolente løsgjengertype som på grunn av lathet og hang til lediggang stadig begår forbrytelser og de mere professionelle yrkesforbrytere som så å si har valgt forbrytelsen som erhverv. Vi har drankerne: sløve og evneløse individer som på grunn av alkoholmisbruk rammes av lovens arm på den ene eller annen måte. Innenfor alle disse grupper har vi så mere eller mindre representert psykopaterne og de sjelelig abnorme: personer med utpregede sykdoms- eller svakhetstegn i åndelig henseende. Dette er stort sett de viktigste hovedtyper som strafferettspleien får under behandling.

Holder vi oss for øie de to hovedprinsipper som moderne straffanvendelse bygger på, nemlig samfundets beskyttelse på den ene side og formålsmessighet i straffemidlene på den annen side, vil alle forstå at samfundet må reagere forskjellig overfor de forskjellige typer. For å hindre en ungdom eller en annen førstegangs- eller leilighetsforbryter fra å begå en ny forbrytelse — og dette er den egentlige opgave — er det ikke nødvendig å bruke samme midler som overfor en professionell skapsprenger. Alle nyere straffelover har derfor også søkt å gjennomføre differentieringen som prinsipp i strafferettspleien.

La oss se litt på hvordan dette er gjennomført i Norge og enkelte andre steder.

Overfor de unge lovovertredere og enkelte leilighetsforbrytere har man siden straffeloven trådte i kraft i 1905 anvendt påtaleundlatelse. Man sier som så: Overfor

den unge eller overfor førstegangsbryteren er det kanskje unødvendig å bruke straff. Vi lar være å reise tiltale denne gang og gir ham en chance til å vise om han kan avholde sig fra nye forbrytelser. Påtaleundlatelsen skjer alltid på vilkår som nærmere er angitt i straffeprosessloven. Hovedvilkåret er at vedkommende ikke gjør sig skyldig i nogen ny forbrytelse i løpet av en viss frist. Den siktede får klar beskjed om at hvis han påny forgår sig må han også svare for de handlinger han denne gang slipper for.

Finner påtalemyndigheten at det er grunn til å reagere noget sterkere, kan den bringe saken for domstolen, som når vilkårene etter loven er tilstede, kan idømme betinget straff, det vil si den dømte blir ilagt en viss straff, men slipper på visse betingelser å sone den. Hovedvilkåret er også her at han ikke innen en viss frist gjør sig skyldig i ny forgåelse. Påtaleundlatelse og betinget dom brukes i stigende utstrekning og med rette. Resultatene viser at disse reaksjoner er tilstrekkelige til å avholde en rekke lovover-tredere fra å begå nye forbrytelser. I 1924 og 1925 fikk 1048 personer betinget undlatelse av påtale. Av disse var det 18% som ikke bestod prøven. 82% greide sig. 1799 personer fikk i de samme år betinget dom på fengsel. 19% bestod ikke prøven, 81% greide sig. For de betinget dømte utgjorde den innsparte straff ca. 60.000 dagers fengsel. (Senere statistikk foreligger ikke). Erfaringen viser altså at der er håp for mange av de unge som kommer inn på forbryterbanen. I dette ligger en tilskynnelse til å gå videre i retning av formålstjenlig behandling av de unge lovover-tredere. Det er jo ungdommen som rekrutterer forbryter-verdenen, og det man her greier å redde, blir en varig vinning for samfundet. Andre land har forlengst innsett dette. I England har man f. eks. siden 1908 gjennom-ført en utmerket behandling av de unge mellom 16 og 21 år i de såkalte Borstal institutions. Istedenfor straff blir de unge dømt til et tidsbegrenset ophold i en slik anstalt. Behandlingen tar sikte på ved opdragende påvirkning i

videste forstand å gjøre de unge til nyttige samfunnsborgere som for fremtiden kan holde sig vekk fra forbryterbanen. Resultatene er meget gode. Antallet av dem som klarer sig, varierer fra omkring 50% og op til 71%.¹⁾ De som anbringes i Borstals uten først å ha vært i fengsel eller reformskoler, opnår de beste resultater. Kriminaliteten i England er inntil de siste år gått overordentlig sterkt ned. Det er forsåvidt illustrerende at man efterhvert har kunnet nedlegge en mengde fengsler. I 1877 hadde man over 100 forskjellige fengsler i England. I 1913 var tallet gått ned til 56 og i 1932 til 36.²⁾ Det er neppe nogen tvil om at den rasjonelle behandling av ungdomskriminaliteten er en medvirkende årsak til denne store nedgang.

I Danmark har man i den nye straffelov som trådte ikraft 1. januar 1933, også etablert en særskilt behandling af de unge forbrytere, nemlig det såkalte ungdomsfengsel. Ordningen der bygger i det vesentlige på samme prinsipp som de engelske borstalinstitusjoner.

I Norge har vi foreløbig en reform bare på papiret. Vi fikk i 1928 en lov om opdragende behandling av unge lovovertredere som i korthed går ut på arbeidsopplæring av unge personer mellom 18 og 23 år. Dommeren kan gi bemyndigelse til å anbringe domfelte i arbeidsskole istedenfor i fengsel. I arbeidsskolen kan han beholdes inntill 3 år og skal da løslates på prøve. Han kan også løslates på prøve for den tid. Behandlingen i arbeidsskolen tar sikte på å utvikle de unges arbeidsevne og fremme deres moralske og fysiske utvikling. Ved siden af den faglige opplæring i de enkelte arbeidsgrener skal elevene også få annen tjenlig undervisning. Den plan som her foreligger er utvilsomt et skritt i den riktige retning, og vi får håpe det blir mulig å sette loven i kraft om ikke altfor lang tid. En annen viktig reform som heller ikke er satt i kraft av

¹⁾ Calverts: The Lawbreaker, s. 198.

²⁾ Calverts: The Lawbreaker, s. 113.

mangel på midler, er forandringen i loven om forsømte barn av 1930, som utvider vergerådernes virkefelt til barn mellom 16 og 18 år. Disse to lover supplerer hverandre. Først når de blir satt ut i livet, kan vi si der er gjennomført en rasjonell behandling av den unge lovbrøyer i Norge.

Overfor de andre forbryterkategorier har vi inntil for en 3—4 år siden utelukkende anvendt fengselsstraff. Jeg ser da foreløbig bort fra drukkenbolter og løsgjengere. Riktignok har vi såvidt mulig søkt å skille mellom de yngre og presumptivt forbederlige fanger og de mere utpregede recidivister. De første kommer i Botsfengslet og undergis der enrumsbehandling med sikte på å opdra fangen og styrke hans karakterliv i størst mulig utstrekning. De flere gangs straffede anbringes som bekjendt i Akershus landsfengsel som er en fellesanstalt, hvor det er vanskelig for ikke å si umulig å gjennomføre virkelig effektiv og formålstjenlig fangebehandling. Denne gruppering er dog bare gjennomført i landsfengslene, hvor fangene først kommer inn når de er idømt straff på 6 mdr. eller mere. I lokalfengslene hvor all korttids-straff blir avsonet, er behandlingen ensartet for alle fanger, enten de er unge eller eldre, førstegangsdomte eller erfarne forbrytere.

Når vi tenker på hvor forskjelligartet fangebelegget i virkeligheten er, kan vi med engang si at denne uniformitet i behandlingen er en avgjørende mangel i vår straffutøvelse. Kravet om formålmessighet kan ikke gjennomføres, så lenge det ikke er mulig å foreta en større differensiering.

Det har mindre interesse i denne forbindelse å gå i detalj m. h. t. de praktiske forfoininger det kan bli tale om. Jeg kan bare nevne en viktig ting som jo forøvrig i lengere tid har vært et ønskemål for den norske fengselsledelse: å få skilt ut de mere eller mindre åndelig defekte og abnorme fanger, psykopaterne. Disse folk finnes i ethvert fengsel og ofte i et relativt stort antall. Typen er i almindelighet helt uimottagelig for den påvirkning til det gode som man

søker å øve i et fengsel. Det får nu enda være. Men denne sort fanger voldet til stadighet forstyrrelser i den øvrige fangebehandling, virker ofte uheldig på disiplinen og er i det hele et konstant uroelement i fengslets daglige liv. Vi trenger derfor i høieste grad en særegen anstalt for psykopater, hvor de kan undergis en behandling som svarer til deres sykdomsform.

En avgjort bedring på dette område er dog inntrådt efter straffelovsforandringen av 1929 som gjennomførte hensiktsmessige sikringsregler for sjelelig defekte forbrytere. Ved loven av 22. februar 1929 er det blitt anledning til å anvende en rekke forskjellige forføininger overfor forbrytere som er sjelelig abnorme (sinnsyke eller andre personer med nedsatte eller varig svekkede sjelsevner). Som vilkår setter loven at vedkommende på grunn av sin åndelige svakhetstilstand må befryktes å ville begå nye straffbare handlinger. De forføininger som loven stiller til rådighet for påtalemyndigheten spenner over et vidt felt: fra de lempeligste som opholdsforbud, anvisning av bosted, politiopsikt, alkoholforbud, privatforpleining til de strengere som anbringelse i arbeidshus, kur- og pleieanstalt eller sinnsykeasyl eller i fengslig forvaring. Ved siden av sikringen blir vedkommende regelmessig også idømt straff. Loven gir imidlertid Justisdepartementet adgang til å la straffen falle bort, og det blir nokså ofte gjort, særlig når man bruker de strengere sikringsmidler. Sikringen er en avgjort heldig reform. Den er også brukt i stigende utstrekning. Inntil 30. juni 1933 er ialt 154 personer undergitt sikringsmidler efter straffelovens § 39.

Straffelovsforandringen av 1929 innførte også en annen viktig reform i strafferettspleien, nemlig forvaring. Forvaringsreglene tar sikte på en helt annen type forbrytere, nemlig de i strafferettslig henseende normale (tilregnelige). Forvaringen bygger på den riktige erkjennelse at det er en del forbrytere som ikke lar sig påvirke nevneverdig selv av gjentagne fengselstraffer. De fortsetter å begå for-

brytelser såsnart de kommer ut av fengslet og holder det gående på den måte i årrekker. Den eneste måte man kan beskytte samfundet på overfor disse folk er derfor å internere dem. Derved blir de iallfall forhindret fra å begå forbrytelser så lenge interneringen varer. Etter sin ide er forvaringsinstituttet først og fremst myntet på de mere utpregede recidivister og de presumptivt farlige forbrytere. Slik som loven er formet hos oss kommer imidlertid forvaring til anvendelse på adskillig fler. Loven oppstiller alene som vilkår at vedkommende skal ha gjort sig skyldig i flere forsøkte eller fullbyrdede forbrytelser av en viss grovere type som nærmere er spesifisert. En mann behøver ikke å ha noget langt strafferegister for å bli undergitt forvaring. Det er nok at han f. eks. er dømt en gang for for grovt tyveri. Han behøver ikke engang å være dømt tidligere. Det er nok at han har begått to grove tyverier, gjerne samme natt, og blir dømt samtidig for begge. Hvis retten finner grunn til å anta at han påny vil begå grovt tyveri eller en annen av de forbrytelser som loven nevner, skal den beslutte forvaring. Det er efter mitt skjønn uomtvistelig at den norske straffelovs forvaringsparagraf er for vidt formulert. For det første er det uheldig at den setter dommerne i en tvangsstilling. Domstolen skal bruke forvaring, hvis den finner å måtte regne med nye forgåelser fra domfeltes side. Det press som her er lagt på dommerne forsterkes yderligere ved en samtidig bestemmelse i rettergangsloven som sier at retten i domspremissene uttrykkelig skal opplyse om det er grunn til å anta at den tiltalte vil begå nye forbrytelser av den art § 39 a nevner. Dommerne tvinges altså til å gi uttrykk for sin opfatning av domfelle i den ene eller annen retning. Det skal jo foreligge nokså sterke grunner for at dommeren skal si: denne mann vil ikke begå nogen slik forbrytelse senere. Man kan godt forstå at en domstol kvier sig for å utstede en slik fremtidig hederlighetsattest. Det er forøvrig en mangel ved loven at den ikke gir dommerne nogetsomhelst holdepunkt for

å gjøre sig op en mening på dette punkt. Det vilde vært naturlig om loven hadde gitt iallfall en antydning av hvad dommeren bør bygge sitt skjønn på. F. eks. hvilken betydning domfeltes tidligere forgåelser og tidligere straffavsoning skal tillegges, hans karakteregenskaper, erhvervs-muligheter o. s. v. Nu må en jo regne med at det er disse ting som i første rekke vil melde sig for dommerens bevissthet, men han vilde hatt en vesentlig annen støtte for sitt skjønn om loven her var kommet ham til hjelp. La oss bare tenke på en slik ting som hvorvidt domfelte tidligere har vært undergitt en rimelig tids behandling i landsfengsel. Skal dommeren kunde si: overfor denne mann hjelper det ikke med straff, han må også ha forvaring, så bør dette støtte sig til en positiv erfaring om mannen. Man må iallfall tidligere ha forsøkt en straff på ham, og det av såpass varighet at han virkelig har kunnet komme under rasjonell behandling i et landsfengsel.

Forøvrig er det jo i virkeligheten en uløselig opgave man pålegger dommeren når han på forhånd skal uttale sig om en man i fremtiden vil begå straffbare handlinger av en viss sort — og det vel å merke efterat mannen har avsonet en lengere fengselsstraff på f. eks. 2—3 år. Ingen kan jo vite med sikkerhet hvordan straffavsoningen kommer til å virke på den domfelte. Domfelte kan jo undergå forandringer i denne tid. Dette er imidlertid lovens ordning. Her har man jo forøvrig en sikkerhetsventil i den bestemmelse at departementet kan løslate fangen på prøve ved utløpet av straffetiden. Denne bestemmelse blir også leilighetsvis brukt.

Den viktigste innvending mot vår nuværende forvaringsordning er dog den at loven rammer to i og for sig forskjellige typer af forbrytere. Blandt den store masse av recidivister og vaneforbrytere har man for det første den mere aktive, pågående og energiske type. Denne gruppe består av folk som mere eller mindre bevisst velger forbrytelsen som erhverv, som profesjon, eller av andre per-

soner som ved given leilighet ikke viker tilbake for å begå hva som helst. Dette er de egentlig farlige forbrytere, som samfundet er nødt til å verge sig mot. Der finnes imidlertid også en mere passiv type som begår forbrytelse mere på grunn av slaphet og holdningsløshet enn av ond vilje. Disse siste ligger ofte mere eller mindre under for alkohol og er ikke så sjelden rene sveklinger som har mistet evnen til å klare sig i det frie samfund. Det er efter min mening ganske unødvendig å bruke forvaring på disse folk. De er helt ufarlige og burde anbringes i arbeidshus, pleieanstalter eller lignende innretninger, hvor de hører hjemme. Den nye danske straffelov har klart erkjent dette skille. Den påbyr forvaring bare overfor de egentlig farlige forbrytere og henviser den annen gruppe til anbringelse i arbeidshus.

Den vide formulering av våre forvaringsregler har medført at forvaring i Norge er anvendt i langt større utstrekning enn i andre land. Inntil 30. juni 1933, altså i løpet av 4 år, er omtrent 200 personer undergitt forvaring. Antallet i Danmark og Sverige er forholdsvis langt mindre, likeså i England.

Den store tilgang av forvaringsfanger har skapt betydelige vanskeligheter for fengselsmyndighetene. Vi mangler som bekjent ennå en særskilt forvaringsanstalt. Forhåpentlig vil det lykkes å avhjelpe denne mangel om ikke for lenge.

Når vi ser bort fra særforføininger overfor de unge forbrytere, de abnorme og sjelelig svekkede og overfor de vanemessige forbrytere, blir fengselsstraffen tilbake som eneste reaksjonsmiddel overfor den øvrige forbrytermasse. Det har vært tatt mange nedsettende ord om denne straffeform. Jeg skal også villig innrømme at det kan gjøres visse innvendinger mot den, iallfall slik som vi er nødt til å praktisere den i gamle og uhensiktsmessige anstalter. Men en del av kritikken er også lettkjøpt. La oss først være på det rene med at fengselsstraffen ikke kan undværes. Intel civilisert samfund har kunnet opgi frihets-

berøvelsen som straffemiddel, og mig bekjent er det ikke fremkommet noget brukbart forslag som kan avløse den.

Skal vi nøkternt og fordomsfritt bedømme fengselsstraffens effektivitet, må vi se på i hvilken utstrekning den er i stand til å hindre nye forbrytelser. Det materiale vi har i kriminalstatistikken er i så måte ikke fullstendig og heller ikke så bearbeidet som ønskelig kunde være. Men det gir iallfall noen støttepunkter for vurderingen. Fengselsstyret har for noen år siden satt igang en statistisk undersøkelse over tilbakefallet for personer som er løslatt etter fengselsstraff for forbrytelser i årene 1923—1926. Det er meningen å følge denne gruppe fremover i 10 år og på den måte få et inntrykk av hvordan tilbakefallet stiller sig. Blir det senere anledning til det, vil arbeidet kunne fortsette med andre grupper av løslatte. For å gjøre arbeidet nogenlunde overkommelig har man måttet nøie sig med en gruppe på 4 år, og årene 1923—1926 er da valgt som en passende begynnelse. Hittil foreligger tilbakefallstallene for de første 3 år etter de respektive fangers løslatelse. Jeg skal ikke trette med noen detaljert gjennomgåelse av resultatene. Det helhetsinntrykk undersøkelsen hittil gir, er at det er forholdsvis mange som har klart sig. Av samtlige løslatte er 49% falt tilbake i løpet av de første 3 år. 51% har altså foreløbig klart sig. Det viser sig — hvad man forøvrig kunde vente — at tilbakefallet for de første gangsstraffede er langt mindre enn for samtlige underrett, nemlig bare 22%. Ennu mindre er tilbakefallet for de fanger som første gang ilegges en straff av minst 6 mdr. og derved kommer under den presumptivt bedre fangebehandling i landsfengsel. Av dem er bare 11.3% falt tilbake.¹⁾

Undersøkelsen viser altså det forholdsvis gledelige resultat at over halvparten av de løslatte har greid sig iallfall i 3 år. Den bekrefter videre hvad de fleste forlengst

¹⁾ Jfr. om tilbakefallsprocenten for fanger i Danmark: Erik Kampmann: Rationalisme i Straffuldbyrdelsen, Nord. Tidsskr. for Strafferet 1932, s. 193 flg.

har vært på det rene med, at de korte fengselsstraffer (under 6 mdr.) er langt mindre egnet til å påvirke den domte enn ophold i landsfengsel. Og her står vi kanskje ved den viktigste anke som man ut fra en praktisk formålsbetraktning kan gjøre gjeldende mot den nuværende straffutmåling: Man begynner med en mindre straff på f. eks. 30 eller 45 dager og øker så strafferammen etterhvert hvis den domte gjør sig skyldig i nye forbrytelser. Man skaper på denne måte en tilvenning til straff, som er særdeles uheldig. Det vilde utvilsomt være langt mere formålstjenlig om man allerede første gang, eller iallfall så snart som mulig, idømte en straff, som medførte at fangen kom under den relativt bedre behandling i landsfengsel. Her støter man imidlertid på den avgjørende innvending at der skal være forholdsmessighet mellom forgåelse og straff. Straffen skal være rettferdig i forhold til broden. Og efter min mening er dette prinsipp ikke til å komme forbi i praktisk straffeanvendelse. Kravet om at straffen skal være rettferdig er så grunnfestet i den almindelige rettsbevissthet at vi må boie oss for det. Der ligger også i dette rettferdighetsprinsipp et moment av verdi som man ikke bør overse. Det kan vekke og stimulere selverkjennelsen hos den domte, iallfall hos de normalt utrustede forbrytere og dem som man i det hele kan håpe på. Følelsen av å ha fått lønn som fortjent kan være en spore til selvransakelse og opreisning. Omvendt vil en straffedom som bevisst bryter med dette prinsipp i mange tilfelle kunne utløse forbitrelse og tross hos den domte og kanskje gjøre ham helt uimottagelig for den påvirkning straffen skulde gi.

Denne betraktning er efter min mening også en viktig innvending mot de såkalte ubestemte dommer. Dette reformkrav går jo ut på at der ikke skal idømmes en på forhånd tidsbegrenset straff. Dommen skal bare gi en generell bemyndigelse til frihetsberøvelse så lenge dette finnes nødvendig. Spørsmålet om løslatelse skal da avgjøres senere på grunnlag av det kjennskap man etterhvert får til fangens

person og de forventninger man i tilfelle mener å kunne stille til ham. Det kan visselig anføres adskillig til fordel for en slik ordning. Den bygger bl. a. på den riktige tanke at man mest mulig bør søke å legge fangens skjebne i hans egen hånd og legger i det hele hovedvekten på spesialprevensjonen. Det er dog overordentlig tvilsomt om en slik reform, selvom den kunde gjennomføres, vilde svare til forventningene. Her vil nemlig ikke bare retferdighetsmomentet, eller mangelen på dette spille inn. For den enkelte fange vil en ubestemt dom lett medføre en sterk følelse av usikkerhet overfor fremtiden. Han vet ikke hvor lenge han skal holdes inne og har i det hele intet holdepunkt for mulige forhåpninger. Fangen vil ha lett for å gi sig over i håpløshet og hele fengselsopholdet kan bli mislykket. Vissheten om å komme ut engang og håpet om da å kunne begynne på et bedre liv er jo en mektig spore til å holde fangen oppe under fengselsopholdet. Tar man dette moment vekk, og det gjør man iallfall i fangens bevissthet ved en ubestemt dom, kan resultatet bli at fangen knekker helt sammen i motløshet istedenfor å rette sig op. Jeg tror derfor man skal være uhyre varsom med å søke gjennomført en så inngripende forandring i strafferettspleien.

Det kan neppe i en overskuelig fremtid bli spørsmål om å opgi fengselsstraffen som straffeform. Derimot kan det nok tenkes andre former for frihetsberøvelse enn anbringelse i fengsel. Efter vårt nuværende straffesystem, som på dette punkt svarer til ordningen i andre land, blir alle som straffes med frihetsberøvelse anbragt i lukkede anstalter under fengselsmessig bevoktning og sikkerhet. Dette er også utvilsomt nødvendig for en stor del av de domfelle. Det vil alltid være et større eller mindre antall forbrytere som ikke forsvarlig kan anbringes på annen måte. Det tør imidlertid være like sikkert at en god del av dem som nu idømmes fengselsstraff, kunde berøves friheten på en lempeligere og billigere måte uten at samfundets sikkerhet derved blev nevneverdig mindre. Der sitter i vore fengsler

adskillige fanger som det ikke er nødvendig å holde inne-
 sperret for å sikre samfundet mot nye forgåelser. Spørsmålet er dog ikke løst bare med denne erkjennelse. Vanskeligheten ligger jo i å finne en annen hovelig form for frihetsberøvelse, som ved siden av å by tilstrekkelig sikkerhet også måtte få karakter av å være et straffeonde, det siste da nærmest av hensyn til straffens generalpreventive virkning. De varianter av frihetsberøvelse som det her kunde bli spørsmål om, måtte efter mitt skjønn være anbringelse i særlige arbeidskolonier eller om mulig arbeide for det offentlige på annen måte. Jeg er opmerksom på at det ikke vilde være helt lett med en gang å finne den endelige og mest brukbare form, men jeg tror det skulde være mulig å gjennomføre en slik anbringelse av fanger, om man for alvor tok tanken op. Der måtte antagelig renonseres noget på den rent fengselsmessige behandling og påvirkning, ligesom der selvsagt ikke kunde etableres det samme strenge opsyn som i en lukket anstalt, men under forutsetning av at de folk man anbragte på denne måten blev plukket ut efter kyndige og erfarne fengselsfolks skjønn, skulde ulempene herved ikke bli så store. Anbringelse i slike arbeidskolonier burde i tilfelle også kombineres med et avkortningssystem, således at fangene ved arbeidsydelse og god opførsel kunde opnå reduksjon i straffetiden. At dette vilde virke som en god stimulans både med hensyn til arbeidsydelse, disiplin og opførsel er overveiende sandsynlig. I så henseende har man hos oss gode erfaringer fra de arbeidskolonier som i lengere tid har vært igang for vernepliktige civilarbeidere (militærnektene). Det er sandsynlig at man ogsaa på annen måte kunde dra nytte av de erfaringer som er gjort i disse kolonier. For å redusere den innvending som kan reises mot en slik ordning fra et strafferettslig synspunkt, at straffen vilde miste noget av sin avskrekkende virkning, burde man beholde fengselsstraffen som norm for selve straffutmålingen. Domstolen kunde som nu være henvist til å ilegge feng-

selsstraff, iallfall inntil man hadde vunnet nogen erfaring. Om domfelte skulde anbringes utenfor fengslet, måtte da avgjøres senere, helst efterat man i fengslet hadde lært ham noget bedre å kjenne. Derved vilde den enkelte forbryter i almindelighet være avskåret fra å regne med denne form for frihetsberøvelse på forhånd. Det sier sig også selv at en slik anbringelse måtte være betinget. Fangen måtte alltid være klar over at fengslet ventet ham som en uundgåelig følge om han f. eks. rømte eller forøvrig viste dårlig forhold.

En reform som her antydnet, vilde som allerede berørt, kreve en vurdering og en utvelgelse av de domfelte, enten efterat vedkommende var anbragt i fengsel eller — om dette hensiktsmessig kunde skje — før sådan anbringelse. Det vilde forsåvidt være en videreføring av differentieringens prinsipp som jeg før har nevnt. Et skritt i samme retning vilde det være om man innenfor fengslene kunde foreta en videregående sortering av fanger med sikte på mest mulig formålstjenlig behandling av de enkelte, enten i særlige avdelinger i samme anstalt eller i tilfelle i særanstalter. Enkelte land har allerede gjennomført en slik sortering, særlig har den vært praktisert i lengere tid i Belgia, hvor de enkelte fanger blir vurdert og klassifisert efter videnskabelige prinsipper av spesialkyndige folk. En slik ordning vilde utvilsomt ha sin store betydning for fangebehandlingen. Den forutsetter dog at man har de fornødne anstalter og særavdelinger for de enkelte grupper. Det vilde også bli temmelig kostbart å utbygge fengselsvesenets anstalter med sikte på en konsekvent gjennomføring av spesialbehandling, særlig i Norge, hvor vi jo — heldigvis — er henvist til å operere med forholdsvis lave fangetall. Prinsippet er imidlertid avgjort riktig som arbeidsmetode, og det er all grunn til å søke det gjennomført og tillempet i den utstrekning det er praktisk mulig hos oss.

Til slutt skal jeg kort berøre en kategori av lovovertredere som man vanligvis ikke regner til de egentlige for-

brytere, nemlig løsgjengerne og drukkenboltene. Som bekjent har vi særbestemmelser for denne type i løsgjengerloven. De viktigste reaksjonsmidler loven anviser mot disse folk er straff, tvangsarbeide og kurbehandling. Lovens grunntanke er den at det ikke alltid vil være tilstrekkelig å illegge en person straff for løsgjengeri eller drukkenskap. Man må også i visse tilfelle sette inn med en mere formålsrettet kur. Denne er forutsatt å skulle foregå i tvangsarbeidshusene for løsgjengernes vedkommende, og for den som misbruker rusdrikk dels i arbeidshus dels i kuranstalt. Nu viser det sig at det bare er en forsvinnende del som kommer under denne egentlige kurbehandling. De aller fleste slipper med en bot eller en kort fengselsstraff. Man får et inntrykk av dette når jeg nevner at der i Norge årligårs er omkring 30.000 drukkenskapsforseelser (altså overtredelser av løsgjengerloven), mens antallet av tvangsarbeidere og tvangsmessig anbragte kurpatienter dreier sig omkring 350 à 400, heri også medregnet ca. 50 kvinner. Nu sier det sig selv at det er ganske umulig og heller ikke nødvendig å sette alle som forgår sig mot løsgjengerloven i arbeidshus eller kuranstalt. Det er imidlertid like innlysende at den nuværende behandling av denne store og for samfundet og familien uhyre brydsomme masse av lovovertridere, er lite formålstjenlig. Forholdet er nu det at fengselsstraff i små porsjoner blir anvendt praktisk talt som eneste reaksjonsmiddel mot løsgjengere og drukkenbolter. En stor del, antagelig de fleste, av dem som ilegges bot, avsoner nemlig boten med fengselsstraff. Hvert år avsones der mellem 50 og 60.000 dager vann og brød-straff i fengslene, og storparten gjelder drukkenskapsforseelser. Da en dags vann og brød svarer til 3 dagers almindelig fengsel, vil det altså si at der hvert år avsones 150 à 180.000 dagers fengsel av denne kategori. Hertil kommer den fengselsstraff som ikke er omsatt til vann og brød. Og det er heller ikke ganske lite. Nu er ingenting mere sikkert enn at fengselsstraff er ganske uskikket til å øve nogensomhelst virkning

på et individ som ligger under for alkohol. Hvis en 10—12 dagers vann og brød-straff overhodet over nogen virkning på en slik mann, så er det den at han kommer ut langt mere tørst og lysten på alkohol enn da han blev satt inn. Den bruk man her gjør av straffevåbenet er altså for en stor dels vedkommende ganske unyttig og hensiktsløs. Ja vel, kan man si, men hvad så? Hvad skal vi gjøre med alle løsgjengere og drukkenbolter? Og jeg innrømmer mer enn villig at det ikke er lett å gi svar. Det er sikkert heller ikke nogen gitt å anvise et universalmiddel som helt ut kan løse dette innviklede samfundsproblem på tilfredsstillende måte. Erkjenner vi imidlertid først at den nuværende ordning lider av så åpenbare mangler som den gjør, kan vi ikke slå oss til ro med at det intet er å gjøre. Vi må iallfall prøve å finne utvei: Det første som efter min mening burde gjøres er å opta hele vår nuværende løsgjengerlov-givning til omfattende og kritisk revisjon på bredest mulig basis. La oss få et fåtallig, sakkyndig utvalg til å gjennomgå både lovgivning, rettshåndhevelsen og de mere anstaltsmessige forføininger. Jeg føler mig overbevist om at der vil kunne opnåes adskillig. Et krav som herunder melder sig i første rekke er at løsgjengerlovgivningen på samme måte som straffelovgivningen ellers må gjennomføre differentieringens prinsipp i langt større utstrekning enn nu er tilfelde. Vi må få lovbestemmelser og hjelpemidler som setter oss istand til å skille ut de typer som det er nødvendig å behandle på en mere inngripende måte og dem som ikke trenger nogen særbehandling. Denne differentiering bør også søkes gjennomført for de anstaltsmessige forføininger eller mulige kurmidler som kan komme på tale. Like så sikkert som det er at et betydelig antall av disse lovbrøyttere nu ikke kommer under formålstjenlig behandling, like utvilsomt er det at en god del av dem som nu anbringes i lukkede tvangsarbeidshus, kunde behandles tilfredsstillende på en lempeligere og billigere måte, f. eks. i arbeidskolonier. Også her vil den praktiske utformning støte på visse van-

skeligheter. Det skulde dog synes noget lettere å gjennomføre et slikt koloniarbejde for tvangsarbeidere enn for fanger, bl. a. fordi det vil ligge mer i tråd med det egentlige formål for samfundets inngripen overfor dem, og fordi denne type av lovovertrедere stort sett må betraktes som mindre farlige individer. Der er på dette område allerede gjort en begynnelse, idet der i noen år har vært drevet en veiarbeiderkoloni med tvangsarbeidere fra Opstad tvangsarbeidshus. Kolonien består av 24 tvangsarbeidere foruten et par opsynsmenn og arbeidsledere. Veiarbeidet pågår under medvirkning av veivesenet som holder barakke og redskaper m. v. og yder et mindre tilskudd. Erfaringene fra denne koloni er meget gode og kan bli et godt grunnlag å bygge videre på.

Det kan være på sin plass i denne forbindelse å minne om at vår nuværende løsgjengerlov har en bestemmelse om at løsgjengere kan settes i arbeide for det offentlige. Denne bestemmelse er aldrig brukt. Efter min mening er det på tide at vi for alvor tar op spørsmålet om å bruke den. Det nuværende tidspunkt er kanskje ikke så gunstig for nogen realisasjon av bestemmelsen, men hvis man mener at lovens tanke er gjennomførbar, skulde det også på dette felt være mulig å finne en brukbar form tross vanskelighetene.

Ved en slik variasjon i anbringelsesmåten vilde man kunne opnå en bedre utnyttelse av den lukkede anstaltsplass som til en hver tid kan stilles til rådighet. Dette vilde være en betydelig vinning, både økonomisk og anstaltmessig. Man vilde isåfall fortrinsvis kunne bruke de fengselsmessig utstyrte anstalter til anbringelse av dem som det virkelig var nødvendig å behandle i lukket anstalt.

En eventuell reform av tvangsarbeidsvesenet burde også kombineres med et avkortningssystem for tvangsarbeidstiden i likhet med hvad jeg foran har nevnt for fanger som måtte bli anbragt i arbeidskolonier. Avkortningen måtte særlig knyttes til den enkeltes arbeidsydelse og op-

førsel og måtte tre istedenfor det nuværende arbeidspengesystem, eventuelt kombineres med dette. Intel gode er så ettertraktet som friheten, og ved å gi hver tvangsarbeider anledning til å oparbeide sig en reduksjon av den fastsatte lengstetid vilde man sikkert tilføre både arbeidsdrift og forholdene i anstalten eller kolonien en verdifull stimulans.

I forbindelse med en revisjon av løsgjengerlovgivningen — eller uavhengig av dette — kunde det kanskje også være grunn til å se på om der ikke kan finnes en bedre form for bøtesystemet enn det vi nu har. De fleste er enige om at det ikke er tilfredsstillende, men det er ikke gjort nevneverdige tiltak for å finne en bedre ordning.

Selv med en modernisert og rasjonalisert løsgjengerlov vil man nok ikke kunne undgå å bruke fengselsstraff i større eller mindre grad. Men jeg tror at bruken av den vilde kunne innskrenkes vesentlig — til lettelse for fengselsbudgett og -administrasjon og til gagn for de mennesker som virkelig kan rettes op.

Jeg kan tenke mig at enkelte sitter med et par spørsmål tilslutt. For det første: Har vårt samfund råd til å gjennomføre forbedringer i strafferettspleien nu når det er så mange andre skrikende behov som ikke kan dekkes? Må ikke hensynet til de folk som krenker rettsordenen stå tilbake for de opgaver og plikter som samfundet har overfor den hederlige og lovlydige del av befolkningen? Spørsmålet er viktig, det føler vi alle, ikke minst i disse tider, og det vil være altfor lettvint å hoppe over det eller skyde det fra sig. Jeg mener det vil være riktig å svare omtrent slik: Selfølgelig må vi ta tilbørlig hensyn til samfundets økonomi når det gjelder forbedringer som vil øke utgiftene. Intel land er tjent med å gjennomføre reformer som overstiger den økonomiske evne. Men vi må ikke bare ensidig se på utgiftene. Vi må samtidig spørre: Hvad opnår samfundet til gjengjeld, hvad vinner det på å ta sig av forbryterne

på en effektiv måte? Her som ellers er det selvsagt netto en det kommer an på. For min del er jeg ikke tvil om at en hver virkelig effektiv reform i kampen mot forbrytelsen betyr en mangedobbelt netto for samfundet i forhold til utgiftene. Dertil kommer den vinning som ikke kan måles i penger. Ennu en ting må vi i denne forbindelse være opmerksom på: Når samfundet søker å forbedre sin strafferettspleie og sitt fengselsvesen, er det ikke først og fremst av hensyn til forbryterne, men av hensyn til den lovlydige befolkning, til rettssikkerheten.

Et annet spørsmål som kanskje melder sig er dette: Er ikke den sterke interesse for individet i strafferettspleien en fare? Kan ikke den megen tale om differentiering og subjektivitet i straffullbyrdelsen tenkes å svekke straffens alvor og den enkeltes ansvar? Det er umulig i få ord å gi noget generelt svar på det spørsmål. Det krav vi her kan stille og må stille til alle som har ansvar for strafferettspleien er dette: At man til det ytterste er på vakt mot enhver mulighet som kan svekke samfundets reaksjon mot forbrytelsen. En hver tendens som kan svekke den enkeltes ansvar overfor rettsordenen må totalt bannlyses. For å opnå noget effektivt må vi saklig og usentimentalt rette opmerksomheten mot den enkelte. Erfaring og innsikt sier oss at nogen må behandles annerledes enn andre. Men der hvor samfundets straf — efter kyndig og omhyggelig prøvelse rammer i den ene eller den annen form — der skal den også falle med alvor og tyngde.

Norsk Lovforslag om Adgang til Sterilisation m. v.

DEN norske Regering har ved Proposition af 2. Marts 1934 forelagt Stortinget følgende Forslag til Lov om Adgang til Sterilisation:

§ 1.

En operasjon eller annen behandling som tilsikter å opheve en persons forplantningsevne eller kjønnsdrift (seksualinngrep), kan foretas såfremt tillatelse innhentes efter reglene i denne lov.

Tillatelse kreves dog ikke når inngrepet av medisinske eller andre grunner er rettmessig efter rettsregler utenfor denne lov.

§ 2.

Tillatelse efter § 1 gis av medisinaldirektøren.

Gjelder inngrepet en person som er mindreårig eller sinnssyk eller som har mangelfullt utviklede sjelsevner, gis tillatelsen av et sakkyndig råd, som skal bestå av medisinaldirektøren som formann og 4 andre medlemmer, opnevnt av Kongen. Blandt medlemmene skal det være minst en kvinne, en dommer og 2 læger.

§ 3.

På en person som selv begjærer det, kan et seksualinngrep tillates foretatt når begjæringen har en aktverdig grunn. Er han under 21 år eller sinnssyk eller er hans åndsevner mangelfullt utviklet, kreves også samtykke fra vergen eller den i § 6 nevnte kurator.

§ 4.

På sinnssyke og personer med særlig mangelfullt utviklede sjelsevner kan seksualinngrep tillates foretatt efter begjæring fra verge eller den i § 6 nevnte kurator, når det ikke er håp om helbredelse eller vesentlig bedring og det er grunn til å anta at vedkommende ikke vil bli i stand til ved eget arbeide å sørge for sig og avkom, eller at en sykelig sjelstilstand eller en betydelig legemlig mangel vilde bli overført på avkom, eller at han på grunn av en abnorm kjønnsdrift vil begå sedelighetsforbrytelser.

Begjæring om seksualinngrep kan i slike tilfelle også fremsettes av politimesteren i det distrikt hvor vedkommende bor; har vedkommende ikke fast bopel, kan den fremsettes av politimesteren i det distrikt hvor han oppholder sig. Er vedkommende anbragt i fengsel eller tvangsarbeidshus eller i pleie- eller opdragelsesanstalt, som står under offentlig tilsyn, kan begjæringen tillike fremsettes av anstaltens bestyrer. I begge de her nevnte tilfelle kreves dessuten samtykke fra verge eller en kurator.

§ 5.

Medisinaldirektøren eller i tilfelle det sakkyndige råd bestemmer seksualinngrepets art, foreskriver hvor operasjonen kan finne sted, og av hvem den skal utføres. Den skal som regel foretas i et offentlig eller kommunalt sykehus eller i et privat sykehus som i dette øiemed er godkjent av rådet.

§ 6.

Hvis en som er sinnssyk eller har mangelfullt utviklede sjelsevner, ikke er umyndig, skal herreds- eller byretten efter begjæring av medisinaldirektøren opnevne en kurator når det opstår spørsmål om seksualinngrep efter §§ 3 eller 4. Det sakkyndige råd kan beslutte at det for en som er umyndig, av herreds- eller byretten skal opnevnes en kurator, såfremt vergen ikke antas skikket til å avgi erklæring om seksualinngrep.

§ 7.

Før det blir git samtykke til seksualinnngrep på en gift person, skal ektefellen såvidt mulig få adgang til å uttale sig om begjæringen.

§ 8.

Kongen gir de nærmere regler som ansees nødvendige til gjennomførelsen av denne lov.

Grundlaget for dette Forslag er et Udkast, som Straffelovkomiteen, hvis Formand er Professor *Jon Skeie*, afgav i Januar 1932. Allerede i sin første Indstilling i 1925 havde Komiteen drøftet Spørgsmaalet om at anvende Sterilisering som Straf eller Sikringsmiddel overfor Sædelighedsforbrydere og var kommet til det Resultat, at en saadan Forholdsregel ikke kunde tilraades, hvorimod man paatænkte under Revisionen af Straffelovens Kapitel om Forbrydelser mod Liv, Legeme og Helbred at foreslaa tilføjet en Bestemmelse, som gav Adgang til Sterilisation efter en Persons egen Begæring eller med hans Samtykke; man gik ud fra, at en saadan Adgang bl. a. vilde have den Betydning, at Sædelighedsforbrydere, som er dømt til langvarig Straf eller til Internering, vilde begære Kastration, nemlig for at genvinde Friheden tidligere. Under fornyet Drøftelse af Spørgsmaalet kom Komiteen imidlertid til det Resultat, at der bør gives en videre Adgang til Sterilisation, nemlig i visse Tilfælde efter Begæring fra eller med Samtykke af Personens Værge, og at Sterilisering i begge Grupper af Tilfælde bør kunne tillades ogsaa i andre Øjemed end det at beskytte mod Sædelighedsforbrydelser. Naar Operationen skulde hjemles i et saadant videre Omfang, fandt Komiteen, at Reglerne om dens Lovlighed ikke hører hjemme i Straffeloven, men i en særlig Lov, og derfor udarbejdedes det nævnte Udkast.

Justisdepartementet lod i Anledning af Udkastet indhente en Udredning fra Universitetets medicinske Fakultet med Hensyn til, hvilken Betydning den foreslaaede Adgang til

at foretage Seksualoperationer kunde antages at faa i Forhold til nugældende Praxis i Norge. Denne Udredning, som det vilde have stor Interesse at blive bekendt med, er desværre ikke trykt som Bilag i den af Justisdepartementet trykte Proposition med Motiver. Lovforslaget følger imidlertid i det væsentlige Komiteens Udkast; de materielle Afvigelser skal jeg omtale ved de enkelte Bestemmelser i Lovforslaget.

Forslagets § 1 omhandler foruden »Operation« ogsaa »anden Behandling«, medens Udkastet kun nævner Operation. Man har ment ved denne Tilføjelse at burde aabne Adgang til, at f. Eks. Røntgenbehandling eventuelt kan anvendes i det omhandlede Øjemed, og fastslaa, at saadan Behandling da er undergivet samme Bestemmelser og Vilkaar som Seksualoperationer. Paa et andet Punkt er der en — mulig dog mere teoretisk — Divergens mellem Udkastet og Lovforslaget, idet det første udtaler, at naar en Operation som den omhandlede ikke har en Begrundelse »av utvilsomt medicinsk art«, maa den kun foretages efter denne Lovs Regler. Departementet vil ikke gaa med til at give den medicinske Begrundelse en saadan Særstilling, da gældende Ret ikke har Særbestemmelser om, at saadan Begrundelse gør det retmæssig at foretage en Handling, som ellers er retsstridig; principielt staar Spørgsmaalet om Retmæssighed ens, enten Begrundelsen for Indgreb er af medicinsk eller af anden Art, idet kun Reglerne om Nødtilstand (Nødret) under visse Betingelser kan gøre Sterilisering retmæssig, og det er i alt Fald tænkeligt, at ogsaa andre Hensyn end medicinske kan begrunde en saadan Nødtilstand. For at gøre det lovligt ogsaa i saadanne Tilfælde at foretage Sterilisation uden den Forsinkelse, som en Iagttagelse af Lovforslagets Forskrifter vil medføre, er Forslagets § 1, 2. Stk. affattet som sket. — Man er tilbøjelig til at studse over Ordene »som tilsikter å opheve en persons forplantningsevne eller kjønnsdrift«, idet der formentlig ikke kendes noget Indgreb, der kan ophæve Køn-

driften uden at ophæve Forplantningsevnen, og idet der vel ej heller kunde være nogen rimelig Grund til at ville anvende et saadant Indgreb, hvis det fandtes. Ved nærmere Eftertanke forstaar man imidlertid, at Hensigten med denne Udtryksmaade er at muliggøre Kastration f. Eks. af en Sædelighedsforbryder, der allerede forud — maaske som Følge af Kønssygdomme — er forplantningsudygtig, men som gennem sin usvækkede Kønndrift frembyder Fare for Forbrydelser.

§ 3 omfatter de Tilfælde, der omhandles i den danske Sterilisationslovs § 1: den aktuelle eller potentielle Sædelighedsforbryder, der selv fremsætter Begæring om Kastration, men har et langt videregaaende Indhold, idet en Begæring om Seksualindgreb kan imødekommes, naar Begæringen har »en aktverdig grunn«. Herom udtaler Møliervne til Komiteens Udkast kun, at en saadan agtværdig Grund kan være af meget forskellig Art, og at en Opregning let vilde blive ufuldstændig; i en Udredning fra Professor Skeie af December 1931 anføres som et Eksempel i saa Henseende, at en Person tilhører en Slægt, hvori der er Sindssygdom, og at han selv er i Tvivl om sin egen Sindstilstand og af Frygt for, at en Lidelse skal blive overført paa Afkom, vil lade sig sterilisere, eller at han tvivler paa sin egen Evne til økonomisk og anden Omsorg for Børn. Ved Revisionen af den danske Sterilisationslov vil der være Grund til at overveje en tilsvarende Udvidelse af dennes § 1, i hvert Fald med Hensyn til det førstnævnte Motiv, en velbegrundet Frygt for at faa sindslidende Afkom, hvorved erindres, at Indgrebet i saadanne Tilfælde ikke behøver at være Kastration, idet den simple Sterilisation (Vasektomi og Salpingektomi) fyldestgør Formaalet. I Modsætning til den danske Lovs § 1 kan Begæring indgives af Personer, som er under 21 Aar, naar Værgen tiltræder den. Efter § 7 skal Ægtefællen saa vidt mulig faa Adgang til at udtale sig, men har ingen Vetoret.

I § 4 omhandles derefter Adgangen til at foretage Sterilisation af psykisk abnorme Personer efter Begæring af andre end den paagældende selv, altsaa modsvarende den danske Lovs § 2. Grundene, der er specielt angivne, er dels socialt-humane, dels eugeniske, dels forbrydelsesforebyggende. Bestemmelsen er med Føje ikke indskrænket til at angaa Personer under Forsorg paa offentlige Anstalter, saaledes som den danske Lovs, der endog kræver, at Vedkommende er anbragt paa en Statsanstalt, ej heller begrænset ved nogen Aldersbetingelse. Foruden af Værgen eller en særlig i Sagens Anledning beskikket Kurator og af Anstaltsledelsen kan Begæring endvidere fremsættes af Politimesteren. Værge eller Kurator skal samtykke, men der kræves ikke Tiltrædelse fra den paagældende selv, hvorimod ogsaa her Ægtefællen saa vidt mulig skal høres. Komiteens Udkast bestemte, at der for en Person med mangelfuldt udviklede Sjælsevner som Regel udkrævedes dennes eget Samtykke, naar han var naaet eller kunde antages at ville naa det mentale Njaarstrin. Departementet har ikke fundet dette sidste Begreb egnet til Indførelse i en Lovtekst, og Forslaget er i Stedet herfor formuleret saaledes, at dets § 4 kun omfatter — foruden sindssyge — Personer med særlig mangelfuldt udviklede Sjælsevner.

Spørgsmaalet om, hvilken Myndighed der skal give Sterilisationstilladelse, havde delt Komiteen i et Flertal, der foreslog dette henlagt til et sagkyndigt Raad paa 5 Medlemmer med Medicinaldirektøren som Formand og bl. a. en Dommer som Medlem, og et Mindretal, der henlagde Afgørelsen til Medicinaldirektøren, dog at denne i tvivlsomme Tilfælde skulde indhente Erklæring fra den retsmedicinske Kommission. Som det fremgaar af Lovforslagets § 2 gør Forslaget en Sondring, idet Medicinaldirektøren alene har Afgørelsen i de Tilfælde, hvor der foreligger Begæring eller Samtykke fra en Person, som er myndig og i en saadan aandelig Tilstand, at han paa egen Haand kan give et gyldigt Samtykke; derimod skal det i §'ens

2. Stykke omhandlede Femmandsraad træffe Afgørelsen i Tilfælde, hvor disse Betingelser ikke er tilstede.

Hverken Komiteens Udkast eller Lovforslaget indeholder noget om, hvorledes Udgifterne til de omhandlede Indgreb skal udredes, men i Motiverne udtaler Komiteen som sin Anskuelse, at de bør udredes af det offentlige, dog at i det Tilfælde, at en Person ønsker at faa Operationen udført under saadanne Omstændigheder, at der voldes særlige Omkostninger, bør han selv betale Merudgiften, hvis han har Raad dertil. Om dette Spørgsmaal udtaler Justisdepartementet i Forslagets Motiver, at Loven ikke bør indeholde nogen Bestemmelse i saa Henseende, og at det da vil være Ansøgeren selv, som maa betale Omkostningerne ved selve Operationen, medmindre Administrationen har til Raadighed en hertil beregnet Bevilling. Det maa vel være klart, at en saadan Bevilling skal tilvejebringes til Brug i alt Fald i de Tilfælde, hvor Begæringen i Henhold til § 4, 2. Stk. udgaar fra en offentlig Myndighed.

O. Haack.

(Fra Universitetets Psykiatriske Klinik).

Om Bestemmelse af Aandssvaghedens Grader, særlig ved de saak. „Intelligensprøver“, og Betydningen af saadanne Bestemmelser for Retsplejen¹⁾.

AF AUGUST WIMMER.

Det foreliggende Æmne har ikke alene en meget stor praktisk Betydning, saaledes jo netop i Retsplejen, men det rummer ogsaa meget interessante videnskabelige og metodologiske Problemer, der stadig er stærkt diskuteret indenfor psykiatriske og kriminalistiske Kredse.

Det nære Forhold mellem Aandssvaghed og Kriminalitet er en velkendt Ting, ligesaa at Retsmyndighederne i udstrakt Grad gør Brug af den psykiatriske Sagkundskab i deres Valg af Repressalier overfor aandssvage Lovovertrædere. Blandt 1577 Observander paa Kommunehospitalets 6. Afdl. i Aarene 1905—1932 incl. var saaledes de 440, d. v. s. omtrent 27 $\frac{0}{10}$, Aandssvage. Statistiker fra mange Lande viser ogsaa tydelig den store Procent Aandssvage mellem Lovovertræderne. En engelsk Kommission til Undersøgelse af hele Aandssvaghedsspørgsmaalet angiver, at 10 $\frac{0}{10}$ af de Aandssvage en eller flere Gange gør sig skyldige i Lovovertrædelser (cit. Tredgold²⁾). Blandt mandlige Fanger i vore danske Straffeanstalter fandt G. E. Schröder

¹⁾ Foredrag ved Fællesmødet af »Viborg Lægeselskab« og »Juridisk Selskab for Viborg Amt«, Viborg 6. April 1934.

²⁾ Tredgold: Mental Deficiency, London 1929.

mellem 8 og 11 $\frac{0}{0}$ Aandssvage¹⁾, og i Oslo fandt Dahlstrøm et lignende Tal mellem unge Forbrydere²⁾. Af 608 Fanger i Sing-Sing naaede 28 $\frac{0}{0}$ ikke op over et 12-Aars Barns Intelligensstandpunkt. Aandssvaghedens Betydning for Kriminaliteten understreges ogsaa derved, at Kriminaliteten her ofte sætter meget tidligt ind, i en Undersøgelse herhjemme fra (Thybjerg-Hansen) for Drengene med 13.—14., for Piger med 15.—16. Aar, ikke sjældent endda tidligere. En Undersøgelse, der i sin Tid foranstaltedes af Dansk Kriminalistforening, gav c. 27 $\frac{0}{0}$ Aandssvage blandt de undersøgte Værgeraadsbørn³⁾. Og den aandsvage Lovovertræder recidiverer overordentlig hyppigt, homologt eller maaske oftere heterologt (og ikke sjældent med sværere Lovovertrædelser). Af 674 engelske Aandssvage havde de 469, d. v. s. 68 $\frac{0}{0}$, været dømt tidligere (ialt med 3296 Domme); én Kvinde havde været dømt 144 Gange (for Drukkenskab og Erhverv ved Utugt). Ved en Undersøgelse af vore Værgeraadsbørns videre Skæbne fandt jeg for de Aandssvage 28 $\frac{0}{0}$ mere eller mindre kæntrade ude i det frie Liv, 35 $\frac{0}{0}$ med et mindre godt Resultat⁴⁾.

Disse sidste Tal — der let lader sig supplere med mange lignende fra mange Lande — viser tillige, hvor ringe Virkning tidligere Tidens strafmæssige Behandling havde paa den aandsvage Lovovertræder. Og vor nye Straffelov har da ogsaa paa dette Punkt knæsat Princippet: Tilpasning af Samfundets Repressalier overfor Lovovertræderen efter hans sjælelige Særart.

Efter vor nugældende Straffelovs § 16 er Aandssvage »i højere Grad« straffri. Resten af de aandsvage Lovovertræ-

1) »Psykiatrisk Undersøgelse af Mandfanger o. s. v.«, I, Kbhvn. 1917.

2) Studier over unge Fanger, I. Kristiania 1922.

3) Smlgn. mit Foredrag ved Dansk Kriminalistforenings Aarsmøde 1909: »De sjæleligt abnorme blandt Værgeraadsbørnene«.

4) Smlgn. mit Foredrag: »Vore Værgeraadsbørns videre Skæbne«, Forhdl. Dansk Kriminalistfor. 1929.

dere falder da ind under § 17, hvor Underspørgsmaalet rejser sig: Egnede til Paavirkning gennem Straf (event. i Særanstalt) eller ej? Besvares Spørgsmaalet benægtende, vil der, alt efter Tilfældets Art, kunne blive Tale om »Forholdsregler« efter § 70, saaledes som der ogsaa kan blive det overfor de efter § 16 frifundne Aandssvage.

Straffeloven gør saaledes ret fine Distinktioner mellem aandssvage Lovovertrædere, Distinktioner, der selvsagt kun vil være mulige paa Grundlag af den psykiatriske Undersøgelse af den paagældende Lovovertræder. Og Spørgsmaalet bliver da, om Psykiateren er i Stand til med tilstrækkelig Sikkerhed at bestemme de forskellige Grader af Aandssvaghed.

Ved Aandssvaghed (Oligofreni) forstaar Psykiatrien medfødte (event. nedarvede) eller i tidligste Barnealder opstaaede sjælelige Defektiltstande, hvis Hovedsymptom er Forstandsmangler, af forskellig Art og Styrke. Men ved Siden heraf findes der oftest Brist i Følelses-, Drifts- og Handlingslivet, et Forhold, der f. Ex. ogsaa i Retsplejen til faar den største Betydning; herom mere senere.

Erkendelsen af Aandssvagheden fordrer da først og fremmest en Bestemmelse af det paagældende Individets intellektuelle Standpunkt. Til den Ende har man igennem lange Tider benyttet en Række Intelligensprøveskemaer, der sammenstiller en Række Enkeltprover til Undersøgelse af Opmærksomheden, Opfattelsesevnen, Indprentningsevnen og Hukommelsen — herunder ogsaa Skolekundskaber, almindelig »social« Viden (»Livsviden«), men først og fremmest Prover for den paagældende Persons aandelige Selvarbejde: konkrete og mere abstrakte Begreber, Tankegang, Skelneevne, Dommekraft, Omtanke, Kombinationsevne, Fantasi, moralske og etiske Forestillinger, Interesser, Ønskemaal, Idealer o. s. v. De forskellige Enkeltprover er oftest valgte efter Forsøg med normale Personer. At man ved saadanne Undersøgelser alene faar »Stikprover«

paa den paagældende Persons intellektuelle Indhold og Arbejdsmaade, er selvsagt, ligesaa at Vurderingen maa komme til at bero paa det samlede Resultat af Proven, medens selv grov Svigten overfor en enkelt eller enkelte af Proverne i adskillige Tilfælde kan være ganske irrelevant. Bl. a. fordi Proverne jo ingenlunde er ligebetydende m. H. t. Intelligensbestemmelsen. Vi ved saaledes alle, at f. Ex. mangelfulde Skolekundskaber meget ofte intet direkte har at gøre med den egentlige Intelligens. I det hele bliver det afgørende mange Gange ikke, hvad den paagældende Person svarer paa de forskellige Spørgsmaal o. s. v., men hvorledes han svarer eller løser den stillede Opgave. Dette kan ikke noksom understreges, i Forbindelse med det alt sagte, at Facit af Intelligensproverne faaes ved den samlede og sammenholdende Vurdering af alle den undersøgte Persons Reaktionen.

Omfanget (og Arten af) Intelligensdefekterne varierer nu selvsagt hos de Aandssvage fra Individ til Individ. Og fra gammel Tid har man da ogsaa talt om forskellige Grader (Grupper) af Aandssvagthed: 1) Idiotien, 2) Imbecilliteten, 3) Debiliteten — naturligvis med jævne Overgange.

Som Middel til at foretage denne Gruppering har man i Tidernes Løb benyttet forskellige Kriterier: Talens Udvikling (Esquirol), Opmærksomhedens Forhold (Sollier), Individets Modtagelighed for Oplæring, o. lign. Men det er selvfølgelig, at en Gradering efter den Aandssvages almindelige Svigten i intellektuel Henseende er mere metedologisk korrekt end Bedømmelsen ud fra mere specielle Brist. De mere all round Intelligensprøver, som jeg omtalte for lidt siden, tillader nu vel ogsaa et kvantitativt Skøn, den erfarne Psykiater eller Aandssvagelege vil ud fra dem noglunde være i Stand til at placere en undersøgt Aandssvag i en af de tre nævnte Grupper. Men det lader sig ikke bestride, at den subjektive Vurdering her kommer til at spille en større Rolle end ønskeligt i videnskabelig Forsk-

ning. Det laa derfor nær, at søge en mere exakt Maalestok, helst naturligvis én, der kunde udtrykkes i Tal.

Her sætter da *Binet & Simon* ind med deres »standardiserede« Intelligensprover. Sammenligningen mellem en Aandssvags Intelligensstandpunkt og Forstandsudviklingen hos mindreaarige Børn er jo ret nærliggende. Ud fra Undersøgelser paa normale Børn mente *Binet & Simon* nu at kunne opstille en Række mere eller mindre enkle Tests, i Reglen 5 for hvert Alderstrin, som det normale Barn gennemgaaende er i Stand til at klare. Udfaldet af Proven vil da direkte give Barnets »Intelligensalder« (IA). Og anvendte paa svagtbegavede Børn eller Aandssvage skal disse Tests da kunne udtrykke, hvor mange Aar det paagældende Individ er tilbage i »Intelligensalder« for det normale jævnaldrende. Lad mig illustrere med et Exempel: En 18-aarig Person klarede alle Proverne for 10-Aars Alderen, 3 af Proverne for 11. Aar, 2 af dem for 12. Aar og derefter ikke flere. Hver klarat Prøve giver 1 Point, og 5 Point gælder for 1 Aar. Personens Intelligensalder bliver da 11 Aar. Efter *Binet-Simon* o. a. skulde Idioten aldrig naa ud over 3.—4. IA, den imbecile ikke over 7.—8. IA,, den debile ikke over 12. IA. Efter *Terman* og *W. Stern's* Forslag regner man nu oftest med den saakaldte Intelligenskvotient (IQ), dvs. Forholdet mellem den fundne Intelligensalder og den undersøgte Persons Levealder (LA), idet man dog ikke gaar højere op med denne end det 16. Aar (*Terman*), da der efter den Tid angivelig ikke sker nogen væsentlig Væxt af den mentale Alder; herom dog mere senere. I vort Exempel vilde vi da faa

$$IQ = \frac{IA}{LA} = \frac{11}{16} = c. 0.69;$$

for at undgaa at regne med Decimaler, multiplicerer man i Reglen dette Tal med 100; vor attenaarige Aandssvage faar da IQ 69.

Ad denne Vej skulde man saaledes rent aritmetisk kunne afgrænse de forskellige Styrkegrader af Aandssvaghed,

f. Ex. med de herhjemme anvendte Grænseværdier for IQ saaledes:

IQ 0—30 = Idioti	} Aandssvaghed (Oligofreni)
IQ 30—55 = Imbecilitet	
IQ 54—75 = Debilitet	

IQ 75—90 betegner den undersøgte Person som »Sinke«; det intellektuelt normalt begavede Barns IQ ligger mellem 90 og 100 (eller derover for »overbegavede« Born).

Alt dette ser jo meget »exakt« ud; men det kan ikke skjules, at der fra sagkyndig Side er blevet ovet endog meget skrap Kritik af de Binet-Simon'ske Undersøgelsesmetoder.

Den Binet-Simon'ske Testrække er jo unægtelig ogsaa meget forenklet, og en Udenforstaaende vil muligvis ogsaa staa lidt uforstaaende overfor det Forhold, at en Persons Intelligensalder »skulde kunne bedømmes efter hans Reaktioner paa 10—20 Tests«. Det kan ogsaa diskuteres, om de anvendte Tests er saa vidt jævnhgyrdige til Bestemmelsen af Personens intellektuelle Standard, at de simpelthen kan »adderes«, som ovenfor beskrevet. Nogle af de anvendte Tests har vist heller ikke meget at gøre med den egentlige Intelligens og kan klares med lidt Skolelærdom, Vaneassociationer o. lign. Og andre, for Intelligensbestemmelsen vigtige Enkeltprøver (der findes i de ikke-standardiserede Intelligensskemaer) mangler i den Binet Simon'ske Testserie, helt eller i hvert Fald paa visse Intelligensstadier (Ziehen)¹⁾. De Binet-Simon'ske Prøver giver i og for sig alene Oplysninger om den undersøgte Persons formale Reaktionen — plus eller minus, ikke umiddelbart om den Maade, hvorpaa Personen er naaet til Resultatet, dvs. om hans intimere aandelige Arbejdsmaade; her maa de da suppleres med den kliniske Iagttagelse; jeg kommer strax tilbage til dette meget vigtige Punkt. De Binet-Simon'ske

¹⁾ Prinzipien d. Methoden der Intelligenzprüfung. Berlin 1923.

Tests oplyser da intel om Barnets Individualitet (Homburger)¹⁾, og det er jo netop den, det kommer an paa at faa fat i. Paa Forhaand maa det jo ogsaa synes mindre sandsynligt, at Intelligensen paa den Maade er en »maalelig« Størrelse, at den skulde kunne indfanges i Tal eller generelle Formler (Homburger, Strohmayer)²⁾.

Men hertil kommer som en anden, mere væsentlig Indvending mod Anvendelsen af den Binet-Simon'ske Fremgangsmaade som absolut Bestemmelse af Aandssvaghedens Grad, at det ingeniunde kan udelukkes, at vi her sammenligner Ting, der ikke er kongruente: Thi den Aandssvage er ikke blot en »Dværg« i intellektuel Henseende, men først og fremmest en »Krøbling« (Scholz). Den Variation m. H. t. til indbyrdes Forhold mellem Forstandslivets forskellige Sider, som vi allerede ser hos det normale Barn, outreres og karikeres hos den Aandssvage, ofte i de stærkeste Grader, saa relativt uskadte Egne af Forstandslivet kan støde op til Defekter af groveste Art. Aandssvagheden er ikke i alle Tilfælde en jævnt fordelt Intelligensbrist, den er ofte »udvælgende«, saa man har talt om »partiell Aandssvaghed«. Og for mange praktiske Formaal, ikke mindst for Retsplejen, bliver disse elektive Brist ofte det mest afgørende. Og her oplyser Binet-Simon's Tests intel om det, det kommer an paa (Tredgold).

Det er ydeligere et stort Spørgsmaal, om i det hele de for Børn udarbejdede Tests med virkeligt Udbytte lader sig anvende overfor voksne Personer, herunder ogsaa de Aandssvage. Selv om den Aandssvage er bremset m. H. t. sjælelig Udvikling og Modning, kan det dog ikke paa Forhaand udelukkes, at hans senere Aars Liv og Erfaringer kan have givet hans intellektuelle Arbejdsmaade en anden Farvning, end da han endnu var i Barnealderen og dermed bedre kunde sammenlignes med det normale Barn.

¹⁾ Psychopathologie d. Kindesalters. Berlin 1926.

²⁾ »Schwachsinnzustände«, Bumke's Handb. d. Geisteskrankht. Bd. 10, Berlin 1928.

Oprindelig var da de Binet-Simon'ske Tests ogsaa alene udarbejdede for Børn fra 3.—13. Aar. Og adskillige Forfattere advarer derfor ogsaa mod at bruge dem overfor Personer paa højere Alderstrin (W. Stern, Stertz, Ragn. Vogt, Evensen o. a.).

Den ukritiske Anvendelse af standardiserede Intelligensprøver — være sig de originale Binet-Simon'ske eller de »reviderende« (Bobertag, Termann o. s. v.) — kan da føre til endog set grove Fejlskøn om en Persons intellektuelle Standpunkt. »Dylika metoder hava så att säga för vida maskor, och de genomsläppa en mängd imponerabilita, vilka för en uppfattning av den personliga Kapaciteten särskilt i rättsmedicinska frågor äro av vikt« (Bror Gadelius)¹⁾.

I adskillige Tilfælde — og netop overfor Aandssvage — vil endelig en nøjere Bestemmelse af den praktiske Intelligens have nok saa stor Betydning som de Oplysninger, om den mere formale Intelligens, som de Binet-Simon'ske Tests kan give. Og man har derfor ogsaa søgt at supplere disse med mere »praktiske Tests« (Healy, Porteus o. a.).

Men trods alle Forbehold overfor de standardiserende Intelligensprøver vilde det være forkert at frakende dem en — undertiden ikke helt ringe — Værdi som ét Middel til at bestemme en Persons Intelligensstandpunkt. Den fremragende Kender af Barnealderens Psykopatologi, Homburger, træffer vist det rigtige med følgende Udtalelse²⁾: »Man soll sich eine Intelligenzprüfung immer als einen Teil einer psychologisch-psychiatrischen Gesamtorientierung vorstellen, welcher an der geeignetsten Stelle eingeschoben wird und selbst wieder für die Gewinnung des Gesamtbildes nutzbar gemacht werden kann. Es ist eben grundsätzlich unmöglich, bei Kindern mit Begabungsmängeln ohne Kenntnis ihres persönlichen Wesens auf

¹⁾ »Det mänskliga själlslivet«, Bd. 4, Stockholm 1924.

²⁾ Udhævelserne af mig.

Grund von Testprüfungen allein ein zuverlässiges Urteil zu erlangen.«

I mit lille Arbejde om »Psykiatrisk-neurologiske Undersøgelsesmetoder« (1917) fremhævede jeg da ogsaa, at »Intelligensundersøgelsen« — i hvilken Form den saa end foretages — altid maa suppleres med et videregaaende klinisk-psykologisk Skøn over den paagældende Persons intellektuelle Standpunkt. Vi naaer dette f. Ex. gennem mere indgaaende Samtaler med ham om forskellige Æmner, ved at iagttage hans daglige Færden, hans Forhold overfor Omgivelserne, hans Reaktioner, Interesser, Beskæftigelser o. s. v. Men især maa vi betragte hans hele Adfærd Livet igennem. For mange let Aandssvage gælder Bleuler's Ord: »Der einzig massgebende Prüfstein ist eigentlich das Leben«¹⁾. Vi mærker os, hvorledes den Aandssvage er naaet gennem Livet, hans Forhold i visse Situationer, der stillede Fordringer til hans Dømmekraft, Forudseenhed, Initiativ, til hans sjælelige Selvstændighed, ogsaa — og ikke mindst — til hans moralske Følelser og Principer. Hans rent ydre Præstationer (Skolegang, Examinering, Forhold i Læretiden, opnaaede Stillinger, økonomiske Resultater o. s. v.) tillader os ogsaa, naar de sammenholdes med hans »Kaar« — sociale Oprindelse og Milieu, Opdragelse, Chancer o. s. v. — at danne os et Skøn over hans sjælelige Indhold og Arbejdsmetode.

Men Erkendelsen af Aandssvagheden er endnu ikke givet med Paavisningen af Intelligensdefekter. Aandssvagheden skyldes sygelige Forandringer i Hjærnen, og Diagnosen faar derfor sin endelige Underbygning ved Paavisningen af Intelligensdefektens Aarsager (Arv, Sygdomme o. s. v.), dens legemlige Ledsagesymptomer som f. Ex. Forstyrrelser i den fysiologiske Udvikling, legemlige Misdannelser, neurologiske, endokrine o. a. Sygdomstegn af forskellig Art o. s. v.

Udfaldet af de specielle Intelligensprover maa saaledes

¹⁾ Lehrb. d. Psychiatrie, Berlin 1916.

ses paa Baggrund af det paagældende Individts hele Livshistorie og hele biologiske Opbygning. Og i Virkeligheden sker dette jo ogsaa i gode retspsykiatriske Observationserklæringer, og ogsaa i Erklæringer fra Aandssvageelæger, hvor »Intelligenskvotienten« ofte kommer næsten mest som en lille Fjer i Hatten. Selvfølgelig er nemlig selv den mest glødende »Binetist« klar over, at med Intelligensbestemmelsen kun en Del og socialt set ofte den mindre væsentlige Del af en aandssvag Persons sjælelige Opbygning og Reaktionsmaade er bestemt¹⁾.

Allerede tidligere har jeg fremhævet, at de med den Aandssvages Intelligensdefekt saa ofte sideløbende Forstyrrelser i Følelses-, Handlings- og Driftsliv, mange Gange faar større Betydning for hans Forhold i Livet end selve Intelligensdefekterne. Desværre lader disse saa betydningsfulde Brist sig ikke — eller kun meget ufuldkomment — undersøge experimentelt. I de ikke-standardiserede Intelligensprøver indgaar vel som nævnt en Række Spørgsmaal, der søger at udforske den undersøgte Persons Følelsesliv, hans moralske Indstilling, karakterologiske Ejendommeligheder o. s. v. Men ved disse Prøver faar vi naturligvis først og fremmest Oplysning om Personens teoretiske Begreber. Om disse har en adækvat Følelsesbaggrund og en adækvat Virkning i hans Handlingsliv, maa oftest sluttes ad anden Vej, bl. a. gennem den førnævnte Totalbetragtning af hans Forhold gennem Livet.

Beklageligt nok! Thi denne Del af »Inventaroptagelsen« over Aandssvage er selvsagt ganske overordentlig vigtig i Praxis, saaledes ikke mindst for Retsplejen.

De Aandssvages antisociale eller kriminelle Handlinger er nemlig alleroftest dobbeltbestemte — gennem et Sammenspil mellem en positiv Faktor — det abnorme Følelses- og Driftsliv — og en mere negativ — Forstands-

¹⁾ Smlgn. ogsaa Louis Vervaeck: Journ. belge de neur. & de psych. 34: 169 (1934).

manglerne. Disse sidste repræsenterer allerøftest alene de mangelfulde eller hurtig overvundne Bræmsninger overfor Følelsexplosionen eller den uheldige driftsmæssige Tilskyndelse. Som Cyril Burt udtrykker det: »Of itself, mere lack of intelligence can scarcely furnish a motive for wrongdoing«¹⁾.

Det er derfor næppe nogen Tilfældighed, naar af mine 440 aandssvage Observander de 77 havde begaaet Konsforbrydelser²⁾, de 23 Ildspaaættelse og de 27 Voldsforbrydelser. I disse Tilfælde ligger det klart nok, at en Følelses-Driftsbølge ganske har revet de defekte intellektuelle (moralske) Bræmsninger overende. Men ogsaa hos talrige af mine aandssvage Tyve har jeg set, hvorledes Tyverierne, trods klar »Indsigel« i Handlingens Utilladelighed o. s. v., tegnede sig med en organisk Impuls' blinde Uimodstaaelighed — ikke sjældent rettet mod Genstande, der ingen virkelig Værdi havde for den paagældende. Og det maa strax tilføjes, at dette Forhold ikke først og fremmest karakteriserer de højere Grader af Aandssvaghed — Imbecilliteten, men at det træffes ligesaa hyppigt hos de lettere Aandssvage — de Debile.

Det vil da forstaas, at Omfanget af Intelligensdefekterne (»Intelligenskvotienten«) i overordentlig mange Tilfælde kun tør faa en relativ Værdi ved Valget af de legale Forholdsregler overfor den aandssvage Lovovertræder. Valget maa hvile paa et »flerdimensionalt« Skøn over den paagældende Person.

Straffelovens § 16 taler altsaa om Aandssvage »i højere Grad«. At vi uden Tøven vil betegne Idioten — som Retsplejen forøvrigt faar meget lidt at gøre med — som »aandssvag i højere Grad«, er selvsagt. Og ganske generelt vil vi ogsaa kunne henføre den Aandssvage med Intelligenskvotient under 55 under § 16, alene paa Grund af hans stærke

¹⁾ The young delinquent. London 1925.

²⁾ De aandssvage Konsforbrydere udgjorde 24 % af alle Observander med Konsforbrydelser.

Intelligensmangler og uanset moralske eller karakterologiske Brist. I disse Tilfælde vil da »Intelligenskvotienten« — om den da er bestemt rigtigt! — i og for sig være nok for Retsmyndighederne — i hvert Fald til Afgørelsen af Spørgsmaalet: Straf eller ikke?

Aandssvage, som vi med Binet-Simon's eller andre Intelligensprover, bestemmer som Debile (Intelligenskvotient 55—75) vil i Reglen falde ind under § 17. Og her vil da Spørgsmaalet rejse sig: Er de egnede til Paavirkning gennem Straf eller ej? Her kan en ukritisk Forliden sig paa »Intelligenskvotienten« føre til uheldige Fejlgreb. Den let Aandssvages Egnethed til Paavirkning gennem Straf tør nemlig absolut ikke siges at være ligefrem proportional med hans Intelligensudvikling resp. Intelligenskvotienten. Her ser vi i mange Tilfælde af hans hele Forhistorie, af hans Reaktionsmaade overfor de Forhold han har været ude for, af hans sociale Fiasco, tidligere Lovovertrædelser o. s. v., at hans Intelligensudvikling i Virkeligheden er lavere end »Intelligenskvotienten« afspejler det¹⁾, og at han m. H. t. social Tilpasningsevne endda kan staa under visse »skikkelige« Imbecile med en vis »praktisk« Intelligens. Ja, sideløbende moralske eller karakterologiske Brist i Forbindelse med de intellektuelle kan af og til give et saadant Billede af mental Underlødighed, at man — uanset Intelligenskvotienten — næsten havde mest Lyst til at tale om »Aandssvaghed i højere Grad«. Retslægeraadet har i adskillige Tilfælde »slaaet igennem« en Intelligenskvotient, kvalificeret Personen som aandssvag i højere Grad og anbefalet Aandssvageforsorg.

Sagen har ikke blot teoretisk Interesse. Thi det maa jo erindres, at Spørgsmaalet om, hvorvidt der overfor en Debil skal anvendes Straf eller ej, i sidste Instans afhænger af Dommerens Skøn; og her kan en »Intelligenskvotient«

¹⁾ I hvert Fald om man ved »Intelligens« først og fremmest forstaar Evnen til at udnytte Bevidsthedskapitalen paa »fornuftig« og produktiv Maade.

meget vel komme til at virke fascinerende ved sin tilsyneladende »Exakthed«, og gøre Dommeren mindre lydhør overfor en event. lægelig Henstilling om Strafuegnethed og f. Ex. Aandssvageforsorg i Stedet for Straf.

Men jeg skal nu strax tilføje, at en saadan Dissens dog vist ikke altfor hyppig vil komme til at foreligge, i hvert Fald ikke, naar den nye Straffelovs Grundtanker har arbejdet sig rigtig ind hos Dommere og Retslægerne. Og naturligvis vil det gælde for det store Flertal af de let Aandssvage (Debile) Lovovertrædere, at de ikke paa Forhaand tør betegnes som uegnede til Paavirkning gennem Straf, men at man maa forsøge, om de ikke vil kunne »tage Lære« af Straffen og ogsaa paa anden Maade pacificeres under Strafafsoningen. Og denne vil gennemgaaende kunne ske under de almindelige Former¹⁾. Kun hvor der tillige foreligger udtalt Tilbojelighed til voldsomme Affektexplosioner eller f. Ex. meget stærk Impulsivitet (herunder ogsaa sexuel), maa man, uanset Graden af Intelligensdefekten, overveje Nødvendigheden af Strafafsoning i f. Ex. Psykopatfængsel²⁾.

Men — og dette er et meget vigtigt Forbehold! — disse generelle Direktiver gælder først og fremmest for de ældre Debile. Hvor vi faar at gøre med de talrige unge, let aandssvage Lovbrydere i Pubertetsalderen, har man fra lægelig Side (herhjemme særlig Overlæge Nørvig) plæderet stærkt for den Tanke, at man overfor disse Personer, der intellektuelt ikke behøver at være særlig medtagne og som teoretisk ikke tør stemples som uegnede til Paavirkning gennem Straf, dog hellere end at idømme dem en, ofte kortvarig Frihedsstraf for derefter at slippe dem ud i

¹⁾ Overfor lidt mere udtalt Debilitet vil man vel være lidt tilbageholdende med Anvendelse af Ungdomsfængsel ud fra Frygten for, at den paagældende ikke vil kunne opnaa den Grad af aandelig Udvikling, der er Forudsætningen for Anvendelsen af § 41.

²⁾ Se yderligere min Afhdl. »Vore retspsykiatriske Opgaver under den nye Straffelov. II.«, Ugeskr. f. Læger, 1933, No. 41 og 42.

Samfundet til »nye Æventyr og Farter«, i adskillige Tilfælde skulde anbringe dem for en Tid paa en Aandssvageanstalt, indtil den Pubertetsuro, der oftest er den væsentligste og i Princippet forbigaaende Aarsag til deres Kriminalitet (»Pubertetskriminalitet«), var bruset af, medens samtidig deres jævnlige saa defekte faglige Uddannelse var blevet udbygget og dermed deres sociale Muligheder forbedrede. Og overfor adskillige »Sinker«, med Intelligenskvotient i Nærheden af de Debiles, kunde man ogsaa ofte ønske Straf erslattet med vort Aandssvagevæsens ypperlige pædagogiske Behandling.

Endelig vil der være en Rest af i lettere Grad aandssvage, hvor man vist — uanset en Intelligenskvotient, der maaske er ret skikkelig — paa Forhaand vil opgive Forsøget med egentlig Straf og søge til andre Midler for at pacificere dem. Det er de Debile, hvis Adfærd, derunder ogsaa deres Lovovertrædelser, saa ganske afgjort skyldes deres massive moralske eller karakterologiske Brist. Der vil vel her sjældnere blive Tale om Førstegangsforbrydere, ganske overvejende derimod om Personer, der allerede har adskillige Straffe paa Bagen eller er vandret gennem den ene Opdragelsesanstalt efter den anden, uden at deres mentelle Mangler er blevne vurderede rigtigt, og som baade paa disse Steder og ude i Livet har røbet grove moralske Defekter, absolut asocial eller antisocial Indstilling, indgroet Hang til Lovovertrædelser, ikke sjældent af den uhyggeligste Art, total Mangel paa tilstrækkelige Bræmsninger overfor et overvæltet reagerende Følelsesliv eller animalske Drifter (f. Ex. sexuelle), eller som har vist en dybtgaaende Karakterslaphed, en overalt og altid bristende Evne til social Selvføring, en uhyre Letforforthed af Mennesker og ydre Forhold — alt resulterende i atter og atter genkommende Lovovertrædelser og en total Upaavirkethed af de dem alt overgaaede Straffe eller andre Forholdsregler, hvormed man har søgt at pacificere dem.

Her vil Spørgsmaalet om Anvendelse af Sikkerheds-

foranstaltninger efter § 70 allerøftest melde sig paa samme Maade som overfor de Aandssvage i højere Grad, som henførtes under § 16. Det drejer sig som just sagt allerøftest om Recidivister, og den retspsykiatriske Erfaring om denne Art Aandssvage -- af højere eller lavere Grad -- nøder i de fleste Tilfælde til at stille deres kriminelle Horoskop ret mørkt.

Men naturligvis bliver der ogsaa her Brug for en Nuantering, hvor Kriterierne maa søges dels i Lovbrydernes mentelle make up, dels i Arten af hans Lovovertrædelser. Man vil saaledes meget vel kunne tænke sig, at man selv overfor en imbecil Person, men af den ellers »skikkelige« Type, hvis Smaaforbrydelser, f. Ex. Tyverier, Betleri o. lign., først og fremmest er udsprungen af hans uheldige Kaar, af Kammeraters Forledelse o. s. v., vil kunne nøjes — i hvert Fald forsøgsvis — med Anbringelse under tilstrækkeligt Tilsyn, i Hjemmet, kontrolleret Familiepleje o. s. v. Jeg har endog nogle Gange set Aandssvage, der i Virkeligheden var asexuelle, men hvor Kammerater havde lokket dem til at begaa forskellige uheldige seksuelle Praktiker, den ene Gang Coitusforsøg med mindreaarig Pige. I saadanne Tilfælde kommer Recidivfaren — og dermed Nødvendigheden af Sikkerhedsforanstaltninger af alvorligere Art — mindre til at ligge hos den paagældende Aandssvage selv, mere i det Milieu, hvori han i Fremtiden skal leve.

Den uovervindelige ravneagtige Rapsetrang, som man ser hos adskillige Aandssvage, sværere Sexualforbrydelser, Brandstiftelser, massive Voldshandlinger vil vel i de fleste Tilfælde lægge Anvendelsen af Forvaring nær. Overfor Sexualforbrydelser og Brandstiftelser vil det afgørende i mange Tilfælde ikke blive, om det drejer sig om den første eller om et Mangefold af saadanne Lovovertrædelser; mere bestemmende bliver den nøje Udredning af de kriminogene Mekanismer i det enkelte Tilfælde, de abnorme biologiske Kræfter, der ligger bag Lovovertrædelserne. »Pubertetskriminaliteten« er her øftest »farlig«, selv om den vel ikke tør

siges altid at være det. Her vil Dommer og Retspsykiater vist oftest kunne mødes i Enighed om, at »Hensynet til Retssikkerheden« kræver Forvaring.

Teoretisk skulde det naturligste Forvaringssted for en Aandssvag jo være Aandssvageanstalten. Og hvor der er Tale om Aandssvaghed i højere Grad, er dette selvsagt. Ogsaa en stor Del af de i lettere Grad Aandssvage vil bedst kunne anbringes paa Aandssvageanstalterne, hvis hele Ramme af Overvaagen, Oplæring, Disciplinering og medicinsk Behandling erfaringsmæssig virker saa godt paa dem. Let Debile med mestbetydende emotionelle (moraliske) og karakterologiske Brist vil man vel i nogle Tilfælde anbringe i Psykopatforvaringsanstalten. Thi det er ubestrideligt berettiget, naar man fra Aandssvagevæsenets Side klager over, at disse i ganske let Grad Aandssvage alligevel er »begavede« nok til at virke som Smittekilde og Uroscentrer for deres mindre-begavede Kammerater paa Aandssvageanstalten. Paa den anden Side er de desværre ogsaa kløgtige nok eller aandelig uselvstændige nok til, hvor de er sammen med moralsk degenererede Psykopater, at tage ved Lære paa meget uheldig Vis. Det Spørgsmaal diskuteres da ogsaa, om man ved Aandssvageanstalterne skulde oprette særlige Afdelinger for denne Slags debile Lovovertrædere.

Lad mig saa endelig tilføje, at en Del debile Lovovertrædere erfaringsmæssig til sidst havner paa Fattiggaaarde, i Arbejdshuse o. s. v. Blandt saadanne Vaneforbrydere — Bettlere, Smaatyve, Vagabonder — har Undersøgelser fra mange Lande vist et betydeligt Antal let Aandssvage.¹⁾ Og jeg kan ikke se, at der skulde være noget i Vejen for at anbringe saadanne — under Tilsyn og en vis Disciplin ofte ret harmløse og letledede Fyre — i Arbejdshus.

Til sidst skal jeg endnu nævne, at der vel nok i nogle Tilfælde vil være Anledning til Anbringelse af en debil

¹⁾ Litt. se min Afhdl. »Det almindelige Forhold mellem Lovovertrædelser og sjælelig Abnormitet«, Ugeskr. f. Læger, 1927, Nr. 16.

Aandssvag til Afvænning i Drankerhjem efter § 73. Bortset fra, at den mere lejlighedsvis Alkoholpaavirkethed — Beruselsen — ofte nok er den udløsende Aarsag til Aandssvages Lovovertrædelse, saa bliver ogsaa et vist Antal aandssvage kroniske Alkolister; Af Kraepelin's Aandssvage var omtrent 40 % drikfældige. Herhjemme har jeg dog ikke paa langt nær saa hyppig truffet Kombinationen: Aandssvaghed-kronisk Alkoholisme. Men i en Del Tilfælde forekommer den dog og i en saadan Form, at den Aandssvages Lovovertrædelser tydelig nok løber nogenlunde parallelt med hans Drikkeri, medens han i mindre alkoholmættet Tilstand kan være skikkelig og brugbar indenfor Samfundet. At derimod et Alkoholtillhold efter § 72 Stk. 1 ofte vil forfølge sin Virkning netop paa Aandssvage, tiltrænger intet Bevis.

Jeg skal nu slutte og haaber, at min Fremstilling af disse vigtige Spørgsmaal ikke er blevet altfor uoverskuelig. Hvis saa er Tilfældet, tør jeg maaske søge nogen Undskyldning deri, at det altid er vanskeligt at samle under generelle Synspunkter Kendsgerninger, der i den Grad har det individuelles Præg, som Tilfældet er med de menneskelige Sjælsytringer. Ogsaa, at det er lidt af en halsløs Gerning at ville give generelle Direktiver for den retslige og retspsykiatriske Praxis paa Omraader, hvor Midlerne er saa nye og uprøvede som adskillige af vor nye Straffelovs strafmæssige og »andre« Forholdsregler overfor den sjæleligt abnorme Lovovertræder. Som det er sagt saa mange Gange i den senere Tid — fra juridisk som for psykiatrisk Side —: Her gælder det uden forudfattede Meninger og til gensidig Belæring at mødes i et Fællesarbejde.

Fængselsvæsen.

Norge.

Fra fængsels- og tvangsarbeidsvesenet i Norge i 1933.

Av byråchef i Justisdepartementet KRISTIAN HANSSON.

Fangetallet har stillet sig slik ved de enkelte anstalter:

Landsfengslene:

Daglig middeltall:	1930/31	1931/32	1932/33
Botsfengslet	188	204	197
Akershus landsfengsel	285	249	215
Landsfengslet for Kvinner....	15	17	14
Tils....	488	470	426

Dertil kommer noen få fanger i Sem tvangsarbeidshus og og pleieanstalt. I tallene er også medregnet forvaringsfanger.

Kretsfengslene og de større hjelpefengsler.

Belegget i disse fengsler består av fanger som soner subsidær fængselsstraff (bøteavsonere), fanger som soner fængselsstraff og varetektsfanger. *Fangedagene* fordelte sig således sammenlignet med de 2 foregående budgettår:

	1930/31	1931/32	1932/33
Bøteavsonere	66.930	74.540	84.470
Andre straffanger	95.227	89.490	104.981
Varetektsfanger	147.165	138.238	121.926
Tilsammen...	309.322	302.268	311.377

Det samlede daglige
middeltall av fanger i
disse fengsler har såle-
des vært

847	826	853
-----	-----	-----

Antallet av fangedager av fengsel på vann og brød utgjorde i 1932/33 62966 eller 33.2% av straffedagene mot henholdsvis 50632 og 31.2% i 1930/31 og 55441 og 33.8% i 1931/32.

Tvangsarbeidshusene.

Daglig middeltall av tvangsarbeidere:

	1930/31	1931/32	1932/33
Opstad tvangsarbeidshus.....	284	298	276
Sem tvangsarbeidshus og pleieanstalt.....	59	55	52
Trondheim tvangsarbeidshus .		63	46
Arbeidshuset for Kvinner....	66	70	49
Tilsammen...	409	486	423

I tallene er også medregnet personer som er anbragt i sikring eller forvaring i arbeidshusene i henhold til straffelovens §§ 39 og 39 a, jfr. nedenfor.

Fengselsstyrets strafferegister, jfr. dette tidsskrift for 1933 side 137. I 1933 blev der rekvirert utskrifter for tilsammen 7.365 personer mot 8.287 i 1932. Av disse fantes 4.072 (i 1932: 4.499) i Strafferegistret.

Benådningssaker.

I 1933 innkom der til Justisdepartementet, Fengselsstyret, tilsammen 520 ansøkninger om benådning, heri også medregnet henvendelser om ettergivelse av inndragning av utbytte ved straffbare handlinger m. v.. Av de innkomne ansøkninger er tilsammen 155 avgjort av Kongen. I 138 tilfelle er benådning gitt, mens 17 ansøkninger er avslått. For de øvrige vedkommende lå saken slik an at departementet ikke fant å kunne anbefale benådning, hvorfor ansøkerne foreløbig er underrettet om at saken ikke er foredratt for Kongen. En del saker stod uavgjort pr. 31. desember.

Sikringsmidler mot farlige forbrytere, jfr. dette tidsskrift for 1933 side 138. I 1933 er 34 personer (31 menn og 3 kvinner) besluttet undergitt sikring i henhold til straffelovens § 39 (personer med nedsatt tilregnelighet eller mangelfullt utviklede eller varig svekkede sjelsevner). 8 menn er besluttet undergitt forvaring i henhold til straffelovens § 39 a

(vaneforbrytere). De personer som i 1933 er undergitt sikring i henhold til straffelovens § 39, fordeler sig således på de forskjellige grupper av sikringsforanstaltninger:

§ 39, 1 a—c (anvisning av eller forbud mot bestemt opholdssted, politiopsikt, tilsyn eller alkoholforbud)	3 (3 m. 0 kv.)
§ 39, 1 d (privat forpleining) enten alene eller i forbindelse med de i § 39, 1 a—c nevnte sikringsmidler	15 (14 m. 1 kv.)
§ 39, 1 e (sinnssykeasyl, kuranstalt, arbeidshus)	16 (14 m. 2 kv.)
Tilsammen...	34 (31 m. 3 kv.)

11 menn som i 1929—1933 var besluttet undergitt sikring efter straffelovens § 39, 1 e, har ved departementets beslutning i 1933 fått denne sikring ombyttet med lempeligere sikringsmidler. 2 menn og 1 kvinne har fått sikring efter § 39, 1 d, ombyttet med sikring efter § 39, 1 e.

Siden loven av 22. februar 1929 trådte i kraft (23. mars 1929) er der inntil utgangen av 1933 besluttet sikringsmidler mot tilsammen 373 personer, hvorav 16 kvinner. Herav er 173 undergitt sikring efter straffelovens § 39 og 200 forvaring efter straffelovens § 39 a. Av disse siste er pr. 31. desember 1933 80 overført til forvaring (derav 5 som er gjeninnsatt efter løslatelse på prøve) i følgende anstalter: 36 i Opstad tvangsarbeidshus, 22 i Akershus landsfengsel, 13 i Botsfengslet, 3 i Sem tvangsarbeidshus og pleieanstalt, 5 i Oslo kretsfengsel, 1 i asyl. Ved utgangen av 1933 sonet videre 46 av forvaringsfangene straff (derav 7 proveløslatte, som har fått ny dom og skal gjeninnsettes på rest av forvaringstiden efter utholdt straff), 3 var løslatt efter endt forvaringstid, 62 var løslatt på prøve, 3 var utvist, 3 var døde og 3 hadde fått forvaring ombyttet med sikringsmidler efter straffelovens § 39.

Forandringer i fengselsloven.

Ved lov av 6. juli 1933 er der foretatt endel forandringer i fengselsloven av 12. desember 1903. Forandringene bygger i alt vesentlig på en innstilling av 1930 om omordning av fengselsvesenet, avgitt av en av Justisdepartementet opnevnt komite, jfr. forøvrig Hartvig Nissen: Fengselsreformen i

Norge, Nordisk Tidsskrift for Strafferet 1930, side 221 flg. De bestemmelser som er av interesse hitsettes nedenfor, nemlig § 17 (om enrum- og fellesbehandling av fangene), § 20 (klasseinndeling), §§ 21 og 24 (regler om løslatelse på prøve), § 25 (overføring av fanger til tvangsarbeidshus eller kuranstalt), §§ 30 og 33 (refselsler), § 35 (fengsel på vann og brød), § 37 (anbringelse av fanger i sinnssykeasyl til psykiatrisk observasjon), § 47 (besøk og brevveksling), §§ 50 a og 50 b (visse slags fanger, bl. a. forvaringsfanger). De endrede lovbestemmelser forutsetter i adskillig utstrekning supplerende forandringer i fengselsreglementet. Disse forandringer er utferdiget våren 1934 og vil bli nærmere omhandlet i oversikten for kommende år.

§ 17.

Fengselsstraff som sones i kretsfengsel eller hjelpefengsel, skal i almindelighet utståes i enrum. Når særlige omstendigheter gjør det påkrevet, kan dog bestyreren tillate at der for enkelte fangers vedkommende gjøres avvikelser i enrumsbehandlingen.

Fanger som soner straff i landsfengsel, skal i den utstrekning det er mulig, under hele straffetiden ha hver sin celle hvor de tilbringer natten og hviletidene. Etter nærmere regler som fastsettes av Kongen, kan fellesskap mellom fangene tillates under arbeide, gudstjeneste, foredrag, sang og musikk, undervisning, legemsøvelser og bevegelse i fri luft, dog ikke for de har vært i landsfengsel i 3 måneder, medmindre fangens helbred eller sinnstilstand, fengslets tarv eller andre særlig forhold gjør det påkrevet. Utover 2 år kan fangen ikke arbeide i enrum uten lægens samtykke og utover 4 år ikke uten eget samtykke. Undtagelse herfra gjøres dog hvis fortsatt avsondring finnes påkrevet på grunn av fangens farlighet eller av sundhetshensyn eller anvendes som refselse eller straff eller av andre særlige grunner. Fangens samtykke er bindende for ett år.

§ 18.

Fanger som arbeider i enrum, skal daglig erholde besøk av fengslets tjenestemenn.

§ 20.

Fangene kan inndeles i klasser efter utvist flid og forhold. I høiere klasser kan tilståes større arbeidspenger, større frihet med hensyn til anvendelse av fritiden samt andre begunstigelser.

§ 21.

Den som er idømt fengsel i 6 måneder eller mere, og som efter fradrag av varetekt skal avsone minst 5 måneder, blir å løslate på prøve, når han har avsonet $\frac{2}{3}$ av den efter varetektsfradraget gjenstående straffetid, dog minst 4 måneder. Omsetning til skjerpet fengsel medfører ingen forkortelse av denne frist.

Løslatelse på prøve tilståes dog ikke, hvis det er grunn til å anta at fangen ikke vil opfylle prøvevilkårene, eller andre særlige omstendigheter gjør løslatelsen utilrådelig, eller hans forhold i fengslet gjør ham ufortjent til den. De nærmere regler for løslatelse på prøve gis av Kongen.

§ 24.

Beslutning om løslatelse på prøve og fornyet innsettelse fattes av den myndighet Kongen bestemmer.

Inntil spørsmålet om gjeninnsettelse er avgjort og gjeninnsettelse i tilfelle kan skje, kan patalemyndigheten la den løslatte pågripe og holde i varetekt.

§ 25.

Hvis det finnes ønskelig på grunn av en fanges helbred eller sinnstilstand eller av andre særlige grunner, kan han efter beslutning av den myndighet under hvis overledelse fengselsvesenet er henlagt, overføres til tvangsarbeidshus eller kuranstalt eller anbringes i arbeide for det offentlige for den gjenstående del av straffetiden.

§ 30.

Når en fange viser ulydighet eller slett opførsel i fengslet eller under midlertidig fravær fra dette eller under transport fra fengsel til annen anstalt, kan foruten advarsel, utelukkelse fra boklan, kirke- og skolegang og tap av tilstøtte begunstigelser, følgende refselsers anvendes på ham:

1. Irettesettelse.
2. Kost efter et særlig regulativ for en tid av inntil en måned.
3. Nektelse av beskjeftigelse for en tid av inntil 14 dager.
4. Inndragning av godskrevne arbeidspenger.
5. Nedsettelse i lavere klasse.
6. Innsettelse i straffecelle for en tid av inntil 14 dager, således at denne tid ikke medregnes i den idømte straffetid.
7. Forlengelse av straffetiden (i fellesfengsel forbundet med innsettelse i enrum) med inntil en måned.
8. Hårdt natteleie inntil 18 dager.
9. Innskrenkning av kosten til vann og brød inntil 12 dager, dog alene for personer over 18 år.

Flere av de nevnte refselsers kan anvendes i forening. Refselsen fullbyrdes uansett om den bestemte straffetid derved overskrides.

Anvendelsen av de under nr. 6 og 7 nevnte refselsers må sammenlagt ikke medføre forlengelse av straffetiden utover 3 måneder.

Finnes en fange i besiddelse av gjenstander som er innsnuglet, ulovlig laget eller erhvervet i fengslet, kan disse inndras.

§ 33.

Beslutning om refselse, bestående i inndragning av godskrevne arbeidspenger, fattes av den myndighet, under hvis overledelse fengselsvesenet er henlagt.

Ellers fattes beslutning om refselse av bestyreren. Beslutning om anvendelse av de i § 30, nr. 8 og 9 omhandlede refselsler i over halvdel av den tillatte tid må dog først fattes, efterat saken har vært forelagt fengselsrådet, hvor et sådant finnes. Spørsmål om refselse hvorved straffetiden forlenges, (§ 30 nr. 6 og 7) blir likeledes å forelegge fengselsrådet. I dette tilfelle blir dessuten straks å gjøre innberetning om refselsen til den i 1ste ledd nevnte myndighet. Lignende innberetning skal gjøres, når de i 3dje punktum omhandlede refselsler er anvendt i fengsel hvor der ikke er fengselsråd.

Når det ansees hensiktsmessig, kan bestyreren beslutte at fullbyrdelsen av en ilagt refselse skal utsettes en viss tid, dog ikke utover tre måneder. Hvis fangen innen fristens utløp gjør sig skyldig i nytt disiplinærbrudd, hvorfor han ilegges refselse, blir også den utsatte refselse å fullbyrde. I motsatt fall bortfaller den.

Hvis særlige grunner taler for det, kan bestyreren bestemme at fullbyrdelsen av disiplinærstraff skal avbrytes eller helt eller delvis eftergis. Er fullbyrdelsen av en avbrutt refselse ikke gjenoptatt innen tre måneder, bortfaller refselsen.

§ 35.

Med hensyn til fengsel på vann og brød kan Kongen bestemme at det skjerpede fengsel med visse mellomrum skal avbrytes med dager av sedvanlig fengsel.

Ingen må underkastes straffer eller refselsler på tilsammenlagt mer enn 30 dagers fengsel med hårdt natteleie eller 20 dagers fengsel på vann og brød, uten med et mellomrum av henholdsvis minst 1 uke og 2 uker.

§ 37

gis følgende tilføielse:

Er det efter erklæring fra sakkyndig læge begrunnet tvil om, hvorvidt en fange er sinnssyk, kan han av retten på det sted hvor fengslet ligger, besluttet innlagt i sinnssykeasyl til nærmere observasjon efter reglene i lov om rettergangsmåten i straffesaker § 210.

§ 47.

Siste punktum utgår. I stedet tilføies som et nytt ledd:

Det tilstedes ham til dertil bestemte tider å motta besøk, som er forenlig med god orden og ikke volder fare for sikkerheten. Under samme betingelser tilstedes det fangen brevveksling. Hvor dertil finnes grunn, får reglene i § 27 og § 28 tilsvarende anvendelse.

§ 50 a.

Personer som er innsatt i fengsel i henhold til lov nr. 3 av 10 april 1915 om barn hvis foreldre ikke har inngått ekteskap med hverandre jfr. lov nr. 6 av samme dag om foreldre og ektebarn eller lov om vernepliktige civilarbeidere av 24 mars 1922 § 4, jfr. lov nr. 3 av 10 juli 1925, behandles efter reglene i kap. III om heftfanger, dog således at det alltid pålegges dem et arbeide. Omsetning til skjerpet fengsel kan ikke finne sted.

§ 50 b.

Personer som skal holdes i forvaring efter straffelovens § 39, 1 f. og § 39 a, skal fortrinsvis anbringes i særlig anstalt. Kan dette ikke skje, anbringes de i fengsel eller tvangsarbeidshus. Med hensyn til refselsr reglene for fanger som soner fengselsstraff, tilsvarende anvendelse.

Nærmere bestemmelser om anbringelsesstedet og om behandlingen gis av Kongen.

Nytt fengsel i Oslo.

Som nevnt i dette tidsskrift for 1933 side 139 fant Justisdepartementet av budgettmessige hensyn ikke å kunne foreslå nogen bevilgning for terminen 1933/34 til gjennomføring av de utarbeidede planer om nytt landsfengsel på Alfaset (nær Oslo). Spørsmålet om å råde bot på de utilfredsstillende fengselsforhold på annen måte blev imidlertid aktuelt våren 1933, da Staten fikk tilbud om å erhverve en eiendom tilhørende et tidligere bryggeri som støter til Botsfengslets østgrense. Det viste sig at bryggerianleggets bygninger hensiktsmessig kunde innredes til fengsel for ca. 300 fanger. Eiendommen blev derfor med Stortingets samtykke innkjøpt sommeren 1933 for kr. 990.000.— + provisjon. Utgiftene ved ominnredningen er anslått til kr. 910.000.—, idet arbeidet forutsettes utført av fanger. Her ved har man beregnet å skulle inns spare ca. kr. 490.000.— i forhold til hvad byggeutgiftene vilde blitt om arbeidet skulde vært utført ved frie folk.

Fengselsanlegget vil med kjøpesum og ominnredningsarbeider komme på ialt ca. kr. 1.920.000.— eller ca. kr. 1.800.000.— mindre enn det planlagte nye landsfengsel på Alfaset. Foruten cellerummene vil fengslet få en rekke verksteder, kontorer, konferanserum, leiligheter for noen funksjonærer m. v. I en tidligere administrasjons- og direktørbolig på eiendommen vil der bli innredet et fengsels-sykehus med plass til 34 fanger. Det nye fengsel vil bli anvendt som krets fengsel for Oslo (straffavsoning under 6 måneder). Ominnredningsarbeidet begynte høsten 1933 og første reprise (ca. 75 celler) var beregnet å skulle være ferdig våren 1934, hvorved det nuværende anneks til Oslo krets fengsel, Grensen 5 og 7, vil bli nedlagt¹⁾.

¹⁾ Den ferdige celleavdeling er tatt i bruk i april 1934.

Utvidelse av Opstad tvangsarbeidshus, jfr. dette tidsskrift for 1933 side 140.

Byggearbeidene i forbindelse med den egentlige utvidelse av Opstad tvangsarbeidshus samt opførelsen av funksjonærholiger m. v. er i alt vesentlig utført. Der gjenstår endel ominnredningsarbeider m. v. som vil bli utført i første halvdel av 1934. Den økede plass i arbeidshuset vil bli disponert til anbringelse av fanger¹⁾.

Tilbygning til Botsfengslet, jfr. dette tidsskrift for 1933 side 140.

Arbeidet har tatt noget lengere tid enn beregnet. Tilbygningen er ferdig og tatt i bruk våren 1934.

Veiarbeiderkolonien av tvangsarbeidere, jfr. dette tidsskrift for 1933 side 139.

Veiarbeiderkolonien har fortsatt som tidligere med en styrke på 24 mann. Arbeidet har fremdeles gått meget tilfredsstillende.

Mæresmyren, jfr. dette tidsskrift for 1931 side 128.

Fengselsvesenets eiendom Mæresmyren, hvor der tidligere hver sommer arbeidet en koloni av fanger fra Botsfengslet, er besluttet nedlagt fra 1. juli 1933, idet Stortinget sloifet bevilgningen til kolonien. Eiendommen er foreløbig bortforpaktet fra nevnte dato.

Fengslenes Utsalg, jfr. dette tidsskrift for 1933 side 141.

Utsalget har overtatt salget av visse varer fra Sem tvangsarbeidshus og pleieanstalt på samme måte som tidligere enkelte varer fra Opstad tvangsarbeidshus.

Forandringer i løsgjengerloven, jfr. dette tidsskrift for 1931 side 126.

Ved lov av 5. mai 1933 er der foretatt noen forandringer i løsgjengerlovens §§ 5 og 18. Forandringene tilsikter å åpne adgang til å innsette personer som er dømt efter lovens §§ 16 og 17 (drukkenskap), i redningshjem eller lignende innretning, godkjent av Kongen, istedenfor i tvangsarbeidshus. Samtidig er Kongen bemyndiget til å fastsette

¹⁾ Fra 1. mai 1934 er der opprettet særskilt fangekoloni i Opstad tvangsarbeidshus.

forskrifter om utskrivning på prøve og endelig utskrivning av personer som anbringes på denne måte.

Godkjennelse av redningshjem for kvinner og utskrivning fra disse hjem.

I 1929 blev Kvinnehjemmet på Grini (nær Oslo) og Solli lærehjem ved Bergen godkjent til anbringelse av kvinner som er dømt etter løsgjengerlovens § 4 jfr. § 5 (løsgjengeri) jfr. dette tidsskrift for 1930 side 151. I henhold til kgl. resolusjon av 13. juli 1933 har Justisdepartementet 16. oktober s. å. godkjent de nevnte hjem til anbringelse av kvinner etter løsgjengerlovens § 18, således at kvinner som er dømt for drukkenskap og av den grunn besluttet anbragt i tvangsarbeidshus, isteden kan anbringes i disse redningshjem. I departementets rundskrivelse til riksadvokaten av 16. oktober 1933 er det nevnt som en forutsetning at det særlig blir yngre kvinner som ikke er glidd for langt ut, som anbringes i hjemmene. Som bidrag til forpleiningsutgiftene vil kvinnehjemmene få kr. 1.— pr. dag av statskassen for den tid opholdet varer. Samtidig fastsatte departementet i medhold av den nevnte resolusjon følgende forskrifter om utskrivning på prøve og endelig utskrivning av personer som er anbragt i redningshjem eller lignende innretning istedenfor i tvangsarbeidshus, enten i henhold til løsgjengerlovens § 5 eller § 18:

§ 1.

Utskrivning på prøve.

Når en person som er besluttet anbragt i redningshjem istedenfor i tvangsarbeidshus i henhold til løsgjengerlovens §§ 5 eller 18, har opholdt sig i hjemmet i $\frac{2}{3}$ av den lengstetid som vedkommende efter loven kan holdes der, kan vedkommende utskrives på prøve.

Også for denne tid kan utskrivning på prøve undtagelsesvis skje, hvis det er grunn til å anta at øiemedet med anbringelsen i hjemmet er opnådd. Det samme kan gjøres, når vedkommendes helbreds- familie- eller erhvervsforhold i særlig grad taler for det eller det av andre grunner finnes særlig ønskelig.

Beslutning om løslatelse på prøve fattes av Fengselsstyret.

§ 2.

Spørsmål om prøveutskrivning.

I god tid før prøveutskrivning kan finne sted, blir saken å forelegge for Fengselsstyret med uttalelse fra hjemmets bestyrer om vedkommendes flid og opførsel under opholdet i hjemmet, helbredstilstand og om det antas å kunne skaffes vedkommende ar-

beide eller ophold efter eventuell utskrivning, samt mulige andre opplysninger av betydning. Anbefales løslatelse, bør bestyreren også uttale sig om vilkårene for prøven.

§ 3.

Prøvetiden.

Prøvetiden er 1 år fra avreisedagen. Er den gjenstående anbringelsestid mere enn 1 år, skal dog prøvetiden være av samme lengde som resttiden.

§ 4.

Vilkår for prøveutskrivning.

Som vilkår for prøveutskrivning kan fastsettes:

- a. Plikt til å føre et ordentlig liv.
- b. Tilsyn av en verneforening eller av en dertil skikket privatperson eller av vedkommende politimyndighet.
Tilsynet skal som regel vare prøvetiden ut.
- c. Forbud mot å nyte alkoholholdige varer.
- d. Anvisning av eller forbud mot et bestemt oppholdssted.
- e. Plikt til å ta arbeide som skaffes av hjemmets bestyrer, en tilsynsførende eller på annen måte.
- f. Plikt til å melde sig til visse tider for politiet, verneforeninger eller andre tilsynsførende.

§ 5.

Forføining ved prøveutskrivning.

Hjemmets bestyrer skal såvidt mulig søke å skaffe den prøveutskrevne arbeide og bopel.

Før avreisen skal den prøveutskrevne gjøres nøie kjent med vilkårene for løslatelsen, og skal avgi skriftlig erklæring om at hun er gjort bekjent med disse vilkår.

En avskrift av vilkårene leveres den utskrevne ved løslatelsen.

§ 6.

Tilsyn.

Den tilsynsførende skal ha innseende med om den utskrevne i prøvetiden overholder de fastsatte vilkår og skal herunder såvidt mulig støtte vedkommende i bestrebelsene for å føre et ordentlig og edruelig levesett.

Hjemmets bestyrer skal gi den som skal føre tilsynet, meddelelse om prøveutskrivningen og vilkårene for denne.

Hvis den utskrevne bryter nogen av vilkårene eller forøvrig viser dårlig forhold, skal den tilsynsførende straks underrette stedets politi med nødvendige opplysninger forat spørsmålet om gjeninnsettelse i redningshjem eller i tvangsarbeidshus kan bli avgjort.

§ 7.

Gjeninnsettelse på resttiden.

Forøver den utskrevne i prøvetiden nogen handling som kan medføre frihetsstraff, eller overtrer vedkommende iøvrig de for løslatelsen fastsatte betingelser, skal vedkommende politimester

— forsåvidt det ikke ansees tilstrekkelig å advare den utskrevne — sende melding til Fengselsstyret med sakens dokumenter til avgjørelse av hvorvidt vedkommende skal settes inn i hjemmet eller i tvangsarbeidshus på resttiden. Utskrivning på prøve blir i almindelighet endelig ved prøvetidens utløp, hvis der ikke innen den tid er truffet avgjørelse som medfører gjeninnsettelse av den utskrevne og vedkommende heller ikke innen den tid er pågrepet.

Blir vedkommende anbragt i redningshjem eller lignende innretning, i tvangsarbeidshus eller kuranstalt i henhold til ny dom, fullbyrdes også resttid etter prøveutskrivning, forsåvidt det etter bestemmelsene i foregående ledd er anledning til det.

Fengselsstyret kan dog gjøre undtagelse fra denne regel.

§ 8.

Endelig utskrivning.

Anbringelsen i hjemmet opphører når lengstetiden for anbringelsen er utløpet.

Hvis det i noget tilfelle finnes særlig ønskelig, kan endelig utskrivning skje for det nevnte tidspunkt. Beslutning herom fattes av Fengselsstyret etter uttalelse fra hjemmets bestyrer.

§ 9.

Rømming m. v.

Rømmer nogen eller ansees det nødvendig å bortvise nogen på grunn av dårlig opførsel, skal bestyreren straks underrette den politimyndighet som har besørget innsettelsen. Den pågjeldende vil i så fall, om det ansees nødvendig eller hensiktsmessig, kunne anbringes i et annet redningshjem eller lignende innretning, eller i tvangsarbeidshus eller kuranstalt for den gjenværende tid, etter vanlig beslutning av påtalemyndigheten.

§ 10.

Avbrytelse av anbringelse i redningshjem.

Hvis en innlagts helbredstilstand gjør det påkrevet eller vedkommende av andre vektige grunner andrer om en kortere tids frihet, kan Fengselsstyret beslutte at oppholdet i hjemmet skal avbrytes.

Verneforeningene.

Som følge av den nedsettelse av bevilgningen til Verneforeningenes Landsforbund som blev foretatt fra 1. juli 1933 har Justisdepartementet foretatt en omordning av vernearbeidet i Oslo. Etter den nye ordning skal Verneforeningenes Landsforbund ved siden av det forsorgsarbeide som forbundets tidligere generalsekretær har utført vedkommende fanger som hører hjemme utenbys og som løslates fra fengsler i Oslo, også overta det forsorgsarbeide vedkommende løslatte mannlige fanger og tvangsarbeidere som tidligere har tilligget Oslo verneforening. I forbindelse med omord-

ningen er lønningene for verneforeningenes funksjonærer blitt noget redusert.

Tvangsarbeidsavdeling i Trondheim kretsfengsel, jfr. dette tidsskrift 1932 side 255.

Da antallet av tvangsarbeidere i Opstad tvangsarbeidshus sank forholdsvis sterkt i første halvdel av 1933, fant man det ikke lenger nødvendig å oprettholde den særskilte avdeling for tvangsarbeidere i Trondheim kretsfengsel. De der-værende tvangsarbeidere blev derfor overført til Opstad i løpet av sommeren 1933 (bortsett fra en enkelt mann som fremdeles er der).

Nedlagte fengsler.

Fauske og Saltdal hjelpefengsler i Nordland fylke er besluttet nedlagt.

Litteratur.

Hermann Kantorowicz: Tat und Schuld. Orell Füssli Verlag. Zürich und Leipzig. 1933. (339 S.)

Læren om de subjektive Strafbarhedsbetingelser eller »Skyldlæren« har i nordisk Litteratur ikke været underkastet en tilnærmelsesvis saa indgaaende Behandling som i Tyskland. Ej heller har de, væsentligst systematiske og konstruktive, Resultater, som de tyske Undersøgelser har bragt, i højere Grad paavirket nordisk Teori. I dansk Strafferet læres saaledes stadig, at de »subjektive Strafbarhedsbetingelser« falder i to Hovedgrupper, Tilregnelighed og Tilregnelser, under hvilken sidste Tilregnelserformerne Forsæt og Uagtsomhed paa psykologisk Grundlag afgrænses dels indbyrdes, dels overfor den hændelige Handling (casus), medens Spørgsmaalet om Kendskab til Retsnormen holdes udenfor Tilregnelserlæren. Den omfattende Drøftelse i tysk Litteratur angaaende den saakaldte »Zumutbarkeit«, der har ført til en almindelig Anerkendelse i tysk Teori og Praksis af, at der under denne Betegnelse maa opstilles et tredje Skyldkriterium, er hidtil forblevet uden Indflydelse i Danmark. Ved Kravet om »Zumutbarkeit« har tysk Skyldlære udover det biologiske Krav om sjælelig Normalitet og Udvikling (den handlendes »Zurechnungsfähigkeit«) og det psykologiske Krav om Forsæt eller Uagtsomhed (Handlingens »Zurechenbarkeit«) optaget det etiske Moment i Skyldbegrebet, at Skyld kun foreligger, naar den handlende befandt sig i en saadan Situation, at Retsordenen billigvis kunde forvente og forlange af ham (»ihm zumuten«), at han handlede retmæssigt. Systematisk henføres som Skyldfrihedsgrunde ifølge dette Kriterium navnlig den i Rigsstraffelovens § 52 omtalte Tvangssituation, Nødværgeoverskridelse, jfr. § 53, 3. Stk., samt den i § 54 hjemlede Nødret, der tidligere, ligesom efter herskende

dansk Opfattelse, af Teorien betragtedes som en objektiv Retmæssighedsgrund. Der er samtidig skabt Grundlag for ogsaa uden positiv Lovhjemmel at lade sjælelige Konflikt-situationer, der med overvældende Magt driver til Handling mod Straffeloven, disculpere, selv om de ikke kan siges at ophæve Tilregneligheden i gængs Forstand. Gennem hele denne Udvikling er der utvivlsomt skabt en Forfinelse af Skyldbegrebet, som paa forskellig Maade kan faa Værdi for nordisk Teori.

I andre Henseender synes det derimod, som om den tyske Skyldlære har faaet et kunstigt Præg og fører til Konsekvenser, som man i Norden lykkeligt har undgaaet i Kraft af den raadende Uvilje mod en for konstruktiv og abstrakt Behandling af Skyldspørgsmaalet. Dette gælder saaledes med Hensyn til tysk Teoris Opstilling af Skylden som et Led i Forbrydelsens Begrebsmærker, hvorved Skylden henføres til Handlingens Egenskaber i Stedet for udelukkende at henføres til den handlendes Person. Efter den almindelige Definition er Forbrydelsen den retstridige, under Straf forbudte (»tathbestandmässige«), »schuld-hafte« Handling. Skyldbetingelsen er saaledes indrangeret paa lige Fod med Retstridigheds- og Gerningsindholds-Betingelserne som et af de tre Begrebsmærker ved Handlingen, der gør denne til Forbrydelse. Naturligvis underkender den herskende Teori ikke, at Skylden materielt er et subjektivt, indre Forhold. Men af Skyldkravets formelle Henførelse til Handlingsbegrebet drages fortolkningsmæssigt en Række Konsekvenser, der bevirker, at man navnlig i Meddelagtighedslæren, maa fravige en strengt individuel Skyldbedømmelse.

Efter herskende Lære virker saaledes de straff afgørende Grunde (i Modsætning til de personlige Strafforhøjelses- og -nedsættelsesgrunde, jfr. Rigsstraffel. § 50) solidarisk: naar de foreligger i Relation til Gerningsmanden, virker de ogsaa til Skade eller til Gavn for den meddelagtige (*Kantorowicz*, anf. Værk p. 85). Heraf følger, hvad ogsaa er antaget i Rigsrettens Praksis, at strafbar Meddelagtighed er udelukket, naar Hovedgerningsmanden er skyldfri paa Grund af manglende Tilregnelse eller manglende »Zumutbarkeit«¹⁾. Da det dog aabenbart ikke gaar

¹⁾ Hvis Gerningsmanden er utilregnelig paa Grund af ung Alder eller Sindssygdhed etc., frifindes han iflg. Rigsretspraksis ikke paa Grund af manglende »Skyld«, men Utilregneligheden opfattes

an altid at lade den medvirkende, der personligt opfylder alle Strafbarhedsbetingelser, straffri, hjælper man sig i en Række Tilfælde ved gennem Konstruktionen »mittelbare Täterschaft« at anse den medvirkende for (middelbar) Gerningsmand og saaledes ramme ham med Gerningsmandsstraf. Ved denne Konstruktion klæber imidlertid alvorlige Ulemper. Dels fører den undertiden til for strenge Resultater, saaledes naar Talen er om mindre væsentlig Medvirken. Dels maa den i en Række Tilfælde føre til en ganske urimelig Straffrihed, nemlig i de Tilfælde, hvor det efter almindelig Opfattelse anses for udelukket, at der kan foreligge »mittelbare Gerningsmandshandlinger«. Dette gælder for det første med Hensyn til de saakaldte »echte Sonderdelikte« (l. c. p. 114 ff), navnlig Embedsforbrydelser, hvor udenforstaaende ikke kan straffes som middelbare Gerningsmænd, endvidere ved de saakaldte »Tätigkeitsdelikte« (p. 116 ff), saaledes Blodskam; fremdeles antages i Rigsretspraksis (medens Teorien er uenig), at Vildfarelse hos Anstifteren, hvorved denne med Urette antager den anstiftede for at opfylde Skyldbetingelserne, maa bevirke Anstifterens Straffrihed (p. 118 ff), og endelig antages det ligeledes af Rigsretten, at blot Meddelagtighed (»Beihilfe« i Modsætning til Anstiftelse) til skyldfri Gerningsmandshandling hverken kan straffes som »Beihilfe« eller som »mittelbare Täterschaft« og derfor maa lades straffri, medens herskende Teori her vil statuere Gerningsmandsstraf paa Basis af »mittelbare Täterschaft« (p. 126—45).

Mod hele den her anførte Lære og de Anomalier, hvortil den leder, vender Professor *Hermann Kantorowicz* (der indtil for nylig beklædte Strafferetsprofessoratet i Kiel) sig i den ovenfor nævnte udførlige Monografi »Tat und Schuld«, idet han overfor den herskende Opfattelse, som han paa Grund af dens Henførelse af Skyldkriteriet til Handlingen kalder den »objektive Skyldlære«, stiller en »subjektiv Skyldlære«, der efter hans Opfattelse bør gennemføres allerede ved Fortolkningen af gældende tysk Ret.

Efter denne Lære bestemmes Forbrydelsen (»die Straftat«)

enten som processuel Hindring for Strafforfølgning eller som »personlig Straffudelukkelsesgrund« eller der antages ikke at foreligge en »Handling« i den i Rigsstraffelovens § 51 forudsatte Betydning. Spørgsmaalet, hvorvidt Rigsretten anser Meddelagtighedsansvaret for betinget af Gerningsmandens Skyld, afgøres derfor ikke i disse Tilfælde, jfr. *Kantorowicz*, anf. Værk. p. 96—100.

som »die tatbestandsmässige, nicht gerechtfertigte Handlung dessen, der sie schuldhaft vorgenommen hat, ohne durch einen persönlichen Strafausschliessungsgrund gedeckt zu sein« (p. 23), altsaa dualistisk, idet Definitionen dels betoner Egenskaber ved Handlingen, dels Egenskaber hos den handlende. Vægten ligger paa det negative Moment, at Skyldkvaliteten ikke er knyttet til Handlingen, men udelukkende til Personen. Heraf følger bl. a., at den meddelagtiges Ansvar maa bedømmes uafhængigt af Gerningsmandens Skyld, hvilket alter navnlig betyder en væsentlig Tilbagetrængen af Omraadet for »mittelbare Täterschaft« (p. 78—161); endvidere faar Læren afgørende Betydning for Strafbarheden af saakaldte »akcessoriske Gerningsmandshandlinger« (p. 162—212), d. v. s. Handlinger, hvis Strafbarhed forudsætter, at der forud af en anden Person er begaaet en strafbar Handling, saaledes Hæleri, Ikke-Anmeldelse af Forbrydelser m. m. Ogsaa her hævder Forf., at Strafbarheden maa være uafhængig af den til den forudgaaende Handling knyttede Skyld.

Da det er Forf. magtpaaliggende at paavise, at hans Teori har Gyldighed allerede de lege lata, beskæftiger en væsentlig Del af Afhandlingen sig med positiv tysk Ret, der fortolkes i Strid med herskende Opfattelse. Disse Parlier af Afhandlingen kan ikke paaregne større Interesse udenfor Tyskland, maaske bortset fra den til Forfatterens Fortolkning knyttede Metodologi. Kantorowicz hører jo til Foregangsmændene for den nyere »Frirets-Lære« — hvis Programskrift, »Kampf um die Rechtswissenschaft«, han under Pseudonymet Gnaeus Flavius udgav i 1906 — og det har aabenbart været Forf.'s Maal med det foreliggende Værk at vise den friretlige Fortolkningsteoris Frugtbarhed gennem dens Anvendelse i Skyldlæren.

Metodologisk interessant er endvidere Forf.'s gennemførte Anvendelse af Eksempler, nummererede som »Sygehistorier« i medicinske Fremstillinger, til Belysning af den »subjektive« og »objektive« Skyldlæres forskellige Konsekvenser. Der ligger utvivlsomt heri en væsentlig Lettelse af Tilegnelsen af det ret tunge Stof.

Selve de Problemer, hvormed Afhandlingen beskæftiger sig, bortset fra det metodiske, har, som det fremgaar af det ovenfor anførte, ingen direkte, aktuel Interesse for en strafferetlig Teori og Praksis, der for længst er naaet til det af Kantorowicz forfægtede Standpunkt: at bedømme

hver enkelt medvirkendes Skyld individuelt og uafhængigt af Hovedmandens Skyld. Ej heller kan Forf.'s indgaaende, ofte subtile, Betragtninger over Forholdet mellem Skyldbetingelser og »äussere Strafbarkeitsbedingungen« (p. 229—51) og »personlige Strafudelukkelsesgrunde« (p. 252—92), forsaavidt de overvejende beskæftiger sig med positiv tysk Ret og den herhen hørende Systematik, siges at have almen strafferetlig Interesse.

Derimod kan Afhandlingen anbefales for dem, der ønsker at sætte sig ind i de ovenfor nævnte specielle Sider af tysk Skyldlære, navnlig i dens Forhold til Meddelagtighedslæren. Dens Værdi ligger i øvrigt væsentligst i dens konsekvent gennemførte Metode og de herfor givne korte, klare Redegørelser, navnlig p. 9—35 og p. 293 ff.

Stephan Hurwitz.

Fra fremmede Tidsskrifter.

The Journal of Criminal Law and Criminology. Hæfterne for Marts—April 1933 til Januar—Februar 1934.

Som sædvanlig bærer Tidsskriftets foreliggende Hæfter Vidnesbyrd om Realitetssans hos de amerikanske Kriminalister; det er det levende Materiale, Studiet i Marken, der interesserer i højere Grad end den formelle, juridiske Theoretiseringen. Straffens Formaal er det rent praktiske at bekæmpe Kriminaliteten, og Interessen fanges derfor i første Række af Studiet af Kriminalitetens Aarsager og den rette Behandling af Lovovertræderne, og om disse Emner handler Hovedparten af Stoffet; næst i Rækken kommer straffeprocessuelle Spørgsmaal. Hvor stort Udbytte i Retning af at forebygge og at redde menneskelige Værdier, den empiriske Metode har bragt, er naturligvis et Spørgsmaal, men det kan i saa Henseende næppe volde den Vanskelighed at staa Maal med Fortidens. En Henvisning til Bandeuvæsenet og »the crime wave«, som U. S. A. lider under, kommer i denne Forbindelse ikke i Betragtning; disse Fænomener skyldes hovedsagelig, at den bestaaende Politio- og Domstoleordning har ført til vidtforgrenet Korruption; særdeles oplysende herom er »The Life History of a Member of the »42« Gang«, offentliggjort i Marts—April Hæftet 1933 af *John Landesco*; en ung Gangster beskriver aabenhjærtet og i sit eget Sprog Livet i Banden »the »42« Gang«, hvis Virksomhed er mulig bl. a., fordi Hælerforretningen i Kraft af Bestikkelse er urørlig; den unge Gangster udbryder om Politiet »... we thought the police were scums, shysters, they could be bought for so little; they were money hungry«. —

Hæfternes Afhandlinger, hvoraf flere beskæftiger sig med processuelle Emner, Fængselsforhold og »probation«, bringer ikke synderligt nyt. Nævnes kan en Afhandling af tidligere Dommer i Ukraines Højesteret *Arnold D. Margolin* om »The

Element of Vengeance in Punishment«. Under en Gennemgang af de Theorier, der har behersket Strafferetsvidenskaben, søges paavist, hvilken betydelig Rolle Tilfredsstillelsen af Hævnfølelsen altid har spillet, og Forfatteren kommer til det Resultat, at Hævn (»vengeance«) er det fundamentale Element i Straf, og det »is the dominating element of punishment even at the present time«. Der gøres forøvrigt i Afhandlingen opmærksom paa, at de videnskabelige Studier i Reglen begrænses til Forbrydelse og Forbryder, men til den fulde Forstaaelse kræves tilsvarende Undersøgelser med Hensyn til Lovgivers og Dommers Personligheder og Bevæggrunde; medens man i Almindelighed benægter Viljens Frihed, synes man at forudsætte den hos Dommer og Jury. Han fremhæver, at Dommerens nedarvede Egenskaber, Indstilling og Erfarenhed spiller en overordentlig Rolle for hans Gærning; Undersøgelsen af disse Forhold kan Videnskaben ikke lade ligge, for den bør intet Omraade være utilnærmeligt. —

I en Afhandling (Juli—August 1933) om »The Human Sterilization Movement« redegør Forfatteren af det i 1932 i New York udkomne Værk: Human Sterilization, J. H. Landman for fire »skelsættende« Domstoleafgørelser vedrørende den amerikanske Lovgivning paa dette Omraade. Indledningsvis gøres nogle Bemærkninger om den Uklarhed og de mange Overdrivelser, Diskussionen om Emnet udviser; det, denne Videnskab trænger til, er mere Forskning og mindre Propaganda. Antallet af Personer i de forskellige Anstalter for defekte eller forbryderiske Individer viser imidlertid Spørgsmaalets overordentlige Betydning. Den første Lov om Sterilisation i U. S. A. vedtoges i Indiana i 1907; nu praktiseres Sterilisation i syvogtyve af Staterne, og der er i Henhold til denne Lovgivning allerede steriliseret omkring 12.145 Personer. Den første af Dommene er afsagt af Staternes Højesteret (2. Maj 1927) og angaar Virginias Lov, der hjemler Sterilisation af mental Defekte »and others« og Ret for Lederne af Statsanstalter for »incompetents« til i Patientens og Samfundets Interesse at rejse Krav om Vasectomi eller Salpingectomi, dog at Operationen ikke maa udføres, medmindre et Raad af Sagkyndige, overfor hvilket Patienten har Adgang til Forsvar under eventuel Appel til de overordnede Retter, tiltræder Kravet. Retten fastslog, at Loven ikke var forfatningsstridig, og opretholdt den trufne Afgørelse, idet Per-

sonen, det drejede sig om, havde haft behørig Adgang til Forsvar. Den anden Sag er fra Utah, hvor Loven tillader Sterilisation af Seksualforbrydere, Idioter, Epileptikere, Imbecile og Sindssyge; Anstaltslederne kan andrage et Specialraad om Sterilisation af eugeniske eller therapeutiske Hensyn; Raadet giver paagældende eller dennes Værge tredive Dages Varsel til Forsvarets Forberedelse, og der er Appel til Domstolene. Sagen angik en Tyv og Sodomist. Utahs Højesteret statuerede (9. April 1929), at Loven var forfatningsmæssig, men Personen skulde ikke steriliseres, idet den Opførsel, Anklagen angik, maatte antages tillært og ikke nedarvet, hvorfor den maatte kunne rettes ved Opdragelse og Behandling. Forfatteren fremhæver, at Dommen forudsætter, at Sterilisation kun bør ske i Tilfælde, hvor Svagheden er arvet og sandsynligvis vil gaa over paa Afkom. Ogsaa i det tredje Tilfælde var eugeniske Hensyn fremherskende; i Idaho bemyndiger Loven et Raad af Eugenikere til at iværksætte Undersøgelse med Hensyn til arvelig Degeneration, og det kan rejse Spørgsmaal om Sterilisation af eugeniske og therapeutiske Grunde af Svagsindede («feeble-minded»), Sindssyge, Epileptikere, habituelle Forbrydere, moralsk degenererede og seksuelt perverterede, som er farlige for Samfundet; samtykker paagældende ikke, er der Appel til Domstolene. Albert Troutmann var 26 Aar, fysisk normal og med normal Kønsdrift, men af Intelligensalder som et fire eller fem Aars Barn. Hans Forældre, fem Brødre og seks Søstre var alle svagsindede og havde til Tider været paa Anstalt. En Moster havde syv Born, hvoraf tre var svagsindede og paa Anstalt; en af disse har ti Børn, der alle er defekte. Selv har han siden 1916 været paa Anstalt. Enhver Indsigelse mod Sterilisationen blev fremsat, men ved Idahos Højesterets Dom (20. Maj 1931) blev Lovligheden af Troutmanns Sterilisation fastslaaet; han antoges at være belastet med en arvelig Type af Svagsindethed. Den 8. Februar 1933 kendte Nord Carolinas Højesteret Statens Sterilisationslov forfatningsstridig, idet Mary Brewer var »denied due process of law«. Efter Forfatterens Mening havde hun faktisk haft behørig Lejlighed til Forsvar under Sagens Behandling for Specialistraadet, der indstillede Sterilisation; men Sterilisation vilde i dette Tilfælde have været et Misbrug. Han anfører af Sagens Oplysninger, at Mrs. Brewer var ældst af 12 Søkende, fra ti Aars Alderen Fabrikarbejderske, tidlig gift og Moder

til fem Børn under saa fattige Forhold, at Familien ofte sulter; men der er intet oplyst om, at hun har arvelig Belastning (»bad inheritance«). Familiens Vanskeligheder skyldes formentlig slette sociale Forhold; det, der tiltrængtes, var Vejledning i Fødselskontrol paa et tidligere Stadium af hendes Liv. Forfatteren udkaster den Formodning, at Rettens Afgørelse skyldes, at man ikke vilde tiltræde, at en ærbar (»virtuous«) Kvinde steriliseredes uden fyldestgørende Grund. Den 5. April 1933 blev Loven ændret efter den ved Sagen givne Anledning.

I Januar—Februar Hæftet 1934 giver *Aaron J. Rosanoff*, *Leva M. Handy* og *Isabel Avis Rosanoff* en Meddelelse om »Criminality and Delinquency in Twins«. Forfatterne har foretaget en Undersøgelse af 1008 Par Tvillinger med mentale Forstyrrelser hos den ene eller begge. Af dette Materiale kommer 340 Par ind under Afhandlingens Titel, og det er Undersøgelsens foreløbige Resultat for disse 340 Pars Vedkommende, der meddeles. Forfatterne anser den sædvanlige Inddeling i arvede og erhvervede Egenskaber og de i Almindelighed benyttede Terminologier som medfødte, konstitutionelle og lignende for vildledende og mener, at en mere eksakt Terminologi og Klassifikation kan anvises. Idet det foreliggende Materiale ikke giver Oplysning om de foraarsagende Faktors Natur, men om den Periode af Udviklingen, da de er virksomme, opstilles følgende Inddeling af de nævnte Faktorer: »pre-germinal, germinal, embryonic, foetal, natal, and as of various periods of post-natal development«. Inddelingen præciseres nærmere derhen, at til pre-germinale henregnes Aarsager, som virker forud for den egentlige Begyndelse paa Afkommets Eksistens i Form af de oprindelige Follikler i Ovariet og Spermatocytter i Testis; maaske der kun for denne Gruppes Vedkommende med Rette kan tales om Arvelighed; fra Forekomsten i Slægter og hos eenæggede, men som Regel ikke hos andre, Tvillinger er der Mulighed for at anlage en pre-germinal Faktor som eneste eller væsentligste Aarsag til en mental Forstyrrelse. Den germinale Periode, som følger efter den pre-germinale, slutter ved Ægcellens Befrugtning; Begyndelsestidspunktet ligger, i hvert Fald for kvindelige Individuers Vedkommende, paa et tidligt Tidspunkt, idet der er Holdpunkter for, at de oprindelige Follikler, hvorefter ova senere eventuelt udvikler sig, eksisterer i Pigebarnets Ovarie flere Maaneder før dets Fødsel; som Eksempel paa Abnormitet,

hvis Aarsag maa søges i denne Gruppe, nævnes Mongolisme. Embryonic Perioden ligger mellem Æggets Befrugtning og Slutningen af Svangerskabets ottende Uge, og Tiden derefter og indtil Fødslen er »the foetal period«.

De 340 Par Tvillinger deles i følgende Grupper:

- I. Tilfælde af »adult criminality..... 97
- II. Tilfælde af »juvenile delinquency 107
- III. Tilfælde af »behavior difficulties in children. 136

Den første Gruppe omfatter Personer over 18 Aar idømt Frihedsstraf, eventuelt betinget, anden Gruppe unge Personer, som paa Grund af Forseelse af Ungdomsdomstolene er undergivet »probation« eller anbragt paa Anstalt, og tredje Gruppe Børn undergivet Særforanstaltninger i Anledning af Vanskeligheder, deres Væremaade har budt, uden at de paa den anden Side er kommet saaledes i Konflikt med Loven, at de er bragt for Ungdomsdomstol. Der opstilles følgende Skema over Undersøgelsernes Resultat:

Tvillingernes Type og Køn	Gruppe I	Gruppe II	Gruppe III
<i>Samme Køn, formentlig eenæggede:</i>			
Mandlige, begge afficeret.....	22	25	21
Mandlige, een afficeret.....	11	2	4
Kvindelige, begge afficeret.....	3	14	20
Kvindelige, een afficeret	1	1	2
<i>Samme Køn, formentlig ikke eenæggede:</i>			
Mandlige, begge afficeret.....	3	11	13
Mandlige, een afficeret.....	20	5	10
Kvindelige, begge afficeret.....	2	9	13
Kvindelige, een afficeret	3	0	24
<i>Forskelligt Køn, ikke eenæggede:</i>			
Begge afficerede.....	1	8	8
Kun mandlig afficeret	21	28	18
Kun kvindelig afficeret	10	4	3
Ialt.....	97	107	136

Af Gruppe I's 50 Kvinder er 50 pCt. fri for Kriminalitet, af de 144 Mænd gælder dette mindre end 29 pCt. Muligheden af en til Kønnen knyttet (»sex-linked«) Faktor som

medvirkende til den bekendte mindre Kriminalitet blandt Kvinder melder sig, men Forfatterne tager ikke Stilling til Problemet, de bemærker blot, at skulde saadan Faktor blive paavist, maa den henfores til de pre-germinale. Tallene i Gruppe I. viser en fremtrædende Forskel mellem eenæggede Tvillinger og andre med Hensyn til, om begge eller kun den ene er afficeret; de bekræfter i denne Henseende tidligere Undersøgelers Resultat og peger i Retning af pre-germinale eller germinale Faktoreres Tilstedeværelse, dog at førstnævnte Alternativ paa Grundlag af andre Undersøgelser synes sandsynligst. — Men naturligvis gør ogsaa andre Faktorer sig gældende i de forskellige Tilfælde, og maaske vilde det være rigtigt at sondre mellem »criminalism« og »criminality«; thi henfører man under »criminalism« Tilfælde, hvor en stærk og vedholdende konstitutionel forbryderisk Tendens gør sig gældende uden anden særlig Aarsag, viser det sig, at »criminalism« hyppigere end »criminality« afficerer begge eenæggede Tvillinger. — Det indsamlede Materiale bringer Forfatterne til at forkaste Udtrykket »identiske Tvillinger«; eenæggede Tvillinger har vel som Regel større Lighed med hinanden, end man ellers finder mellem to Personer, men de er aldrig identiske, og de kan kontrastere stærkt. Aarsagen til, at det befrugtede Æg paa et tidligt Tidspunkt af »the embryonic period« deler sig i to eller flere Individer, er ukendt, men der er Ting, der tyder paa, at Maaden, hvorpaa Delingen foregaar, ikke er den samme i alle Tilfælde, ja maaske den end ikke er »in the same plane«. Efter Delingen kan derhos forskellige Faktorer hidføre Uligheder, og saadannes Tilstedeværelse ved Fødslen er snarere Reglen end Undtagelsen. Senere kan mange Aarsager paavirke dem i forskellig Retning. Endelig maa ved Materialets Bedømmelse tages i Betragtning, at der kan være taget Fejl ved Henførelsen af Tvillinger under den ene eller anden af de to Kategorier. — Fra Tallene under Gruppe II og Gruppe III er det vanskeligere at drage Slutninger, idet de ensartede ydre Vilkaar, som sædvanlig er til Stede, og Omgivelsernes Paavirkning her gør sig særlig gældende. Slaaende er det, at af de 16 Par mandlige, ikke eenæggede Tvillinger er for 11 Pars Vedkommende begge afficerede, og af de 9 Par kvindelige ikke eenæggede Tvillinger er begge afficerede i alle Tilfældene.

Jesper Simonsen.

Mindre Meddelelser.

Dansk Sterilisationslovgivning.

Den danske Sterilisationslov af 1. Juni 1929 giver som bekendt dels i § 1 Hjemmel for at tillade Kastration af aktulle eller potentielle Sædelighedsforbrydere, naar den paagældende selv fremsætter Begæring herom og de i Loven foreskrevne nærmere Betingelser findes at være tilstede, dels i § 2 Hjemmel for at tillade Sterilisation (Vasectomi og Salpingectomi) af psykisk abnorme Personer under Anstaltsforsorg under de i §'en nærmere angivne, paa socialt-humane Hensyn grundede Betingelser. Tilladelserne gives i alle Tilfælde af Justitsministeren efter indhentet Erklæring fra Retslægeraadet og Sundhedsstyrelsen. Loven har Karakter af en Forsøgslov, der muliggør Seksualindgreb indenfor meget snævre Rammer, med Muligheden af Udvidelser for Øje, hvis de indvundne Erfaringer gør saadanne tilraadelige. I Overensstemmelse hermed bestemmer § 6, at Loven skal forelægges Rigsdagen til Revision senest i Samlingen 1933 — 1934.

Under 2. Maj 1934 er nu stadfæstet en Lov, der ændrer § 6 derhen, at Tidspunktet for Forekæggelse til Revision udskydes til den ordentlige Rigsdagssamling 1934 — 35, hvilket er begrundet ved, at Justitsministeriet endnu ikke har modtaget de fornødne Oplysninger fra vedkommende Myndigheder og Institutioner, herunder navnlig Retslægeraadet, om de hidtil indvundne Erfaringer paa dette Omraade samt om, hvilke Ændringer i Loven disse Erfaringer maatte gøre ønskelige.

Samtidig har imidlertid Socialministeren forelagt Rigsdagen et Forslag til Lov om Foranstaltninger vedrørende aandssvage, hvis §§ 5—8 og § 10 giver særlige Regler om Adgang til Sterilisation af aandssvage. Hvis dette Forslag, der for Tiden er til Behandling i Udvalg i Landstinget, ophøjes til Lov, vil dette medføre — hvad ogsaa udtrykkelig siges i dets § 10 — at Bestemmelserne i § 2 i Loven af 1. Juni 1929 herefter kun omfatter Personer, der lider af anden psykisk Abnormitet end Aandssvaghed, idet Reglerne om Adgang til Sterilisation af aandssvage Personer herefter

alene vil findes i den nye Lov. De i saa Henseende foreslaaede Bestemmelser gaar ud paa, at Ledelsen af den Aandssvageanstalt, under hvis Forsorg den paagældende aandssvage hører eller vil høre, hvis han inddrages under Aandssvageforsorg, snarest *skal* gøre Indstilling om Foretagelse af Sterilisation, naar samfundsmæssige Hensyn, saasom at paagældende paa Grund af Aandssvaghed skønnes ikke at være i Stand til paa forsvarlig Maade at opdrage sine Børn eller ved eget Arbejde at forsørge dem, taler for, at han (hun) sættes ud af Stand til at faa Afkom, samt naar Sterilisation vil være gavnlig for paagældende selv, idet Sterilisation vil gøre det forsvarligt at undlade Inddragelse under Forsorg eller vil muliggøre hans Overgang:

- a) fra Anstaltsanbringelse til kontrolleret Familiepleje eller Udskrivning,
- b) fra kontrolleret Familiepleje til Udskrivning eller
- c) til en friere Form henholdsvis under Anstaltsanbringelse eller kontrolleret Familiepleje.

Som det ses, skal her ikke gælde den i § 2 i Loven af 1929 fastsatte Begrænsning til Personer, der allerede er under Forsorg paa en Statsanstalt eller en godkendt Anstalt. Aldersgrænsen nedad er foreslaaet til 18 Aar, medens Loven af 1929 har 21 Aar, der kræves ikke Samtykke fra den aandssvage selv eller fra Ægtefællen, men derimod Tiltrædelse fra en særlig i Sagens Anledning beskikket Værge. Indstillingen skal ske til et af Socialministeren nedsat særligt Nævn, bestaaende af en Dommer som Formand, en Læge og en Socialpraktiker; er der i Nævnet Enighed om at tiltræde Anstaltsledelsens Indstilling om Foretagelse af Sterilisationsindgreb, drager Anstalten snarest muligt Omsorg for, at Indgrebet foretages af en dertil af Sundhedsstyrelsen autoriseret Læge; er der i Nævnet Enighed om at forkaste Indstillingen om Foretagelse af Sterilisationsindgreb, er Nævnets Afgørelse i saa Henseende endelig; er der i Nævnet ikke Enighed om Godkendelse eller Forkastelse af Indstillingen, forelægges Sagen Socialministeren, der træffer endelig Afgørelse efter forud indhentet Erklæring fra Sundhedsstyrelsen. Udgifterne ved Indgrebets Foretagelse afholdes af paagældende Anstalt. For uhjemlet Foretagelse af de omhandlede Indgreb gives der en Straffebestemmelse, der svarer til den i § 5 i Loven af 1929 indeholdte, bortset fra, at de i sidstnævnte Bestemmelse indeholdte Bødemaksima er udeladt i

Overensstemmelse med § 51 i Straffeloven af 1930 og Ikrafttrædelseslovens § 6.

Motiverne til Forslaget oplyser, at der fra Aandssvageanstalterne i Tiden fra 1. Juni 1929 til 20. Februar 1934 er indgivet Indstilling om Ophævelse af Forplantningsevnen i Henhold til § 2 i Loven af 1929 ved Vasectomi og Salpingectomi af 105 aandssvage. Af disse Indstillinger er 94 taget til Følge, medens Resten var til Behandling hos paagældende Myndigheder. I 88 af de ovennævnte 94 Tilfælde er Operationen foretaget, 1 Patient er afgaaet ved Døden, forinden Operationen blev foretaget, 1 Patient er midlertidig romt, og for 2 Patienters Vedkommende er Operation paa Grund af indtraadte interkurrente Sygdomme opgivet, i Resten af Tilfældene vilde Operationen formentlig finde Sted i Løbet af en nærmere Fremtid. De opnaaede Resultater viser følgende Billede:

Af 17 vasectomerede Mænd har 14 kunnet udskrives fra Anstalt, (herunder til kontrolleret Familiepleje) og 2 ventes i nærmere Fremtid at kunne udskrives. Af de 14 udskrevne Mænd har 3 midlertidigt maattet genindlægges paa Anstalt paa Grund af Vagabondering, Tyveri o. l.; 3 af Mændene vides at have staaet i Forhold til aandssvage Kvinder efter Udskrivningen, og 1 er blevet gift med en aandssvag Kvinde.

Af 71 salpingectomerede Kvinder er 2 overført til friere Forhold indenfor paagældende Anstalt og 56 er blevet udskrevet af Anstalt (herunder til kontrolleret Familiepleje). Af disse sidste er 5 blevet gift, deraf 3 med let aandssvage Mænd og 1 med en Mand fra belastet Slægt, 2 agter i nær Fremtid at indgaa Ægteskab, 6 har midlertidigt maattet genindlægges, men af disse har 4 atter kunnet udskrives efter et kortere Anstaltsophold. Om 3 af de genindlagte maa det formodes, at de i kortere Tid har genoptaget en losagtig Livsforelse. 1 Patient er efter Operationens Foretagelse afgaaet ved Døden.

Om 1 vasectomeret Mand og 12 salpingectomerede Kvinder kan der, under Hensyn til, at der er forløbet saa kort Tid siden Operationens Foretagelse, endnu ikke gives nærmere Oplysninger med Hensyn til deres fremtidige Anbringelse.

I intet af Sterilisationstilfældene vides Indgrebet at have haft skadelig Indflydelse paa den legemlige og sjælelige Tilstand.

Efter at ovenstaaende er skrevet, er Forslaget vedtaget af Rigsdagen og under 16. Maj stadfæstet af Kongen som Lov om Foranstaltninger vedrørende aandssvage. For Sterilisationsbestemmelsernes Vedkommende er der kun sket enkelte Ændringer i Forhold til Forslaget, hvoraf den vigtigste er den, at Aldersgrænsebestemmelsen, 18 Aar, er udeladt, saaledes at herefter ogsaa aandssvage Børn vil kunne steriliseres i Medfør af denne Lov. Endvidere bestemmer Loven, at hvis der ikke i Nævnet er Enighed om Godkendelse af Indstillingen, vil Indgrebet ikke være at foretage, men Sagen kan dog genoptages efter 1 Aars Forløb, samt at den Læge, der beskikkes som Medlem af Nævnet, skal være uddannet i Psykiatri eller Aandssvageforsorg.

O. Haack.

Rettelse til forrige Hefte.

Ved en beklagelig Fejl er i Aprilheftet i Artiklen »Meddelelser om Dansk Fængselsvæsen 1933« p. 109 Linje 10 f. o. det samlede Antal af Pladser i Statsanstalter anført som 184, medens det rette Tal er 1255.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

- N. Harboe*: Les conditions subjectives de la culpabilité. Tome III. Oslo (Jacob Dybwad) 1934.
 Nordisk kriminalteknisk Tidsskrift. 4. Aarg. Hft. 2—4.
 Recueil de documents en matière pénale et pénitentiaire Vol. III. livr. 1—2.
 Dansk Tidsskrift-Index. 1932. Kbhvn. (H. Hagerup) 1933.
 Nær og Fjern (Dansk Fangeblad) Nr. 235—9.
 Defensor legis. 1934 Nr. 2—3.
 Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. 25. Aarg. Nr. 2—5.
 Brott och samhälle, kriminalpolitisk tidsskrift, udg. af Jönköpings läns Skyddsförening, trykt i A/B Småland i Jönköping. Nr. 1/1934. (Provenummer).
 Journal of criminal law and criminology. Vol. XXIV Nr. 6.
 Beretning om Straffeanstalterne i Danmark i Tidsrummet $\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{12}$ 1932. Udg. af Direktøren for Fængselsvæsenet. Kbhvn. 1934.
H. v. Weber: Internationale Strafgerichtsbarkeit (40. Hft. af »Völkerrechtsfragen«). Berlin u. Bonn (Ferd. Dümmler) 1934.
 Tidskrift utg. av Juridiska Föreningen i Finland. 1934, Hft 2.
 Zeitschrift f. die gesamte Strafrechtswissenschaft. Bd. 53, Hft. 6.
 Tidsskrift for Rettsvidenskab. Ny række XIII, Hft. 1—2.

CARL USSING

Født 22. April 1857, død 23. Juni 1934.

Budskabet om Carl Ussings Død har utvivlsomt vakt Sorg hos mange, ogsaa udenfor hans Nærmestes Kreds, — og det en mere personlig præget Sorg end Tilfældet ellers er, naar Døden bortkalder en gammel Mand efter Afslutningen af en fortjenstfuld, betydelig Livsvirksomhed. Grunden hertil er vel den, at Ussing virkede saa stærkt netop i Kraft af sin *levende*, rigt udstyrede Personlighed. Ussing skulde *opleves*, og det *var* en Oplevelse at se og høre Ussing som Foredragsholder eller som Deltager i Diskussion om et af de mangfoldige Problemer — juridiske, moralske, pædagogiske, sociale, nationale —, i hvis Drøftelse han som Samfundsborger følte sig forpligtet til at deltage, og til hvis Løsning han i Kraft af sine Evner har ydet værdifulde Bidrag.

Udover Doktordisputatsen om Anders Sandøe Ørsted som Retslærd (1884) og den store Redegørelse for Nationalbanken 1914—1924 foreligger der fra Ussings Haand en Mængde Afhandlinger, mest trykte Foredrag, alle af mindre Omfang, spredte og for Almenheden nu vanskelig tilgængelige i faglige og andre Tidsskrifter, i Juridisk Forenings og Dansk Kriminalistforenings Aarbøger, enkelte af dem selvstændigt udgivne, hver for sig af tidsmæssig Aktualitet men samtidig af blivende ideel Værdi.

Hvad der prægede Ussing som Taler og som Skribent, var — foruden elementær logisk Klarhed — en dyb Forstaaelse af Samfundslivet i dets Tilstand og Udvikling og

en usædvanlig Evne til at *anskuelligøre* Problemerne i retlig Belysning og samfundsmæssigt Perspektiv. Et Foredrag om Kollektiv Moral (1921) indeholdende pædagogiske Betragtninger bl. a. om den første Børneundervisning viser, hvilken fortræffelig Lærer i Anskuelsesundervisning der er gaaet tabt i Ussing. Han forstod som faa at fremstille det konkrete i omfattende, almen Belysning og omvendt at prøve Bæreevnen og Rækkevidden af moralske og retlige Grundsætninger ud fra sine Erfaringer og Iagttagelser fra Dagliglivet. I sine Anskuelser var han fuldkommen uafhængig, frigjort for herskende Doktrinarisme af hvad Art nævnes kan — en frygtløs Kæmper for, hvad han ansaa for Sandhed og Ret.

Ussing var ikke aktiv Politiker — han ansaa dette for aldeles uforeneligt med en Dommers Gerning. Kom han en enkelt Gang ind paa Politik, kunde det være for at paavise, hvorledes et politisk Parti skiftede moralsk Indstilling, naar det kom til Magten efter at have været i Mindretal. Han kunde, naar Talen var om at regulere Beværteres og Pantelaaneres Næringsfrihed, foreholde Socialdemokratiet dets konservative Instinkter i disse Anliggender. Eller han kunde — som i et i Aaret 1900 holdt Foredrag — bebrejde en radikal Landstingsmand hans »Afventningsteori«, naar han holdt paa, at man burde oprette Indførelsen af de betingede Straffedomme indtil Retspleje- og Straffelovsreformernes samlede Gennemførelse. Ussing var en varm Tilhænger af disse store Reformers, men han mente, at de to store Kolosser bedst lod sig flytte, naar man begyndte at røre i Grunden med de smaa. Han holdt paa de successive Reformers som Forberedelse til de store; tilstedeværende Brøst burde afhjælpes, naar Tidens Trang krævede det, og Ussing viste i Gerning som Justitarius i Overretten, hvorledes den store Retsplejereform kunde forberedes indenfor det bestaaendes Rammer. Hvad den store Straffelovsreform angaar, kom den først 25 Aar efter at de betingede Straffedomme var indførte ved Straffelovstillæget af 1905!

Selv i Besiddelse af høj videnskabelig Kultur var Ussing mindst af alt nogen »graa« Teoretiker, og han var paa sin Post overfor den »videnskabelige Doktrinarisme«. Han bad fastholdt, at man ikke maatte straffe en Mand for Logikens eller for Systemets Skyld eller sætte Folk i Hullet for at lette Arbejdet for juridiske Professorer og Studerende. Han holdt af at betone, at han ikke tillagde det større Betydning, hvad man »tænkte om disse Ting i Udlandet«, specielt indenfor tyske Professorkredse. Straffeloven maatte tilpasses efter det lokale Milieu, og ingen kendte og forstod dette bedre end Ussing. Han havde Agtelse for og Forstaaelse af en Professors Betydning paa Katederet og som Lærebogsforfatter, men han advarede imod, naar Talen var om en Reform af Straffeloven, i alt for høj Grad at gaa Professorvejen med dens Tendens til Generaliseringer og Abstraktioner.

I Aarene 1891—1914 var Ussing Dommer, de første 14 Aar i Kriminalretten, derefter i Landsover- samt Hof- og Stadsretten, sluttelig Justitiarius i denne Ret, som han forlod ved sin Udnævnelse til Nationalbankdirektør. Ussings Virksomhed i Kriminalretten faldt i den Tid, da Bevægelserne for en Reform i Straffelovgivningen tog Fart. I 1899 stiftedes Dansk Kriminalistforening, og Ussing var fra først af selvskrevet Medlem af denne Forenings Bestyrelse, i hvilken han sad indtil 1923. Han lagde paa Foreningens første Aarsmøde for med et Foredrag om betingede Straffedomme, deltog i Drøftelserne paa næsten alle Moder og kulminerede i 1913 med et Foredrag om § 255 (Krænkelser af den personlige Frihed) i den første Straffelovskommissions Udkast — et Foredrag, der i Tankebygning og med sin Rigdom paa legislative Betragtninger og kriminalistiske Realiteter uden Forkleinselse for nogen anden tør betegnes som det betydeligste, der er præsteret indenfor Foreningen.

Som enhver god Kriminalist og med sin rige Erfaring fra Kriminalretten var Ussing naturligvis klar over, at Straf

er et højst ufuldkomment Middel til Kriminalitetens Bekæmpelse. I et Foredrag (1903) om professionelle Forbrydere mod Ejendomsretten gav han en ypperlig Fremstilling af Professionismens Væsen, Tilblivelse og Vækst og stillede Forslag om en forbedret Løsgængerilovgivning og Interneringsforanstaltninger. Heri kunde han kun glæde sig over almindelig Tilslutning. Derimod kunde han lejlighedsvis beklage sig over ikke at finde tilstrækkelig Sangbund, naar han stillede Krav om, at Kriminalistforeningen skulde tage andre Lovgivningsopgaver op end Reformerne af selve Straffelovgivningen med Hensyn til de enkelte Forbrydelser og Foranstaltninger mod de kriminelle Individuer. Han krævede f. Eks. inddraget under Foreningens Opgaver Spørgsmaalet om en Lovordning af Beværtervæsenet og fik ogsaa en Diskussion herom i Gang, under hvilken han leverede vægtige Indlæg til Fordel for en bunden, reguleret Beværternæring. Som Formand for Ædruelighedskommissionen stillede Ussing Hensynet til Politi- og Retssikkerheden i Spidsen som Ædruelighedslovgivningens første Opgave og imødegik med Henvisning hertil virkningsfuldt den herskende Doktrin hos Modstanderne af en saadan Lovgivning: Frasen om, at man ikke kan fremtvinge Ædruelighed ad Lovgivningens Vej; — ligeledes den politiske Doktrinarisme, der krævede Forholdene ordnede paa samme Maade i Byerne og paa Landet — den samme Doktrinarisme, som den Dag i Dag øver sin daarlige Indflydelse paa vor Strafferetspleje. De politimæssige og kriminalistiske Forhold er jo nemlig i nogen Grad forskellige i By og paa Land. — Endvidere fremholdt Ussing den kriminalistiske Betydning af en lovordnet Kontrol med Pantelaanervirksomhed og Handel med brugte Sager; han indtraadte som Medlem af et af Kriminalistforeningen med dette Formaal nedsat Udvalg, hvis Betænkning satte Frugt i Lovgivningen.

En Omtale af Ussing, der, som nærværende, nærmest har taget Sigte paa hans Virksomhed som Kriminalist, kan

ikke forbigaa hans største Livsværk: Skabelsen af den danske Arbejdsret. Ussing blev Formand for det i 1908 nedsatte Fællesudvalg om Arbejdsstridigheder. Hans to Foredrag i dette Udvalg »Om Foranstaltninger imod Brud paa Overenskomster« og »Om Forhandling og Mægling i Arbejdsstridigheder« var banebrydende ved den klassiske Klarhed, hvormed han opstillede og udbyggede Modsætningen mellem »Retskonflikter« og »Interessekonflikter« og gav Anvisning paa Midler og Veje til Afgørelse og Imodegaaelse af disse Konflikter. Baade juridisk og lovgivningsmæssigt var dette et uopdyrket Felt, og Ussing har Æren for, at Danmark paa dette Omraade har indtaget en førende Stilling. Hans Syslen med Arbejdsretten førte ham ind paa Overvejelser ikke blot om Retslivets Grundproblemer: Forholdet mellem Ret og Uret, mellem Retsafgørelser og Magtafgørelser, men særlig ogsaa om strafferetlige Problemer: Forholdet mellem Erstatnings- og Strafansvar, Skyldproblemet, det individuelle og det kollektive Ansvar, Passivitets Retsstridighed (Undladelsesforbrydelser), — Overvejelser, som bl. a. resulterede i det ved Loven om Den faste Voldgiftsret indførte System med »Bod« for Brud paa kollektive Aftaler. Ussing var Den faste Voldgiftsrets Formand indtil 1920. De af ham skrevne Kendelser udmærker sig bl. a. ved ikke snævert at begrunde Afgørelsen ved den for det konkrete Tilfælde nødtørftigste Motivering — en Metode som normalt er anbefalelsesværdig for ikke at skabe Præcedens for fremtidige uforudsete Tilfælde. Ussing havde Mod nok og tilstrækkeligt indgaaende og overlegen Beherskelse af de vanskelige Emner til i sine Kendelser at fastlægge Retningslinjerne for Udviklingen gennem almindelige »vejledende Udtalelser«, paa en Gang til Nytte for de interesserede Parter og til Lettelse for hans Efterfølgere.

Endnu efter sin Afgang fra Den faste Voldgiftsret syslede Ussing med Arbejdsrettens mange Problemer og samlede sine Betragtninger i en større Afhandling i U. f. R. 1928: Om retmæssige og retsstridige Arbejdsstandsninger.

Var det en Lykke for Ussing, at han saaledes kom til at føre sine Tanker ud i Livet, saa tør det betegnes som en — samfundsmæssig set — endnu større Lykke for danske Arbejdere og danske Arbejdsgivere, at der paa den paa-gældende Tid *fandtes* en Mand af Ussings Støbning til Løsningen af denne Opgave. Sjældent har nogen i den Grad været den rette Mand paa den rette Plads i den rette Tid.

Juli 1934.

Oluf H. Krabbe.

Kriminalbiologi och kriminalpolis.

Av JOSEFINE ERKENS, f. d. Regeringsråd, Düsseldorf-Oberkassel.

Översättning från förf.'s manuskript.

Det är ingen tillfällighet att i Tyskland polisens första kriminalbiologiska institut både till idé och utformning växt fram ur den kvinliga poliskårens arbete. Grunden till detta förhållande ligger däri, att de första bärarna av den kvinliga polisens uppgifter fått sin utbildning i det sociala arbetet och att de vid sidan av sin polisutredning förfogade över psykologiska, pedagogiska och sociala insikter och erfarenheter. Såsom organ för den första polisutredningen i föreliggande brottmål kommo de att företräda en helt ny typ. De voro uppfyllda av de fordringar, som den nyare tidens straffrättspraxis uppställde — före år 1933: ett kriminalbiologiskt beaktande av förbrytarens person, en fördjupad uppfattning om skuldbegreppet och ett genomförande av den straffrättsliga vården med sociala hjälpmedel.

Härtill kom, att det verksamhetsfält, som tilldelats den kvinliga polisen — förnämligast omfattande sexualförbrytelser mot barn och annan ungdom samt kvinnor — utgör ett arbetsområde rikt på psykopatologiska problem, som kräva medarbete av psykiater redan under polisutredningen. De kvinnor, som beslutat sig för att utbyta sin sociala verksamhet av annan art mot kriminalpolitiskt arbete, något som skett först efter övervinnande av svåra betänkligheter, hade för sig fullt klargjort den nutida straffrättsvårdens åskådning och mål. För dem såsom kvinnor, vilkas kraftkälla alltid varit känslan av att genom sitt arbete

uppbygga och stödja, skulle en övergång till kriminalpolisen aldrig ha varit möjlig, om de icke för sin polisverksamhet haft såsom drivfjäder denna åskådning och detta mål. Den unga kvinnliga kriminalpolisen var genomträngd av insikten därom, att straffrättsvårdens utveckling, som flyttat den levande människan i hennes biologiska mångsidighet in i mittpunkten för straffförfarandet, numera också av polisens undersökningsorgan fordrade nya metoder för biologisk personlighetsforskning och »social diagnos».

I och för sig var det icke inom Tyskland någon nyhet att under den förberedande rättsproceduren beakta det personliga hos brottslingen. Tvärtom var saken redan delvis förverkligad genom den i landet befintliga »Sociala rättshjälpen». Denna institution, som handhades av skyddsorganen, s. k. »Wohlfartspfleger», och icke av kriminaltjänstemän, hade vid sidan av sin vårdnad om fångar och frigivna också uppgiften att på anmodan av åklagare och domstolar verkställa undersökningar beträffande de tilltalades föregående liv samt deras personliga förhållanden i fråga om yrken, ekonomi etc. I allmänhet vidtog emellertid deras verksamhet först efter det att polisens utredning av sakfrågan avslutats.

Inrättandet av den sociala rättshjälpen i Tyskland var en naturlig följd av straffrättsvetenskapens utveckling hän mot en fordran på fördjupad kännedom om personligheten. Denna anordning kunde icke uppväxa annat än vid sidan av kriminalpolisen, eftersom denna icke förstätt rättsvetenskapens krav på ett mera ingående och differentierat undersökningsarbete; detta ehuru bestämmelserna i straffprocessordningen på intet vis inskränkte polisens uppgift till att enbart uppklara sakfrågan.

Ett av de väsentligaste skälen till att polisens uppgift kommit att inskränkas uteslutande till en undersökning om det objektiva sakförhållandet, är också att finna i den begränsade utbildning, som ägdes av den manliga polisen. Ensidigt hade i fråga om denna den rättsliga och kriminaltekniska skolningen framhävts, under det att man alldeles

äsidosatt att bibringa sociala och psykologiska kunskaper.

Sålunda hade i Tyskland uppstått en ödesdiger oorganisk tudelning av den förberedande proceduren, i det att densamma uppbars dels av kriminalpolisen och dels av den sociala rättshjälpen. Denna tudelning efter människa och handling, gärningsman och gärning, var så mycket mer motsägende, som den unga kriminalbiologiska vetenskapen just hade koncentrerat sitt intresse på människan som något helt och genom sin lära om den personliga helheten givit brottet dess biologiska mening.

För den kvinliga polisen, som var hemmastadd på det sociala området, betydde den enskilda brottsliga handlingen likasom andra asociala handlingar en yttring av ett kroppsligt och själsligt tillstånd under viss miljö-belastning. För den kvinliga polisen måste tudelningen av undersökningsförfarandet å dels polis och dels social rättshjälp te sig orimlig och oorganisk. Då nu denna kvinliga polis inträdde i arbetet, framställde sig för densamma nya problemställningar och verksamhetsmetoder. Det sorgfälliga utforskandet av de straffrättsliga sakförhållandena fullföljdes icke blott under användande av psykologiska och pädagogiska metoder, vid vilka man sökte att vid förhören avskilja alla hämmande och skymmande inflytanden (fantasi, bristande uppriktighet, skamhända etc.) utan framför allt under aktgivande å personligheten, under dess synvinkel. Denna differentierade och fördjupade form av polistjänst skulle naturligtvis alltför lätt kunnat föranleda till att driva ofullkomlig och dilettantmässig kriminalbiologi, om icke de befattningshavandes psykologiska skolning främst lärt dem inse gränserna för deras insikter och uppgifter. Också hade deras psykologiska vetande bibringat dem medvetandet om att kriminaliteten i stor utsträckning uppvisar avvikelser från vad man tänker sig såsom regel och att försöken att uppklara ett brott därför i många fall för in över en terra incognita, vars utforskande om möjligt bör i första hand överlätas åt läkaren.

Så tedde sig problemen och de faktiska förhållandena, då den kvinnliga polisen ansvarsmedvetet gjorde den nya uppgiften, dess strävanden och mål till sina. Den visste sig hava att inom polisen gestalta en ny tjänstemannatyp, vilken var att betrakta såsom ett uttryck för den nya uppgiftens särskilnad från den blotta straffrättsvärden. Insikten härom och de praktiska behoven, framför allt där arbetet gällde sexualförbrytare och straffmyndiga ungdomar, förde oundvikligen till en fordran på psykiaters deltagande i utredningen redan vid begynnelsen av polisförhandlingarna. Detta krav vann i Tyskland för första gången beaktande, då i Hamburg år 1929 inom polisen upprättades en undersökningsstation, detta i organisatorisk och lokal förbindelse med den kvinnliga polisavdelningen därstädes.

Visserligen hade redan långt före dessa inom Hamburgerpolisen vidtagna första trevande försök problemet »Kriminalbiologi och straffrätt» inom straffrättsvetenskapen upptagits till principiel och metodisk behandling. En rad kriminalbiologiska undersökningsanstalter hade under straffverkställigheten i mödosamt, vetenskapligt småarbete försökt att få den brottsliga personligheten och dennas felaktiga inriktning biologiskt klarlagd. Till grund för inrättandet av dessa undersökningsanstalter, som voro förlagda till fängelserna, låg såsom känt torde vara den tankegången, att alla arvsbiologiska, psykologiska och psykiatriska metoder borde tagas i systematisk användning för att kunna avskilja de »oförbätterliga» från de »förbättringsmöjliga».

Medan denna fordran på särskiljande av förbätterliga och oförbätterliga under straffets verkställande i lång tid stått i förgrunden vid undersökningarna, började straffrättslärde och kriminalpolitiker mer och mer hänvisa till betydelsen av att vid domstolsförfarandet kriminalbiologien toges till hjälp, så snart det gällde att finna en klarare och djupare uppfattning i skuldfrågan. Man fordrade, att den kriminalbiologiska undersökningen skulle vinna inflytande på

rättspraxis i domssalen. Man erinrade, att kriminalbiologien, om den beaktades allenast vid straffverkställigheten, icke kunde utgöra någon organisk beståndsdel av själva rättsvården.

Den utomordentligt viktiga frågan, vid vilket stadium av utredningen den kriminalbiologiska undersökningen borde äga rum och vem, organisatoriskt sett, lämpligen borde förestå denna kriminalbiologiska undersökningsanstalt, blev dock icke utrett. Det ankom på den enskilde undersökningsdomaren eller ordföranden vid domstolens huvudförhandling att efter individuellt bedömande och personligt förstånd förordna om psykiatriska undersökningar — mestadels under de tilltalades förvaring i rannsakningshäktet — sedan utredningen angående den brottsliga gärningen redan slutförts. Förutsättningen var i allmänhet, att man hos den tilltalade funnit uppenbara symptom av sinnessjukdom eller andlig defekt.

Förtjänsten av att överhuvud hava vid polisutredningen sammanfört frågan om gärningsmannens personliga förhållanden och frågan om uppklärandet av själva förbrytelsen tillkommer såsom bekant Prof. *D. Lenz* i Graz. Den på initiativ av Prof. Lenz år 1928 hos polisledningen i Wien inrättade och honom underställda kriminalbiologiska institutionen betydde i Österrike ett förverkligande av kravet, att icke blott och i första hand kriminalbiologisk undersökning rörande gärningsmannens person borde ske i fråga om redan dömda straffångar, utan att sådan undersökning borde företagas så tidigt som möjligt under polisutredningen. Lenz förverkligade därmed sin fordran på »en undersökning vid första ingripandet«, något som motiveras därmed, att bedömandet vid huvudförhandlingen i fråga om gärning och gärningsman bör vila på en grundlig förberedande utredning.

Denna hos Wienerpolisen upprättade institution erhöll snart i Tyskland två systerinstitutioner, först i Hamburg och sedan i Kiel. Dessa tyska institutioners osäkra försök

avbrötos i förtid. De lingo nöja sig med pionierers vanliga öde att få se sitt arbetes mål endast långt i fjärran.

Det var år 1929 som vi sålunda hos kriminalpolisen i Hamburg sågo de första blygsamma försöken till ett systematiskt samarbete mellan polis och psykiater redan under »det första ingreppet». Vid gestaltandet av arbetet erhöi den nya institutionen starka impulser från den kvinliga kriminalpolisen, på grund av vars erfarenheter och behov anstalten tillkommit.

Anordningen skedde i närmaste samverkan med hälsovårdsmyndigheterna i Hamburg, vilka ställde en genom långvarig domstolspraxis förfaren psykiater till förfogande för genomförandet inom polisen av de kriminalbiologiska uppgifterna.

Vid sitt yrkande om kriminalbiologisk undersökning utgår Prof. Lenz från den uppfattningen, att från psykologisk synpunkt den gynsammaste tidpunkten för en tillförlitlig tydning av gärningsmannens personlighet gäves i omedelbart samband med polisens utredningsarbete. Man måste instämma med Prof. Lenz därutinnan, att detta tidsval kan lända till utomordentlig framgång, såvida nämligen följande två förutsättningar föreligga: psykologisk och social skolning hos de kriminaltjänstemän, som ha att utreda den brottsliga gärningen, och vidare ett tidigt ingripande från sakkunskapens sida i polisens arbete.

Kriminalpolisen, som har att vidtaga de första åtgärder efter förövandet av brottet, — vars art och omfattning äro av djupgående betydelse för hela det vidare straffförfarandet —, får det första och friskaste intrycket av brottet och därmed också av gärningsmannens personlighet. Polisen så att säga upplever gärningsmannen såsom människa så omedelbart och livligt som knappast någon myndighet, vilken senare ingriper i målets behandling. Under utredningen angående brottet uppenbara sig likasom av sig själva för de uppmärksamma kriminaltjänstemännen brottslingens levnadsförhållanden, levnadsvanor och tänkesätt.

Brottets upptäckande och gärningsmannens gripande ske mången gång på ett för den skyldige överrumplande, ofta nedbrytande sätt. Helt plötsligt ser han sig stå öga mot öga med den alarmerade polisen. Han ser den hotande faran att bli överbevisad, ser framför sig långa pinsamma förhör, möjligheten av inmanande i häkte, av domstolsförhandlingar, som hota att skaka eller förinta hans yrke, hans existens. Inom honom kämpar ett virrvarr av krafter, fortvivlan, ängest, hjälplöshet, list, förslagenhet, eller också en drift att bekänna och försona, vilket allt tränger till yttringar i ord, miner och åtbörder.

För en psykologiskt skolad och uppmärksamt iakttagande kriminaltjänsteman, som förstår att handhava de klarläggande möjligheterna i en god förhörsmetod och förhörsteknik, uppenbara sig hos den tilltalade moment av den starkaste själsliga uppluckring, vilka äro synnerligen gynsamma för den första och kanske grundläggande uppfattningen om brottslingens person på samma gång som om hans gärning. Vid den första polisförhandlingen erbjuda sig tillfällen, som om de icke då kriminalpolitiskt utnyttjas, oåterkalleligen förloras, ty varken under de fortsatta förhandlingarna i målet eller under straffverkställigheten återkommer ett lika upprört och kompliserat spel av stridiga krafter som det, vilket utgjort förutsättningen för de förslutna möjligheterna.

Ur insikten härom framträder såsom ett dubbelt krav för att gärningsmannens personlighet må kunna klarläggas hos polisen dels att där finnas psykologiskt och socialt skolade kriminaltjänare, såsom hos den kvinliga poliskåren i Hamburg och Preussen, och dels att det psykiatriska arbetet inbygges i polisens undersökningsverksamhet. Den psykologiskt och socialt skolade kan naturligtvis på helt annat sätt än den på dessa områden oskolade befattningshavaren förstå att insätta brottet i dess individualpsykologiska och sociala orsakssammanhang samt med stöd av sin psykologiska insikt lägga förhörsmetoden så att den i stunder, då

den tilltalade är likasom själsligt uppluckrad, lättare än eljest leder till ett uppenbarande och en förståelse av dennes personlighet. Det väsentligaste synes vara att söka sorgfälligt och samvetsgrant utforska och lyssna sig till om och när under utredningens gång psykiatern bör anlitas.

Insikten om att man vid utredningen av det objektiva sakförhållandet måste söka att i möjlig mån samtidigt göra sig en bild av brottslingens hela personlighet, begripa ett människoöde, beakta kroppsliga och själsliga fakta samt bedöma sociala inflytanden, gör det enligt förfs. mening ändamålsvidrigt att tudela polisundersökningen såsom fallet synes vara vid den kriminalbiologiska institutionen i Wien. Dr. *Heinrich Kalmann* har i sin uppsats angående »den kriminalbiologiska undersökningen av förbrytarens personlighet och dess värde för polisutredningen» (*Monatschr. f. Kriminalpsychologie*, 22. Jahrg. 3. H.) sökt påvisa, att den tilltalade lättare öppnar sig inför polismannen, om denne icke samtidigt sysslar med själva brottsmålssakens upplärande. Gent emot denna invändning må framhållas, att den såväl psykologiskt som socialt skolade kriminaltjänsteman, som samtidigt handhaver undersökningen om sak och person, intager en helt annan ställning till den tilltalade, än den befattningshavare, som endast och allenast har att söka överbevisa brottslingen om den begångna gärningen. Erfarenheten från Hamburgs kvinliga polis, sålänge ifrågavarande institution där fungerade, visade åter och åter, hur öppen den tilltalade i allmänhet var inför denna polis, såsom vars grundsats gällde att låta både gärningen och brottslingens personlighet klarläggas av en och samma befattningshavare; hur den tilltalade öppnade sig vid förhör, som gävo honom möjlighet att få klarlägga motiven för sin handling med ledning av sina inre och yttre förhållanden.

Vid dylika förhör, som icke göra någon gränsskillnad mellan gärning och personlighet, utan såsom livet självt låta handling och personlighet flyta i varandra, åstadkommes

en atmosfär, som är utomordentligt gynsam för personlighetens blottande och gör de flesta tilltalade benägna att frivilligt anförtro sig åt polisens psykiater.

Av det sagda kan förstås, att vid den kriminalbiologiska institutionen i Hamburg två väsentliga grundsatser gjorde sig gällande: öppenhet gent emot den tilltalade i fråga om psykiaterns person och uppgift samt frivillighet från den tilltalades sida, då det gällde att anförtro sig åt psykiatern. Det invändes från åtskilliga håll, att vid den kriminalbiologiska undersökningen hos polisen — i motsats till vad förhållandet är vid den ofta under åratal fortsatta undersökningen under straffverkställigheten — det dock endast kan vara fråga om en förhållandevis begränsad möjlighet att bilda sig en uppfattning om den tilltalades personlighet. Ty de kriminalbiologiska och psykiatriska iakttagelserna hos polisen vore ju i regel grundade allenast på en gångs undersökningar, eftersom de undersökta på grund av processuella bestämmelser mestadels måste efter mycket kort tid, i regel inom 24 timmar, inställas inför domstolen för dess vidare åtgöranden. Mot denna i och för sig berättigade invändning må dock erinras, att den kriminalbiologiska undersökningen å ena sidan hos polisen och å den andra under straffets verkställande naturligtvis följer olika vägar och har olika mål, men att båda slagen av undersökning hava sina särskilda värdefaktorer, som icke utan vidare kunna ersätta varandra.

Prof. Lenz betonar med rätta, att bilden av den, som undersökes i polisen, blir mycket mer omedelbar och levande, än den bild som vinnes vid undersökning av en redan dömd person. I förra fallet gäller det en misstänkt person, som kommer direkt från omgivningen ute i livet och som icke genom rannsakningshäkte och straff påverkats samt undergått mångfaldiga psykologiska förändringar.

Medan alltså den kriminalbiologiska undersökningen i polisen förmår att vid sidan av väsentliga personliga drag (av kroppslig och andligt själslig art) framdraga själsliga

»tillfällighetsdrag«, vilkas förutsättningar icke vidare kunna förekomma under en aldrig så lång strafftid, möjliggör däremot den kriminalbiologiska iakttagelsen under straffets fortgång en helt annan systematisk och uttömmande kännedom om den straffades andligt-själsliga liv, övervägande i ändamål att kunna gestalta straffverkställigheten från individuel synpunkt.

Vidare må ihågkommas att, såsom i Hamburg iaktogs, ytterligare undersökningar kunna föranstaltas ifråga om redan häktade genom deras återförande till polisens undersökningsinstitution och beträffande personer på fri fot genom att de frivilligt underkasta sig förnyad undersökning på grund av psykiaters inrådan.

För nödvändigheten av kriminalbiologiska undersökningsinstitutioner hos poliscen talar ytterligare den omständigheten, att den kriminalbiologiska uppfattning, som vinnes vid »första ingripandet« mot den tilltalade, kan vara av utslagsgivande betydelse för de första beslut, som fattas av domaren, inför vilken den tilltalade av polisen inställes, ävensom för följande avgöranden från åklagarens eller domstolens sida.

Det må och hänvisas till den betydelse för den tilltalade och jämväl för besparing av tid och kostnader, som ett påpekande från psykiaterns sida redan vid första polisförhandlingen kan äga t. ex. därom att rättslig otillräknelighet synes föreligga. I ett sådant fall kan hela proceduren omedelbart inställas, under det att eljest detta kan ske först efter en rad förhandlingar och lång häktetid, ja ofta först vid huvudförhandlingen, som i dylikt fall naturligtvis efter användande av en myckenhet kraft, tid och pennin- gar måste sluta med frikännande.

Det kan för hela straffrättsförfarandet verka vägledande, om psykiatern under utredningens första stadium har tillfälle förklara, att det föreliggande fallet lämpligen bör hänskjutes till ingående psykiatrisk undersökning.

En undersökning av här behandlad art redan hos polisen bör tillmätas den största betydelse även i betraktande

därav att den tidiga undersökningen med tillgång till medicinsk sakkunskap ger möjlighet att vidtaga hälso- och säkerhetsåtgärder vid sidan av eller i stället för straffrättsligt ingripande.

I fråga t. ex. om sexuellt abnorma sexualförbrytare — exhibitionister, homosexuella, otuktsförbrytare mot barn, framför allt i fall brottslingarna äro medvetna om sina abnorma anlag och äro villiga att söka bot, — föreligga avsevärda möjligheter att bereda den tilltalade behandling i anstalt eller annorledes, för att han sålunda må komma i åtnjutande av moderna psykotherapeutiska och psykoanalytiska bättringsåtgärder och på det att fortsatt brottslighet från hans sida må förebyggas. Beträffande abnorma men bättringsvilliga bör villkorlig dom kunna användas med undanskjutande av straffverkställigheten, om nämligen de dömda underkasta sig läkarebehandling och bemyndiga läkaren att i händelse av försummelse därutinnan underrätta domstolen.

Om en tilltalad under polisutredningens tidigare stadium av psykiater förklaras straffrättsligt otilräknelig, erbjuda sig möjligheter att i den tilltalades intresse och till det allmännas säkerhet vidtaga skyddsåtgärder av ett eller annat slag. I detta sammanhang torde böra uppmärksammas den svåra frågan om lämpligheten att utfärda omynlighetsförklaring beträffande vissa grupper av sinnessvaga och senila sexualförbrytare samt om nödvändigheten av deras intagande i anstalt.

Valet emellan straffrättsliga, hälsovårdande och säkerställande åtgärder i fråga om kriminella personer kräver naturligtvis jämte kriminalbiologiska möjligheter hos polisen ett nära samarbete från polis- justitie- och skyddsmyndigheters sida med psykiatriska hjälphyråer, polikliniker och anstalter för asociala eller antisociala individer.

För att i fråga om den, som står under åtal, kunna fastslå egenskapen av vaneförbrytare, ett begrepp som bland övriga biologiska och sociala faktorer förutsätter en

prognos över »farlighet» och sannolika »återfall», bör domstolen låta klassificera honom med hjälp av alla kriminalbiologiens vetenskapliga metoder.

Den kriminalbiologiska forskningen är i sig själv en ganska ung arbetsform, vars erfarenheter väl ännu icke i något land gälla för att vara vetenskapligt slutgilliga. Beträffande Tyskland har genom den nationella revolutionen åt kriminalbiologien givits en ny mening och en ny inriktning.

Enligt Riksjustitiekommissarien Franks ord »skall för framtiden icke längre såsom förr förbrytaren utan det skyddskrävande samhället ställas i medelpunkten för den nya straffrätten». »Allmänfarliga element skols tagas i förvar utan att möjlighet beredes dem att dessförinnan få sin sak prövad. Rasen skall säkerställas genom att vaneförbrytare och andra mindervärdiga element berövas fortplantningsförmågan».

Dessa förklaringar angående den framtida behandlingen av vaneförbrytare utvisa, vilken måttstock, den nationalsocialistiska världsåskådningen kommer att lägga å de kriminalpolitiska frågorna. Grundtonerna i raslagstiftningen och dess rättsläror, vilka för det närvarande banat sig väg och komma att förbli herrskande, klinga igenom. Uppfattningen om »Samhällets övervärde gent emot individen» kommer också i de antydda kraven till uttryck. Straffrätten i nationalsocialistisk mening är samhällets nödvärn mot förbrytaren, som stör rättsfreden och hotar samfundets liv. Straffet får uppgiften att »utrensa». Denna uppgift tjänar till att oskadliggöra odugliga arvsanlag genom sterilisering för att dymedelst kommande generationer må säkerställas för mindervärdiga och brottsliga dispositioner, ävensom till att avskilja vaneförbrytare från folkgemenskapen genom »säkerhetsförvaring» (lag mot vaneförbrytare, som trätt i kraft 1 Jan. 1934).

Båda de nämnda medlen att bekämpa vaneförbrytaren — sterilisering och säkerhetsförvaring, vilka icke tidigare före-

kommit i tysk straffrätt, äro åtgärder, som djupt ingripa i den enskildes frihet och könsförhållanden.

Även om efter Riksjustitiekommissariens uttalande den nationalsocialistiska straffrättsvården icke som förr vill låta människan stå i straffrättens mittpunkt, så kommer dock alltid den levande människan att stå i brännpunkten för det kriminalbiologiska intresset. Detta skall städse i den enskilda levande personligheten se något egenartat individuellt.

De ansatser till en kriminalbiologisk personlighetsforskning, som före den nationella revolutionen befunno sig i det första försöksstadiet, skola inom nuvarande och blivande straffrätt utvecklas vidare utan att vilseledas av en eller flera rättsliga åtgöranden.

Varje straffrätt, som icke vill ställa sig i motsatsförhållande till de grundläggande lagarna om orsak och verkan, måste framgent taga sin väg över den kriminalbiologiska forskningens fält, om än den kriminalbiologiska undersökningens mening och mål i varje »system« enligt naturens ordning måste i viss mån ligga til sig och bida sin tid.

Fængselsvæsen.

Det engelske Fængselsvæsen.

I »The Modern English Prison« har *L. W. Fox* fornylig (1934) givet en Fremstilling af det engelske Fængselsvæsen af i Dag. Mr. Fox er nu gaaet over i anden Virksomhed under Home Office, men har siden 1925 været knyttet til den engelske Overbestyrelse som »Assistant Commissioner and Inspector of Prisons, Secretary to the Prison Commission«. Fremstillingens officielle Karakter understreges yderligere ved et Forord, hvoraf fremgaar, at Bogen offentliggøres med Tilladelse af Prison Commission og Home Office. Det bemærkes herved, at det ifølge den for Fængselsvæsenets Tjenestemænd gældende Instruks er forbudt uden Tilladelse at offentliggøre noget som helst vedrørende Fængsler, Fanger eller Fængselsvæsenets Administration; ligeledes maa de ikke uden Tilladelse give Meddelelser desangaaende til Pressen.

I Fremstillingens 1. Kapitel gives Hovedtrækkene i *Fængselsvæsenets Historie*, omfattende dels det primitive Stadium til 1774, da John Howard traadte frem som Fængslernes Reformator, dels Udviklingen fra 1774 til 1877, da Staten ifølge en Lov af s. A. overtog Ejendomsretten, Administrationen og Driften af alle de saakaldte »Local Prisons«, der hidtil havde sorteret under Domstolene. Endelig omhandles Perioden 1877 til 1898, som benævnes Overgangen til det moderne Fængselssystem. I Skildringen af det primitive Stadium fremhæves, at Fængsel i al Fald ikke før det 17. Aarhundrede blev brugt som en særlig Form for Straf. Den sædvanlige Straf for egentlige Forbrydelser var efter Loven Dødsstraf eller — som vi senere skal se — Deportation fra mindst 7 Aar indtil Livstid. Dødsstraffen blev dog i mange Tilfælde erstattet med Bøder, Brændemærk-

ning o. s. v. For mindre Forbrydelser var Straffen Bøder, Prygl, Gabestok m. v.; Fængsel var ganske vist anerkendt af Loven som en lovlig Straf for mindre Forbrydelser, men i Praksis blev den ikke brugt som Straf i sig selv, men kun for at hjælpe Staten til at inddrive sine Bøder. Skønt det allerede i 1403 blev fastslaaet ved Lov, at Dommerne kun maatte dømme til offentligt Fængsel (Common Gaol), blev der dog ved at findes et meget stort Antal mer eller mindre private Fængsler tilhørende Adelen og Gejstlighedens Spidser. Fængslernes Tilstand var som andetsteds yderst slet, og deres Drift blev bortliciteret til Personer, som paa enhver lovlig eller ulovlig Maade skaffede sig Profit af Fangerne. Det offentliges Interesse indskrænkede sig til 2 Formaal: Fængslernes Tilstedeværelse og Bødernes Inddrivelse. Forfatteren giver iøvrigt en kraftig Skildring af de bestialske Forhold, der herskede i Fængslerne gennem hele det 18. Aarhundrede og ofte langt ind i det 19.; en Mængde Fanger døde af Fængselsfeber, men han undrer sig over, at der efter Fængslernes Tilstand overhovedet blev nogen tilbage.

Under Dronning Elisabeth opstod imidlertid en ny Slags Fængsler særlig beregnet til at huse arbejdsløse Omstrejfare m. v., med andre Ord nærmest svarende til de oprindelige Tugthuse i Danmark. De kaldtes oprindelig »Houses of Correction«, men senere »Bridewells« eller »Working-houses«. Medens de oprindelige Fængsler intetsonhelst andet Formaal havde end de 2 ovennævnte, hvorfor det ogsaa var Fængselsforstanderens Opgave at gøre Fængslet saa fornøjeligt som muligt for dem, der kunde betale, og saa ubehageligt som muligt for dem, som ikke kunde eller vilde betale, tog Behandlingen i »Forbedringshusene« Sigte paa baade at reformere Fangerne og at virke afskrækkende. Forskellen mellem de 2 Institutioner varede imidlertid ikke længe, idet Domstolene allerede i 1609 fik Bemyndigelse til at idømme »Hard Labour« som en Straffeforanstaltning og ikke som en reformatorisk Forholdsregel, og i Praksis blev det hurtigt almindeligt at sende alle saadanne Domfældte, der havde gjort sig skyldig i mindre alvorlige Forbrydelser, til Forbedringshusene, skønt denne Fremgangsmaade først blev endelig legaliseret i 1719. I Løbet af det 19. Aarhundrede nærmede de 2 Institutioner sig hinanden, saaledes at de i Virkeligheden blev fuldkommen sammen-smeltede og i Almindelighed fandtes under samme Tag og

under samme Ledelse — en Ordning, der dog først fik sin lovmæssige Stadfæstelse ved Robert Peels Gaol Act af 1823. Samtidig forsvandt de gamle Navne, og under Fællesbetegnelsen »Prison« blev Institutionerne stillet under Tilsyn og Administration af Domstolene (Justices in Quarter Sessions).

Efter *John Howards* Optræden udstedtes fra 1774 til 1791 en Række Bestemmelser, der særlig fastslog 4 Grundprincipper, nemlig Gennemførelsen af fornøden Renlighed og sanitære Forholdsregler til at hindre Fængselsfeberen, Fængselsforstanderens Omskabning fra en uafhængig Profitmager til en af det offentlige lønnet Tjenestemand, Bestemmelse om, at alle Fanger skulde undergives en reformatisk Behandling bl. a. gennem Arbejde og endelig en systematisk Inspektion af Fængslet fra Dommernes Side. Med Gennemførelsen af de nye Principer gik det dog kun smaat. For det første var de kun tilladende og ikke befalende, for det andet kostede Reformer Penge, og de stedlige Myndigheder havde absolut ingen Lyst til at spendere Penge til Fordel for Fanger. Saa sent som i 1813 udtaler »The Aldermen« i London City, i hvis Fængsler en Gælds-fange fornylig var død af Sult, ligesom det var konstateret, at 2 kvindelige Fanger i Fællesskab kun havde eet Tæppe til at dække deres Nøgenhed med, at »deres Fanger havde alt, hvad de behøver, medmindre nogen skulde synes, at Fangerne burde forsynes med tyrkiske Tæpper«.

Naar der trods alt efterhaanden skete en væsentlig Forbedring af Sundheds- og Renlighedstilstanden, skyldtes det den Omstændighed, at Fængselsfeberen ikke længere nøjedes med at angribe Fangerne, men ogsaa bredte sig blandt Dommere og Sagførere saavel som blandt Juryens Medlemmer og derigennem skabte voldsomme Epidemier i Befolkningen. Med Hensyn til den reformatiske Side af Sagen gik Howard og hans Venners Tanke nærmest i den Retning, at en saadan Reformation skulde opnaas ved Religionens Indflydelse. I Modsætning hertil opstod de saakaldte »Benthamites« (efter *Jeremy Bentham**)), der vilde reformere Fangerne ved Arbejde og da navnlig ved at industrialisere Fængslerne, saaledes at disse ikke alene kunde hvile i sig selv økonomisk set, men endogsaa kunde give Indtægt — en Tanke, der var ikke saa lidt tiltrækkende for de lokale

*) Berømt engelsk Jurist og Tænkere f. 1748 † 1832.

Myndigheder, som skulde bære Omkostningerne ved Fængslerne, hvorfor Tanken ogsaa greb betydeligt om sig. Benthamiterne betragtede derhos en anden af John Howards Ideer, nemlig Enecellen som en sygelig reformatorisk Ide, hvortil kom, at Enecellesystemet ikke lod sig gennemføre uden kostbare Nybygninger. Efter Howards Død i 1791 skete i Virkeligheden meget lidt indtil 1823, da Reformen kom et afgørende Skridt nærmere gennem Sir *Robert Peels Gaol Act* af s. A. Howards Ideer var imidlertid blevet taget op af Kvækerne (*Miss Elizabeth Fry*), men heller ikke Benthamiterne havde givet op. Fængselsloven af 1823 blev derfor paa visse Omraader et Kompromis mellem de 2 Synspunkter. Forfatteren tillægger denne Lov afgørende historisk Betydning, idet den sammen med andre Love paa Retshaandhævelsens Omraade betegner det afgørende Brud med Middelalderens Retsstilstand. Loven var heller ikke som John Howards blot tilladende, men »peremptorisk«. Naturligvis opretholdtes Howards 4 ovennævnte Principer, men derimod forkastedes Principet om Behandling i Enkeltcelle og i Stedet sejrede Benthams Ide om Behandling i Fællesskab med Klassificering af Fangerne (i 5 Grupper) efter disses Karakter og kriminelle Fortid. Grupperne skulde holdes skarpt adskilte fra hinanden, men iøvrigt arbejde i Fællesskab ved produktivt Arbejde, og saaledes at ogsaa Fangerne fik deres Del af Udbyttet. Alle de værste Misbrug fra det gamle System blev afskaffet, herunder Brugen af Lænker. At man allerede dengang fastslog, at kvindelige Fanger alene skulde tilses af Kvinder, betegner et meget betydningsfuldt Fremskridt, som vi endnu ikke 100 Aar senere er naaet til i Danmark.

Gennemførelsen af disse frisindede Reformere mødte selvfølgelig megen Modstand og gik derfor betydelig langsommere end ønskeligt. En medvirkende Aarsag hertil var den Omstændighed, at man blev tvunget til at opgive et af de hidtil anvendte vigtigste Straffemidler overfor de grovere Forbrydere, nemlig *Deportationen*. Deportation opstod som en Afløser af Dødsstraffen. Ifølge den oprindelige Lovgivning var Dødsstraffen af et saadant Omfang, at der praktisk talt var foreskrevet Dødsstraf for enhver Lovovertrædelse, som vi overhovedet nutildags vil kalde for en Forbrydelse. Vi har tidligere set, at en Del af disse dødsdomte blev benaadet mod Bøder, Brændemærkning m. v. Men i det 17. Aarhundrede, da man var begyndt at erhverve

Territorier i Nordamerika, greb den Praksis mere og mere om sig at benaade de dødsdømte mod Deportation (beyond the seas). Denne Praksis fik sin lovmæssige Stadfæstelse i 1679, og i 1769 blev der givet Domstolene Myndighed til at idømme Deportation som Straf. Et meget stort Antal Fanger blev paa denne Maade deporteret til Nordamerika. Men ved Frihedskrigens Udbrud (1775) ophørte Deportationen hertil fuldstændigt. Det blev derfor foreskrevet, at man i Stedet for Deportation kunde idømme »Hard Labour« under forskellige Former (jfr. vort Bremerholm), og Domstolene fik samtidig Ordre til at indrette deres »Forbedringshuse« til Modtagelsen af saadanne Domfældte. I en ny Lov af 1778 foreskrevs, at der skulde bygges 2 »Penitentiary-Houses« for de nævnte Domfældte, men trods Loven blev der indtil videre ikke noget af disse Anstaller, idet den første af dem ved *Millbank* blev fuldført i 1821. Loven af 1778 frembyder imidlertid den historiske Interesse, at den fastslaar, at der ved »Hard Labour« — en Straffeform, der har spillet en meget stor Rolle i det engelske Retssystem — skal forstaas Arbejde af den haardeste og mest slaveagtige Karakter saasom Trædemølle, Trækning af en Møllekværn eller anden Maskine, Stensavning o. s. v. Loven af 1775 anviste imidlertid ogsaa en anden Maade at anbringe Personer, der var dømt til haardt Arbejde, paa, nemlig i kasserede Skibe i de saakaldte »hulks« (svarende til vore Galejer), og disse Skibe blev i lang Tid Hovedanbringelsesstedet for de heromhandlede Fanger.

Imidlertid havde Australiens Opdagelse ført til, at man i 1787 genoptog Deportationsstraffen, idet man i dette Aar afsendte en Flaade paa 5 Skibe med mellem 7 og 800 Forbrydere. Disse landede i Australien den 20. Januar 1788 og saaledes lagdes Grunden til det australske Samfund. I 50 Aar fra 1787 til 1837 regner man, at der ialt blev deporteret 80.000 Fanger af begge Køn til Australien.

Det gamle System (før 1823) havde til en vis Grad holdt Kriminaliteten i Skak, dels gennem Deportationer dels gennem Galejerne og endelig ved Hjælp af Fængselsfeberen. Imidlertid førte Demoralisationen efter Napoleonskrigene til en umaadelig Stigning i Kriminaliteten, og der opstod en Bevægelse, der forlangte Frihedsstraffene gjort tilstrækkelig afskrækkende. Efter det Benthamske System var Fængslerne i mange Dele af Landet omdannede til Fabrikker, hvor man udelukkende koncentrerede sig om den

Opgave at skaffe det mest profitgivende Arbejde — profitgivende ikke alene for den lokale Administration, men ogsaa for Fangerne selv, idet disse mange Steder var i Stand til at tjene ret betydelige Summer udover, hvad deres Ophold i Fængslet kostede. Kampen mellem de forskellige Synspunkter begyndte, en Kamp, der først er bragt til endelig Afslutning i 1931 med Cellens fuldstændige Nederlag i England. Det tidligere Klassifikationssystem havde efter manges Mening svigtet, og Cellesystemet begyndte igen at vinde Tilhængere. Cellesystemet i sin klassiske amerikanske Form blev dog aldrig prøvet i England, men derimod et mere modificeret System, saaledes som vi herhjemme har kendt det i Vridsløselille. Ogsaa Fællesskabssystemet eller som det i England kaldtes »the Silent System«, hvorefter Enecelle kun udkræves til Brug om Natten og ved Maaltiderne, vandt mange Tilhængere, idet dette System, hvorefter Fangerne arbejdede sammen om Dagen i Værksteder, tillod en Fortsættelse af den indbringende industrielle Virksomhed. Imidlertid var der her en modgaaende Bevægelse, der vilde tage Arbejdet i Brug som et rent Straffemiddel, men derimod hverken udnytte dets indtægtsgivende eller reformatoriske Side. Vi har allerede set, at Trædemøllen er kommet i Anvendelse i Forbindelse med Idømmelsen af »Hard Labour«, og der var adskillige lokale Myndigheder, der fandt deres Regning ved at leje Fangerne ud til stedlige Møllere som Drivkraft. Snart opstod den Mening, at Arbejdet kun var tilstrækkeligt afskrækkende for Fangerne, naar disse vidste, at det var fuldstændig nytteløst. Det gjaldt om at finde et Arbejde saa slaveagtigt, kedsommeligt og ensformigt som muligt med det eneste Formaal at plage Fangen. Trædemøllen var derfor bedre egnet for Fangerne end Trækning af en Møllekværn, og da Trædemøllen ikke passede for Enkeltecelle, indførtes som Alternativ »the crank«, en lignende nytteløs Maskine til at bevæge med Haandkraft.

Ved Siden af Fængselsstraf udviklede der sig samtidig den særlige Frihedsstraf »*Penal Servitude*«, der ligeledes traadte i Stedet for Deportation og Arbejde paa Galejerne m. v. Til at modtage disse Fanger byggedes i 1842 et nyt Fængsel i Pentonville, der senere tjente som Modelfængsel for hele England, saaledes at der i Løbet af ret faa Aar byggedes ialt 54 nye Fængsler efter Pentonvilles Monster.

En Parlamentskommission i 1850 gav stærk Tilslutning

til Trædemøllen i Stedet for nyttigt Arbejde, ligesom den gav sin Tilslutning til Enkeltcellesystemet. En Kommission af Overhusets Medlemmer af 1863 understregede yderligere Fængslets Formaal at virke afskrækkende, idet »haardt Arbejde, streng Kost og en haard Seng« var det, der passede sig for et Fængselsregime, og Grundlaget for saadant et System maatte være Enkeltcellen og »the crank«. Selv den daværende Erkebiskop udtalte, at han ikke kunde erkende, at Forbryderens Forbedring er en væsentlig Del af Straffen; Forbedringen kan maaske komme til som et Accessorium, men hører ikke nødvendigvis med til Straffesystemet. En Udtalelse fra 1847 fra Domstolene (the Bench) skal endnu anføres, idet det heri hedder, at Reform og Fængsel er indbyrdes Modsigelser og absolut uforenelig. Parlamentet gav i 1865 sin Tilslutning til de af Overhuset udtalte Principer og sammensmeltede samtidig »Gaols« og »Houses of Correction« til »Local Prisons« i Modsætning til »Convict Prisons«.

Endnu i Perioden 1878 til 1898, som Forfatteren kalder Overgangen til det moderne System, var det gamle Synspunkt om Arbejde som Straf raadende lige til 1894, da Sir *Edmund du Cane*, der var den første »chairman« for Prison Commission, afløstes af Sir E. Ruggles-Brise. I 1894 ned-sattes imidlertid af Mr. Asquith som Indenrigsminister den saakaldte *Gladstone-Komité*, og først i dennes Betænkning (1895) kan man tale om moderne Synspunkter for Fængselsvæsen og Fangebehandling. I Betænkningen udtales bl. a., »at for du Cane var en Fange en Fange og praktisk talt intetsomhelst andet«, og Komitéen fordomte stærkt hele Systemet med det uproduktive »Straffearbejde« og udtalte sig endogsaa imod Enkeltcellesystemet, som betragtedes udelukkende som et Afskrækkelsesmiddel, som man saa paa med stor Mistillid. Men Komitéen turde dog ikke afskaffe det fuldstændigt, idet man stillede sig tilfreds med det Haab, at det vilde blive muligt Tid efter anden at reducere den Tid, i hvilken Fangerne holdtes i Enecelle. Denne »Reduktion« har som bekendt nu fundet Sted, idet Enecelle som Led i Straffuldbyrdelsen er fuldstændig afskaffet. Komitéen fordomte endelig »the Rule of Silence«.

Som Resultat af Gladstone-Komitéen foreligger dels en *Fængselslov af 1898* dels de saakaldte »*Statutory rules*« af 1899. Ved disse Regler er der givet Indenrigsministeren en langt videregaaende Myndighed end tidligere til at fastsætte

alle Detailregler, og denne mere »elastiske« Lovgivning har tilladt en Udvikling til et moderne Fængselsvæsen uden ny Lovgivning.

Til at reorganisere Fængselsvæsenet i Overensstemmelse med de nye Principer valgte Mr. Asquith *Sir E. Ruggles-Brise*, der stod i Spidsen for Overbestyrelsen indtil 1922. Ruggles-Brise var fuldtud besjælet af det moderne humanistiske Syn paa Fængselsvæsenet og dets Opgave, og hans Indsats paa dette Omraade indskrænkede sig ikke til engelsk Fængselsvæsen, men ogsaa i det internationale Samarbejde har han gjort en betydningsfuld Indsats.

I Bogens næste Kapitel gives derefter en Fremstilling af det moderne Fængselssystem. Forfatteren begynder med en mere almindelig Udredning af Synspunkterne for moderne Fangebehandling. Men da disse Synspunkter i det store og hele falder sammen med de i Skandinavien gældende Synspunkter, er det uforment nærmere at omtale dem. Fængselsvæsenets Udvikling i Perioden fra 1898 til 1933 fremstilles i 2 Afsnit omhandlende Udviklingen før Verdenskrigen og efter denne. Allerede før Verdenskrigen var det Synspunkt trængt igennem, at Fængsel under alle Omstændigheder kun er en »Nødhjælp« (pis aller), og at jo flere Lovovertrædere — og specielt de unge Lovovertrædere — man kan holde borte fra Fængslerne des bedre. Til denne Periode hører i første Række 1) Probation Act af 1907, 2) Preventive of Crime Act af 1908, der indfører saavel Borstalsystemet som Preventive Detention, 3) Mental Deficiency Act af 1913 og endelig 4) Criminal Justice Administration Act af 1914. De paagældende Reformer omtales nærmere senere i Forfatterens Fremstilling. Efter-Krigsperioden kendetegnes først og fremmest ved hele den nye Atmosfære, som i høj Grad letter Gennemførelsen af den rette Aand og de rette Foranstaltninger i Fangebehandling. Dette finder gentagne Gange Udtryk i Overbestyrelsens Aarsberetninger, som citeres udførligt. Saaledes hedder det i Rapporten for 1925: »Fængsler er til for at beskytte Samfundet, og de kan kun give tilstrækkelig Beskyttelse paa en af 2 Maader, enten (a) ved Fjernelse for bestandig eller i al Fald for et meget langt Tidsrum af det antisociale Individ fra Samfundet, eller (b) ved at frembringe en Forandring i Individet selv. En almindelig Anvendelse af den første Fremgangsmaade vilde ikke finde Støtte i den offentlige Mening. Fængselsadministrationen maa derfor gøre sit

yderste for at anvende den anden Fremgangsmaade d. v. s. at gøre en Mand, som har været i Fængsel, til en almindelig god Borger, saavidt det kan lade sig gøre indenfor Straffetidens Længde«. Som værende af størst Interesse med Hensyn til Udviklingen i denne Periode nævner Forfatteren iøvrigt den fuldstændige Opgivelse af Cellesystemet (Separate System), Tavshedssystemet (Silent System) og Hard Labour. *Hard Labour* eksisterer dog den Dag i Dag som en legal Fiktion, hvis eneste praktiske Betydning er denne, at en Fange, der bliver dømt til Fængsel med Hard Labour, maa undvære Madras i sin Seng de første 14 Dage af Straffen, og herfra undtages tilmed Personer under 16 Aar og over 60 Aar, ligesom Fængselslægen kan dispensere. For Kvinders Vedkommende har der lige siden 1899 ikke været nogen Forskel mellem Domme lydende paa haardt Arbejde og andre Fængselsstraffe. Forfatteren mener, at Lovgivningsmagten hurtigst muligt bør gøre Ende paa denne højst ejendommelige Fortidsregel. Oprindelig skulde Personer dømt til Hard Labour i den første Periode af deres Straffetid beskæftiges i Cellen ved absolut nytteløst Arbejde. Da man i 1895 forlod »Straffearbejde« og beskæftigede alle Fanger med nyttigt Arbejde, betød en Dom med haardt Arbejde i Virkeligheden, at en saadan Fange havde lettere Arbejde end andre Fanger, idet han de første 28 Dage af sin Straffetid skulde holdes fuldstændig i Enkeltcelle ogsaa ved Arbejde, og det var faktisk ikke muligt at skaffe nyttigt og haardt Arbejde i Cellen. Som Afslutning paa Udviklingen udfærdigede Indenrigsministeren under 12. August 1933 *fuldstændig nye Reglementer (Statutory Rules and Orders) for samtlige Fængsler m. v.* Reglementerne indeholder Regler saavel for Fængslernes Administration og Personale som for Fangernes Behandling. Resultaterne af den moderne Fangebehandling er det naturligtvis efter Forfatterens Mening vanskeligt at udtale sig om, idet man aldrig tør tale om »Succes« i Forbindelse med et Fængselssystem. Men han mener dog, at det er værd at nævne, at Statistiken viser, at mellem 85 og 90% af de Personer, som første Gang kommer i Fængsel, ikke recidiverer.

De to følgende Kapitler omhandler dels Administrationen og Personalet (the staff), dels de forhaandenværende Fængsler m. v. og disses Indretning. Overbestyrelsen (The Prison Commission), der oprindelig bestod af 2 Dele, nemlig »The Board of Directors of Convict Prisons« og »The Board of

Prison Commissioners«, sammensmeltedes ved Loven af 1898. Siden 1930 bestaar Overbestyrelsen af en Formand (Chairman) og to Commissioners, hvoraf en »Medical Commissioner«, hvortil kommer 4 Stillinger som »Assistant Commissioners and Inspector«. Overbestyrelsen udgør et selvstændigt Departement under Indenrigsministeriet; det underordnede Personale andrager ikke mindre end 80 Personer. I Spidsen for hvert Fængsel staar en »Governor« hvis nærmeste Medhjælper i de større Fængsler er en »Deputy Governor«. Det underordnede Personale betegnedes indtil 1919 som »warders«. Betegnelsen er nu »Prison Officer«. Navneforandringen er ikke blot af formel Art, men skyldes Ønsket om at give Udtryk for, at den underordnede Fængselsmands Opgave er af positiv Art; han er en »Leder« for Fangerne snarere end »Vagt« over dem. En meget stor Del af det underordnede Personale rekrutteres vedblivende fra Hær og Flaade. Der findes en Uddannelsesskole (Training School), som det antagne Personale skal gennemgaa, inden de kommer til aktiv Tjeneste. Det underordnede Personales Aldersgrænse er normalt 55 Aar, men kan undtagelsesvis blive forlænget til 60.

Antallet af Fængsler i England blev straks efter Gennemførelsen i 1877 af Statens Overtagelse af de lokale Fængsler meget stærkt reduceret. Denne Udvikling er fortsat siden 1914 med Lukning af ikke mindre end 29 »Local Prisons«. I Øjeblikket findes 25 »Local Prisons« samt 4 »Convict Prisons« for Udstaaelse af »penal servitude«. Endelig et saakaldt »Training Centre« og et Fængsel for »Preventive Detention«. Af Borstalinstitutioner findes 6 for Drenge og 1 for Piger. Dette giver ialt 38 Fængsler og Borstalinstitutioner. Fængslerne er gennemgaaende noget større, end vi kender dem i Skandinavien, men langt mindre end i Amerika. Kun 6 af Fængslerne er i Stand til at rumme 1000 Personer, og i Praksis naaes dette Belæg kun i de 2 største London Fængsler og endda kun under ekstraordinære Forhold. I 1932 var der saaledes kun 6 Fængsler, der havde et daglig Fangebelæg paa over 500.

Af Beskrivelsen af Bygningerne fremgaar, at streng Isolation om Natten er et af det engelske Fængselssystems Hovedhjørnестene, hvorfor hver Fange har sin egen Celle, i hvilken han normalt tilbringer 14—16 Timer af Døgnets 24. Den øvrige Del af Dagen tilbringes paa fælles Arbejdsværksteder. Hovedparten af de engelske Fængsler har endnu

Gasbelysning, saaledes at der findes en Kasse for Gaslyset i Væggen ud til Korridoren lukket med en Glasplade indimod Cellen.

Et af de mest ejendommelige Træk i det engelske Fængselssystem er iøvrigt den saakaldte Klassifikation af Fangerne. Ved Lovene af 1865 og 1877 fik Domstolene Bemyndigelse til at bestemme, at en Person, som blev dømt for en mindre Forbrydelse til en Fængselsstraf uden Hard Labour, skulde behandles som en Lovovertræder af »First Division« og som saadan ikke betragtes som en »criminal prisoner«. I denne Klassificering gik man et Skridt videre ved Loven af 1898, som indførte 3 »Divisions« for Fængselsfanger, der ikke dommes til Hard Labour. Domstolene kan bestemme, at en Fange skal anbringes i First eller Second Division; udtales intet i Dommen anbringes Fangen i Third Division. I Praksis bruges First Division for saakaldte politiske Forbrydere, men da hverken Lovgivningen eller Domstolene har givet nogen Definition af Begrebet politiske Forbrydelser, er Resultatet, at det sjældent hænder, at der modtages mere end een af den Slags Fanger om Aaret. Hensigten med Second Division er at adskille Personer, som endnu ikke er fordærvede eller hengivne til »criminal habits«, fra at komme sammen med dem som allerede maa betegnes som fordærvede eller Vaneforbrydere. Betydningen af hele denne Klassifikation er imidlertid ikke saa stor, som man skulde vente sig, idet Domstolenes Bemyndigelse til Klassificering ikke omfatter Fanger, der dommes til Fængsel med Hard Labour. Folgen heraf var f. Eks. i 1921, at kun 3⁰/₀ af de Domfældte, som egnede sig til Second Division, blev dømt hertil, og Situationen er ikke væsentlig forandret siden. Lovens Klassificeringssystem er efter Forfatterens Mening i Virkeligheden brudt sammen, men ad administrativ Vej har man repareret Skaden, idet Overbestyrelsen siden 1898 har anbragt alle de Fanger, som skønnes egnede til Second Division, i en særlig Klasse kaldet »Star-class«, der omfatter enhver Fange, der ikke tidligere har været dømt for en alvorligere Forbrydelse og ikke er Vaneforbryder eller paa anden Maade fordærvet — det vil med andre Ord sige enhver Fange, som kunde have været dømt til Fængsel i Second Division. Fanger af Second Division og af »Star«-Klassen afsoner derfor ogsaa i Almindelighed Straffen sammen, ligesom de saa vidt muligt holdes adskilt fra andre Fanger.

Den administrative Klassificering frembyder den Fordel, at en Fange, som findes uegnet til »Star«-Klassen, kan anbringes i en anden Klasse, medens en Fange, som af Domstolene er dømt til Second Division, maa blive i Second Division, uanset hvilken daarlig Indflydelse han over paa de andre.

Ad administrativ Vej har man gjort yderligere Skridt til en Klassificering af Fangerne. Udfra den Erfaring, at Hovedparten af de professionelle Forbrydere rekrutteres fra Aldersgrænsen 21—26 Aar, udskilles der i alle »Local Prisons« en saakaldt »Special class«, i hvilken man anbringer alle mandlige Fanger under 26 Aar dømt til Third Division eller til Hard Labour, som paa Grund af deres Karakter ikke skønnes egnede for »Star«-Klassen. Aldersgrænsen kan af Inspektøren forhøjes til 30 Aar. Endelig er der »The Young Prisoners Class«, i hvilken anbringes alle Fanger under 21 Aar. Herefter klassificeres i »Local Prisons« de Fanger, som udstaar Straf af penal servitude eller Fængsel (med eller uden hard labour) i 4 Klasser: »Stars« (omfattende ogsaa Second Division) »Specials«, »Young Prisoners« og »Ordinaries«. Forfatteren indrømmer, at Effektiviteten af denne Klassificering naturligvis i stort Omfang afhænger af de lokale Forhold. Men ved Londons Fængsler er man gaaet et Skridt videre, idet man har udskilt de forskellige Klasser til Behandling i hver sit særlige Fængsel. Saaledes samler man »Stars« og »Second Division« i det kendte Wormwood Scrubs, hvor der ogsaa findes en særlig Afdeling for Young prisoners. Med Hensyn til unge Fanger har man endvidere udvalgt visse »Local Prisons« som »Y. P. Collecting Centres«, hvortil overføres alle Fanger af Y. P.-Klassen, hvis Straffetid er tilstrækkelig lang til, at en virkelig »training« kan give Udbytte (i Almindelighed 3 Mdr. og derover). En tilsvarende Forholdsregel har man iøvrigt taget med Hensyn til visse voksne Fanger, idet man har udpeget Fængslet i Wakefield til et saakaldt »Training Centre«. Dette Fængsel er valgt paa Grund af sin særlige Egnethed for Uddannelse baade med Hensyn til Arbejde, Undervisning samt i det hele psykisk og legemlig »training«. Til Wakefield overføres alle dertil egnede Fanger fra de nordlige Fængsler, idet den første Betingelse for en Overførelse hertil er en passende Længde af Straffetiden — i Almindelighed 6 Mdr. eller derover. Endvidere kræves, at Fangeres Karakter og Fysik er en saadan, at man har Grund til

at tro, at de vil kunne drage Nytte af den særlige Behandling; som Følge heraf er gamle Fanger og de, der er svage paa Sjæl og Legeme, saavel som de forhærdede Recidivister udelukkede. Den saaledes paabegyndte Klassifikation ogsaa af Fængslerne er det efter Forfatterens Mening ønskeligt at gaa videre med. Men han lægger ikke Skjul paa, at det udenfor London støder paa meget betydelige Vanskeligheder, og han peger med Rette paa, at enhver Klassifikation af Fangerne bør, hvis den ikke skal stivne, være overladt til Fængselsadministrationen og ikke som nu tildels varetages af Domstolene.

Klassificeringssystemet maa ikke forveksles med det progressive System (Stage-system), hvis Hovedformaal efter Forfatteren er at hjælpe til at opretholde Disciplinen. Indtil 1933 har der i alle »Local Prisons« været 4 Stadier (stages), men efter Reglerne af 1933 findes nu 3 Stadier: 1. Stadium varer 3 Mdr., 2. Stadium 6 Mdr., hvorefter Fangen gaar over i 3. Stadium. For Fanger med en Straffetid paa under 3 Mdr. har man fuldstændig opgivet det progressive System, som man her finder hverken nødvendigt eller praktikabelt. Forskellen mellem de forskellige Stadier bestaar i den sædvanlige Forøgelse af visse Fordele med Hensyn til Læsning, Brevveksling, Besøg, Underholdning m. v.

Enhver Fange, der i »Local Prisons« afsoner mere end 1 Maanedes Straf, kan opnaa en Reduktion af Straffen paa indtil $\frac{1}{6}$. Afkortningen er ubetinget. Grundlaget for denne Afkortning i Straffen — saavel som for det progressive System — er det saakaldte »Mærkesystem«, idet der hver Dag tildeles Fangerne et vist Antal Mærker for god Opførsel og Flid. En Fange, der ikke opfylder sine Forpligtelser i saa Henseende, faar kun godskrevet 5 Mærker om Dagen i Stedet for 6. — I Forbindelse med Mærkesystemet omhandles Disciplinærmidlerne, af hvilke der kun er Grund til at fremhæve følgende: Legemlig Revselse er opretholdt som Straf, men enhver Kendelse i saa Henseende skal godkendes af Indenrigsministeren. Mænd, men ikke Kvinder, kan man fratage Madras for indtil 15 Dage. Straf paa Vand og Brød kan idømmes indtil 15 Dage. Ved Siden heraf findes en mindre streng Straf, som kan idømmes indtil 42 Dage; i denne Periode faar Fangen en Forplejning bestaaende af 8 ounces Brød, en Pægl Havregrød og 8 ounces Kartofler om Dagen samt Vand.

De følgende Kapitler omhandler Fangernes Beskæftigelse,

Sjælesorgen, Undervisning (i videste Forstand), Sundhedstilstanden og Renlighed samt de almindelige Principer for Fangebehandlingen. Spørgsmaalet om Fangernes Beskæftigelse er for Tiden under Overvejelse i en Kommission. Der ydes i Almindelighed ikke Fangerne Ducorer eller andet Vederlag for deres Arbejde*). Gudstjenesten er ikke tvungen, idet Ordningen er følgende: Gudstjenesten Søndag Morgen er en »Parade-Gudstjeneste« for saa vidt som alle Fanger skal deltage, saafremt de ikke i Forvejen har bedt sig fritaget. Gudstjenesten Søndag Eftermiddag og Gudstjenester i Ugens Løb er fuldstændig frivillige. Der findes Fængselspræster ligesom her, men der sørges for, at ogsaa andre Præster i vidt Omfang forretter Gudstjenester. Undervisningens Særkende er, som det vil vides, at den i det store og hele foregaar ved frivillige Lærere, hvis Antal i 1929 naaede til ikke mindre end 400. Elementær Undervisning gives vedblivende unge Fanger og dem, der ikke kan læse og skrive. Sidstnævntes Antal er i de senere Aar gaaet væsentligt tilbage, nemlig fra 18.000 i 1913 til 1027 i 1931 eller fra omkring 13 til omkring 2% af alle Fanger. Undervisningen lægges iøvrigt til Rette som en Undervisning for voksne og omfatter bl. a. forskellige tekniske Fag, Stenografi m. v. Af særlig Betydning er Foredrag omfattende Nyhedsstof, hvilket indførtes i Krigsaarene. Ved enkelte Fængsler findes ogsaa særlige Aviser. Fornylig er man gaaet et Skridt videre ved at tillade Dagblade i de fælles Opholdsrum, hvortil »Star«-Klassen og visse andre Fanger faar Adgang. Det fremhæves, at den gamle Tanke at holde Fangerne i Uvidenhed om, hvad der sker i Verden, er fuldstændig urigtig, og at man i det hele bør sørge for at skaffe Fangerne Stof til god og fornuftig Samtale »for prison topics are apt to be dark, dirty and unprofitable«.

Paa Linie med de frivillige Lærerkrefter virker de saakaldte »Visitors«. En Fange er normalt lukket inde i sin Celle fra omkring 4 eller 5 Eftm. indtil næste Morgen, og det gælder da om at bringe en nyttig Afveksling ind i hans Aftentimer. »Visitor«-Systemet, der i mange Aar har bestaaet ved Kvindefængslerne, udvidedes derfor i 1922 til ogsaa at omfatte Mændsfængslerne. Der fandtes i 1933 537 Mænd og

*) Forsøg »med tilfredsstillende Resultater« med et særligt Ducorsystem har gennem nogen Tid været gjort ved Fængslet i Wakefield og ved Borstalanstalten i Lowdham; ogsaa ved de andre Borstalanstalter ydes Ducorer (»badge money«) efter visse Regler. Ang. »Preventive Detention« se nedenfor.

85 Kvinder, som af Fængselsstyrelsen var autoriserede som »Visitors«. En Organisation er dannet under Navn af »National Association of Prison Visitors«, der afholder aarlige Konferencer dels indbyrdes dels med Fængselsstyrelsen. »Visitor«-Autorisationen fornyes for 1 Aar ad Gangen. Saa vidt muligt besøges hver Fange een Gang om Ugen.

Renligheds- og Sundhedstilstanden i Fængslet overvaages af Fængselslægen, der ved de fleste Fængsler er en »full-time«-Tjenestemand. Dette er selvfølgelig en stor Fordel for Fængselsstyrelsen, der ikke mindst med Hensyn til de mentalt tvivlsomme Fanger har en virkelig Støtte og Hjælp i en saadan Læge, hvis hele Tid er til Disposition for Fængslet og Fangebehandlingen. Englænderens Renlighedssans fornægter sig naturligvis ikke. F. Eks. foreskrives det, at Sengeklæderne skal luftes 1 Time daglig, før Sengen redes, og naturligvis forsynes alle Fanger med Tandbørste, Haarbørste, Kam o. s. v. Tætklipping af Fanger (convict-crop) finder ikke Sted mere, medmindre det kræves af Renlighedshensyn. De daglige Gaardture (1 Time om Dagen) afløses saavidt muligt af Idrætsøvelser eller lign. Principet for Fangernes Kost er dette, at der ikke maa ydes dem mere end nødvendigt til at opretholde deres Helbred og Kræfter.

Af Afsnittet om de almindelige Principer for Fangebehandlingen fremgaar, at Besøg af Paarørende i Almindelighed finder Sted i et Rum, der er delt midt over ved Glas eller Traadnet. Man erkender, at denne Fremgangsmaade er lidet heldig (unpleasant), og med Hensyn til unge Fanger og visse andre Klasser af Fanger er man gaaet over til Besøg i almindelige Rum, ligesom vi kender det i de skandinaviske Lande. Brevveksling med Familien opmuntres, idet Synspunktet er dette, at det er af største Betydning at holde Forbindelsen mellem Fangen og hans Familie eller respektable Venner vedlige saa godt som muligt. Med Hensyn til Fangernes Adgang til at tale indbyrdes har man som tidligere nævnt opgivet »the Rule of Silence«, og den Praksis, der følges paa Arbejdsstuerne og i Værkstederne i Dag, udtrykkes paa følgende Maade: »Det er ikke en Forseelse at tale, men det er en Forseelse ikke at holde op med at tale, naar man faar Ordre dertil«.

I Kapitlerne 12—16 omhandles de forskellige Kategorier af Fanger. Med Hensyn til Kvinderne fastslaas det, at Behandlingsprinciperne er de samme som for Mænd. Men det fremgaar af Oplysningerne, at Gennemførelsen af en

tilsvarende Klassificering som ved Mandsfangerne ikke lader sig udføre i Praksis paa Grund af det forholdsvis ringe Antal Kvinder. Forfatteren giver iøvrigt her nogle interessante Oplysninger særlig vedrørende Kvindernes Forhold til Spiritus. Indsættelse paa Grund af Drukkenskab androg i 1913 15.116, men var i 1931 faldet til 2.366 Kvinder. Trods dette stærke Fald repræsenterer Tallet i 1931 dog ikke mindre end 48 % af samtlige domfældte Kvinder, medens det tilsvarende Tal for Mænd var 16 %. Nedgangen i det samlede Antal af kvindelige Fanger (domfældte) har iøvrigt været betydeligt, nemlig fra 33.733 i 1913 til 4.946 i 1931. Staten overtog i 1878 ikke mindre end 100 Kvindefængsler. Af disse var der i 1921 kun 26 tilbage, og i 1933 er der kun 7 samt 1 Borstal-Institution.

De unge Fanger, som ikke dømmes til Borstal, undergives, som vi tidligere har set, en særlig Behandling. Antallet af unge Strafafsonere under 21 Aar androg i 1931 1883 Dreng og 119 Piger. Særbehandlingen af de unge Fanger kaldes ofte for »The modified Borstal-System«. Dette vender Forfatteren sig bestemt imod. Forskellen mellem Forholdene i et Fængsel og Forholdene i en Borstal-Institution er saa væsentlig, at der under Fængselsforhold ej. engang kan være Tale om et modificeret Borstal-System.

Af Reglerne for Behandlingen af de forskellige Klasser af Fanger er der kun Grund til at fremhæve følgende: Fanger af »First Division« har omtrent samme Rettigheder som en dansk Hæftefange. Ligeledes er de Rettigheder, der tilstaaes Varefængsler omtrent svarende til det, man kender efter de danske Regler.

I et særligt Afsnit behandles »Penal Servitude«, der udstaaes i de saakaldte »Convict Prisons«. Minimumstiden er her 3 Aar og Maksimumstiden Livstid. Livstidsfanger behandles faktisk i Almindelighed, som om de havde en Dom paa 20 Aar, hvilket medfører betinget Løsladelse efter 15 Aars Forløb. Efter Loven af 1857 (»The Penal Servitude Act«) bestod Straffen af 3 bestemt adskillede Dele: 1) Enkeltcelle i 9 Mdr., 2) derefter fælles Arbejde i »Public Works prisons« og endelig 3) Løsladelse paa Prøve (licence). Saaledes som Forholdene ligger nu, og efter at Opholdet i Enkeltcelle er blevet ophævet (1929), er der i Virkeligheden ingen Væsenforskel mellem Udstaaelsen af en Strafarbejdsstraf og en Fængselsstraf. Forfatteren gaar derfor ogsaa stærkt ind for en Ophævelse af denne Forskel. Strafarbejdsfangerne klassificeres i 3 Klasser: »Star«, »Special« og

»Ordinary«, hvortil kommer en særlig Klasse for unge under 26 Aar, som ellers vilde høre hjemme i »Star«-Klassen. Løsladelse for Strafarbejdsfanger finder tidligst Sted, naar $\frac{3}{4}$ af Straffen er udstaaet. Løsladelsen sker paa Prøve og normalt under Polititilsyn. I en fornylig afgiven Kommissionsbetænkning udtaler man sig til Fordel for, at Strafarbejdsfanger i Lighed med Fængselsfanger skal kunne opnaa en ubetinget Afkortning i Straffetiden i Stedet for en betinget, idet man ikke mener, at Reststraffen har nogen Betydning til at afholde fra Recidiv.

Den sidstnævnte Kommissionsbetænkning (Report of the Persistent Offenders Committee) behandler indgaaende Spørgsmaalet om »Preventive Detention«, og det fastslaas, at Institutet i den Form, i hvilken det blev indført i 1908 (Prevention of Crime Act), og saaledes som det har udviklet sig i Praksis, har spillet fuldstændig Fallit bl. a. paa Grund af de komplicerede Betingelser for dets Anvendelse og Domstolenes heraf følgende Utilbøjelighed til at ikende det. Indtil Udgangen af 1928 blev der ialt afsagt 901 Domme til »Preventive Detention«, af hvilke 735 lod paa Minimumsperioden 5 Aar og kun 34 paa Maksimumsperioden af 10 Aar. I de senere Aar har Gennemsnitsantallet af aarlige Domfældelser været 31 for Mænd og 0,6 for Kvinder — Tal der efter Kommissionens Opfattelse er uden nævneværdig Betydning paa Baggrund af det store Antal Recidivister, som Statistiken opviser. Den $\frac{31}{12}$ 1932 hensad 112 Mænd og 3 Kvinder i Preventive Detention; heraf var 73 dømt til 5 Aar og kun 5 til 10 Aar. Med Hensyn til den »aftjente« Del af Domstiden var Forholdet følgende:

Under 1 Aar.....	24
1 Aar, men under 2.....	29
2 - - - 3.....	25
3 - - - 5.....	27
5 - og derover.....	10

Medens »Preventive Detention« nu idømmes som Tillæg til en Dom af Strafarbejde, foreslaar Kommissionen, at Domstolene bemyndiges til fremtidig i Stedet for Fængsel (Strafarbejde bortfalder) at afsige enten en Forvaringsdom for et Tidsrum af fra 2 Aar til 4 Aar eller en Dom lydende paa »prolonged Detention« fra 4 Aar til 10 Aar. Efter de Betingelser, Kommissionen mener, der skal stilles for en saadan Domfældelse, svarer Forskellen omtrentlig til Forskellen mellem Arbejdshus og Sikkerhedsforvaring efter

dansk Ret*). — Behandlingen af Personer dømt til »Preventive Detention« adskiller sig særlig fra den almindelige Fangebehandling ved følgende: Der ydes Fangerne en daglig Ducør for deres Arbejde. For denne har de Adgang til at forbedre deres Kost, købe Toiletrekvisiter samt Røgtobak. Tobaksrygning er tilladt i Middagsstunden og om Aftenen. Fællesskab tilstaaes i Fritiden, og der sørges fra Anstaltens Side for Aviser, ligesom Fangerne selv maa købe Aviser. Forplejningen er mere varieret og i det hele friere end den sædvanlige Fangeforplejning.

Forfatterens Fremstilling af Borstal-Systemet er det formentlig uforment at gaa nærmere ind paa, da den intel væsentligt Nyt indeholder om Behandlingsprinciperne. Kun er der Grund til at nævne den nye Anstalt ved *Lowdham Grange*, der er den første Anstalt, der er opført til sit Formaal, idet de andre Borstal-Institutioner huses i tidligere Fængsler, Opdragelsesanstalter eller lign. Anstalten ved *Lowdham Grange* opførtes praktisk talt udelukkende ved Hjælp af Borstal Drengene. Ejendommeligt fra et dansk Synspunkt er det, at man her er gaaet over til Sovesalssystemet. Men dette staar formentlig i Forbindelse med Borstal-Systemets hele Alledning fra den engelske »Public School«.

Nævnes skal endnu de saakaldte »Visiting Committees« og »Board of Visitors« begge Dele en Slags Tilsynsraad, de første ved »Local Prisons« og de andre ved »Convict Prisons«. Foruden et almindeligt Tilsyn med de paagældende Fængsler har disse Raad Disciplinærmyndigheden i visse Sager af en saa alvorlig Natur, at »the Governor« ikke er bemyndiget til at afgøre dem paa egen Haand.

Bogen indeholder endelig en kort Fremstilling af de forskellige private og halvofficielle Forsorgsinstitutioner, som tager sig af Fangerne ved Losladelsen, ligesom der i det sidste Kapitel indeholdes en Del statistiske Oplysninger, som det dog her vil føre for vidt at komme ind paa en nærmere Redegørelse for, selv om Tallene naturligvis frembyder Interesse i mange Henseender. I det hele har det naturligvis kun været muligt i nærværende Afhandling at komme ind paa visse Hovedpunkter i Mr. Fox' Fremstilling, der med Tillæg omfatter 263 Bogsider.

Erik Kampmann.

*) Siden 1. Januar 1933 er i Danmark 330 Mænd dømt til Forvaring i Arbejdshus og 7 til Sikkerhedsforvaring.

Litteratur.

Jerome Michael & Mortimer J. Adler: Crime, Law and Social Science. (London, Kegan Paul, Trench Trubner & Co. Ltd. 1933. XXIX + 440 S.)

Ovennævnte Skrift var oprindeligt udarbejdet som en Indstilling i Anledning af en Undersøgelse, som under the School of Law of Columbia University's Auspicier blev iværksat af the Bureau of Social Hygiene med det Formaal at faa fastslaaet, om Oprettelsen af et Institut for Kriminalogi og Strafferet i U. S. A. for Tiden maatte anses for ønskelig, samt, saafremt dette Spørgsmaal maatte besvares bekræftende, at faa udarbejdet Planerne for et saadant Institut.

Medens selve Spørgsmaalet om det nyttige i Oprettelsen af Institutter af den omhandlede Art formentlig ikke kan antages at have nogen aktuel Interesse her i Landet, er de Drøftelser af teoretiske Problemer, som Undersøgelsen har givet Anledning til, af mere almindelig Interesse. For at kunne besvare det stillede Spørgsmaal har det nemlig været nødvendigt for Forfatterne, af hvilke *Michael* er knyttet til Columbia-Universitetet og *Adler* til Universitetet i Chicago, at foretage en indgaaende Undersøgelse og Vurdering af Kriminalogiens og Strafferetsvidenskabens nuværende Standpunkt og af de Forskningsmetoder, der benyttes paa disse Omraader. De kriminalogiske Afsnit er trods Fremstillingens besværlige teoretiske Iklædning og den noget omstændelige Form af ikke ringe Interesse, især forsaavidt angaar det negative: den advarende Kritik overfor uforsigtige Slutninger udfra Undersøgelser af begrænset Gyldighed. Strafferetsafsnittet kan derimod, set med ikke-amerikanske Øjne, formentlig ikke paaregne større Interesse, idet Forfatterne her i det hele holder sig til almenkendte Synspunkter.

Den Forskning, der foreligger under Navn af Krimina-

logi, henføres af Forfatterne til 4 Grupper, nemlig Undersøgelser vedrørende Forbryderens Virksomhed, Forbryderens Natur, Forbryderens Omgivelser og Samfundets Behandling af Forbryderen. Alle disse Undersøgelser behandler dog kun forskellige Sider af samme ætiologiske Grundproblem: Hvilke Faktorer er afgørende for den forbryderiske Adfærds Forekomst? Imidlertid har efter Forfatternes Mening den foreliggende Forskning ikke resulteret i nogen empirisk Videnskab om Forbrydelsens Fænomener, og den kan derfor ikke besvare ætiologiske Spørgsmaal, hvilket er en nødvendig Forudsætning for ethvert Forsøg paa ad videnskabelig Vej at anvise Midler til at forebygge eller bekæmpe Forbrydelser.

For nærmere at begrunde dette Standpunkt undersøger man først, hvilke Krav der maa stilles til en Forskning for, at denne kan betegnes som empirisk Videnskab, og man mener at maatte fastslaa, at Kriminalogiens Forskere af Frygt for den Psykologien og de andre Socialvidenskaber tidligere beherskende deduktive Metode har hengivet sig til det ekstreme Standpunkt: »the raw empiricism«, der udelukkende lægger Vægt paa Iagttagelsen og ganske forsømmer den teoretiske Analyse, medens en Samvirken af disse Faktorer netop skulde være den empirisk-videnskabelige Metodes Kendemærke. Forf. tror dog paa Muligheden af en videnskabelig Kriminalogi og tilbageviser forskellige herimod gaaende Teorier, men det erkendes, at det er en nødvendig Forudsætning, at de Videnskaber, af hvilke Kriminalogien er afhængig, Psykologi og Sociologi, først udvikles som empiriske Videnskaber, hvilket de i Øjeblikket er saare langt fra at være. I en derpaa følgende, meget omfattende Oversigt over den foreliggende kriminallogiske Litteratur paavises i Enkeltheder Rigtigheden af det hævdede teoretiske Standpunkt. De forskellige Undersøgelsesmetoder (Test-Metoden, den casuistiske Metode, Census-Metoden o. s. v.) beskrives og kritiseres under Gennemgangen af Værker i et saa stort Antal, at Bogen alene som Bibliografi har Værdi; endog Værker fra den sparsomme nordiske kriminallogiske Litteratur er Forf. bekendt og refereres. De forskellige Undersøgelser kontrolleres med Hensyn til deres Værdi som empirisk Videnskab, og det konstateres, at de enten fattes videnskabelig Gyldighed, som manglende Nøjagtighed eller fornøden Objektivitet, eller i større eller mindre Grad savner den Modtagelighed for systematisk Tydning, der maa kræves, for at der kan tillægges dem videnskabelig Betydning. De

kan derfor ikke bidrage til Løsningen af de kriminallogiske Grundproblemer, men kan som blot deskriptiv Viden kun have en begrænset praktisk Betydning.

Det er naturligvis ikke Forfatterens Mening, at man efter dette nedslaaende Resultat skal sætte sig med Hænderne i Skødet og opgive den kriminallogisk Forskning, indtil en empirisk Videnskab engang maatte komme til Eksistens. I Mangel af en egentlig Videnskab maa man vedblivende gaa frem ad den eneste farbare Vej, nemlig de praktiske Undersøgelser. Men man maa gøre sig klart, hvad det er, man foretager sig; man maa anerkende Forskellen mellem praktiske Undersøgelser som et Middel til Forsøg paa at løse praktiske Problemer og en ægte Teknologi, som hviler paa empirisk Videnskab. Man maa ikke, saaledes som det sker i den kritiserede Litteratur, fremstille disse Undersøgelser, som om de var Videnskab.

I Bogens 2det Hovedafsnit: Strafferetten, omhandles først Undersøgelser vedrørende Straffelovens Administration, hvortil henføres dels de kriminalprocessuelle Beskrivelser og dels Statistik vedrørende de strafferetlige Institutioner; medens de første kan have saavel stor praktisk som teoretisk Værdi, findes Statistikkens teoretiske Betydning af de samme Grunde, som anføres med Hensyn til den kriminallogiske Forskning, at være ringe; det erkendes dog, at den kan have nogen praktisk Interesse. Et følgende Kapitel: Straffeloven, bringer dels en Gengivelse af de velkendte Teorier om Straffens Formaal og dels en Oversigt over de paa den positive Strafferet byggede Videnskaber: Strafferettens Historie, den sammenlignende Strafferetsvidenskab og endelig den systematiske Fremstilling af den gældende Strafferet. Forfatterne fastslaar, at den amerikanske Litteratur paa disse Omraader ganske savner Værker af Betydning, og dens Underlegenhed ses her tydeligt ved Sammenstilling med den nutidige evropæiske Strafferetsvidenskabs talrige fremragende Værker.

Forfatterens Resultat med Hensyn til det af Bureauet stillede Problem bliver da dette, at man varmt maa anbefale Oprettelsen af et Institut for Kriminalogi og Strafferet, en Anbefaling, der hviler paa den gennem den foretagne Undersøgelse fastslaaede Nødvendighed af en mere kvalificeret Viden indenfor disse Omraader, end den hidtidige Forskning har formaaet at tilvejebringe, og man forelægger en detailleret Plan for et saadant Instituts Virksomhed og

Organisation. Det skal være et akademisk teoretisk Institut, helst i Tilknytning til et stort Universitet, men dog med en selvstændig Leder, der til sin Raadighed skal have en Stab af Videnskabsmænd, der hver for sig er Eksperter indenfor deres Fag, af hvilke Logik, Matematik, Statistik, Kriminalogi, Jura og Historie skal repræsenteres. Forskningen skal udelukkende være af teoretisk Natur og omfatte dels Undersøgelser vedrørende Muligheden af en videnskabelig Kriminalogi, dels empiriske Studier angaaende Straffelovens Administration, hvor den deskriptive Viden har vist sig nyttig, samt endelig Studier vedrørende den systematiske Strafferetsvidenskab, Strafferettens Historie og den sammenlignende Strafferetsvidenskab.

Erik Westerkjær.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. 25. Aargang (1934) Hft. 1—7.

Professor *Luis Jiménez de Asua* (Madrid) gør i Hefte 2—3 udførlig Rede for en spansk Lov af 4. August 1933, rettet mod Vagabonder og Pak (»Gesindel«). Lovens 1. Afsnit og 1. Kapitel overskrives »De almenfarlige og Sikkerhedsforanstaltningerne«, og Kapitlet definerer derefter, hvem der skal forstaas som almenfarlige, idet Kriteriet dels kan bestaa i Recidiv i Forbrydelser, hvor kriminel Vane kan antages, dels ved Domstolens Udtalelse kan fastslaas at være tilstede med Hensyn til en Anstifter til en Forbrydelse, dels endelig kan fremgaa af den hidtil ustraffede Tiltaltes kriminelle eller sociale Egenart, i hvilken sidste Henseende Art. 2 opregner 10 Kategorier, begyndende med »vanemæssige Vagabonder«, medtagende bl. a. de drikfældige og de til Rusgift hengivne saavel som dem, der gaar under falsk Navn eller bruger falske Legitimationspapirer, og sluttende med »de, der røber forbrydersk Tilbøjelighed ved at pleje stadig Omgang med Forbrydere og Pak, ved hyppig at søge Steder, hvor saadanne plejer at samles, ved vanemæssig at mødes i Spillehuler eller ved hyppig at begaa tilsvarende Overtrædelser«. Forudsætningen er for alle Tilfælde, at den paagældende er over 18 Aar. I 2. Kapitel fastsættes saa de Sikkerhedsforanstaltninger, der kan træffes overfor saadanne Personer, men som kun kan paalægges gennem Domstolene, der paa den anden Side ogsaa har Myndighed til efter modtagen Indberetning fra vedkommende Anstalt at lade en idømt Foranstaltning ophøre, inden Maksimaltiden for denne er naaet, eller ombytte den med en anden. Foranstaltningerne er følgende 9: Ophold i en Bedringsanstalt i fra mindst 1 til højest 5 Aar, Ophold i

et Arbejdshus eller en Landkoloni i indtil 3 Aar, Ophold i Drankeranstalt for helt ubegrænset Tid, Landsforvisning af Udlændinge, Paabud om eller Forbud mod at tage Bopæl et bestemt Sted, Polititilsyn med Karakter af Formynderskab og Overvaagen og med Varighed fra 1—5 Aar (kan erstattes med Kaution), Pengestraffe fra 250—10.000 Pesetas og endelig Konfiskation. I 3. Kapitel bestemmes derefter, hvorledes Sikkerhedsforanstaltningerne skal anvendes overfor de i Kapitel 1 specificerede forskellige Former af Almenfarlighed, idet der for hver saadan Form bestemmes, hvilke af de 9 Foranstaltninger der kan bringes i Anvendelse, og i hvilken Rækkefølge dette skal ske, undertiden, at flere Foranstaltninger kan anvendes samtidig. Loven søger saaledes for hver speciel Form for Farlighed at normere et Antal specielt heroverfor praktiske Foranstaltninger til samtidig eller successiv Benyttelse. — Lovens 2. Afsnit omhandler den processuelle Fremgangsmaade: Forhandling for og Afgørelse ved Undersøgelsesdommeren med Adgang til Appel.

Der kan ikke her gaas nærmere ind paa de mange interessante Enkeltheder i denne Lov, der er udarbejdet af to Professorer i Strafferet og i mange Henseender præget heraf. Lovens Tanke er at gennemføre en judiciel repressiv Behandling af farlige Personer, ogsaa selv om det hidtil krævede Farlighedssymptom: en begaaet Forbrydelse endnu ikke foreligger. Paa den anden Side maa det betones, at Lovens Art. 2 ikke maa forstaas saaledes, at de dersteds opregnede 10 Kategorier altid er at anse som almenfarlige og dermed hjemfaldne til de normerede Sikkerhedsforanstaltninger, men alene skal forstaas som angivende de af Loven krævede Forudsætninger for, at Spørgsmaalet om Farlighed og Sikkerhedsforanstaltningers Anvendelse overhovedet kan rejses og besvares bekræftende. — Udgifterne ved Lovens Gennemførelse vil blive meget store, men Forf. bemærker, at de 3 Millioner Pesetas, som er bevilget til Grundlæggelse af en uhensigtsmæssig Straffekoloni i Annobom (i Guineabugten), bedre kunde anvendes til dette storlaaede forebyggende Arbejde.

En kort Artikel af *Paul Schröder* (Leipzig) i samme Hefte, »Der Psychopath vor dem Strafrichter«, er særdeles læseværdig for Kriminalister, som i disse sidste Aar i stigende Grad staar overfor Forbryderpersonligheder, der fra Rets-

medicinens Side betegnes som Psykopater. Schröder peger paa, hvorledes man tidligere har villet betegne snart lette eller hurtig forløbende sindssygelige Tilstande (f. Eks. manio-depressive Tilstandes Forstemninger), snart neuropatiske Konstitutioner med Psykopatnavnet, men at dette er urigtigt, idet denne Benævnelse nu rettelig er knyttet alene til Karakterbedømmelsen; forsaavidt man herefter vil betegne Psykopati som Karaktersygdom, betyder »Sygdom« i alt Fald noget andet end det i Medicinen, herunder Psykiatrien, vanlige, idet Psykopaten ikke kan antages behæftet med nogen Hjærnelidelse eller anden organisk Lidelse. Studiet af Psykopatien hører ikke under Kriminalpsykiatrien, men under Kriminalbiologien eller, anderledes udtrykt, Kriminalpsykologien. Derfor er intet urigtigere end at ville indrangere Psykopaten som et Mellemed mellem de utilregnelige sindssyge og de tilregnelige sindssunde; Spørgsmaalet om deres Straffegnhed er ikke medicinsk, men beror praktisk set alene paa en Vurdering af deres Strafmødelighed.

Walther Jahrreiz refererer Johannes Langes Bog: »Die Folgen der Entmannung Erwachsener an der Hand der Kriegserfahrungen dargestellt«. Lange har paa Grundlag af Forsørgelsesakter — men uden personlig Undersøgelse af nogen af de paagældende — rubriceret 310 Tilfælde, hvoraf 179 er Mænd, der som Følge af Krigsbeskadigelse er totalt kastrerede, 68 saarede med Rester af Testikler og 63 Kastrater som Følge af Tuberkulose. For 141 af disse 310 Mænd findes der brugbare Angivelser om Potens og Libido. I mere end 45% heraf slukkedes Potensen straks, relativt lige hyppig hos Fuldkastrater og Kastrater med Testikelrester. Hos $\frac{1}{7}$ af Fuldkastraterne var nu Potensen stadig tilstede, omend sikkert formindsket, medens $\frac{1}{3}$ af de partielt kastrerede angaves at have beholdt en uformindsket Potens. Hos henimod 20% slukkedes Potensen langsomt. Af de 310 giftede 155 sig først efter Kastrationen, og kun 53 af det samlede Tal forblev overhovedet ugift. Libido synes ikke sjælden at være bibeholdt, ogsaa naar Potensen ophører, undertiden med en pinagtig Stigning eller med kvalitativ Ændring i sadistisk, masochistisk eller inversiv Retning.

I en Artikel i 7. Hefte, »Die Neugestaltung des italienischen Strafvollzugs im Vergleich mit den deutschen Refor-

men«, gør *Gummersbach* (Köln) Rede for Indholdet af den italienske Forordning af 18. Juni 1931 om Forebyggelses- og Strafanstalter, der slutter sig til den nye Straffelov af 19. Oktober 1930*). Af de mange interessante Enkeltheder i det nye System skal nogle omtales her. Kriminalbiologiske Kort optages dels af specielle Politifunktionærer til Brug under Domssagen, dels af Strafanstaltsledelsen under Strafuldstaaelsen, de sidstnævnte skal give Oplysninger om Personalialia, økonomiske Forhold og Fordannelse, om Legemsbygning, Ansigtssudtryk og Hjærneskalstype, om psykiske Anlæg m. v., saaledes at der fremkommer et Totalbillede af Personligheden efter antropologisk, konstitutionel og psykisk Type, efter Arbejdsduelighed, Farlighed og Forbedringsmulighed. Kortet skal suppleres hver 6. Maaned. Ved Indsættelsen i Anstalten isoleres Fangen i en lagttagelsescelle i et Tidsrum af indtil 1 Maaned efter Direktørens Skøn og skal i denne Tid daglig besøges af Direktør, Præst og Læge og nøje observeres med Henblik paa de foran nævnte Data og derunder ogsaa paa, hvilken Fangegruppe i Anstalten han bedst kan indføres i; skønnes det, at han endnu ikke er egnet til det i Anstalterne raadende Fællesskab, kan Overgangen hertil ske ved, at han en Tid arbejder sammen med enkelte udsøgte Fanger, der kan antages at influere heldigt paa ham. Viser ogsaa dette Forsøg sig, eventuelt efter ny Prøvetid, resultatsløst, kan han overføres til en Særanstalt. I en særlig Anstalt for social Genoprettelse indsættes Fanger, hvis Straffetid overstiger 5 Aar, og som heraf har udstaaet en Tredjedel eller for Recidivisters Vedkommende mindst Halvdelen og i Lobet af 3 Aar stedse har opnaaet Opførselsbedømmelsen »god«, alt saafremt Reststraffen ikke overstiger 8 Aar. Udover det anførte synes en egentlig progressiv Fuldbyrkelse med Klasseinddeling ikke foreskrevet, men der er fastsat en Række Belønninger, der gives dem, der opnaar Bedømmelsen »god« efter hvert halve Aars Forløb under Udstaaelsen i Fællesskab. For tuberkuløse Fanger indrettes »Retssanatorier.« Mandsfanger over 18 Aar maa ryge Tobak. Som Organ for Fangeforsorg oprettes ved hver Landret et Patronatsraad, hvis Formand er Statsadvokaten, og som iøvrigt bestaar af et stort Antal juridiske, medicinske, kommunale, filantropiske og økonomisk sagkyndige Ele-

*) Se herom *Aage Lotinga*: Den nye italienske Straffelov i dette Tidsskrifts Aargang 1931 p. 215 f. f.

menter, med den dobbelte Opgave at søge fremskaffet Arbejde for den Fange, der skal løslades, og under Fange-tiden at yde hans Familie en Bistand, som dog kun undtagelsesvis bestaar i Pengehjælp. Endelig skal nævnes, at Tilsynet med, at Straffuldbyrdelsen foregaar anordningsmæssig, er henlagt til en særlig »Overvaagningsdommer«, der hveranden Maaned skal besøge Anstalterne og give Beretning til Ministeren, hvorhos der er tillagt ham en Række Beføjelser med Hensyn til Ændringer i den almindelige Strafudstaaelsesform, ligesom han skal ytre sig om Benaadningsforslag fra Direktøren.

O. Haack.

Den tyske Rigslov af 24/11 1933 om
farlige Vaneforbrydere m. m.

Den 1. Januar 1934 er en ny Lov »gegen gefährliche Gewohnheitsverbrecher und über Massregeln der Sicherung und Besserung« traadt i Kraft i det tyske Rige. Loven, der er udstedt den 24. November 1933, fremtræder som et Til-læg til den gældende Straffelov af 1871. Den er gjort til Genstand for nærmere Omtale i en Artikel af Professor Dr. v. Hippel i »Blätter für Gefängniskunde« (1. Hæfte 1934), og paa Grundlag af denne Artikel skal her i korte Træk gøres Rede for Lovens Indhold.

Professor Hippel indleder sin Artikel med at udtale, at Ligevægten indenfor Strafferetten i stigende Grad var gaaet tabt siden 1919. De strafferetlige Reformbevægelser i de sidste Aartier fordrede større Individualisering indenfor Strafudmaalingen baade i Retning af Mildhed og i Retning af Strengthed. Men Udviklingen i de sidste 10 Aar er overvejende gaaet i Retning af Mildhed og selv ved i og for sig berettigede Forholdsregler alt for vidt. De talrige Advarsler fra Teori og Praksis, der — selv om de ydede Straffens opdragende Formaal og Berettigelsen af Mildhed i de mere undskyldelige Tilfælde Anerkendelse — dog i første Række vendte sig imod den overdrevne Humanitet og ubetinget forlangte alvorlig Indskriden overfor de graverende og farlige Forbrydere, forblev resultatløse, de fremsatte Krav er først nu blevet fyldestgjort ved den nye Lov.

Etter den hidtil gældende Straffelov var der kun ved ganske faa Forbrydelser fastsat højere Strafferammer i Gentagelsestilfælde. En almindelig Forhøjelse af Straffen i Tilfælde af Tilbagefald var efter Professor Hippels Formening allerede før Krigen nødvendig, idet Stigningen indenfor Kriminaliteten i Tiden fra 1882 til 1913 viste sig relativt større ved Tilbagefald end ved de første Gang straffede. Og Haand i Haand hermed gik en stadig aftagende Anvendelse af Tugthusstraffen, ogsaa efter Krigen.

I et Par af de siden 1909 udarbejdede Udkast til en ny Straffelov var der foreslaaet en almindelig Forhøjelse af Strafferammerne ved Gentagelse og desuden yderligere Skærpelse overfor farlige Vaneforbrydere. Den nye Lov af 1933 indskrænker sig imidlertid til at foreslaa Strafforhøjelse overfor farlige Vaneforbrydere og hjemler altsaa ikke en almindelig Strafforhøjelse ved Gentagelse. Dette synes Professor Hippel ikke helt tilfreds med, idet han mener, at man netop ved en rettidig Bekæmpelse af Tilbagefaldet saavidt muligt burde forhindre, at Forbryderen blev en farlig Vane-
forbryder.

Den nye Lov bestemmer følgende:

Naar en Person, der tidligere er straffet 2 Gange for en Forbrydelse (»Verbrechen«)¹⁾ eller en forsættlig Forseelse (»Vergehen«) og hver Gang til mindst 6 Maaneders Fængsel, gør sig skyldig til Frihedsstraf paa Grund af en ny forsættlig Handling (ogsaa Overtrædelse: »Übertretung«? spørger v. Hippel og er ikke med Urette betænkelig herved), og hans Handlinger kendetegner ham som en farlig Vane-
forbryder, vil Tugthusarbejde indtil 5 Aar, ved »Verbrechen« indtil 15 Aar være at anvende. Tidligere Udkast gjorde Anvendelsen af forhøjede Strafferammer fakultativ. Professor v. Hippel er kun betænkelig ved den obligatoriske Regel i de Tilfælde, hvor Straffen efter Gengældelsesprincippet vil skønnes uforholdsmæssig streng. I saadanne Tilfælde vilde det efter hans Mening være rigtigere at anvende lavere Straf plus Sikkerhedsforvaring, jfr. nedenfor.

Mere vidtrækkende er den følgende Regel, der giver Retten Bemyndigelse til, naar en Person har begaaet mindst 3 forsættlige Handlinger og maa betegnes som en farlig Vane-

¹⁾ I denne Forbindelse maa erindres den i tysk Ret stedfindende Tredeling af de straffbare Handlinger: Verbrechen, Vergehen og Übertretung, bestemt efter Strafferammernes Størrelse for de enkelte Handlinger.

forbryder, for hver enkelt paadømt Handling at skærpe Straffen, ogsaa selv om de øvrige foranførte Betingelser ikke foreligger. Denne Regel er v. Hippet betænkelig ved, idet han gør opmærksom paa, at det kan dreje sig om ringe Forseelser og Overtrædelser og endog om Undladelsesforbrydelser.

Det største Fremskridt, som den nye Lov bringer, er imidlertid Hjemlen til at anvende Sikkerhedsforvaring. Herom hedder det, at Retten, naar en Person er dømt efter de ovenfor anførte Bestemmelser som farlig Vaneforbryder, ved Siden af Straffen kan anordne Hensættelse til Sikkerhedsforvaring, naar den offentlige Sikkerhed kræver det. Denne Anbringelse varer, saa længe Formaalet kræver det. Herom træffer Retten Afgørelse til bestemte Tider, regelmæssigt hver 3. Aar, men dog saaledes, at Sagen ogsaa kan tages op til Prøve imellem Fristerne. Løsladelse er kun belignet. Retten kan ved Løsladelse eller senere paalægge den løsladte bestemte Pligter og i Tilfælde af daarlig Opførsel tilbagekalde Løsladelsen.

Som ny Sikkerhedsforanstaltning indfører Loven ogsaa Kastration af farlige Sædelighedsforbrydere, men de herom gældende Bestemmelser er allerede omtalt i nærværende Tidsskrifts 2. Hæfte 1934 (Side 187—189), hvorfor de ikke paa ny skal omtales her.

Den tidligere bestaaende Adgang til efter udstaaet Straf at overgive de for Alfonseri og Lykkespil straffede til »Landespolizeibehörde«, der derved fik Hjemmel til i indtil 2 Aar at anbringe de paagældende i et Arbejdshus, er bortfaldet (til Gengæld er Straffen for Alfonseri betydelig skærpet). Iøvrigt er Adgangen til ogsaa ved andre Forbrydelser og Forseelser at overgive den paagældende til »Landespolizeibehörde« bortfaldet.

Den nye Lov bestemmer i Stedet for, at enhver, som for Løsgængeri og Betleri eller dermed beslægtede Forseelser bliver idømt »Haftstraf«, efter Straffens Udstaaelse kan anbringes i Arbejdshus, naar det skønnes paakrævet for at holde ham til Arbejde, og vænne ham til en lovmæssig og ordnet Levevis. Den første Anbringelse i Arbejdshus maa ikke strække sig udover 2 Aar. Ved gentaget Anbringelse sker denne paa ubestemt Tid og kun mod Løsladelse paa Prøve, ligesom ved Sikkerhedsforvaring.

Definitionen af Begrebet Tilregnelighed er ogsaa blevet ændret ved den nye Lov, idet denne bestemmer, at en straf-

bar Handling ikke foreligger — ikke som ifl. den gamle Lov, naar Gerningsmanden i Gerningsøjeblikket befandt sig i en Tilstand af Bevidstløshed eller sygelig Forstyrrelse af sine Aandsevner, hvorved hans frie Vilje var udelukket — men naar han i Gerningsøjeblikket paa Grund af Bevidsthedsforstyrrelse eller paa Grund af sygelig Forstyrrelse af sine Aandsevner eller paa Grund af Aandssvagthed, er ude af Stand til at indse det ulovlige i sin Handlemaade eller til at handle efter denne Indsigt. Hertil føjes saa en Bestemmelse om, at Straffen ved betydelig Formindskelse af de ovennævnte Evner (»formindsket Tilregnelighed«) kan formildes efter Reglerne om Forsøg. Men derhos bestemmes det, at Retten, hvis en med Straf belagt Handling begaaes i en Tilstand af Utilregnelighed eller formindsket Tilregnelighed, skal træffe Bestemmelse om den paagældendes Anbringelse i en Helbredelses- eller Plejeanstalt, naar den offentlige Sikkerhed kræver det. Denne Regel gælder dog ikke ved »Übertretungen«. Ved formindsket Tilregnelighed skal Anbringelse finde Sted ved Siden af Straf, og kan eventuelt finde Sted for Straffen. Om Varigheden af denne Anbringelse, om dens Efterprøvelse ved visse Frister, og om Løsladelse paa Prøve gælder det samme som ved Sikkerhedsforvaring. Det er altsaa ogsaa her Retten, der træffer Bestemmelse. Endelig bestemmes det, at Retten under selve Sagens Behandling kan anordne midlertidig Anbringelse i en Helbredelses- eller Plejeanstalt, naar det skønnes paatrængende nødvendigt.

Om Forbrydelser begaaet under Paavirkning af Alkohol eller andre berusende Gifte, gælder efter den nye Lov, at Straf anvendes, naar Forbrydelsen er begaaet i selvforskyldt Utilregnelighed. Denne Regel er v. Hippel betænkelig ved, fordi den er vanskelig forenelig med Grundsætningerne i Skyldlæren og kun vil ramme en forsvindende Procentdel af Alkoholforbrydelserne. Den rigtige Vej vilde efter Professorens Mening være at belægge den subjektivt tilregnelige og i det enkelte Tilfælde objektivt farlige Drukkenskab som saadan med Straf, og samtidig aabne Mulighed for Anvendelse af Sikkerhedsforanstaltninger i de dertil egnede Tilfælde.

Iøvrigt giver den nye Lov Adgang til Anbringelse i en Helbredelsesanstalt for Alkoholister, idet Retten skal træffe Bestemmelse herom ved Siden af Straffen, naar en Person, der vanemæssigt og til Overmaal nyder berusende Drikke

eller andre berusende Midler, paa Grund af en Forbrydelse eller Forseelse, begaaet i beruset Tilstand, bliver dømt til Straf, og Retten skønner saadan Anbringelse paakrævet for at vænne den paagældende til en lovmæssig og ordnet Levevis. Saadan Anbringelse varer saa længe, Formaalet kræver det, men højst 2 Aar. Retten træffer iøvrigt de nærmere Bestemmelser ligesom ved Sikkerhedsforvaring.

Loven indfører endvidere en ny Bestemmelse om, at en Person, som bliver dømt til mindst 3 Maaneders Frihedsberøvelse paa Grund af en Forbrydelse eller Forseelse, som er begaaet ved Misbrug af Stilling eller Erhverv eller ved grov Tilsidesættelse af de ham som Følge af hans Stilling eller Erhverv paahvilende Pligter, kan fradømmes Retten til at beklæde Stillingen eller udøve Erhvervet i en Tid af 1—5 Aar, naar det skønnes paakrævet for at beskytte Almenheden mod yderligere Fare. Professor v. Hippel udtaler, at der vanskeligt lader sig noget forudsige om Rækkevidden af denne nye Regel. Det vil i første Række afhænge af dens praktiske Haandhævelse. Hvis Anvendelsen indskrænkes til de paatrængende Tilfælde, i hvilke betydelig Fare for Almenheden alvorlig maa befrygtes, maa man billige, at Stillingen eller Erhvervet fratages den paagældende. Anderledes vil Sagen ligge, hvis det blev Regel, at enhver, der misbruger sin Stilling eller sit Erhverv, formodes ogsaa fremtidig at ville gøre dette. I saa Fald vilde man udelukke dem, der vil søge at klare sig efter et strafbart Fejltrin netop paa det Omraade, paa hvilket de har den fornødne Indsigt, og derved vilde der opstaa sociale og kriminelle Vanskeligheder for den dømte og hans Familie.

Endelig bestemmer den nye Lov, at Forholdsregler til Sikring og Forbedring kan anordnes ved Siden af hinanden, og at Afgørelse om Anvendelse af disse Forholdsregler træffes efter den Lov, som gælder paa det Tidspunkt, Afgørelsen træffes. Ved den sidste Regel aabnes der Mulighed for at bringe de her ommeldte Forholdsregler til Anvendelse paa tidligere begaaede Forbrydelser. Arbejdshus, Sikkerhedsforvaring, Kastration og Fradømmelse af Stilling og Erhverv maa ikke anvendes overfor Personer under 21 Aar. Der maa ikke nedlægges Paastand paa Anvendelse af sikrende og forbedrende Forholdsregler, naar Tiltalte ikke er til Stede, og til Idømmelse af de nævnte Forholdsregler kræves ligesom ved Idømmelse af Straf $\frac{2}{3}$ Majoritet.

V. Waagensen.

Mindre Meddelelser.

Den svenske Strafferetsreform.

I Statsraadsmøde i Stockholm den 20. April 1934 bifaldt Kronprins-Regenten en Indstilling af Chefen for Justitiedepartementet, Statsraad *Schlyter*, hvorved Statsraaden bemyndiges til at tilkalde sagkyndige for at bistaa Departementet med at iværksætte en Udredning angaaende Reformen paa Straffesystemets, Straffuldbyrdelsens og Fængselsvæsenets Omraader, Reformen, der som paatrængende tilsigtes gennemført efterhaanden, hvorhos det bifaldtes, at Statsraadsprotokollen om dette Anliggende maa offentliggøres. Statsraad Schlyters efter Samraad med Chefen for Socialdepartementet afgivne Begrundelse for sin Indstilling gør dels Rede for Hovedtrækkene i det hidtidige Reformarbejde og udvikler dels Retningslinjerne for det nu paa-tænkte, der successivt vil føre til en Totalreform, og den frembyder ved sin Opstilling af Problemerne saa stor Interesse, at den her skal fremsættes in extenso.

Motiveringen er saaledes lydende:

»I yttrande till statsrådsprotokollet den 16 december 1932 framhöll jag angelägenheten av att icke i avbidan på en genomgripande strafflagsreform avstå från att genomföra sådana partiella nydaningar som lämpligen kunde utbrytas till fristående behandling, och angav jag vissa spörsmål inom olika områden av straffrätten som snarast borde upptagas till utredning. För genomförande av de sålunda ifrågasatta reformerna har inom justitiedepartementet och under medverkan av olika, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande nämnda dag tillkallade sakkunniga utarbetats ett flertal lagförslag som förelagts innevarande års riksdag. Den sålunda påbörjade utredningen angående *partiella strafflagsreformer* fullföljes inom departementet enligt den uppgjorda planen.

Härutöver har frågan om fortsatt arbete på en *allmän strafflagsreform* upptagits till behandling i en inom justitiedepartementet utarbetad promemoria, vilken under sistlidne februari månad remitterats till vissa myndigheter och organisationer för yttrande. I denna promemoria förordas strafflagsreformens uppdelande i ett icke allt för stort antal partier, därvid man skulle, främst på grundval av professor Thyréns lagutkast, *successivt* skrida till framläggande av lagförslag, som borde vart för sig träda i tillämpning och vilka först vid arbetets avslutning skulle sammanföras till ett även i formellt hänseende enhetligt lagverk. Arbetet på en dylik fullständig strafflagsreform borde i första hand inriktas på förmögenhetsbrotten.

Vid sidan om de båda linjer för reformarbetet inom straffrätten, som sålunda tidigare varit under övervägande, ligger frågan om en reform av *straffverkställigheten* och *fångvården*, aktualiserad genom landshövding Hagströmers utredning angående viss koncentration inom fångvårdsväsendet (Statens offentl. utredn. 1931: 16) samt statens organisationsnämnds förslag angående fångvårdens framtida ordnande. En fångvårdsreform torde emellertid förutsätta en lösning av vissa trängande reformfrågor beträffande *straffsystemet*, nämligen frågorna om ungdomskriminaliteten samt om särskilda åtgärder mot alkoholistbrottsligheten och mot brottslighet på grund av lättjefullhet, allt frågor vilka av såväl Thyrén som strafflagskommissionen tydligen avsetts skola göras till föremål för särskild lagstiftning. Huruvida i samband med en utredning av dessa spörsmål jämväl kan upptagas frågan om en sammanmältning av de båda nuvarande straffarterna fängelse och straffarbete till ett enhetligt frihetsstraff måste för närvarande lämnas öppet.

Frågan om verksammare åtgärder för bekämpande av *ungdomsbrottsligheten* har här i landet stått på dagordningen sedan lång tid tillbaka. I detta avseende må särskilt erinras om de s. k. ungdomsbrottslighetssakkunnigas den 18 oktober 1922 avgivna betänkande med förslag till lag om tvångsuppfostran åt unga förbrytare m. m. (Statens offentl. utredn. 1922: 46), vilket endast i begränsad omfattning ledde till ny lagstiftning år 1924, samt om riksdagens skrivelse till Konungen den 16 juni 1932 nr 299, däri utredning begäres rörande visst spörsmål beträffande brottslig ungdoms tillrättaförande. Ju klarare insikten blivit

därom att ett effektivt inskridande mot ungdomsbrottsligheten utgör det kraftigaste medlet i kampen mot den kroniska brottsligheten i senare åldrar, desto angelägnare har det framstått att bringa frågan om minderåriga förbrytares behandling till snar lösning. Den uppfattningen har därvid alltmer vunnit anslutning att de nuvarande frihetsstraffen föga äro ägnade för ett tillrättaförande av de unga brottslingarna och att vid behandlingen av dessa uppfostrings-synpunkterna måste tillerkännas ökad betydelse. En utredning av ifrågavarande spørsmål synes därför i första hand böra avse frågorna om sådana brottslingars omhändertagande i ett särskilt ungdomsfängelse samt om en utvidgning av möjligheten att använda tvångsuppfostran. Ungdomsfängelse torde böra konstrueras såsom ett särskilt frihetsstraff, för vilket det utmärkande är att strafftiden göres obestämd inom en av lagen fastställd ram, så att frigivningen kommer att bero på den dömdes förhållande under strafftiden och utsikterna till att han efter frigivningen ej kommer att återfalla i brott. Fångbehandlingen bör framför allt inriktas på en rationellt organiserad yrkesutbildning. Friluftsarbete bör komma till användning i största möjliga omfattning. Vid anordnandet av de för unga förbrytare avsedda anstalterna (uppfostringsanstalter och ungdomsfängelser) bör beaktas, att de oförbätterliga och mindre förbättringsbara (djupt depraverade, psykopater, antisociala imbecilla och liknande) hållas helt avskilda från de mera välartade. Slutligen lär en ökad användning av den villkorliga domen för ifrågavarande lagöverträdare böra möjliggöras, så att vanligt, tidsbestämt fängelsestraff och straffarbete såvitt möjligt undvikas i fråga om ungdomliga förbrytare. Undersökas bör även, om icke möjlighet bör öppnas att vid meddelande av villkorlig dom föreskriva att den minderårige under prøvotiden skall vistas i enskilt hem.

En utvidgning av tillämpningsområdet för institutet *villkorlig dom* kan emellertid ifrågasättas även för andra brottslingar än de minderåriga. Med hänsyn till de gynn samma resultat som detta institut uppvisat, bör utredning verkställas huruvida icke sådan dom borde kunna få meddelas även då högre straff ådömes än det, som i gällande rätt bildar den övre gränsen, eller sex månaders straffarbete, resp. ett års fängelse, liksom också i särskilda fall för andra än förstagångsförbrytare.

Beträffande *alkoholbrottsligheten* har den uppfattningen sedan länge varit rådande, att ett effektivt bekämpande av denna brottslighet icke kan ske endast genom användande av straff. Särskilt de lindrigare straffen, böter och kortvariga frihetsstraff, äro enligt sin natur föga verksamma för att tillrättaföra en förbrytare, som är hemfallen åt missbruk av alkohol. Förslag ha därför framställts att man skulle i stället för eller jämte straffet använda tvångsinternering på alkoholistanstalt, i syfte att låta alkoholbrottslingen genomgå en behandling, speciellt inriktad på hans befriande från alkoholvanor. Vid utredningen av detta spörsmål bör beaktas det betänkande som den 31 december 1929 avgivits av sakkunniga för revision av lösdrivarlagstiftningen, innefattande förslag till lagstiftning om internering å allmän alkoholistanstalt av förbrytare hemfallna åt drycken-skap, ävensom de över betänkandet avgivna yttrandena.

Vid den kroniska brottslighetens bekämpande har det ofta visat sig, att åtskilliga kroniska brottslingar finnas, vilka å ena sidan icke kunna antagas komma att låta sig rättas av straff men vilka å andra sidan icke förete någon större vådlighet för annans säkerhet. Ofta sammanhänger brottsligheten här med oordentligt eller lastbart levnads-sätt samt parasitism. Utredas bör huruvida icke vid sådan brottslighet, av Thyren betecknad såsom *brottslighet på grund av lättjefullhet*, i stället för straff bör inträda intagande å tvångsarbetsanstalt. De brottslingar som här komma i fråga tillhöra samma kategori av asociala individer, som för närvarande på grund av sitt samhällsskadliga levnads-sätt ådömes tvångsarbete enligt lösdrivarlagen. I detta sammanhang bör undersökas, om och i vilken utsträckning ådömandet av tvångsarbete även i övrigt må överflyttas från polismyndigheterna till domstolarna.

De för utredning rörande organisationen av det frivilliga skydds- och hjälparbetet beträffande frigivna fångar tillkallade sakkunniga hava i betänkande den 31 december 1932 (Statens offentl. utredn. 1933: 11) till skyndsamt utredning rekommenderat bl. a. frågorna om avskaffande av *påföljden enligt strafflagen 2 kap. 19 §* samt av *påföljden »ovärdighet att i rikets tjänst vidare nyttjas»* ävensom frågan om införande av *villkorlig åtalseftergift*. Utredningar i dessa ämnen hava redan påbörjats inom justitiedepartementet. De böra fullföljas i samband med utredningen angående de reformfrågor rörande straffsystemet som ovan berörts.

Ä straffverkställighetens område synas reformer vara påkallade beträffande såväl bötesförvandlingsstraffet som frihetsstraffen. Det nuvarande *bötesförvandlingsstraffets* brister ligga i öppen dag. Mot detta straff har bl. a. anmärkts att det är principiellt oriktigt att låta en person undergå frihetsstraff för ett brott som domstolen funnit böra sonas med böter; anledningen till frihetsstraffets avtjänande är icke det begångna brottets beskaffenhet utan den, att brottslingen antingen icke kunnat eller ock icke velat erlagga böterna. Om den dömden på grund av arbetslöshet eller dylikt icke kunnat betala böterna, är det för rättsmedvetandet stötande att straffet skärpes från bötesstraff till frihetsstraff. Beträffande det fall då den dömden på grund av tredska underlåter att betala böterna, må erinras att risken att enligt nuvarande regler få böterna förvandlade till frihetsstraff icke innebär ett tillräckligt verksamt tvångsmedel mot den tredskande. Fortfarande intagas årligen i fängelserna för avtjänande av böter mer än 10,000 personer. Ett stort antal människor vänjes sålunda vid fängelselivet under kortvariga uppehåll i straffanstalterna, varigenom det avskräckande momentet hos frihetsstraffen försvagas. Härtill kommer att bötesfångarnas vårdande i fängelserna och de ofta långa transporter till och från straffanstalterna åsamka statsverket oproportionerligt stora kostnader. Hur de med bötesförvandlingsstraffet förenade olägenheterna skola kunna undanröjas lär icke kunna utan en ingående utredning avgöras. Vid uppdragandet av linjerna för en blivande reform finnes emellertid ett värdefullt material att tillgå såväl i de här i landet framlagda förslagen som i utländska lagar och lagförslag.

Verkställigheten av de omedelbart ådömda *frihetsstraffen* är i behov av en genomgripande omdaning. Vid utredningen av förevarande spörsmål bör i främsta rummet beaktas, huruvida icke möjlighet för en större differentiering i behandlingen av fångarna skulle kunna åvägabringas. För uppnående härav synes erforderligt dels att fångar som tillhöra skilda kategorier i större utsträckning än nu är fallet förvaras i särskilda fängelser eller i skilda avdelningar inom samma fängelsekomplex, dels ock att även fångarna inom samma kategori göras till föremål för en individuell behandling i större utsträckning än nuvarande system medgiver. Cell- och gemensamhetsstraffens inbördes förhållande till varandra bör ånyo övervägas. Större frihet

att välja mellan dessa olika straffformer torde böra inrymmas åt fängvårdsmyndigheterna än som är förenligt med vare sig nu gällande lagstiftning eller den vid årets riksdag antagna provisoriska lagstiftningen i ämnet. Nuvarande reglementariska föreskrifter rörande fängvården, såväl de av Kungl. Maj:t som de av fängvårdsstyrelsen utfärdade, äro i flera avseenden föråldrade och böra underkastas en grundlig revision i syfte att humanisera fängbehandlingen. Bland den mängd av frågor som här påkalla lösning må såsom ett exempel nämnas öppnande av möjlighet till permission från fängelset för att besöka nära anhörig som är allvarligt sjuk. Även i andra avseenden böra åtgärder övervägas i syfte att på allt sätt upprätthålla förbindelsen mellan fången och hans familj. Singeshultssystemet torde böra komma till väsentligt ökad användning. Överhuvud torde anstaltsvården kunna klädas i friare former än de för närvarande i allmänhet tillämpade. Särskilt bör beaktas att fången under sista delen av strafftiden beredes en ökad rörelsesfrihet, så att övergången till friheten såvitt möjligt jämnas.

För underlättande av differentieringen i fångarnas behandling torde en koncentration av straffverkställigheten till ett fåtal anstalter, däribland en stor huvudanstalt med erforderliga annex av olika slag, vara att förorda. Ungdomsfängelset bör förläggas helt avskilt från andra anstalter. I organisatoriskt avseende bör undersökas, huruvida icke den centrala uppsikten över de olika områdena av statlig verksamhet för omvårdnad om asociala individer — kriminella, alkoholister, lösdrivare, vanartad ungdom m. fl. — bör koncentreras till en och samma myndighet. Å andra sidan torde böra tillses, att en viss decentralisation av förvaltningen genomföres, så att de lokala myndigheterna få större rörelsefrihet än de för närvarande äga. Fängvårdsarbetets sociala karaktär bör komma till starkare uttryck; bl. a. bör ett ökat samarbete mellan de lokala myndigheterna och socialt intresserade arbetskrafter utanför anstalterna eftersträvas.

Bland specialfrågor som böra göras till föremål för särskild utredning kunna nämnas dels frågan om anordnandet av en *undersökning* av fångarna vid deras ankomst till fängvårdsanstalten för utrönande av deras individuella egenskaper och för vinnande av övriga erforderliga upplysningar av betydelse för deras behandling å anstalten; dels frågan om uppläggande av ett *centralregister* över samtliga

fångar som avljäna omedelbart ådömt frihetsstraff, innehållande upplysningar — grundade på rättegångshandlingarna samt under fängelsetiden gjorda iakttagelser — om varje fångs tidigare vandel, uppförande under fängelsetiden, karaktär och anlag; dels ock spörsmålet om en förbättrad *fångvårdsstatistik*, varigenom en bättre överblick över detaljerna i straffverkställigheten och effekten av vidtagna åtgärder skulle vinnas och möjligheter öppnas till mera ingående jämförelser mellan fångvården i vårt land och i andra, särskilt våra nordiska grannländer. Till undersökning bör vidare upptagas frågan om *sjukvården*, särskilt sinnessjukvården, inom fångelserna, liksom frågan om fångarnas *undervisning* och *andliga vård*. Då fångens individuella behandling kommer att ställa större krav på fångvårdspersonalens kompetens än det nuvarande systemet, bör *fångvårdens utbildnings- och rekryteringsfråga* jämväl upptagas till behandling.

Med hänsyn till de gynnsamma erfarenheter som vunnits beträffande tillämpningen av institutet *villkorlig frigivning* bör undersökas, huruvida icke lättnader skulle kunna åvägbringas i förutsättningarna för vinnande av denna förmån. Överhuvud bör övervägas, huruvida icke villkorlig frigivning eller utskrivning skulle kunna införas som ett normalt sista led i straffverkställigheten och en övergång till den fulla friheten. Huru denna fråga än löses, böra i allt fall de nu gällande bestämmelserna undergå sådan ändring, att frigivningen icke blir beroende av den dömdes medgivande.

Vid sidan om straffsystemet i egentlig mening torde även gällande regler om de s. k. *skyddsåtgärder*na, däribland de genom 1927 års lagstiftning reglerade instituten förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och internering av återfallsförbrytare, i vissa avseenden vara i behov av revision, grundad särskilt på den erfarenhet, som vunnits genom de nya institutens tillämpning. Även om dessa frågor böra upptagas först i andra hand, med hänsyn till gällande lagstiftnings färska datum, torde särskilt de förslag som kunna komma att utarbetas rörande straffverkställigheten med nödvändighet i vissa avseenden vara ägnade att utöva inflytande även på verkställigheten av skyddsåtgärder, varför det vid en utredning rörande de förra icke bör vara uteslutet att upptaga ändringsförslag jämväl beträffande de senare.

Slutligen äger ett oupplösligt samband rum mellan reglerna för fångars vård och behandling å ena sidan och åtgärderna till *skydd för frivolna fångar* å den andra. Beträffande dessa åtgärder har, såsom förut anmärkts, en särskild utredning nyligen verkställts genom tillkallade sakkunniga. Denna utrednings resultat torde i vissa avseenden böra upptagas till närmare övervägande i samband med en allmän utredning om straffverkställighet och fängsvård.

Det nu uppställda programmet för partiella reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fängsvårdens områden måste tydligen genomföras efter hand. Utredningen synes böra, enligt anvisning av departementschefen i vilken ordning de olika frågorna skola upptagas till behandling och framläggas till lösning, ävägbringas genom arbetskrafter inom justitiedepartementet under medverkan av sakkunniga från olika områden. Därjämte bör uppenbarligen fängsvårdsstyrelsen medverka vid utredningsarbetets utförande«.

De her opstillede Reformtanker er, som det vil ses, for største Delen saadanne, som i Danmark er ført ud i Livet ved Straffeloven af 15. April 1930, medens andre saasom Spørgsmaalene om en individuel Undersøgelse af Fangerne ved Strafdødsstraffens Begyndelse, om Adgang til Orlov fra Fængslet og om den rette Gennemførelse af idømt Bødestraf ogsaa i Danmark endnu venter paa deres Løsning.

O. H.

Retslægeraadets Aarsberetning for 1932.

Beretningen udviser, at Raadet i det nævnte Aar har behandlet ialt 1030 Sager, nemlig 477 Tilregnelighedssager og Farlighedssager, 275 Paternitetssager og 278 »andre Sager«, hvilken sidste Betegnelse rummer saa forskellige Ting som Begæringer om Tilladelse til Sterilisation, Undersøgelse af Motorførere, der sigtes for at have været berusede, en Række Forbrydelser som Fosterfordrivelse, Barnedrab, Fødsel i Dødsmaal, Drab og Vold, Forgiftning og Sædelighedsdelikter, endvidere Spørgsmaal om lægelige Kunstfejl og Forseelser, Kvaksalveri, Forsikrings- og Invaliditetssager, Bedømmelse af Lægeerklæringer m. v. Af de 1030 Sager har 189 efter gentagen Henvendelse været til fornyet Behandling i Raadet, dette gælder saaledes 116 af de 477 Sager om Tilregnelighed

eller Farlighed. Beretningen omtaler, at fra 15. Maj 1933 er Raadets psykiatriske Element blevet forøget derved, at Overlæge ved Østlisternes Aandssvageanstalt, Dr. med. Nørvig, er bleven knyttet til Raadet som Tilforordnet i Sager vedrørende psykiatriske Spørgsmaal, navnlig Sager, som kræver særlig Indsigt i Aandssvagevæsen.

Beretningens Indhold er, som stedse, af stor Interesse for Jurister og særlig Kriminalister. Tilregnelighedssagerne giver den praktiske Kriminalist Adgang til at blive opmærksom paa en Række Data der er egnede til at vække Tvivl om en tiltalt Persons Mentalitet, og derved foranlediges til at søge en psykiatrisk Undersøgelse iværksat. Ved Siden deraf er den Brogethed af Livsskæbner, der gennem disse Sager oprulles for Læseren, tankevækkende og ansporende for enhver, der i Lovovertræderen ser noget andet og mere end en Fare for Samfundet, som dette skal væge sig imod.

Som særlig interessante skal fremhæves Sag Nr. 729 (p. 144—148) om en kvindelig Brandstifter, der har handlet i en abnorm Bevidsthedstilstand, et Anfald sandsynligvis af hysterisk Natur, maaske understøttet af et ubevidst Ønske om gennem Ildspaasættelsen at komme nærmere til sin Moder, og som ved Chocket, da Gaarden brænder, synes for en Tid at have mistet Erindringen om selv at have paasat Ilden, hvorefter Erindringen senere atter dukker op. Saaledes synes den observerende Overlæge nærmest at opfatte Forholdet, og Raadet er ialt Fald enig med ham i, at Handlingen er foretaget i Sindssygdом. Bemærkelsesværdig i en anden Henseende er Sag Nr. 890 (p. 175—181), som viser, at Gerningsmanden til en natlig Voldtægtsforbrydelse kunde bestemmes derved, at den mistænkte Person havde efterladt sikre Fingeraftryk paa Sengen nær Hovedgærdet, saaledes at Tommelfingeren var paa den indvendige Side af Sengefjælen og de andre Fingre paa den udvendige Side, pegende skraat nedad og fremad. Tiltrods for sin Benægtelse og tiltrods for, at den overfaldne ikke kunde udtale sig om hans Identitet med Gerningsmanden, blev den paagældende dømt ved Nævningeting. Sagen Nr. 956 (p. 201—202) er psykologisk interessant: En 27-aarig ustraffet Mand, ædru og økonomisk ret velstillet, forsøger om Natten at bryde ind i en Antikvarboghandel for at faa fat i nogle obskøne Boger, idet han fra tidligere Besøg ved, at Forretningen fører saadanne, og han pludselig, idet han kører forbi i Automobil, føler en voldsom Trang til saadan Læsning.

Blandt Paternitetssagerne maa det tilraades at studere Sag Nr. 886 (p. 241—244), hvori Raadet gør Rede for, hvilket — om man saa maa sige — Minimum af Konsakt der udkræves for, at seksuelt Samkvem indebærer Muligheden for Besvangrelse. — Endelig bør nævnes Sag Nr. 338 (p. 289—294), der belærer Læseren om, at Indaanding af en vis Lakfarve, hvormed en Mand har arbejdet i sit Værksted, kan bevirke Optagelse i Blodet, som derefter ved kemisk Undersøgelse forholder sig som Blod, der indeholder Spiritus, og saaledes kan levere et falsk Bevis for, at den paa-gældende Motorfører har indtaget et større eller mindre Kvantum Spiritus.

O. Haack.

Debatten om Svangerskabsafbrydelse paa det Nordiske Juristmøde i Oslo.

Ved Overretssagfører Henrik Sachs.

Blandt de Emner, der forhandlede paa det 16. Nordiske Juristmøde i Oslo i August Maaned i Aar, er der næppe noget, der har saa stor almen Interesse som Spørgsmaalet om Svangerskabsafbrydelse.

Indleder var den *svenske Justitsminister, Dr. jur. Karl Schlyter*. Det Diskussionsgrundlag, som han forelagde, var af særlig Interesse, fordi det var et praktisk Forsøg paa at løse en forestaaende Lovgivningsopgave, og fordi man, da der forud for Fremlæggelsen var gaaet Konferencer med den norske Justitsminister *Sunde* og den norske Rigsadvokat *Sund*, havde et bestemt Indtryk af, at det svenske Forslag vilde blive støttet fra autoritativ norsk Side. Da vi som bekendt ogsaa her i Danmark forbereder en ny Lovgivning paa dette Omraade, kunde Justitsminister Schlyter i Slutningen af sit Forelæggelsesforedrag udtale Haabet om en fælles nordisk Lovgivning om Svangerskabsafbrydelse, i det han fremhævede, at det paa mange andre Omraader havde vist sig, at et intrikat Lovgivnings-spørgsmaal var lettere at løse, naar det optoges under internordisk Samvirken, end naar hvert Land gik sine egne Vegne.

Den umiddelbare Motivering for Indlederens Forslag er den nuværende uholdbare Situation, som i alle de tre nordiske Lande hersker med Hensyn til Svanger-

skabsafbrydelse. Minister Schlyter gav i denne Forbindelse nogle statistiske Oplysninger, hvorefter man regner med, at Tallet paa Aborter i hele Sverige ligger mellem 10 og 20.000 aarlig. Det menes, at der i Stockholms Omraade forekommer mindst 30 Aborter for hver 100 Barnefødsler.

Minister Schlyters Forslag tager Afstand fra en almindelig Legalisering af Svangerskabsafbrydelser. Det understreges, at der udkræves særlige og tungtvejende Grunde og en særlig Fremgangsmaade for, at Samfundet kan tillade denne Operation. Forslaget afviger i Princippet ikke fra den allerede her i Norden herskende Retsstilstand, hvor man som bekendt ikke indrømmer Fosterlivet nogen absolut Retsbeskyttelse, men tillader, at Fostret ofres, hvor dette skønnes nødvendigt af Hensyn til Modrens Liv eller Helbred, med andre Ord paa Grundlag af den saakaldte medicinske Indikation.

Men Forslaget gaar betydelig videre, end man hidtil har accepteret i nordisk Retspraksis, idet Forslaget anerkender, at andre Hensyn lige saavel som de lægelige kan retfærdiggøre en Svangerskabsafbrydelse.

Forslaget nævner i saa Henseende:

- 1) Ethiske Grunde, d. v. s. de Tilfælde, hvor Svangerskabet er foraarsaget ved Voldtægt eller Blodskam, hvor Kvinden var aandssvag eller sindssyg eller under 15 Aar paa Samlejets Tidspunkt, samt hvor Samlejet iøvrigt var en Krænkelser af Kvindens Konsfrihed.
- 2) Af eugeniske Grunde, nemlig naar det med Føje kan antages, at Barnet paa Grund af arvelige Anlæg vil komme til at lide af Sindssygdom eller Aandssvaghed eller svær legemlig Sygdom.

Endelig foreslaar Minister Schlyter, at Svangerskabsafbrydelse ogsaa skal være tilladt:

- 3) af sociale Grunde, nemlig naar Kvinden gennem Barnets Tilkomst udsættes for Nød eller der iøvrigt opstaar alvorlig Fare for hendes Velfærd.

For at forebygge Misbrug opstilles der følgende Garantier:

- a. Tilstedeværelsen af de i Punkterne 1 til 3 angivne Grunde skal prøves af to Læger, hvoraf den ene skal være Tjenestelæge, eller af Medicinalstyrelsen, og Lægerne skal afgive et af dem underskrevet Aktstykke, hvori redegøres for de Grunde, paa hvilke de støtter deres Skøn.
- b. Der indgives Rapport til Medicinalstyrelsen om hver foretaget Svangerskabsafbrydelse.

- c. Det henstilles til Overvejelse at forbyde Lægerne at tage mere end et takstmæssigt fastsat Honorar for deres Medvirken ved Prøvelsen og ved selve Operationen, og det henstilles ligeledes til Overvejelse, at Operationen alene maa udføres paa statsligt eller kommunalt Sygehus.

Forslaget opretholder Straffebestemmelser for det Tilfælde, at Svangerskabsafbrydelse finder Sted, uden at den fornævnte Fremgangsmaade er iagttaget.

Af Pladshensyn maa der afstaas fra en nærmere Redegørelse for Forslagets Enkeltheder og fra, udover enkelte Hovedpunkter, at gengive Minister Schlyters særdeles interessante baade oplysende og klare Indledningsforedrag. Det kan anbefales alle Interesserede at stifte Bekendtskab med dette in extenso; det blev udgivet paa Fabritius & Sønners Forlag, Oslo, og Nordiska Bokhandeln, Stockholm, en Uges Tid efter Juristmødet og kan erhverves for den billige Pris af 1 Kr.

Hovedpunktet i Forslaget er naturligvis den delvise Legalisering af social Indication. Motiveringen herfor er, at den nuværende Tilstand er uholdbar paa Grund af det store Antal Svangerskabsafbrydelser, der som ovenfor nævnt aarlig finder Sted, og af hvilke som bekendt her i de nordiske Lande kun et ganske ringe Antal kommer frem til Paadømmelse og Straf, skønt de utvivlsomt for langt de allerflestes Vedkommende er oplagt stridende mod de gældende Straffelove. Tilstanden er saa meget mere uholdbar, som næsten alle disse Operationer udføres af ukyndige Kvaksalvere og derfor rummer en ganske særlig Fare for den paagældende Kvindes Liv og Helbred.

Minister Schlyter regner ikke med, at man gennem Straffetrusler kan gøre nogen væsentlig Ændring i denne Tilstand.

Derimod peger han paa, at Samfundet ad andre Veje maa søge at formindske Aborternes Antal. Først og fremmest gennem en Modvirken af de sociale Misforhold, som i vidt Omfang er Svangerskabsafbrydelsernes Baggrund; i saa Henseende nævnes særlig en forbedret Mødrehjælp. Endvidere peges paa Vigtigheden af at sprede Oplysning om seksuelle Spørgsmaal, derunder særlig om de antikonceptionelle Midler, og sidst men ikke mindst bør der udføres et energisk Oplysningsarbejde

vedrørende de med Svangerskabsafbrydelsen forbundne Farer for Kvinden selv. Minister Schlyter peger videre paa, hvor vigtigt det er at modarbejde Forestillingen om den ugifte Moders Mindreværdighed i Forhold til de gifte, thi det er netop den haarde Fordømmelse, som den ugifte Moder i vide Kredse er Genstand for, som driver saa mange unge Kvinder til at søge Svangerskabsafbrydelse for at undgaa Vanæren. Endelig peges paa Nødvendigheden af virksomt Forbud mod Salg af og Reklame for fosterfordrivende Midler og Redskaber.

Minister Schlyter regner imidlertid ikke med, at alle disse Forholdsregler skulde medføre en saadan Idealtilstand, at der dog ikke skulde fremkomme Tilfælde, hvor en Svangerskabsafbrydelse for den paagældende stiller sig som den sidste Udvej i Nøden, og det er derfor, at han foreslaar en vis Legalisering af Svangerskabsafbrydelse paa social Indication, for derved at undgaa, at de paagældende Kvinder søger Kvaksalverens Hjælp.

Minister Schlyter anser det for ugørligt at give en detailleret Fremstilling af de Grunde, som kan motivere Svangerskabsafbrydelse ud fra social Indication.

Lovteksten maa her i det væsentlige overlade Afgørelsen til et Skøn. Forslagsstilleren nærede ingen Betænkelighed ved at lægge dette Skøn i Lægernes Hænder. Lægerne har daglig i deres Gerning Lejlighed til at sætte sig ind i sociale Synspunkter. De er vor Tids Sjælesorgere for mange Mennesker, og de afgørende Synspunkter er af ren almenmenneskelig Karakter, som ingen har bedre Forudsætninger for at bedømme end Lægerne.

Forslagsstilleren maatte tage Afstand fra, at Spørgsmaalet om Svangerskabsafbrydelsens Foretagelse skulde være Genstand for noget, der lignede en retslig eller Kommissionsbehandling. Anordnede man noget saadant, vilde den paagældende Kvinde sikkert i de allerslechte Tilfælde foretrække at gaa til Kvaksalvere og saa var man lige vidt.

Medens den almindelige Opfattelse har vanskeligt ved at se nogen egentlig moralsk Forskel paa Drabet af et nyfødt Barn og Fjernelsen af et Foster, der allerede er begyndt at røre sig i Moders Liv, ser man helt anderledes paa Fjernelsen af Fostret paa dettes første Udviklingstrin, d. v. s. i de første tre Maaneder. Det indgaar sjældent i Kvindens Bevidsthed, at der paa dette Tidspunkt eksisterer et fra

hendes eget Liv særskilt Foster; hun er tilbøjelig til at opfatte Sagen under Synspunktet Menstruationsforstyrrelse; hun véd, at Menstruationen ofte kommer i Gang igen af sig selv, og det staar derfor ofte for hende som en ret naturlig Sag selv at foretage noget for at faa Menstruationen i Gang.

Ud fra disse Synspunkter vil Forslaget som Hovedregel kun tillade Svangerskabsafbrydelse af de ovennævnte Grunde i de første tre Svangerskabsmaaneder. Skal den foretages paa et senere Stadium, maa ganske særlige Grunde tale derfor.

Første Deltager i Diskussionen var *den norske Rigsadvokat Håkon Sund*, der redegjorde for den norske Straffelovs § 245, hvis første Led sætter en Straf af Fængsel fra 21 Dage til 3 Aar for den Kvinde, som ved fordrivende Midler dræber det Foster, hvormed hun er svanger, og hvis 2det Led sætter Straf af Fængsel indtil 6 Aar for andre end Moderen, der foretager eller medvirker til Fosterfordrivelse. Rigsadvokat Sund oplyste, at Straffelovens § 245 kun sjældent blev anvendt. I 10-Aaret 1922 til 1933 er ialt 27 Mænd og 71 Kvinder blevet dømt for Fosterfordrivelse. og i samme Tidsrum er Paatale undladt ved Rigsadvokatens Beslutning overfor 16 Mænd og 90 Kvinder. I adskillige Aar har der vistnok ikke været rejst Tiltale i Henhold til Bestemmelsens første Led, bortset fra et Par grovere Gentagelsestilfælde, men foreligger der Bevis for Forbrydelse mod Straffelovens § 245, 2det Led, bliver der regelmæssigt udfærdiget Tiltalebeslutning.

Rigsadvokat Sund gennemgik den Kritik, der var rejst mod Straffelovens § 245, navnlig at denne virkede uretfærdigt, fordi den kun ramte nogle faa af de mange, som overtræder Bestemmelsen, og at den rammer vilkaarligt og tilfældigt, og da navnlig saaledes, at den næsten udelukkende rammer de fattige Kvinder. Den anses endvidere for uretfærdig, fordi den kan ramme Handlinger, som efter almindelig Retsbevidsthed og almindelig moralsk Opfattelse ikke er fordømmelige, og Straffetruslen har ulykkelige og skæbnesvangre Sidevirkninger; den skræmmer undertiden til Selvmord, undertiden til ulykkelige Ægteskabsforbindelser, og ret hyppigt hænder det, at Straffetruslen frister den frugtsommelige Kvinde til at lade sig behandle af ukyndige og samvittighedsløse Læger og Kvaksalvere. Rigsadvokat Sund gennemgik nærmere den offentlige

Diskussion, som i Norge havde fundet Sted om dette Emne, og han fastslog, at der Aar for Aar foretages en Række kriminelle Aborter, at Antallet syntes at være stigende, og at Antallet baade af Dømte og af de Tilfælde, hvor Tiltale udtrykkelig frafaldes, kun udgør en ringe Brøkdel af samtlige kriminelle Aborter. Rigsadvokat Sund uddrog heraf den Slutning, at en Udvidelse af Adgangen til kunstig Abort er ønskelig, men at Meningerne er meget delte om, hvor langt man skal gaa, navnlig med Hensyn til social Indication. Taleren tillagde Justitsminister Schlyters Udredning stor Betydning og udtalte Haabet om, at Lovgivningen i de nordiske Lande paa dette Felt nogenlunde vilde følge samme Linjer, da det vilde være meget uheldigt, om Sagen skulde blive løst forskelligt i de forskellige Lande.

Næste Deltager i Debatten var *Lektor, Overretssagfører O. K. Magnussen, København*, der under Henvisning til sin Afhandling i Ugeskrift for Retsvæsen 1929 B Side 193 til 207 og sit Foredrag gengivet i Juridisk Aarbog for 1932—33 tog Afstand fra den Opfattelse, at Fosterdrab maatte forbydes af de samme eller af lignende Grunde, som Manddrab. Fostret selv kan ikke sanse og har ingen Trang til personlig Tryghedsfølelse; Fostret har kun umiddelbar Værdi for Moderen, i visse Tilfælde tillige for Faderen, altsaa netop de Personer, der ved Fosterdrab ønsker det fjernet.

Det Synspunkt, at Samfundet for sin egen Skyld maatte forlange, at Befolkningens naturlige Tilvækst ikke blev hæmmet, kunde ikke uden videre afvises, men Taleren mente ikke, at man i Nutidens europæiske Samfund kunde grunde et Forbud derpaa, og man maatte da i saa Fald først og fremmest skride ind mod anticonceptionelle Midler, hvilket efter den herskende Opfattelse sikkert var umuligt. Det eneste Synspunkt, som efter Talerens Opfattelse nu om Stunder kunde anvendes, var det, at Fosterdrab i sig selv vakte et saadant Ubehag, en saadan sjælelig Lidelse for Samfundets store Flertal, at det var nødvendig at forbyde det, at Fosterdrab med andre Ord var et Forargelsesdelikt, som f. Eks. tidligere Kønnsforbindelse udenfor Ægteskab.

Til Belysning af dette Synspunkt fremhævede Taleren det store Omfang, hvori Fosterdrab faktisk sker. Paa et Lægemøde for et Par Aar siden i København ansloges Tallet til c. 10.000 aarlig for Danmarks Vedkommende, og dette var for Taleren et Vidnesbyrd om, at der ikke mere i Sam-

fundet herskede en saa udbredt Uvilje mod Fosterdrab, at et Straffebud kunde motiveres dermed. Taleren fremhævede endvidere det forsvindende ringe Antal Tilfælde, der kom frem til Paatale og Dom, og den Kendsgerning, at Nævningerne i Danmark som andetsteds viser udpræget Uvilje mod at dømme for Fosterdrab, hvoraf naturligt følger Utilbøjelighed hos Anklagemyndigheden til at rejse saadanne Sager. Lovens Anseelse led, naar der fandt saa mange upaa-talte Overtrædelser Sted, men Straffebestemmelsens Eksistens førte til, at Tusinder af Kvinder blev drevet til Kvaksalvere og ved disses Behandling fik varig Skade paa Helbred. Men en Straffebestemmelse, hvis væsentlige Virkning bestod heri, var der formentlig ingen Grund til at opretholde. Taleren var derfor stemt for, at Fosterdrab skulde være straffrit, hvorimod ukyndige, der ydede Bistand, skulde straffes.

Overfor Indlederens Formulering af de saakaldte sociale Grunde anførte Overretssagfører Magnussen, at denne Formulering var saa vid, at det faktisk faldt sammen med Straffrihed; thi i Reglen vilde en Kvinde næppe gaa til en Operation som den, der her er Tale om, med mindre hun føler det som en Velfærdssag. De Tilfælde, hvor man ikke kunde godkende hendes Opfattelse, vilde være saa faa, at man kunde se bort fra dem, naar man derved opnaaede de Fordele, der fulgte med fuld Straffrihed. Taleren ansaa det for uheldigt, at Afgørelsen skulde foretages af et Nævn, bestaaende af to Læger. Han mente, at denne Fremgangsmaade vilde skræmme mange Kvinder, saaledes at de dog søgte Kvaksalvere, og han frygtede, at Afgørelserne vilde blive meget uensartede efter de forskellige Embedskægers hele Holdning til Spørgsmaalet. Den foreslaaede Begrænsning til Svangerskabets første tre Maaneder kunde Taleren tænke sig som en Overgangstilstand, naar der blev givet Adgang til Dispensation overalt, hvor særlige Grunde talte derfor.

Højesteretsdommer Ferd. Schjelderup, Norge, kunde ikke dele Overretssagfører Magnussen's Synspunkt, men mente, at ogsaa Samfundet bør have sit Ord med i Laget. Taleren sluttede sig til det af Justitsminister Schlyter fremsatte Forslag, som han ansaa for en særdeles lykkelig Løsning af dette alvorlige og vanskelige Emne, Forslaget var klogt og forsigtigt udformet, og er efter sit Formaal i bedste Forstand samfundsbevarende. Overfor Modstanden mod Svangerskabsafbrydelse paa social Indication anførte Taleren,

at han, naar han som Jurist skulde træffe en vanskelig Afgørelse, som stærkt berørte et andet Menneske, plejede at prøve sit Standpunkt ved at spørge sig selv: »Er mine Grunde saa holdbare, at jeg heltud vilde hævde dem ogsaa Ansigt til Ansigt med vedkommende Menneske«. Taleren vilde derfor indtrængende bede enhver Modstander tænke sig i den Læges Sted, der bliver søgt af en Kvinde, der staar i aabenbar Fare for at blive knækket af at skulde gennemgaa et Svangerskab: »Vilde De da, om Loven i Dag stillede Dem frit, nægte at hjælpe i det alt overvejende Antal Tilfælde og vilde De begrunde Nægtelsen med de samme Argumenter, som kan føres frem i en Diskussion i Pressen eller paa et Møde?« Hvis disse Argumenter ikke kunde føres frem overfor vedkommende Menneske selv, da ansaa Taleren dem for lidet holdbare, og det var hans Opfattelse, at Livet selv havde dømt den nugældende Lov.

Modstanden og Kritikken overfor Indlederens Forslag repræsenteredes af tre svenske Talere.

Hovrättspræsident Ekeberg, Stockholm, redegjorde i store Træk for den russiske Lovgivning. Oprindelig havde man i 1917 anerkendt Princippet om Kvindens frie Disposition over Fostret som en Del af hendes Legeme. Allerede i 1920 var Standpunktet modificeret derhen, at Aborten skulde fremkaldes enten af Læge eller paa Sygehus, og i 1924 opgav man det fornævnte Princip og opstillede Krav om særlige Indicationer.

Det havde efter Talerens Opfattelse derfor særlig Interesse at efterforske Virkningerne af den russiske Lovgivning. Efter Oplysninger meddelt paa et tysk Kriminalistmøde i September 1932 har Sovjetlovgivningen medført en enorm Forøgelse af Aborterne og mærkelig nok ogsaa en Forøgelse af den Smugtrafik, som man havde troet at forebygge. Grunden er formentlig, at Legaliseringen har foranlediget den Opfattelse, at Abortfremkaldelse er et forholdsvis ufarligt Indgreb, og at Lovgivningen har haft moralsk opløsende Virkning.

Man kan mulig indvende, at Forholdene i Norden afviger stærkt fra Forholdene i Rusland, men Taleren mente dog ikke, at man skulde lade de russiske Erfaringer ude af Betragtning.

Medens de tre første af Indlederens Indicationer, den medicinske, etiske og eugeniske er nogenlunde fast afgrænsede, er den sociale Indication yderst flydende, og Taleren

gennemgik til Belysning heraf en Række Eksempler. Faren for et overordentlig lemfældigt Skøn bliver overhængende derved, at Afgørelsen helt lægges i Lægernes Hænder, thi Lægerne vil have Tilbøjelighed til at tage mere Hensyn til de Grunde, som i det enkelte Tilfælde paaberaabes af Patienten, end til de Farer, der ud fra et Samfunds-Synspunkt følger af en for slap Lovanvendelse, og da Kvinden efter Forslaget i saa Henseende staar frit, er der Fare for, at hun vil opsøge en af de Læger, som har den mest outrerede Opfattelse. Taleren frygtede derfor, at Forslaget, hvis det blev til Lov, vilde medføre, at vi ikke havnede synderligt langt fra det fornævnte oprindelige russiske Yderstandpunkt. Taleren ansaa det for meget tvivlsomt, om man virkelig gennem Indlederens Forslag skulde naa til at begrænse Smugtrafik.

Særlig ønskede Taleren at fremhæve den Betænkelighed, der var ved abortus provocatus ud fra et medicinsk Synspunkt paa Grund af dennes i mange Henseender fysisk og psykisk ødelæggende Virkninger paa Kvinden. Hvis Forholdet bliver straffrit, er der endvidere en særlig Fare for, at Kvindens Samtykke i Virkeligheden er fremtvunget af Barnefaderen, som jo kan have stærke, baade økonomiske og andre Interesser heri.

Taleren betvivlede, at de nordiske Samfund var saa blottede for Midler og for Tro paa sin Fremtid, at de, overfor en Kvinde i Nød, ikke havde anden Udvej end en officiel Beslutning om at ihjelslaa den ventede lille Medborger. Særlig grelt stillede Tilfældet sig, hvis den Kvinde, der henvendte sig om Assistance, ikke selv fremsatte Forslag om Svangerskabsafbrydelse, thi i saa Fald kunde man da ikke give Anvisning derpaa, men maatte søge andre Udveje; men det burde ikke principielt være afgørende, om Kvinden selv havde taget Initiativet.

Taleren advarede imod at forlade de almindelige strafferetlige Principper overfor dette Emne; vi tillader dog ikke Folk at stjele eller bedrage for at undgaa økonomisk Nød eller sociale Ubehageligheder. Det er muligt, at Nødssituationen ved Svangerskab kræver en nærmere Regulering, men Indlederens Forslag gik for vidt og havde for Taleren nærmest været egnet til at understrege de særlige Vanskeligheder, som man kommer ind paa, naar man overhovedet optager Tanken om at legalisere Fosterfordrivelse paa social Indication.

Formanden i den svenske Proceslovskommission, *fhv. Højesteretsdommer N. Gärde, Stockholm*, anerkendte, at de Forhold, der forelaa paa dette Omraade, i Længden er uholdbare, og at dybtgaaende Forholdsregler maa tages. Taleren advarede dog mod for meget her at følge Folkestemningen.

Man har sagt, at det var ønskeligt at afskaffe de kriminelle Aborter, og saa griber man til det simple Middel: At legalisere dem. Men det er ikke sikkert, at det gaar an at afskaffe dem paa den Maade. Det er aabenbart, at Aborterne i og for sig er en Ulykke, en Kræftskade paa Samfundslivet, og man maa i første Række søge at modvirke dem. Ud fra et socialt og samfundsmæssigt Synspunkt er det i og for sig temmelig ligegyldigt, om de er kriminaliserede eller ej. Forekomsten af Aborter er et socialt Spørgsmaal, som i første Række maa løses ved sociale Midler. Samfundets Pligter mod de Mødre, som gør deres Værnepligt for Slægtens Bestaaen, maa udvikles. Det er ikke tilfredsstillende, at en Moder skal gaa til en Læge for at faa sit levedygtige Foster aflivet paa Grund af Nød. Her maa Samfundet træde til. Vi har ikke Raad til at lade de fattige Modres Foster dræbe, endog maaske imod Moderens inderste Ønske. Vor nordiske Race behøver i sin Kamp for Kulturen og Friheden i Verden ogsaa de fattige Modres Born.

Spørgsmaalet er saa indviklet og saa dybt indgribende, at det kræver en alsidig Belysning ud fra samfundsmæssige Synspunkter, og dette har det endnu ikke faaet. I hvilken Retning Løsningen skal søges, og hvor vidt derved de af Minister Schlyter angivne Retninger kommer i Betragtning som andet og mere end et Diskussionsindlæg af ganske vist meget stor Betydning, er det endnu for tidligt at ytre sig om.

Borgmester G. Bissmark, Halmstad: Man har talt om, hvilket daarligt Indtryk det gør, at det kun er et Faatal af Forbryderne paa dette Omraade, der tiltales og dømmes, men det er ikke ud fra det Synspunkt, at man skal se Spørgsmaalet. Den Statistik, jeg kunde ønske, men som jeg aldrig kan faa, er den som besvarer Spørgsmaalet: Hvor mange Fosterfordrivelse har den nugældende Lovgivning forhindret? Kærnepunktet er, hvorledes vil Sagen stille sig, hvis man giver frit Spil for Fosterfordrivelse uden nævneværdig Kontrol, saaledes som det efter min Opfattelse vil blive Folgen af Indlederens Forslag.

Taleren havde den Opfattelse, at det Land, som her tager det første Skridt, gaar i Spidsen for en Degeneration, som kan være særdeles farlig, og han haabede, at dette Land ikke skulde blive Sverige. Han havde i sin Egenskab af Rigsdagsmand flere Gange bidraget til »abortus provokatus« overfor Forslag i denne Retning, og denne Metode vilde han ogsaa anbefale overfor dette Forslag, selvom det kom fra Regeringsside.

Overretssagfører Henrik Sachs, København, fremhævede, at den almindelige Opfattelse i vide Kredse bestemtes af de statistiske Oplysninger om Svangerskabsafbrydelsernes enorme Antal. Disse Oplysninger fører til, at man overfor Emnet anlægger dels en ideel, dels en mere praktisk bestemt Synsmaade. Det ideelle Synspunkt var dikteret af en rent primitiv Retfærdighedsfølelse, der saaredes ved Tanken om, at det kun var en forsvindende Brøkdel af de faktisk begaaede Lovovertrædelser, der førtes frem til Paatale og Straf. Dette var en Vilkaarlighed, som Retsfølelsen ikke kunde bære. Dertil kom den mere praktiske Betragtning, at man maatte gøre sit yderste for at hindre de Ulykker, som følger af Kvaksalvernes Virksomhed paa dette Omraade. Den nuværende strafferetlige Repression har vist sig utilstrækkelig. Vilde man gøre sig Haab om at opnaa noget ad den Vej, maatte man afgørende ændre Kurs. Man maatte drive den mest energiske politimæssige Efterforskning overalt, hvor man fik Mistanke om, at der forelaa kriminelle Aborter; man maatte rejse Tiltale i videst mulig Omfang, man maatte unddrage disse Sager fra Lægmandsdomstolenes erfaringsmæssigt meget overbærende Behandling, man maatte ophæve den danske Straffelovs korte Forældelsesfrist o. s. v. Men er der nogen af dem, som i og for sig kunde tænke sig at gribe til dette Middel, der for Alvor tror paa Muligheden af, under den nuværende Folkestemning overfor disse Forhold, at faa gennemført en saadan ændret strafferetlig Kurs? Taleren ansaa det for udelukket, og han saa derfor ikke andre Udveje end de af Indlederen foreslaaede til at bekæmpe Kvaksalveriets Hærgen. Men Taleren understregede, at hvis man skulde opnaa Formaalet, maatte man paa Forhaand gøre sig klart, at det Lægeskøn, der skulde udøves, maatte være meget lemfældigt. Den Konsekvens maatte man være beredt til at tage, hvis man overhovedet vilde gøre sig Haab om at naa Formaalet, nemlig at faa Kvinderne til at søge kyndig Lægehjælp og undgaa

Kvaksalveren. I Modsætning til sin Landsmand, Overrets-sagfører Magnussen, maatte Taleren anse det for at være vigtigt, at der fandt en Prøvelse Sted. Det var nødvendigt, at det blev understreget, at der her forelaa en Interesse-kollision som skulde vejes og prøves, og at Svangerskabsafbrydelse ikke var noget, der blot afhang af den paagældende Kvindes Forholdsbefindende. Det var derfor af Værdi at opretholde denne Prøvelse, selvom man som nævnt gjorde sig klart, at selve Skønnet maatte udøves meget lemfældigt, og det var navnlig en Fordel, at man under denne Prøvelse fik Lejlighed til, som Led i Overvejelserne, over for Kvinden at fremhæve de fysiske og psykiske Farer, Operationen medførte for hende selv.

Debatten sluttede med nogle faa replicerende Udtalelser af Indlederen, men den kunde sikkert have fremkaldt endnu flere interessante Indlæg, ifald man havde været saa forudseende at reservere en hel Forhandlingsdag og ikke blot et Formiddagsmøde til dette vigtige Emne.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

- Nær og Fjern (Dansk Fangeblad) Nr. 240—246.
 Nordisk kriminalteknisk Tidsskrift. Aarg. 4, Nr. 5—8.
 Defensor legis. 1934 Nr. 4—7.
 Recueil de documents en matière pénale et pénitentiaire. Vol. III, livr. 3.
 The journal of criminal law and criminology. Vol. XXV Nr. 1—2.
 Beretning om Københavns Politi samt om Retsplejen i offentlige Sager i København og om Københavns Fængselsvæsen for Aaret 1933. Kbhvn. 1934.
 Karl Siegert: Grundzüge des Strafrechts im neuen Staate. Tübingen (J. C. B. Mohr) 1934.
 Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. 25. Aarg. Hft. 6—8.
 Gennarro Escobedo: Ancora sull' analogia nel diritto penale sostanziale. Citta di castello 1934.
 Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft 54. Bd. Hft. 1—2.
 Svensk Juristtidning 1934. Hft. 2—4.
 K. Schlyter: I fosterfördrivningsfrågan. Teser och föredrag vid det sextonde Nordiska Juristmötet i Oslo 1934 (Fabritius & Söner, Oslo, og Nordiska Bokhandeln, Stockholm).
-